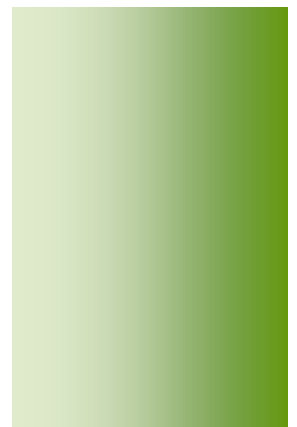

**AKTUALIZACJA PLANU
URZĄDZENIOWO-ROLNEGO
GMINY WĄSOSZ**

**DOLNOŚLĄSKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH
WE WROCŁAWIU**

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław
tel. 71 345 99 55, 71 342 99 33
e-mail: sekretariat@dbgitr.pl
www.dbgitr.pl

Opracowano na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego

Autor:

Magdalena Milczarek

Nadzór merytoryczny:

Lesław Wołcz
Krzysztof Goleniowski

Prawa autorskie zastrzeżone

Wykorzystanie niniejszego opracowania dla potrzeb planistycznych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich, dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
I ANALIZA I STANU ISTNIEJĄCEGO	6
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY WĄSOSZ	6
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne gminy	6
1.2. Warunki klimatyczne.....	9
1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne	9
1.4. Warunki wodne	13
1.5. Charakterystyka gleb	16
1.6. Zagrożenie erozją	21
1.7. Formy ochrony przyrody i obiekty zabytkowe.....	23
2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	30
2.1. Struktura użytkowania gruntów	30
2.2. Struktura użytków rolnych	33
2.3. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów	35
2.4. Struktura władania gruntami	48
2.5. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych	52
2.6. Grunty dzierżawione	56
2.7. Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach indywidualnych.....	61
3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	65
3.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.....	65
3.2. Urządzenia melioracji wodnych	67
3.3. Drogi transportu rolnego	70
4. WYPOSAŻENIE GMINY W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ, SPOŁECZNĄ I TURYSTYCZNĄ	79
4.1. Infrastruktura techniczna.....	79
4.2. Infrastruktura społeczna	81
4.3. Infrastruktura turystyczna.....	83
5. ISTNIEJĄCE I PLANOWANE INWESTYCJE WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH	86
6. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO	90
II USTALENIA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO	97
7. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	97
7.1. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych i rekultywacja nieużytków.....	97
7.2. Zabiegi przeciwozyjne oraz ochrona gruntów rolnych	100
7.3. Scalenie gruntów	101
8. POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	104
8.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.....	104
8.2. Urządzenia melioracji wodnych	105
8.3. Kształtowanie sieci dróg służących do transportu rolnego.....	109

9. Kształtowanie krajobrazu	113
9.1. Zalesienia gruntów	113
9.2. Planowane zadrzewienia	118
9.3. Planowane formy ochrony krajobrazu.....	120
10. Rozwój infrastruktury społecznej i turystycznej	124
10.1. Potrzeby z zakresu odnowy wsi	124
10.2. Kształtowanie infrastruktury turystycznej.....	125
11. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne	129
12. Podsumowanie	132
LITERATURA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	136
SPIS RYSUNKÓW	139
SPIS TABEL	139

WPROWADZENIE

Aktualizacja Planu urządzeniowo - rolnego Gminy Wąsosz jest opracowaniem planistycznym mającym na celu zaktualizowania danych i informacji zawartych w Planie urządzeniowo-rolnym opracowanym w 2004 r. w części analitycznej i projektowej. Opracowanie sporządzono na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz na wniosek Gminy Wąsosz.

Informacje o gminie pozyskiwane były z wielu źródeł w tym z Urzędu Gminy, od jednostek i instytucji pracujących na rzecz rolnictwa, z ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.). Źródłem danych o terenie była także inwentaryzacja terenowa przeprowadzona w maju 2017 r., opracowania strategiczne, planistyczne, przyrodnicze bezpośrednio sporządzone dla gminy oraz Plan urządzeniowo-rolny gminy Wąsosz z 2004 r.

Aktualizacja Planu urządzeniowo rolnego gminy Wąsosz jest dokumentem rozwijającym zagadnienia określone w Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Dolnośląskiego. W szczególności porusza problematykę związaną z rolnictwem, a także ochroną środowiska naturalnego oraz z turystyką i rekreacją. Opracowanie zawiera analizę stanu istniejącego rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz wskazuje na potrzeby przeprowadzenia prac urządzeniowo-rolnych, których realizacja przyczyni się do zwiększenia efektywności produkcji rolnej. Wskazuje również możliwości jak najlepszego zachowania i ochrony walorów przyrodniczo-kulturowych.

W opracowaniu analizie poddano wybrane zagadnienia zawarte w poprzednim planie urządzeniowo-rolnym, z uwagi na ich bezpośredni wpływ na przestrzeń rolniczą. Natomiast pominięto analizę takich elementów jak: demografia gminy, struktura bezrobocia, produkcja rolnicza czy obsługa rolnictwa. Część planowanych przedsięwzięć i ustaleń została przeniesiona z innych opracowań sporządzonych dla gminy. Dotyczy to przede wszystkim: planowanych inwestycji nierolniczych, terenów udokumentowanych złóż surowców naturalnych, istniejących oraz planowanych obszarów i obiektów objętych różnymi formami ochrony prawnej przyrody, obszarów i obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Na podstawie zebranych materiałów przeprowadzono szereg analiz, które dotyczyły: charakterystyki gminy, uwarunkowań przyrodniczych, historycznych oraz kulturowych, rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz jej wyposażenia w infrastrukturę techniczną, wyposażenia miejscowości w infrastrukturę techniczną i społeczną. Wnioski wynikające

z ww. analiz pozwoliły wskazać rozwiązania, które przyczyniłyby się do wszechstronnego rozwoju wsi i gospodarstw rolnych, poprawy warunków życia oraz pracy ludności, ochrony, a także kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i społecznego.

Ponadto zawarte ustalenia mogą być pomocne dla Gminy Wąsosz w przygotowaniu wniosków o pozyskanie funduszy strukturalnych, w tworzeniu własnych opracowań programowych, planistycznych i projektowych na kolejne lata. Mogą być także uwzględnione w prowadzeniu rozmów z władzami powiatu, województwa w sprawach związanych z wdrażaniem niektórych inwestycji np. scaleń gruntów, melioracji wodnych. Zawarte ustalenia i zabiegi urządzeniowo-rolne powinny być pomocne i wykorzystane przez Władze Gminy przy przygotowaniu własnych opracowań planistycznych czy projektowych. Zagadnienia, ujęte w treści opracowania, zostały przedstawione w formie tekstowej, tabelarycznej, fotograficznej oraz graficznej (rysunki i mapy). Integralną część aktualizacji planu urządzeniowo - rolnego stanowi mapa w skali 1:25 000 obrazująca główne ustalenia aktualizacji planu urządzeniowo – rolnego. Wyniki opracowania Aktualizacji planu urządzeniowo - rolnego gminy Wąsosz będą prezentowane na platformie Geoportal Dolny Śląsk przygotowanej przez Wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

I ANALIZA I STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Charakterystyka gminy Wąsosz

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne gminy

Gmina Wąsosz położona jest w północnej części województwa dolnośląskiego, na granicy z województwem wielkopolskim. Jest jedną z czterech gmin wchodzących w skład powiatu górowskiego. Sąsiaduje od północy i wschodu z wielkopolskimi gminami Bojanowo i Rawicz, a z dolnośląskimi: od zachodu z gminą Góra i Jemielno (powiat górowski), od południa z gminą Wińsko (powiat wołowski), od południowego wschodu z gminą Żmigród (powiat trzebnicki).

Sieć drogowa w gminie jest dobrze rozwinięta, a przez jej obszar przebiegają:

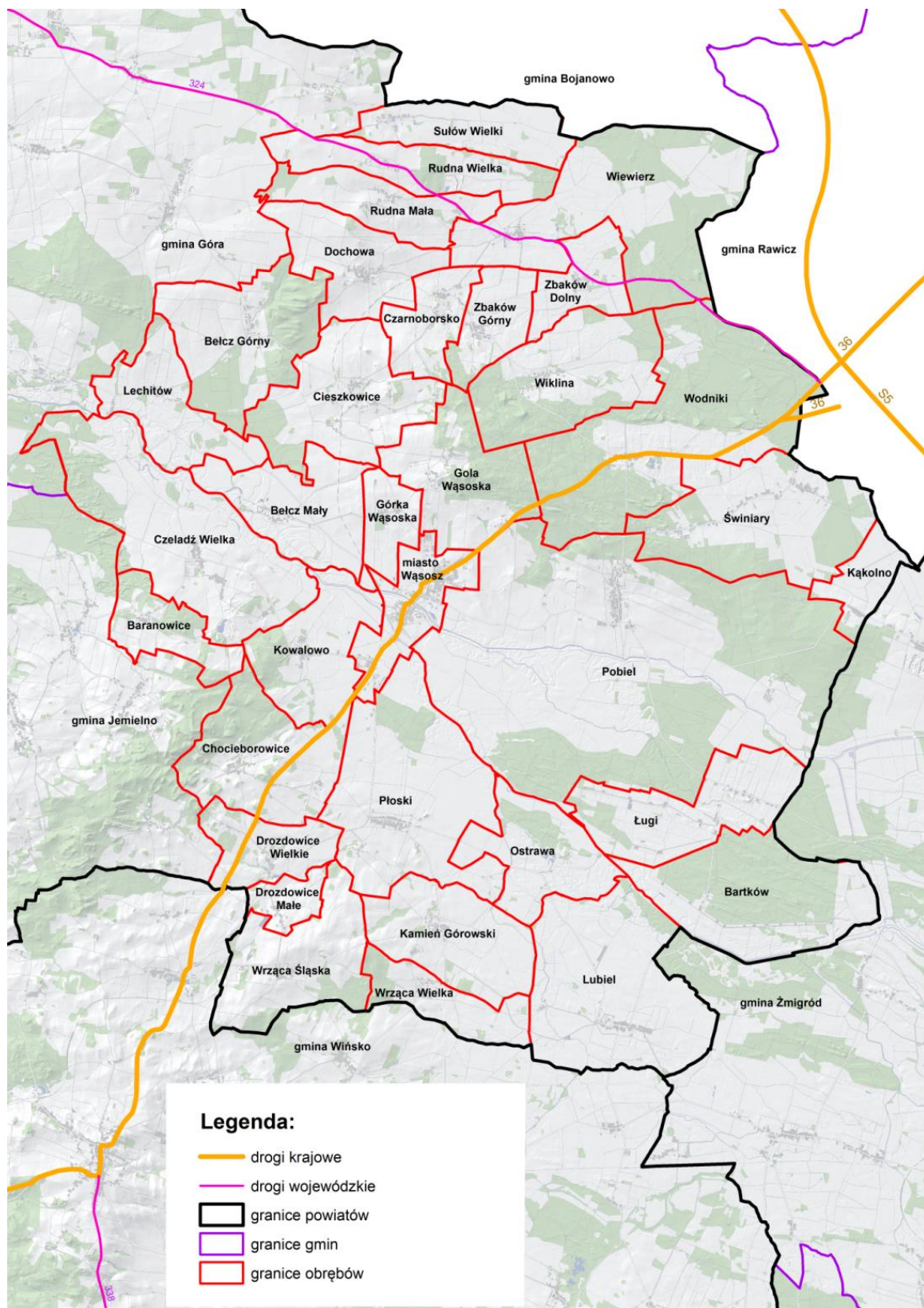
- droga krajowa nr 36 – Ostrów Wielkopolski – Krotoszyn – Kobylin – Miejska Górka – Rawicz – Wąsosz – Ścinawa – Lubin – Prochowice,

- droga wojewódzka nr 324 – łączy drogę krajową nr 12 ze Szlichtyngowej z drogą krajową nr 36 w Załęczu,
- droga powiatowa nr 1100D – Jemielno – Wąsosz,
- droga powiatowa nr 1101D – Daszów – Baranowice,
- droga powiatowa nr 1102D – Baranowice – Kowalewo,
- droga powiatowa nr 1103D – Łęczyca – Piotrowice,
- droga powiatowa nr 1104D – Rudna Wielka – Sułów Wielki – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1105D – Rudna Wielka – Wąsosz,
- droga powiatowa nr 1106D – Czarnoborsko – Wodniki,
- droga powiatowa nr 1107D – Zbaków Górny – Zbaków Dolny,
- droga powiatowa nr 1108D – Wodniki – Pobiel,
- droga powiatowa nr 1109D – Świniary – Borowno,
- droga powiatowa nr 1110D – Wąsosz – Pobiel – Unieśławice – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1111D – Pobiel – Kąkolno – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1112D – Unieśławice – Lubiel,
- droga powiatowa nr 1113D – Wąsosz – Płoski – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1114D – Płoski – Lubiel – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1115D – Kamień Górski – granica województwa,
- droga powiatowa nr 1083D – Kłoda Górńska – Ślubów – Wąsosz,
- droga powiatowa nr 1084D – Kłoda Górńska – Grabowno – Wąsosz.

Natomiast na wschód od gminy Wąsosz, ale w jej w bliskim sąsiedztwie w kierunku północ – południe przebiega nowo wybudowana droga S5 Wrocław – Trzebnica – Żmigród – Rawicz - Leszno. Przez teren gminy przebiega też zlikwidowana, jednotorowa linia kolejowa o przebiegu Ścinawa – Wińsko – Wąsosz – Rawicz.

Gmina Wąsosz jest gminą miejsko-wiejską o powierzchni 196,12 km², z czego 3,24 km² przypada na teren miasta, 192,88 km² to obszary wiejskie. W skład gminy wchodzi miasto Wąsosz i 33 obręby ewidencyjne, które tworzy 45 miejscowości połączonych w 32 sołectwa (Baranowice, Bartków, Bełcz Górny, Bełcz Mały, Chocieborowice, Cieszkowice, Czarnoborsko, Czeladź Wielka, Dochowa, Drozdowice Małe, Drozdowice Wielkie, Gola Wąsoska i Górka Wąsoska, Kamień Górski, Kąkolno, Kowalewo, Lechitów, Lubiel, Ługi –

Unieśławice, Ostrawa, Płoski, Pobel, Rudna Mała, Rudna Wielka, Sułów Wielki, Świniary, Wiewierz, Wiklina, Wodniki, Wrząca Śląska, Wrząca Wielka, Zbaków Dolny, Zbaków Górny).

Rys. 1. Położenie administracyjne gminy Wąsosz

Gmina Wąsosz położona jest w granicach czterech mezoregionów:

- północno zachodnia część gminy należy do Pradoliny Głogowskiej, a północno wschodnia część do Wysoczyzny Leszczyńskiej,
- południowo zachodnia część gminy należy do Wzgórz Trzebnickich, a południowo wschodnia część do Kotliny Żmigrodzkiej.

Najniższy punkt w gminie znajduje się w dolinie Baryczy na poziomie 85 m n.p.m., a najwyższej położone tereny to wysoczyzna otaczająca dolinę wraz z zespołem wzgórz morenowych (100-130 m n.p.m.). Najwyższej położony punkt o wysokości 157 m n.p.m. znajduje się na południowy zachód od wsi Rudna Mała.

1.2. Warunki klimatyczne

Gmina Wąsosz należy do Regionu Południowowielkopolskiego. Przeważa tutaj pogoda umiarkowanie ciepła (132 dni w roku) i pogoda bardzo ciepła (88 dni). Znacząca jest częstość pogody przymrozkowej (78 dni) i mroźnej (30 dni). Średnia temperatura roczna wynosi 7,7°C a okres wegetacji trwa około 220 dni. Opady charakteryzują się znacznym wahaniami miesięcznych sum opadów w okresie od maja do września oraz występowaniem okresów suszy na początku okresu wegetacyjnego roślin. Suma rocznych opadów wynosi 500-550 mm. Przeważają wiatry zachodnie.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

Gmina Wąsosz położona jest w granicach dwóch jednostek morfologicznych: Doliny Baryczy (obszar teras nadzalewowych i terasy zalewowej niskiej) i Wysoczyzny z zespołem wzgórz morenowych. Budowa geologiczna tego obszaru jest zróżnicowana ze względu na położenie w następujących jednostkach morfologicznych:

- wzgórza morenowe i wysoczyzny w południowo-zachodniej i północnej-zachodniej części gminy charakteryzują się występowaniem w podłożu glin, glin piaszczystych i piasków gliniastych konsystencji twardoplastycznej i półzwartej,
- doliny rzek w północno-wschodniej części gminy i dolinie Baryczy-Orli posiadają grunty piaszczyste i żwirowe, niespoiste. W części stanowiącej terasę niską i zalewową przeważają piaski z domieszką części organicznych i mułków.

Na terenie gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych, których szczegółowy opis zawiera Tab.1 i Rys. 2. Należą do nich:

- **Wiewierz E, S, Wiewierz element W** – gaz ziemny związany ze stropową partią czerwonego spągowca, o wysokiej kaloryczności, nie zawiera siarkowodoru;
- **Załęcze** – gaz ziemny związany ze stropową partią czerwonego spągowca, o wysokiej kaloryczności, nie zawiera siarkowodoru;
- **Ślubów** – gaz ziemny;
- **Czarnoborsko, Kąkolno, Kowalowo, Kowalowo I, Marysin, Pobiel, Sułów Wielki I, Sułów Woelki II, Zburza** – kruszywo naturalne, piasek ze żwirem i piasek dla celów budowlanych;
- **Górna Wrończa, Górna Wrończa II** – surowce ilaste ceramiki budowlanej;
- **Załęcze – Wodniki** – piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej.
- **Rawicz – Chobienia** – węgle brunatne, złoża o zasobach prognostycznych.

Największe znaczenie ma złoża gazu ziemnego w obrębie: Bełcz Górny, Lechitów, Rudna Mała, Czarnoborsko, Dochowa, Zbaków Dolny i Górny, Wiklina, Wodniki, Wiewierz, Świniary, które jest zagospodarowane. Użytkownikiem złoża jest PGNiG S.A. Natomiast złoża gazu „Wiewierz S” jest o zasobach szacunkowych.

Z kruszywa naturalnego zagospodarowane jest tylko złoża „Zubrza” w Pobielu, a użytkownikiem jego jest Kopalnia Kruszywa Zubrza. Natomiast złoża „Czarnoborsko” i „Kowalowo I” jest eksploatowane okresowo. Pozostałe złoża kruszywa naturalnego są rozpoznane szczegółowo, o zaniechaniem wydobyciu lub skreślone z bilansu zasobów.

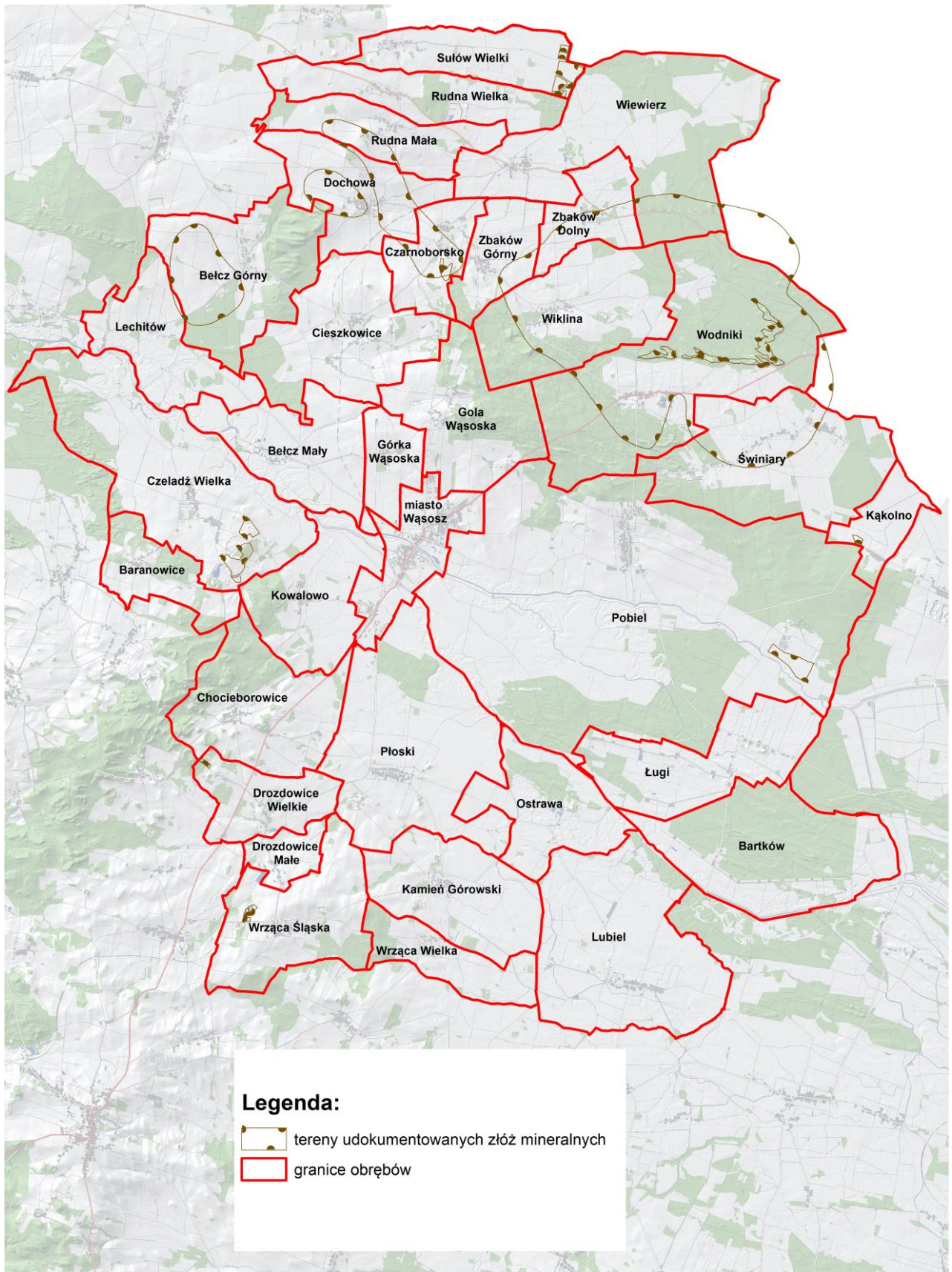
Eksploatacja surowców ilastych ceramiki budowlanej w obrębie Wrząca Śląska została zaniechana. Złoża o zasobach prognostycznych to węgle brunatne Rawicz – Chobienia, a złoża „piaski kwarcowe D/P Cegły Wap-Piaskowej” ma status rozpoznanego szczegółowo.

Surowce mineralne

Tabela 1

Lp.	Obręb	Złoże		Kopalina	Koncesja	Użytkownik	Stan zagospodarowania	Obszar
		ID złoża	nazwa	nazwa	okres			ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Bełcz Górny, Lechitów	4940	Ślubów	Gazy ziemne	21.06.1993-21.06.2018	PGNiG S.A.	złoże zagospodarowane	181,00
2.	Rudna Mała, Czarnoborsko	4671	Wiewierz E	Gazy ziemne	21.06.1993-21.06.2018	PGNiG S.A.	złoże zagospodarowane	216,70
3.	Wiewierz	4737	Wiewierz S	Gazy ziemne	-	-	złoże o zasobach szacunkowych	-
4.	Dochowa	4672	Wiewierz element W	Gazy ziemne	21.06.1993-21.06.2018	PGNiG S.A.	złoże zagospodarowane	69,00
5.	Zbaków Dolny i Górny, Wiklina, Wodniki, Świniary, Wiewierz	4670	Załącze	Gazy ziemne	21.06.1993-21.06.2018	PGNiG S.A.	złoże zagospodarowane	2028,00
6.	Czarnoborsko	8349	Czarnoborsko	Kruszywa naturalne	08.09.2000-08.09.2020	Eksploracja Kruszywa Naturalnego w Wiklinie	złoże eksploatowane okresowo	5,69
7.	Kąkolno	16707	Kąkolno	Kruszywa naturalne	-	-	złoże rozpoznane szczegółowo	1,99
8.	Czeladź Wielka	1424	Kowalowo	Kruszywa naturalne	-	-	złoże skreślone z bilansu zasobów	25,50
9.	Czeladź Wielka	14159	Kowalowo I	Kruszywa naturalne	27.07.2011-31.12.2030	Kruszgeo Wielkopolskie Kopalnie sp. z o.o.	złoże eksploatowane okresowo	23,61
10.	Drozdowice Wielkie	9795	Marysin	Kruszywa naturalne	-	-	eksploatacja złoża zaniechana	1,37
11.	Pobiel	14974	Pobiel	Kruszywa naturalne	-	-	złoże skreślone z bilansu zasobów	26,34
12.	Sułów Wielki	14891	-	Kruszywa naturalne	-	-	eksploatacja złoża zaniechana	1,99
13.	Sułów Wielki	14892	Sułów Wielki I	Kruszywa naturalne	-	-	eksploatacja złoża zaniechana	1,99
14.	Sułów Wielki	14936	Sułów Wielki II	Kruszywa naturalne	-	-	złoże rozpoznane szczegółowo	19,59
15.	Pobiel	12160	Zubrza	Kruszywa naturalne	08.12.2009-15.09.2029	Kopalnia Kruszywa Zubrza	złoże zagospodarowane	19,29
16.	Wodniki	2717	Załącze-Wodniki	Piaski Kwarcowe D/P Cegły Wap-Piaskowej	-	-	złoże rozpoznane szczegółowo	41,90
17.	Wrząca Śląska	3092	Górna Wrończa	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	01.09.1997-31.12.2023	P.W. Cegielnia "Górna Wrończa"	eksploatacja złoża zaniechana	2,24
18.	Wrząca Śląska	11279	Górna Wrończa II	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	-	-	eksploatacja złoża zaniechana	1,21
19.	gmina Wąsosz	757	Rawicz-Chobienia	Węgle brunatne	-	-	złoże o zasobach prognostycznych	2400,00

Źródło: opracowanie własne, dane Państwowego Instytutu Geologicznego (stan na marzec 2017 r.)

Rys. 2. Surowce mineralne

1.4. Warunki wodne

Sieć rzeczna w gminie Wąsosz jest dobrze rozwinięta, jej łączna długość wynosi ok. 75,5 km cieków naturalnych i ok. 440 km rowów szczegółowych. Całkowita powierzchnia gruntów pod wodami płynącymi wynosi 107,05 ha, pod rowami szczegółowymi 166,58 ha, pod wodami stojącymi 31,75 ha, Tab.2.

Gmina Wąsosz leży w zlewni rzeki Barycz i jej dopływu rzeki Orli. Przez gminę przepływają także mniejsze cieki naturalne takie jak: Łacha, Masłówka, Czarny Bór i Grobelka. Rzeka Barycz stanowi prawostronny dopływ Odry. Jest rzeką typowo nizinną, meandrującą, wolno płynącą, z licznymi starorzeczami, otoczona podmokłymi łąkami i pastwiskami. Charakteryzuje się małymi spadkami terenu i na ogół dużą szerokością koryta. Takie uwarunkowania sprzyjają poważnemu zagrożeniu powodziowemu związanemu z nagłym topnieniem śniegu. Powodzie roztopowe występują najczęściej na przełomie stycznia i lutego. Ochronę przeciwpowodziową stanowi system urządzeń i obiektów hydrotechnicznych służących do kontrolowania przepływów w ciekach.

Fot. 1. Jaz na rzece Barycz

Fot. 2. Rzeka Barycz we wsi Bartków

Wody powierzchniowe stojące stanowią należące do prywatnych osób zbiorniki wodne takie jak: stawy hodowlane i rekreacyjne oraz oczka wodne.

Monitoring jakości wód powierzchniowych na rzece Barycz i Orli prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Dla Baryczy pomiary diagnostyczne prowadzone były w 2004 r. w 6 punktach pomiarowo-kontrolnych. Badania wykazały, że rzeka prowadzi wody IV i V klasy poniżej rzeki Orli, natomiast powyżej jej ujścia do Baryczy osiąga nawet III klasę czystości. Wpływ na to mają przede wszystkim

zanieczyszczenia z jej 2 prawobrzeżnych dopływów Orli i Polskiego Rowu, które prowadzą wody V klasy czystości.

Na terenie gminy ze względu na dużą różnorodność ukształtowania terenu i budowy geologicznej można wymienić trzy obszary zróżnicowanego występowania wody gruntowej:

- obszary dolinne, tereny terasy zalewowej i nadzalewowej niskiej: pierwszy poziom wód gruntowych występuje na głębokości 0,0 – 1,0 m p.pt.,
- obszary pozadolinne, tereny terasy środkowej i wysokiej: niektóre partie wzgórz morenowych: woda gruntowa występuje na wysokości 1,5 – 2,5 m p.pt., lokalnie na terenach wzgórz oraz na obszarach wydmowych do głębokości 3,0 m p.p.t,
- obszary pozadolinne, tereny wzgórz morenowych, wysoczyzny morenowej i niektórych partii terasy wysokiej, woda gruntowa o zwierciadle napiętym, występującym pod ciśnieniem hydrostatycznym utrzymuje się na głębokości 1,5 – 2,0 m p.p.t.

Główne zasoby wód piętra użytkowego występują w utworach czwartorzędu. Poziomy trzeciorzędowe występują na znacznej głębokości i wykorzystywane są rzadziej. W obrębie utworów czwartorzędowych występują dwa poziomy wodonośne:

- poziom gruntowy: występuje głównie w obrębie dolin rzecznych, pradolin. W rejonie miasta Wąsosz oraz południowo-zachodniej części gminy. Poziom gruntowy związany jest z Pradolina Barycko – Głogowską, jakość wody uzależniona jest od wód opadowych oraz jakości wód cieków.
- poziom wgłębny: posiada korzystne parametry hydrogeologiczne i jakościowe, jest ujmowany do zaopatrzenia miast, wsi i przemysłu.

Wody z piętra trzeciorzędowego z powodu dużej zawartości cząstek węgla brunatnego mają znaczne zabarwienie, są mętne, odznaczają się dużą ilością substancji organicznych. Pod względem bakteriologicznym są czyste, jednak wymagają uzdatnienia. Charakteryzują się także małą wydajnością.

Na terenie gminy znajduje się także Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) Pradolina Barycz – Głogów nr 303, stanowiący obszar najwyższej i wysokiej ochrony (ONO, OWO). Struktura hydrogeologiczna tworząca ten zbiornik związana jest z wodonośnymi utworami czwartorzędowymi o średniej głębokości ok. 60 m p.p.t. Zbiornik ma charakter porowy, a jego zasoby dyspozycyjne szacuje się na około 199 tys. m³/dobę.

Grunty pod wodami

Tabela 2

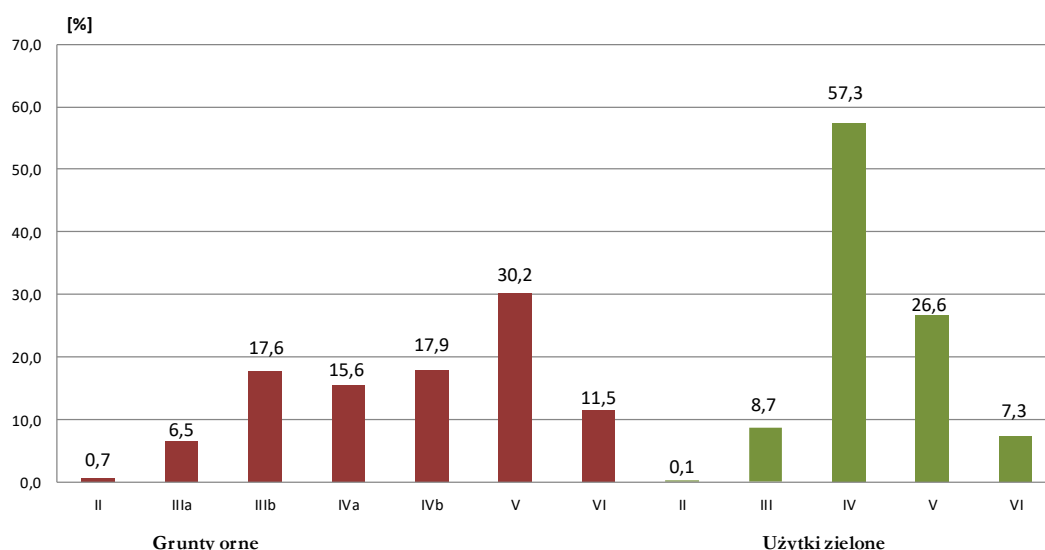
Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia obrzebu	Grunty pod wodami				
			wody stojące	wody płynące	rowy	razem	
		ha	ha	ha	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Baranowice	255,83	-	-	2,66	2,66	1,0
2.	Bartków	734,94	-	4,69	3,72	8,41	1,1
3.	Bełcz Górny	603,50	-	1,05	2,44	3,49	0,6
4.	Bełcz Mały	459,89	0,75	0,46	3,93	5,14	1,1
5.	Chocieborowice	572,59	0,53	-	4,69	5,22	0,9
6.	Cieszkowice	620,61	0,12	1,15	6,86	8,13	1,3
7.	Czarnoborsko	243,51	-	-	2,32	2,32	1,0
8.	Czeladź Wielka	1002,09	2,66	18,09	4,28	25,03	2,5
9.	Dochowa	414,20	-	-	1,50	1,50	0,4
10.	Drozdowice Małe	116,31	0,04	-	1,81	1,85	1,6
11.	Drozdowice Wielkie	269,82	0,57	1,41	1,84	3,82	1,4
12.	Gola Wąsoska	513,33	0,48	-	1,43	1,91	0,4
13.	Górka Wąsoska	183,29	-	-	1,14	1,14	0,6
14.	Kamień Górowski	500,29	-	1,87	6,96	8,83	1,8
15.	Kąkolno	172,98	-	0,50	2,09	2,59	1,5
16.	Kowalowo	440,66	1,47	13,44	2,56	17,47	4,0
17.	Lechitów	402,90	0,03	2,25	8,55	10,83	2,7
18.	Lubiel	907,02	0,23	5,31	20,25	25,79	2,8
19.	Ługi	530,54	0,79	1,16	6,38	8,33	1,6
20.	Ostrawa	422,72	1,62	12,02	5,37	19,01	4,5
21.	Płoski	954,30	0,13	5,99	10,88	17,00	1,8
22.	Pobiel	2960,82	16,24	28,44	19,12	63,80	2,2
23.	Rudna Mała	334,65	0,13	-	3,27	3,40	1,0
24.	Rudna Wielka	385,30	-	-	3,44	3,44	0,9
25.	Sułów Wielki	344,70	-	-	3,96	3,96	1,1
26.	Świniary	791,04	0,07	0,56	5,05	5,68	0,7
27.	Wiewierz	1058,16	0,29	4,47	10,07	14,83	1,4
28.	Wiklina	626,98	0,47	-	5,65	6,12	1,0
29.	Wodniki	1208,62	1,95	3,75	1,39	7,09	0,6
30.	Wrząca Śląska	526,51	2,77	0,44	0,76	3,97	0,8
31.	Wrząca Wielka	256,05	0,05	-	4,87	4,92	1,9
32.	Zbaków Dolny	236,41	0,29	-	5,94	6,23	2,6
33.	Zbaków Górny	237,72	0,07	-	1,40	1,47	0,6
Gmina ogółem		19288,28	31,75	107,05	166,58	305,38	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków (stan marzec 2017 r.)

1.5. Charakterystyka gleb

W gminie Wąsosz dominują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne, które stanowią ok. 50,0% powierzchni użytków rolnych i występują w każdym z obrębów. Następne w kolejności pod względem zajmowanej powierzchni są gleby biellicowe i pseudobiellicowe, czarne ziemie właściwe oraz mady, po ok. 10,0%. Gleby te wytworzyły się w dolinach rzecznych, głównie wzdłuż rzeki Barycz i Orli. Gleby murszowo-mineralne, murszowate oraz czarne ziemie zdegradowane i gleby szare zajmują również ok. 10,0%. Pozostałe gleby, tj. brunatne właściwe, mułowo-torfowe i torfowo-mułowe oraz torfowe i murszowo-torfowe zajmują niewielki obszar powierzchni.

Gmina Wąsosz charakteryzuje się gruntami słabej jakości gleb. Wskaźnik bonitacji liczony wg punktacji IUNG w Puławach w 100-punktowej skali wynosi 46 pkt./ha dla gruntów ornych i 40 pkt./ha dla użytków zielonych. W poszczególnych obrębach, gdzie najniższa wartość wskaźnika dla gruntów ornych nie przekracza 30 pkt./ha występuje w Kąkolnie, Ostrawie i Świniarach. Najwyższa wartość wskaźnika występuje w obrębie Wiewierz (72 pkt./ha). Dla użytków zielonych najwyższa wartość wskaźnika występuje w Rudnie Małej (52 pkt./ha) i w Dochownie (53 pkt./ha), a najniższa w Bartkowie i Kowalewie (32 pkt./ha). Wszystkie obręby z gminy Wąsosz należą do obszaru ONW - nizinnej strefy nizinnej I.

Rys. 3. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych i użytków zielonych

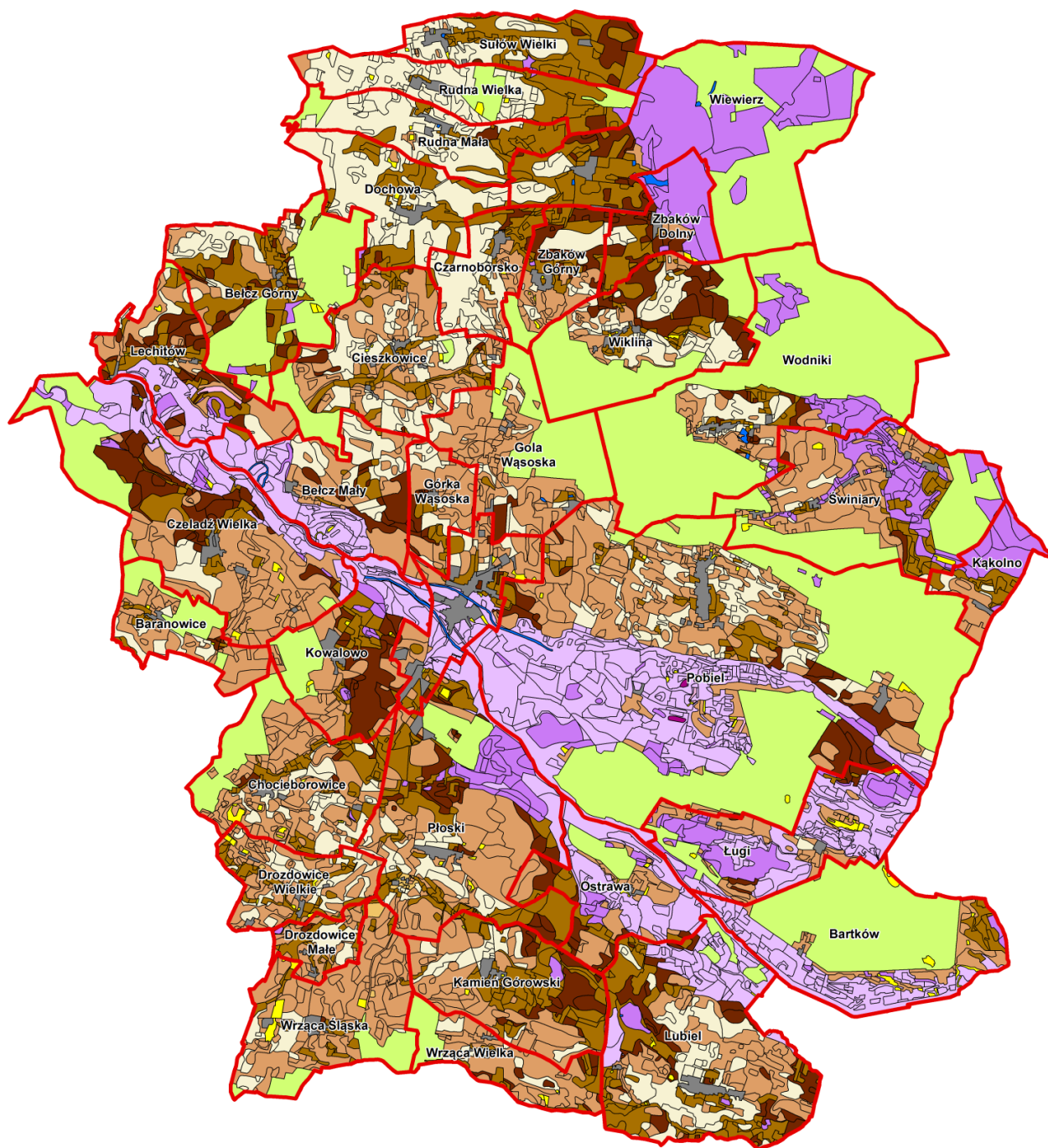
Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych gminy Wąsosz przedstawia się następująco: największą powierzchnię zajmują grunty klasy V – 2687,53 ha, co stanowi

30,2% gruntów ornych. Następne w kolejności są grunty klasy IVb – 1595,72 ha (17,9%) i IIIb – 1570,28 ha (17,6%). Najmniejszą powierzchnię zajmują grunty klasy II – 59,04 ha (0,7% gruntów ornych), Rys.3.

W gleboznawczej klasyfikacji użytków zielonych największy udział zajmują grunty klasy IV – 1856,36 ha, co stanowi 57,3%. Grunty klasy V zajmują łączny obszar o powierzchni 862,77 ha (26,6%). Najmniejszą powierzchnię zajmują grunty klasy II - ok. 1 ha (0,1% użytków zielonych).

W przeprowadzonej przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, gmina Wąsosz uzyskała 64,4 punktów. Jest to wartość mniejsza od średniej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 74,9 punktów. Niska ocena warunków przyrodniczych do produkcji rolnej: jakości gleb, agroklimatu, rzeźby terenu oraz warunków wodnych świadczy o ograniczonych naturalnych predyspozycjach obszaru do rozwijania produkcji rolnej. W takim obszarze szansę rozwoju ma rolnictwo ekstensywne, ukierunkowane na hodowlę zwierząt wypasowych i bydła mlecznego. Możliwości rozwoju mają także kierunki specjalistyczne, związane z turystyką (w tym agroturystyką), rekreacją czy drobną przedsiębiorczością.

Podczas inwentaryzacji terenowej stwierdzono zmiany w sposobie użytkowania gruntów m.in. przez zaoranie użytków zielonych na powierzchni 815 ha oraz zadarnienie gruntów ornych na powierzchni 337 ha. Z tego powodu określone kompleksy rolniczej przydatności gleb mogą być w niektórych miejscach nieaktualne.

Legenda

	gleby bielcowe i pseudobielcowe		gleby murszowo-mineralne i murszowate
	gleby brunatne właściwe		gleby torfowe i murszowo-torfowe
	gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne		wody
	czarne ziemie właściwe		tereny zabudowane
	czarno ziemie zdegradowane i gleby szare		nieużytki i gleby rolniczo nieprzydatne
	gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe		lasy
	mady		

Rys. 4. Typy gleb

Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych i użytków zielonych

Tabela 3

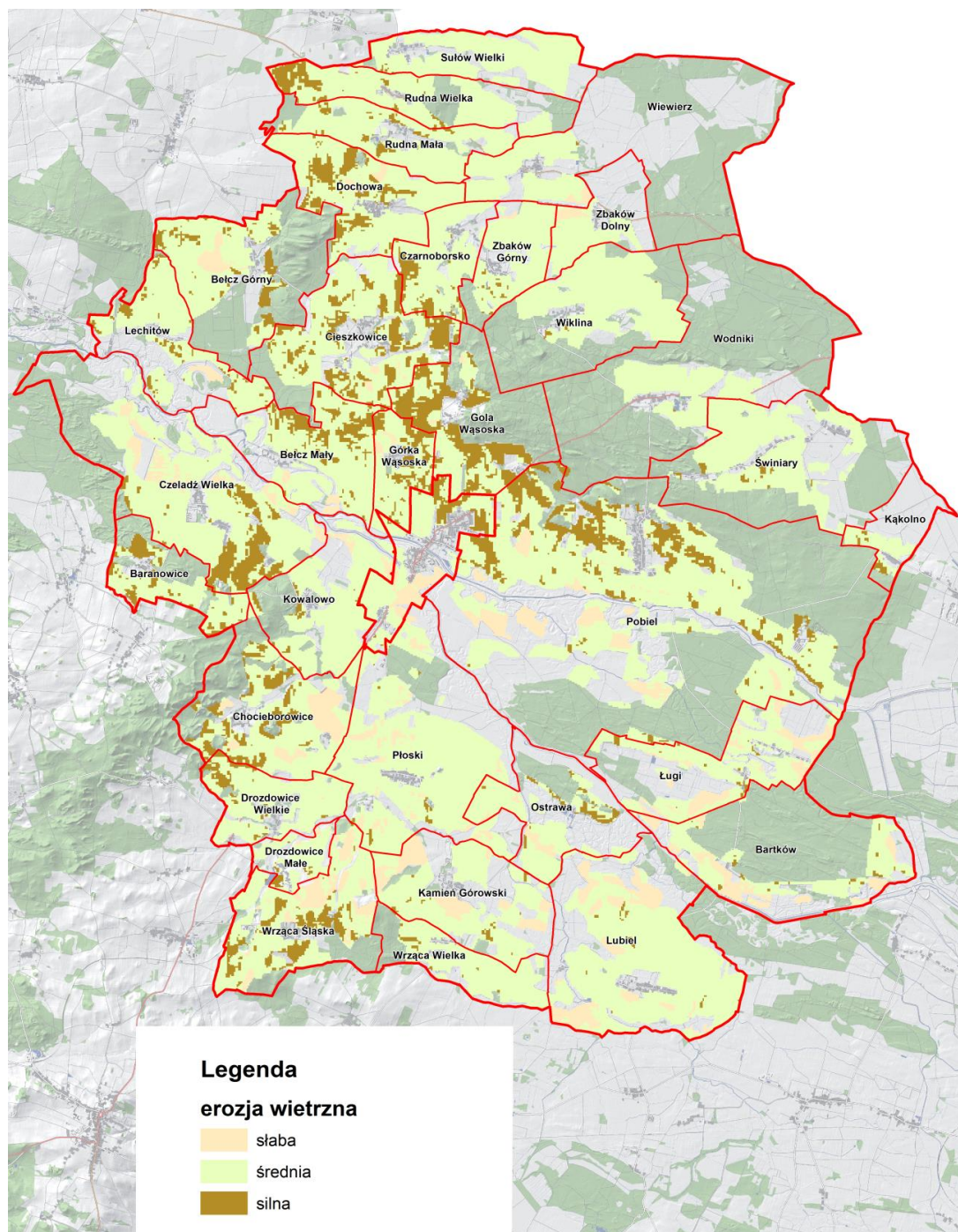
Lp.	Nazwa obrębu	Jednostka	Grunty orne								Użytki zielone						Wskaźnik dla GO	Wskaźnik dla UZ	Wskaźnik dla GO i UZ
			razem	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	II	III	IV	V	VI			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1.	Baranowice	ha	133,65	-	-	-	29,46	5,36	68,25	30,58	13,64	-	-	5,46	6,81	1,37	34	33	34
		%	100,0	-	-	-	22,0	4,0	51,1	22,9	100,0	-	-	40,0	49,9	10,1			
2.	Bartków	ha	173,09	-	-	-	3,90	55,94	77,73	35,52	75,20	-	-	27,45	34,25	13,50	32	32	32
		%	100,0	-	-	-	2,3	32,3	44,9	20,5	100,0	-	-	36,5	45,5	18,0			
3.	Belcz Górny	ha	226,24	-	66,25	42,29	54,00	21,76	36,12	5,82	49,99	-	-	31,45	4,90	13,64	60	35	56
		%	100,0	-	29,3	18,7	23,9	9,6	16,0	2,5	100,0	-	-	62,9	9,8	27,3			
4.	Belcz Mały	ha	291,68	-	19,45	49,69	46,43	37,30	133,53	5,28	118,10	-	-	61,65	42,11	14,34	46	35	43
		%	100,0	-	6,7	17,0	15,9	12,8	45,8	1,8	100,0	-	-	52,2	35,7	12,1			
5.	Chocieborowice	ha	269,14	-	25,72	40,97	57,60	14,45	65,84	64,56	44,73	-	1,44	32,80	7,30	3,19	45	41	44
		%	100,0	-	9,6	15,2	21,4	5,4	24,4	24,0	100,0	-	3,2	73,3	16,3	7,2			
6.	Cieszkowice	ha	388,84	-	18,65	202,34	64,41	44,46	47,22	11,76	62,12	-	26,87	27,36	6,97	0,92	59	51	58
		%	100,0	-	4,8	52,0	16,6	11,4	12,2	3,0	100,0	-	43,3	44,0	11,2	1,5			
7.	Czarnoborsko	ha	178,77	-	5,16	69,62	20,97	26,40	33,32	23,30	29,41	-	0,61	22,04	6,76	-	50	42	49
		%	100,0	-	2,9	38,9	11,7	14,8	18,7	13,0	100,0	-	2,1	74,9	23,0	-			
8.	Czeladź Wielka	ha	550,83	-	58,69	46,97	67,44	100,75	175,87	101,11	167,49	-	3,46	78,79	77,86	7,38	42	36	41
		%	100,0	-	10,7	8,5	12,2	18,3	31,9	18,4	100,0	-	2,1	47,0	46,5	4,4			
9.	Dochowa	ha	336,90	20,92	63,81	158,99	46,02	23,34	21,70	2,12	31,94	0,29	16,03	12,46	2,26	0,90	67	53	66
		%	100,0	6,2	18,9	47,2	13,7	7,0	6,4	0,6	100,0	0,9	50,2	39,0	7,1	2,8			
10.	Drozdowice Małe	ha	70,15	-	-	14,14	16,49	10,51	24,94	4,07	33,05	-	9,81	18,12	2,51	2,61	46	47	46
		%	100,0	-	-	20,2	23,5	15,0	35,6	5,7	100,0	-	29,7	54,8	7,6	7,9			
11.	Drozdowice Wielkie	ha	187,44	-	1,94	12,17	48,38	52,28	57,35	15,32	33,93	-	2,45	20,95	6,16	4,37	42	39	42
		%	100,0	-	1,0	6,5	25,8	27,9	30,6	8,2	100,0	-	7,2	61,7	18,2	12,9			
12.	Goła Wąsoska	ha	224,94	0,98	14,56	27,83	45,10	40,94	53,54	41,99	23,52	-	-	9,51	10,80	3,21	44	33	43
		%	100,0	0,4	6,5	12,4	20,0	18,2	23,8	18,7	100,0	-	-	40,4	45,9	13,7			
13.	Górka Wąsoska	ha	152,02	14,09	15,30	29,99	23,37	13,55	52,20	3,52	7,67	-	0,54	5,99	1,14	-	54	44	53
		%	100,0	9,3	10,1	19,7	15,4	8,9	34,3	2,3	100,0	-	7,0	78,1	14,9	-			
14.	Kamień Górski	ha	312,74	4,41	16,14	61,88	51,94	39,15	124,89	14,33	108,23	-	13,55	77,57	15,02	2,09	47	45	46
		%	100,0	1,4	5,2	19,8	16,6	12,5	39,9	4,6	100,0	-	12,5	71,7	13,9	1,9			
15.	Kąkolno	ha	44,66	-	-	-	4,73	2,65	22,75	14,53	106,47	-	-	75,38	29,79	1,30	30	40	37
		%	100,0	-	-	-	10,6	5,9	50,9	32,6	100,0	-	-	70,8	28,0	1,2			
16.	Kowalowo	ha	241,17	-	1,69	12,80	14,61	45,68	98,66	67,73	71,83	-	-	21,45	44,00	6,38	33	32	33
		%	100,0	-	0,7	5,3	6,1	18,9	40,9	28,1	100,0	-	-	29,9	61,2	8,9			
17.	Lechitów	ha	224,92	-	18,70	3,26	34,60	49,04	105,84	13,48	102,17	-	8,56	77,35	13,10	3,16	41	44	42
		%	100,0	-	8,3	1,4	15,4	21,8	47,1	6,0	100,0	-	8,4	75,7	12,8	3,1			

Lp.	Nazwa obrębu	Jednostka	Grunty orne								Użytki zielone						Wskaźnik dla GO	Wskaźnik dla UZ	Wskaźnik dla GO i UZ
			razem	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	II	III	IV	V	VI			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
18.	Lubiel	ha	559,89	-	2,18	53,44	140,58	195,02	144,85	23,82	225,67	-	24,24	132,97	50,17	18,29	44	41	43
		%	100,0	-	0,4	9,5	25,1	34,8	25,9	4,3	100,0	-	10,7	58,9	22,2	8,2			
19.	Ługi	ha	294,44	-	-	-	14,79	106,26	124,39	49,00	140,21	-	-	59,68	63,46	17,07	34	34	34
		%	100,0	-	-	-	5,0	36,1	42,2	16,7	100,0	-	-	42,6	45,2	12,2			
20.	Ostrawa	ha	123,41	-	-	-	0,94	12,12	60,14	50,21	185,91	-	11,30	100,25	52,95	21,41	27	38	33
		%	100,0	-	-	-	0,8	9,8	48,7	40,7	100,0	-	6,1	53,9	28,5	11,5			
21.	Płoski	ha	472,34	0,91	31,87	66,08	85,41	112,79	164,96	10,32	317,32	-	49,14	160,68	57,77	49,73	47	40	44
		%	100,0	0,2	6,7	14,0	18,1	23,9	34,9	2,2	100,0	-	15,5	50,6	18,2	15,7			
22.	Pobiel	ha	1066,15	1,30	19,87	105,43	151,79	237,11	371,45	179,20	533,35	-	56,75	284,51	161,99	30,10	40	40	40
		%	100,0	0,1	1,9	10,0	14,2	22,2	34,8	16,8	100,0	-	10,6	53,4	30,4	5,6			
23.	Rudna Mała	ha	243,49	1,43	34,97	123,37	42,07	16,80	23,87	0,98	26,84	-	11,56	13,14	1,17	0,97	64	52	63
		%	100,0	0,6	14,4	50,7	17,3	6,9	9,8	0,3	100,0	-	43,0	49,0	4,4	3,6			
24.	Rudna Wielka	ha	231,06	-	18,60	94,77	36,20	36,49	42,42	2,58	41,61	-	6,72	28,20	6,69	-	57	45	55
		%	100,0	-	8,0	41,0	15,7	15,8	18,4	1,1	100,0	-	16,1	67,8	16,1	-			
25.	Sułów Wielki	ha	240,21	11,80	7,16	81,56	55,81	43,17	38,13	2,58	67,12	-	13,78	42,41	10,73	0,20	57	46	54
		%	100,0	4,9	3,0	34,0	23,1	18,0	15,9	1,1	100,0	-	20,5	63,2	16,0	0,3			
26.	Świniary	ha	288,49	-	-	-	2,68	10,94	132,97	141,90	148,83	-	5,53	73,37	54,84	15,09	25	36	29
		%	100,0	-	-	-	0,9	3,8	46,1	49,2	100,0	-	3,7	49,3	36,8	10,2			
27.	Wiewierz	ha	158,74	1,51	19,71	36,87	49,18	40,09	10,96	0,42	227,35	0,56	11,00	188,17	26,84	0,78	72	44	55
		%	100,0	1,0	12,4	23,2	31,0	25,3	6,8	0,3	100,0	0,2	4,8	82,8	11,8	0,4			
28.	Wiklina	ha	279,65	-	6,37	84,94	74,34	48,33	53,01	12,66	32,94	-	3,87	23,02	5,12	0,93	52	44	51
		%	100,0	-	2,3	30,4	26,6	17,3	19,0	4,4	100,0	-	11,7	69,9	15,5	2,9			
29.	Wodniki	ha	172,21	-	-	-	12,12	29,04	93,95	37,10	50,74	-	-	25,89	23,67	1,18	31	36	32
		%	100,0	-	-	-	7,0	16,9	54,6	21,5	100,0	-	-	51,0	46,6	2,4			
30.	Wrząca Śląska	ha	340,13	-	84,41	68,86	45,39	43,46	68,97	29,04	44,26	-	4,58	33,30	6,01	0,37	55	45	54
		%	100,0	-	24,8	20,2	13,3	12,8	20,3	8,6	100,0	-	10,3	75,2	13,6	0,9			
31.	Wrząca Wielka	ha	153,24	-	-	1,73	4,18	43,56	75,06	28,71	28,53	-	-	21,21	6,85	0,47	32	40	34
		%	100,0	-	-	1,1	2,7	28,4	49,0	18,8	100,0	-	-	74,3	24,0	1,7			
32.	Zbaków Dolny	ha	110,68	0,95	4,20	28,23	13,36	22,35	38,02	3,57	80,99	-	-	58,19	20,75	2,05	48	40	45
		%	100,0	0,9	3,8	25,5	12,1	20,2	34,4	3,1	100,0	-	-	71,8	25,6	2,5			
33.	Zbaków Górny	ha	171,84	0,74	22,06	52,06	29,67	14,63	44,63	8,05	8,62	-	0,87	5,59	2,02	0,14	54	43	54
		%	100,0	0,4	12,8	30,3	17,3	8,5	26,0	4,7	100,0	-	10,2	64,8	23,4	1,6			
Gmina ogółem		ha	8913,15	59,04	577,46	1570,28	1387,96	1595,72	2687,53	1035,16	3239,78	0,85	282,66	1856,36	862,77	237,14	46	40	44
%	100,0	0,7	6,5	17,6	15,6	17,9	30,2	11,5	100,0	0,1	8,7	57,3	26,6	7,3					

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), punktacja dla poszczególnych klas gleb, przyjęta w celu określenia wskaźników bonitacji z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach

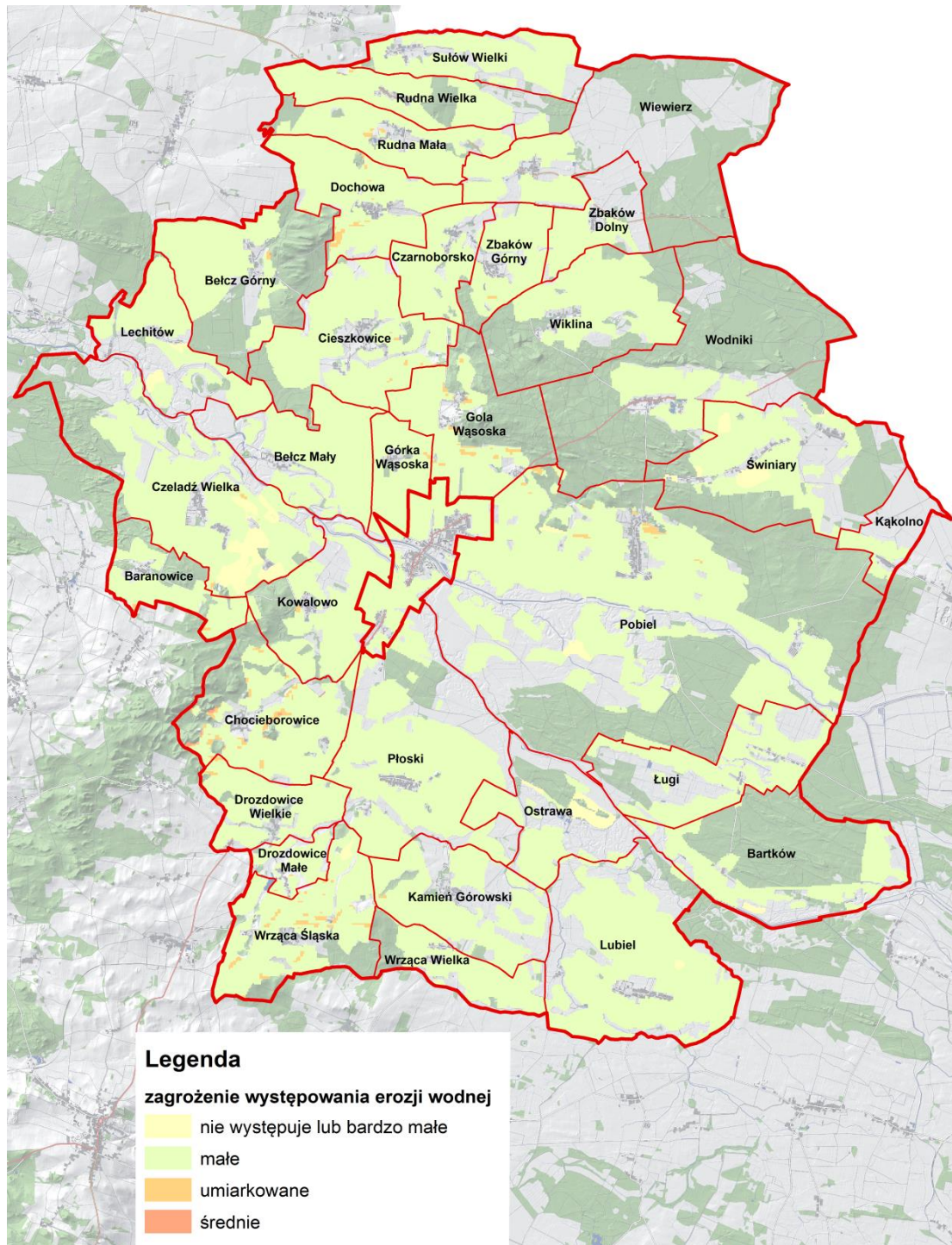
1.6. Zagrożenie erozją

W gminie występuje erozja wietrzna, której zagrożenie oceniono w 3 stopniowej skali, jako silne, średnie i słabe. Zagrożenie silne dotyczy obszaru wzgórz morenowych o większych spadkach terenu oraz obszarów wydmych. Są to jednocześnie obszary, na których występują liczne zadrzewienia, które ograniczają erozję wietrzną. Występuje tutaj również nadmierne zakwaszenie gleb. W pozostałej znacznie większej części gminy zagrożenie erozją oceniono jako słabe lub średnie.

Rys. 5. Występowanie erozji wietrznej

Natomiast zagrożenie erozją wodną w gminie Wąsosz jest niewielkie. W większości obrębów nie występuje w ogóle lub jest bardzo małe. Jedynie w obrębach Chocieborowice, Wrząca Śląska, Dochowa, Gola Wąsoska, Rudna Mała, Betcz Górny i Pobiel występuje umiarkowane lub średnie zagrożenie erozją wodną. Skutki występowania erozji to głównie: wymywanie drobnych cząstek gleby, obniżenie żyzności gleb, powstawanie żłobin i wąwozów, które utrudniają uprawę polową oraz duża ilość kamieni na polach.

Rys. 6. Zagrożenie erozją wodną

1.7. Formy ochrony przyrody i obiekty zabytkowe

Na terenie gminy występują obszary i obiekty chronione prawnie, do których należą:

1. **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Dolnej Baryczy”** – zachodnia część gminy Wąsosz położona jest w granicach projektowanego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Dolnej Baryczy”. Ostoja obejmuje fragment doliny dolnej Baryczy wraz z jej dopływami – Diczkiem (na południe od miasta Góra) i Rowem Śląskim (na północ od Góry). Występują tu lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe.
2. **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Baryczy”** – został ustanowiony w 1992 r. na mocy Rozporządzenia nr 82/92 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 1 sierpnia 1992 r. Stanowi element Regionalnego Systemu Obszarów Chronionych i korytarzy ekologicznych województwa dolnośląskiego w tym element korytarza Doliny Baryczy. Został powołany ze względu na zróżnicowaną rzeźbę terenu o dużych walorach widokowych z licznymi terenami podmokłymi i zabagnionymi, łąkami zalewowymi, wartościowymi lasami, z którymi związane są rzadkie i cenne gatunki roślin i zwierząt. Chroni fragmenty doliny Baryczy i Odry oraz ich dopływów. Jest to obszar torfowobagienny, w znacznej części zalesiony. Rozlewiska rzek, liczne tereny podmokłe oraz rozległe łąki i zadrzewienia stwarzają dogodne warunki dla bytowania i gniazdowania licznych gatunków ptaków, w tym chronionych.
3. **Użytek ekologiczny „Wiewierz”** – kompleks łąk o powierzchni 160 ha w rejonie obrębu Wiewierz. Obejmuje obszar podmokłych łąk, z kępami niewielkich zadrzewień, leżący w zlewni Orli. Teren poprzecinany jest siecią kanałów prowadzących wody do Masłówki. Większość obszaru poddawana jest okresowym wylewom kanałów, a powstające wówczas rozlewiska są zasiedlane przez cenną awifaunę łęgową i przelotną.
4. **Użytek ekologiczny „Wiklina”** – kompleks o powierzchni 35,64 ha, położony 2 km od wsi Wiklina. Obszar znajduje się w obrębie leśnym Załęczu w Leśnictwie Załęczu. Obejmuje obszar podmokłych i bagiennych łąk, turzowisk, wikliniska oraz niewielkich zadrzewień. Teren użytku poprzecinany jest siecią rowów, które prowadzą wody do ciek Grobelka.
5. **Korytarz ekologiczny** – związany z doliną Baryczy.

6. Pomniki przyrody – występuje tu ok. 40 pomników przyrody ożywionej, większość

z nich znajduje się w parkach podworskich, przy cmentarzach, drogach i na posesjach:

- 26 drzew w parku podworskim w Wiklinie: 4 buki pospolite, 12 dębów szypułkowych, sosna wejmutka, wiąz szypułkowy, lipa drobnolistna, 4 jesiony wyniosłe, 2 graby pospolite, żywotnik zachodni;
- 8 drzew w parku podworskim w Czeladzi Wielkiej: 3 dęby szypułkowe, platan klonolistny, lipa drobnolistna, 2 buki pospolite, klon pospolity;
- 1 drzewo w Lechitowie: platan klonolistny;
- 2 drzewa w parku podworskim w Wodnikach: jesion wyniosły i dąb szypułkowy;
- 2 drzewa: dąb szypułkowy oraz topola biała w Wąsoszu.

Gmina Wąsosz położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja nad Baryczą”, który znajduje się na południowy wschód od gminy. Obszar obejmuje rozległe bagniste obniżenie doliny Baryczy.

Na terenie gminy występują cenne przyrodniczo obszary łąkowe stanowiące obszary występowania licznych gatunków roślin chronionych częściowo lub całkowicie, a także stanowiska zwierząt objętych ochroną prawną. Występują też trwałe użytki zielone wyznaczone na podstawie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym. Występują w trzech obrębach i zajmują działki nr: 128 w Bartkowie, 752/1 w Czeladzi Wielkiej i 468/3 w Lechitowie.

W poszczególnych obrębach występują parki podworskie oraz aleje zabytkowe i są to:

- park podworski w Cieszkowicach z wiekowymi zadrzewieniami pierwotnymi, jesionami wyniosłymi, dębami szypułkowymi, grabami pospolitymi, kasztanowcami białymi, lipami drobnolistnymi i topolami białymi;
- park podworski w Czeladzi Wielkiej z starym drzewostanem wśród którego występuje: buk pospolity, dąb szypułkowy, lipy drobnolistne oraz obce gatunki sosna czarna i sosna wejmutka;
- park podworski w Lechitowie z platanem klonolistnym o obwodzie 720 cm;
- park podworski w Wiklinie z drzewostanem pierwotnym sprzed 170 lat i 26 pomnikami przyrody;
- park podworski w Wrzącej Wielkiej z niewielką ilością starodrzewia;

- aleja dwurzędowa robiniowa (120 lat), fragmentami jednorzędowa w Bełczu Małym wzdłuż drogi prowadzącej z folwarku do głównej drogi z Wąsosza;
- aleja dwurzędowa prowadząca od Czeladzi Wielkiej do Baranowic składająca się z 130-letnich robinii i lokalnie topoli.

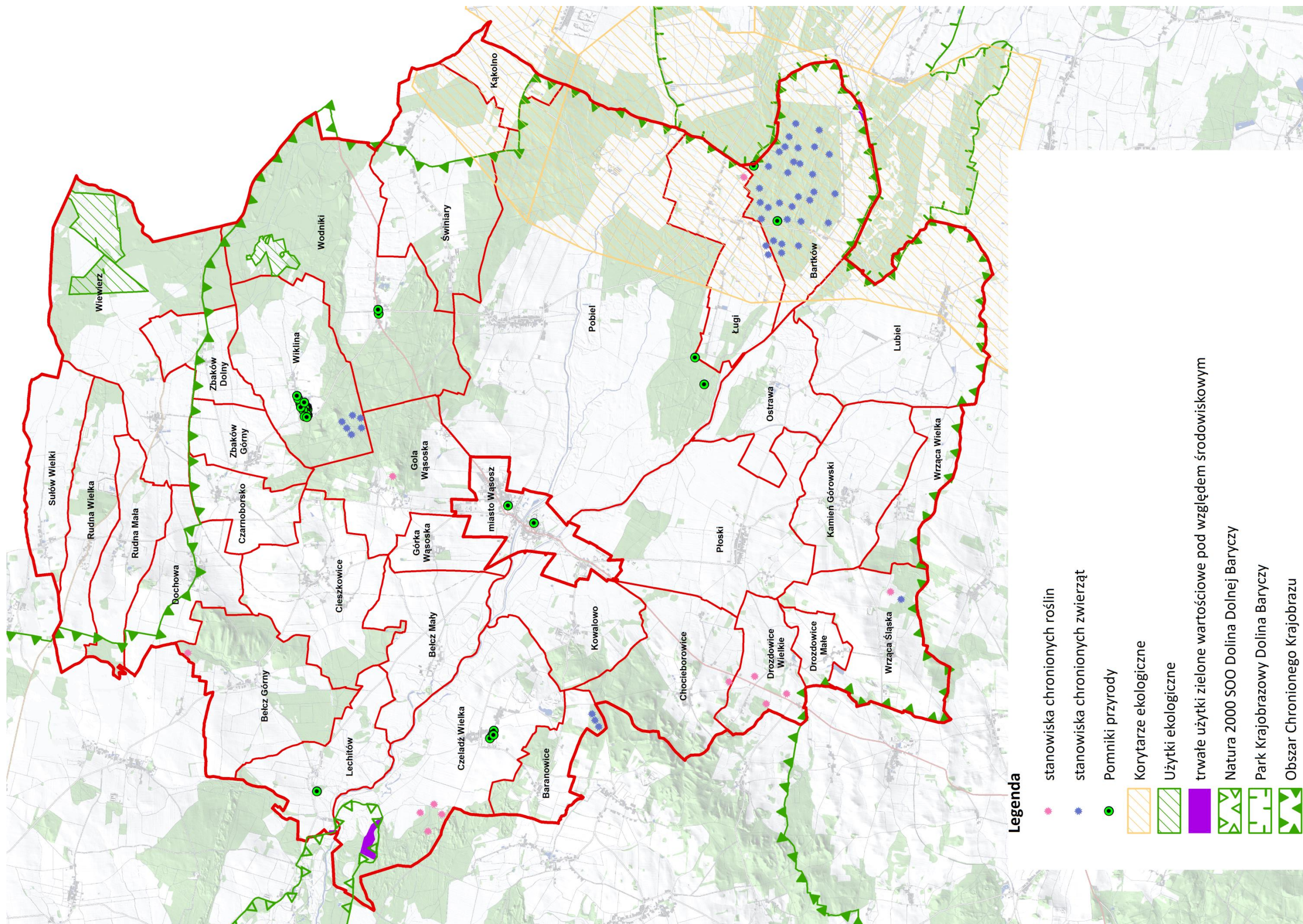
Gmina Wąsosz nie jest położona na terenie żadnego obszaru z sieci korytarzy ekologicznych ECONET PL, ale przebiega przez nią korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym, który jest usytuowany wzdłuż rzeki Barycz. łączy on obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym 18M Obszar Milicki i 17M Obszar Doliny Środkowej Odry z 1M Obszarem Ujścia Odry i 4M Obszarem Dolnej Warty.

Fot. 3. Pomnik przyrody w Lechitowie

Fot. 4. Widok na użytek ekologiczny w obrębie Wiewierz

Rys. 7. Walory przyrodnicze i obszary chronione prawnie

Z uwagi na uwarunkowania historyczno-kulturowe oraz położenie, na obszarze gminy znajduje się wiele cennych zabytków oraz obiektów o wartości kulturowej i sakralnej. Do najważniejszych zabytków w gminie należą:

- kościół p.w. św. Stanisława biskupa w Czeladzi Wielkiej,
- kościół p.w. św. Piotra i Pawła w Sułowie Wielkim,
- kościół p.w. Królowej Świata w Sądowelu (obręb Lechitów);
- kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Ługach.

W mieście Wąsosz znajdują się zamek książęcy z XVIII w., kościół parafialny św. Józefa Oblubieńca i kościół filialny Niepokalanego Serca NMP oraz zabytkowe kamieniczki w rynku.

Fot. 5. Zabytkowy kościół - obręb Lechitów

Fot. 6. Zabytkowy pałac – obręb Wrząca Śląska

Obszary i obiekty objęte ochroną konserwatorską to: cmentarze, stanowiska archeologiczne, obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków, obiekty architektury i budownictwa wpisane do ewidencji zabytków.

Na obszarach wiejskich wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej (obręby: Bęcz Mały, Chocieborowice, Czeladź Wielka, Kamień Górski, Kowalowo, Ługi, Rudna Mała, Sądowel, Sułów Wielki, Wiklina, Wrząca Śląska),
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej (obręby: Bęcz Górny, Bęcz Mały, Chocieborowice, Cieszkowice, Czarnoborsko, Czeladź Wielka, Dochowa, Drozdowice Małe, Drozdowice Wielkie, Kamień Górski, Kowalowo, Lechitów, Lubiel, Ługi, Płoski, Pobieli, Rudna Mała, Rudna Wielka, Sądowel, Sułów Wielki, Świniary, Wiewierz, Wiklina, Wrząca Śląska, Wrząca Wielka, Zbaków Górny, Zubrza),

- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego (Baranowice, Bartków, Bełcz Mały, Kąkolno, Kolonia Lubiel, Lechitów, Ługi Kolonia, Sądowel, Świniary, Unisławice, Wiklina, Wodniki),
- strefa „E” ochrony ekspozycji (widok na panoramę krajobrazową: kościół w Sądowlu, Lechitów oraz folwark i zabudowę w Czeladzi Wielkiej od strony cmentarza poewangelickiego),
- strefa „W” ścisłej ochrony archeologicznej (obręby: Bełcz Mały, Lubiel, Ostrawa, Lechitów, Gola Wąsoska),
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej (strefę OW wyznaczono dla wszystkich wsi w granicach siedliska),
- strefy ochrony zabytkowych układów zieleni obejmująca parki, cmentarze, tereny pocmentarne.

Strefą ochrony zabytkowych układów zieleni kształtowanej objęto: założenia parkowe w Cieszkowicach, Czeladzi Wielkiej, Chocieborowicach, Kamieniu Górskim, Kowalewie, Lubielu, Rudnej Małej, Wiklinie, Wrzącej Śląskiej i Wrzącej Wielkiej, Górcie Wąsoskiej, Lechitowie, Rudnej Wielkiej.

Fot. 7. Zabytkowy pałac - obręb Wiklina

Fot. 8. Zabytkowy kościół - obręb Sułów Wielki

Do cennych i zasługujących na uwagę zaliczane są parki zlokalizowane wśród zabudowy w następujących miejscowościach:

- Wąsosz – park zamkowy,
- Cieszkowice, Czeladź Wielka, Wiklina, Wrząca Wielka, Lechitów – park dworski,
- Górka Wąsoska – park pałacowy.

Występują także aleje o charakterze zabytkowym: droga w Bełczu Małym z folwarku do drogi głównej z Wąsosz składająca się z robinii akacjowych, droga od Czeladzi Wielkiej do Baranawic ze 130 letnimi robiniami z dodatkiem topoli.

Na terenie gminy zlokalizowano 622 stanowiska archeologiczne, z tego 29 znajduje się na terenach wiejskich i zostały wpisane do rejestru zabytków archeologicznych.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków i o cechach zabytkowych

Tabela 4

Lp.	Nazwa obrębu	Zabytek, park	Wpis do rejestru zabytków
1.	2.	3.	4.
1.	Bełcz Mały	Dawny spichlerz, ob. paszarnia i zlewnia mleka	1428 z dnia 28.06.93
2.	Chocieborowice	dwór	1459 z dnia 22.09.93
		oficyna dworska	1459 z dnia 22.09.93
		park podworski (relikt)	1459 z dnia 22.09.93
3.	Czeladź Wielka	kościół fil. Św. Stanisława, d. kaplica pomocnicza	810 z dnia 7.12.60
		spichlerz, ob. magazyn i garaże	1429 z dnia 28.06.93
4.	Górka Wąsoska	Zespół pałacowo-folwarczny	1171 z dnia 8.08.90
		pałac, oficyna pałacowa	1171 z dnia 8.08.90
		Park krajobrazowy	1171 z dnia 8.08.90
		Zabudowania folwarczne	1171 z dnia 8.08.90
5.	Kamień Górski	Spichlerz	1426 z dnia 28.06.93
6.	Kowalowo	Spichlerz, ob. spichlerz i paszarania	1425 z dnia 25.06.93
7.	Ługi	Kościół fil. Wniebowzięcia NMP	2052 z dnia 02.06.72
		D. plebania, ob. szkoła	2053 z dnia 02.06.72
8.	Pobiel	D. młyn wodny	1170 z dnia 08.08.90
9.	Rudna Mała	Pałac	2054 z dnia 02.06.72
10.	Sądowel	Kościół fil. MB Królowej Świata	2056 z dnia 02.06.72
11.	Sułów Wielki	Kościół par. św. Piotra i Pawła	898 z dnia 30.06.61
12.	Wiklina	Pałac	1956 z dnia 25.03.69
		Park pałacowy	1343 z dnia 15.12.92
13.	Wrząca Śląska	Dwór	A/3745/1458 z dnia 21.09.93
		Park krajobrazowy	A/3745/1458 z dnia 21.09.94
		Spichlerz, garaż i wieża ciśnień	1427 z dnia 28.06.93

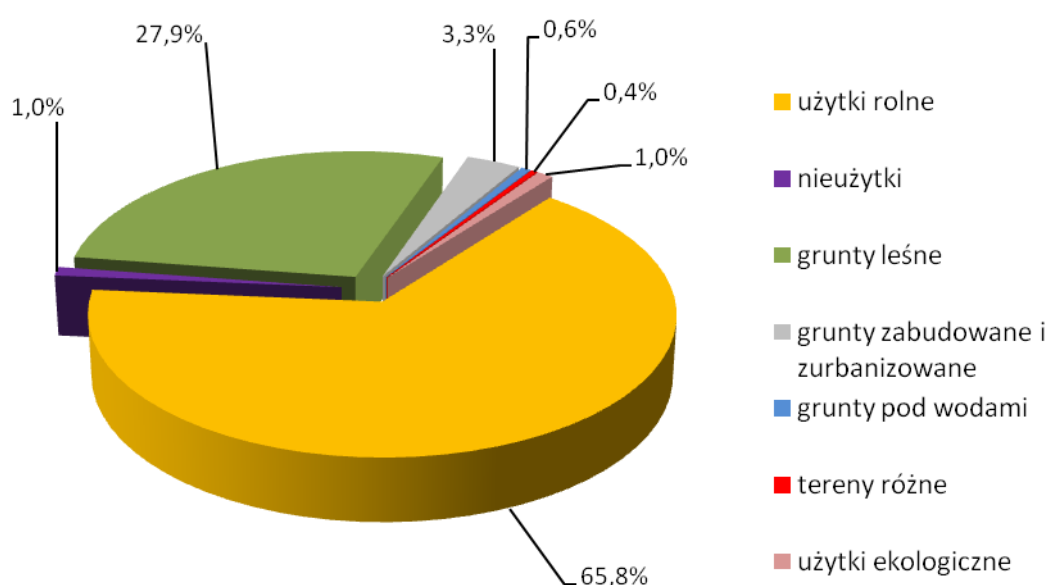
Źródło: wykaz zabytków – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu (stan na maj 2017 r.)

2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

2.1. Struktura użytkowania gruntów

W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, które stanowią 65,8% wszystkich użytków i zajmują powierzchnię 12698,84 ha. Następne w kolejności są grunty leśne 27,9% - 5384,83 ha, Rys.8. Największy udział użytków rolnych, powyżej 90% znajduje się w obrębach Sułów Wielki, Drozdowice Małe, Bełcz Mały, Dochowa, Górka Wąsoska, Kąkolno i Lubiel, a najmniejszy w obrębie Wodniki (19,7%). Pozostałe grunty w gminie zajmują nieużytki 187,42 ha (1%), grunty zabudowane i zurbanizowane 636,84 ha (3,3%), użytki ekologiczne 194,05 ha (1%), grunty pod wodami 112,81 ha (0,6%) i tereny różne 73,49 ha (0,4%).

W gminie Wąsosz lasy są administrowane przez Nadleśnictwo Góra Śląska. Stopień lesistości gminy wynosi 28,0%. Najmniej gruntów zalesionych i zadrzewionych występuje w obrębach Bełcz Mały, Czarnoborsko, Dochowa, Drozdowice Małe, Górka Wąsoska, Lubiel oraz Sułów Wielki, gdzie stopień lesistości w tych obrębach nie przekracza 5%. Natomiast najwięcej gruntów zalesionych i zadrzewionych występuje w obrębach Wodniki, Bartków i Bełcz Górny, gdzie stopień lesistości jest na poziomie 74- 50%.

Rys. 8. Struktura użytkowania gruntów

22.	Pobiel	ha	2960,82	1669,64	1066,16	432,48	100,87	0,82	33,20	16,23	19,12	0,76	36,35	1138,77	1133,83	4,94	61,21	0,95	0,05	0,90	0,14	1,37	3,78	54,02	-	-	-	28,44	28,44	-	26,41
		%	100,0	56,4	36,0	14,6	3,4	0,0	1,1	0,5	0,6	0,0	1,2	38,5	38,3	0,2	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	1,8	-	-	-	1,0	1,0	-	0,9
23.	Rudna Mała	ha	334,65	279,36	243,49	7,61	19,22	-	5,64	0,13	3,27	-	1,98	38,96	34,68	4,28	14,60	0,34	1,90	0,25	-	-	-	12,11	-	-	-	-	-	-	-
		%	100,1	83,5	72,8	2,3	5,7	-	1,7	0,0	1,0	-	0,6	11,6	10,4	1,2	4,4	0,1	0,6	0,1	-	-	-	3,6	-	-	-	-	-	-	-
24.	Rudna Wielka	ha	385,30	281,97	231,07	35,00	6,61	-	5,40	-	3,44	0,45	1,96	73,12	72,04	1,08	27,98	-	10,41	-	-	0,61	2,10	14,86	-	-	-	-	-	-	
		%	99,9	73,2	60,0	9,1	1,7	-	1,4	-	0,9	0,1	0,5	19,0	18,7	0,3	7,3	-	2,7	-	-	0,2	0,5	3,9	-	-	-	-	-	-	-
25.	Sułów Wielki	ha	344,70	320,41	240,20	13,37	53,74	-	7,01	-	3,96	2,13	1,50	11,52	10,43	1,09	10,96	0,14	0,01	0,37	0,08	1,33	0,11	8,92	-	-	-	-	-	-	0,31
		%	100,0	93,0	69,7	3,9	15,6	-	2,0	-	1,1	0,6	0,4	3,3	3,0	0,3	3,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	2,6	-	-	-	-	-	-	0,1
26.	Świniary	ha	791,04	464,85	288,49	125,12	23,72	1,31	21,13	-	5,05	0,03	4,65	301,80	301,13	0,67	18,09	2,17	0,06	0,33	0,04	-	-	15,49	-	-	-	0,62	0,56	0,06	1,04
		%	100,0	58,8	36,5	15,8	3,0	0,2	2,7	-	0,6	0,0	0,6	38,2	38,1	0,1	2,3	0,3	0,0	0,0	0,0	-	-	2,0	-	-	-	0,1	0,1	0,0	0,1
27.	Wiewierz	ha	1058,16	403,59	158,74	188,05	39,30	0,40	7,03	-	10,07	-	2,59	453,75	453,58	0,17	33,83	0,10	0,01	-	-	0,73	-	23,29	9,70	-	159,64	4,76	4,47	0,29	-
		%	100,0	38,1	15,0	17,8	3,7	0,0	0,7	-	1,0	-	0,2	42,9	42,9	0,0	3,2	0,0	0,0	-	-	0,1	-	2,2	0,9	-	15,1	0,4	0,4	0,0	-
28.	Wiklina	ha	626,98	327,18	279,65	4,52	28,43	0,27	8,40	0,26	5,65	-	3,54	283,30	274,10	9,20	12,38	0,41	0,01	-	-	-	0,29	11,67	-	-	-	0,21	-	0,21	0,38
		%	100,0	52,2	44,6	0,7	4,5	0,0	1,3	0,0	0,9	-	0,6	45,2	43,7	1,5	2,0	0,1	0,0	-	-	-	0,0	1,9	-	-	-	0,0	-	0,0	0,1
29.	Wodniki	ha	1208,62	238,45	172,21	35,18	15,57	2,43	9,13	1,55	1,39	0,99	2,42	895,43	894,21	1,22	32,86	0,20	2,18	-	0,13	0,54	0,15	29,66	-	-	34,41	4,15	3,75	0,40	0,92
		%	100,0	19,7	14,2	2,9	1,3	0,2	0,8	0,1	0,1	0,1	0,2	74,1	74,0	0,1	2,7	0,0	0,2	-	0,0	0,0	0,0	2,5	-	-	2,8	0,3	0,3	0,0	0,1
30.	Wrząca Śląska	ha	526,51	392,24	340,13	21,24	23,02	0,40	6,69	-	0,76	-	7,75	99,25	93,79	5,46	24,07	0,69	0,01	-	0,91	1,73	2,72	15,39	2,62	-	-	3,20	0,44	2,76	-
		%	100,0	74,5	64,6	4,0	4,4	0,1	1,3	-	0,1	-	1,5	18,9	17,8	1,0	4,6	0,1	0,0	-	0,2	0,3	0,5	2,9	0,5	-	-	0,6	0,1	0,5	-
31.	Wrząca Wielka	ha	256,05	190,60	153,23	16,43	12,10	-	3,97	-	4,87	-	1,20	50,51	48,03	2,48	13,68	-	0,01	-	-	-	0,34	12,18	1,15	-	-	0,05	-	0,05	-
		%	100,0	74,4	59,8	6,4	4,7	-	1,6	-	1,9	-	0,5	19,7	18,8	1,0	5,3	-	0,0	-	-	-	0,1	4,8	0,4	-	-	0,0	-	0,0	-
32.	Zbaków Dolny	ha	236,41	211,62	110,68	74,78	6,21	-	3,83	0,29	5,94	9,89	5,11	7,02	6,99	0,03	12,67	-	0,03	-	-	0,21	0,29	10,86	1,28	-	-	-	-	-	
		%	100,0	89,5	46,8	31,6	2,6	-	1,6	0,1	2,51	4,18	2,2	3,0	3,0	0,0	5,4	-	0,01	-	-	0,1	0,1	4,6	0,5	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	ha	237,72	192,73	171,84	5,20	3,43	2,36	6,58	0,07	1,40	1,85	1,67	31,41	31,41	-	11,91	0,38	0,20	0,02	-	0,32	-	10,99	-	-	-	-	-	-	
		%	100,0	81,1	72,3	2,2	1,4	1,0	2,8	0,0	0,6	0,8	0,7	13,2	13,2	-	5,0	0,2	0,08	0,01	-	0,13	-	4,62	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		ha	19288,28	12698,84	8913,19	2114,38	1125,42	19,54	311,21	25,96	166,58	22,56	187,42	5384,83	5298,38	86,45	636,84	9,06	18,17	1,99	2,74	18,40	16,32	524,05	46,00	0,11	194,05	112,81	107,05	5,76	73,49
		%	100,0	65,8	46,2	11,0	5,8	0,1	1,6	0,1	0,9	0,1	1,0	27,9	27,5	0,4	3,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	2,7	0,2	0,0	1,0	0,6	0,6	0,0	0,4

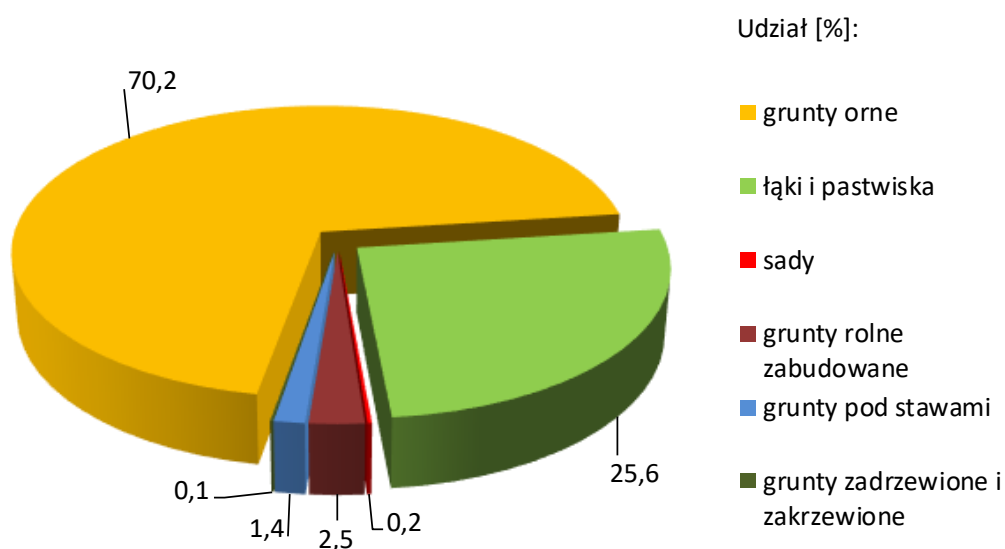
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017r.)

2.2. Struktura użytków rolnych

W gminie Wąsosz znajduje się 12698,84 ha użytków rolnych, Tab.6. Wśród nich największą powierzchnię stanowią grunty orne, które zajmują łącznie obszar o powierzchni 8913,19 ha (70,2% wszystkich użytków rolnych). Użytki zielone, tj. łąki i pastwiska zajmują łącznie 3239,80 ha, co stanowi 25,6% wszystkich użytków rolnych. Pozostałe grunty wchodzące w skład użytków rolnych to grunty rolne zabudowane, które zajmują powierzchnię 311,21 ha (2,5% wszystkich użytków rolnych), grunty pod rowami – 166,58 ha (1,3% użytków rolnych). Najmniejszy udział posiadają sady, grunty pod stawami oraz grunty zadrzewione i zakrzewione, które łącznie zajmują obszar 68,06 ha (0,4% wszystkich użytków rolnych).

Największy udział gruntów ornych, tj. ok. 90%, znajduje się w obrębach: Górka Wąsoska (90,2%), Zbaków Górny (89,2%), a najmniejszy w obrębach Wiewierz (39,3%), Ostrawa (38,6%) i Kąkolno (28,6%).

Użytki zielone zajmują powierzchnię 3239,80 ha, wśród nich łąki 2114,38 ha, a pastwiska 1125,42 ha. Największy udział użytków zielonych znajduje się w Kąkolnie (68,2%) i Ostrawie (58,1%), Wiewierz (56,3%), a najmniejszy w obrębach: Baranowice, Dochowa, Gola Wąsoska, Górka Wąsoska, Rudna Mała, Zbaków Górny (poniżej 10%).

Rys. 9. Struktura użytków rolnych

Struktura użytków rolnych

Tabela 6

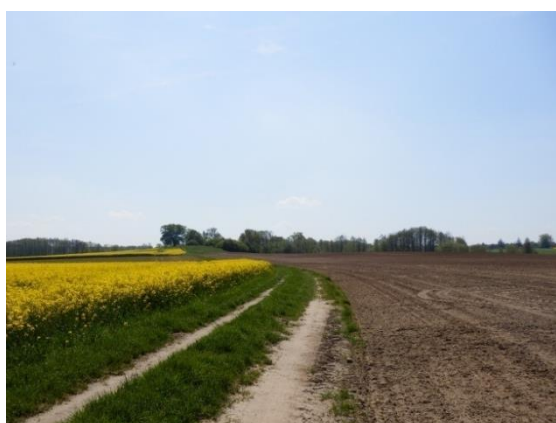
Lp.	Nazwa obrębu	Jednostka	Użytki rolne								
			razem	Grunty orne	Łąki	Pastwiska	Sady	Grunty rolne zabudowane	Grunty pod stawami	Grunty pod rowami	Grunty zadrzewione i zakrzewione
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Baranowice	ha	152,76	133,65	2,57	11,07	-	2,81	-	2,66	-
		%	100,0	87,5	1,7	7,2	-	1,8	-	1,8	-
2.	Bartków	ha	258,63	173,09	28,87	46,33	-	6,62	-	3,72	-
		%	100,0	66,9	11,2	17,9	-	2,6	-	1,4	-
3.	Bełcz Górny	ha	282,79	226,24	6,63	43,36	-	4,12	-	2,44	-
		%	100,0	80,0	2,3	15,3	-	1,5	-	0,9	-
4.	Bełcz Mały	ha	422,10	291,68	12,91	105,19	-	8,39	-	3,93	-
		%	100,0	69,1	3,1	24,9	-	2,0	-	0,9	-
5.	Chocieborowice	ha	330,82	269,14	11,94	32,81	-	12,24	-	4,69	-
		%	100,0	81,4	3,6	9,9	-	3,7	-	1,4	-
6.	Cieszkowice	ha	474,07	388,85	21,17	40,95	2,23	13,08	-	6,86	0,93
		%	100,0	82,0	4,5	8,6	0,5	2,8	-	1,4	0,2
7.	Czarnoborsko	ha	217,19	178,78	14,42	14,99	0,29	6,39	-	2,32	-
		%	100,0	82,3	6,6	6,9	0,1	2,9	-	1,2	-
8.	Czeladź Wielka	ha	745,07	550,83	61,22	106,27	1,54	15,01	2,50	4,28	3,42
		%	100,0	73,9	8,2	14,3	0,2	2,0	0,3	0,6	0,6
9.	Dochowa	ha	383,12	336,90	7,83	24,11	2,22	10,56	-	1,50	-
		%	100,0	87,9	2,0	6,3	0,6	2,8	-	0,4	-
10.	Drozdowice Małe	ha	108,14	70,15	22,92	10,13	0,11	3,02	-	1,81	-
		%	100,0	64,9	21,2	9,4	0,1	2,8	-	1,6	-
11.	Drozdowice Wielkie	ha	233,41	187,44	16,60	17,33	0,29	8,66	0,57	1,84	0,68
		%	100,0	80,3	7,1	7,4	0,1	3,7	0,2	0,8	0,4
12.	Gola Wąsoska	ha	262,01	224,95	0,41	23,08	1,26	10,40	0,48	1,43	-
		%	100,0	85,9	0,2	8,8	0,5	4,0	0,2	0,4	-
13.	Górka Wąsoska	ha	168,46	152,03	2,83	4,84	0,13	7,49	-	1,14	-
		%	100,0	90,2	1,7	2,9	0,1	4,4	-	0,7	-
14.	Kamień Górski	ha	443,68	312,74	76,43	31,81	1,24	13,47	-	6,96	1,03
		%	100,0	70,5	17,2	7,2	0,3	3,0	-	1,6	0,2
15.	Kąkolno	ha	156,04	44,66	81,09	25,38	0,46	2,24	-	2,09	0,12
		%	100,0	28,6	52,0	16,3	0,3	1,4	-	1,3	0,1
16.	Kowalowo	ha	331,95	241,17	36,42	35,41	-	14,92	1,47	2,56	-
		%	100,0	72,7	11,0	10,7	-	4,5	0,4	0,7	-
17.	Lechitów	ha	341,41	224,92	75,86	26,31	0,31	5,46	-	8,55	-
		%	100,0	65,9	22,2	7,7	0,1	1,6	-	2,5	-
18.	Lubiel	ha	824,38	559,89	182,13	43,54	0,14	18,43	-	20,25	-
		%	100,0	67,9	22,1	5,3	0,0	2,2	-	2,5	-
19.	Ługi	ha	454,06	294,44	105,58	34,62	1,07	10,90	0,79	6,38	0,28
		%	100,0	64,8	23,3	7,6	0,2	2,4	0,2	1,4	0,1
20.	Ostrawa	ha	319,96	123,41	147,69	38,23	-	3,64	1,62	5,37	-
		%	100,0	38,6	46,2	11,9	-	1,1	0,5	1,7	-

21.	Płoski	ha	816,15	472,34	239,88	77,44	0,26	15,35	-	10,88	-
		%	100,0	57,9	29,4	9,5	0,0	1,9	-	1,3	-
22.	Pobiel	ha	1669,64	1066,16	432,48	100,87	0,82	33,20	16,23	19,12	0,76
		%	100,0	63,9	25,9	6,0	0,0	2,0	1,0	1,1	0,0
23.	Rudna Mała	ha	279,36	243,49	7,61	19,22	-	5,64	0,13	3,27	-
		%	100,0	87,2	2,7	6,9	-	2,0	0,0	1,2	-
24.	Rudna Wielka	ha	281,97	231,07	35,00	6,61	-	5,40	-	3,44	0,45
		%	100,0	81,9	12,4	2,3	-	2,0	-	1,2	0,2
25.	Sułów Wielki	ha	320,41	240,20	13,37	53,74	-	7,01	-	3,96	2,13
		%	100,0	75,0	4,2	16,8	-	2,2	-	1,2	0,6
26.	Świniary	ha	464,85	288,49	125,12	23,72	1,31	21,13	-	5,05	0,03
		%	100,0	62,1	26,9	5,1	0,3	4,5	-	1,1	0,0
27.	Wiewierz	ha	403,59	158,74	188,05	39,30	0,40	7,03	-	10,07	-
		%	100,0	39,3	46,6	9,7	0,1	1,7	-	2,6	-
28.	Wiklina	ha	327,18	279,65	4,52	28,43	0,27	8,40	0,26	5,65	-
		%	100,0	85,5	1,4	8,7	0,1	2,6	0,1	1,6	-
29.	Wodniki	ha	238,45	172,21	35,18	15,57	2,43	9,13	1,55	1,39	0,99
		%	100,0	72,2	14,8	6,5	1,0	3,8	0,7	0,6	0,4
30.	Wrząca Śląska	ha	392,24	340,13	21,24	23,02	0,40	6,69	-	0,76	-
		%	100,0	86,7	5,4	5,9	0,1	1,7	-	0,2	-
31.	Wrząca Wielka	ha	190,60	153,23	16,43	12,10	-	3,97	-	4,87	-
		%	100,0	80,4	8,6	6,3	-	2,1	-	2,6	-
32.	Zbaków Dolny	ha	211,62	110,68	74,78	6,21	-	3,83	0,29	5,94	9,89
		%	100,0	52,3	35,3	2,9	-	1,8	0,1	2,8	4,8
33.	Zbaków Górny	ha	192,73	171,84	5,20	3,43	2,36	6,58	0,07	1,40	1,85
		%	100,0	89,2	2,7	1,8	1,2	3,4	0,0	0,7	1,0
Gmina ogółem		ha	12698,84	8913,19	2114,38	1125,42	19,54	311,21	25,96	166,58	22,56
		%	100,0	70,2	16,7	8,9	0,2	2,5	0,1	1,3	0,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

Fot. 9. Użytki zielone - obręb Bełcz Mały

Fot. 10. Grunty orne – obręb Baranowice

2.3. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Podczas inwentaryzacji terenowej stwierdzono zmiany w sposobie użytkowania gruntów. Zmiany te dotyczyły głównie: zadarnienia gruntów ornych, zaorania użytków

zielonych, zmiany gruntów ornych i użytków zielonych na tereny zainwestowane oraz zbiorniki wodne, przeznaczenie ich na tereny kopalni i żwirowni, a także brak użytkowania pól rolnych. Najwięcej zmian dotyczy zaorania użytków zielonych na 815,06 ha w całej gminie, co stanowi 25,2% wszystkich użytków zielonych w gminie, Tab.7. W obrębie Kąkolno zaorano 82,7% (88,06 ha) użytków zielonych, jednak najwięcej zaoranych użytków zielonych znajduje się w obrębie Pobiel 175,19 ha (32,8% użytków zielonych w obrębie). Wśród zaoranych łąk i pastwisk przeważają gleby klasy IV – 502,66 ha (15,5%). Zaorywanie gruntów wynika głównie ze zmiany profilu produkcji rolnej na profil roślinny i rezygnowanie z prowadzenia hodowli zwierząt w tym obrębach lub w poszczególnych gospodarstwach. Podczas inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że 336,85 ha gruntów ornych zostało zadarnionych, stanowi to 3,8% ogólnej powierzchni gruntów ornych, Tab.8. Najwięcej zadarnionych gruntów znajduje się w obrębach: Kąkolno – 55,95 (17,9%), Pobiel – 46,11 ha (4,3% gruntów ornych w obrębie), Wrząca Śląska – 26,94 ha (17,6%). Wśród gruntów zadarnionych przeważają gleby klasy V – 129,60 ha (1,5% łącznej powierzchni gruntów ornych). Stwierdzono również, że część użytków zielonych i gruntów ornych o łącznej powierzchni 13,46 ha została przekształcona na tereny zainwestowane lub zabudowane. Najwięcej zmian dotyczy gleb IV klasy bonitacyjnej gruntów ornych – 4,31 ha, oraz V klasy – 3,62 ha, Tab.9. Dodatkowo inwentaryzacja wykazała przekształcenie gruntów na zbiorniki i oczka wodne o łącznej powierzchni 7,48 ha. Wśród nich znacznie dominują użytki zielone, które łącznie zajmują powierzchnię 4,29 ha, Tab.10. Zmiany użytkowania gruntów dotyczą także gruntów nieużytkowanych rolniczych, na których zrezygnowano z produkcji rolniczej na rzecz kopalni i żwirowni. Zmiany te dotyczą 37,45 ha, głównie gleb VI klasy bonitacyjnej (28,27 ha), Tab. 12. Większość nieużytkowanych gruntów 33,07 ha położona jest w obrębie Czeladź Wielka. Dodatkowo stwierdzono, że na powierzchni 260,94 ha gruntów ornych i użytków zielonych wystąpiła sukcesja leśna lub pojawił się wieloletni samosiew, z czego 163 ha dotyczy powierzchni gruntów ornych, a ok. 98 ha powierzchni użytków zielonych, Tab.11, Rys. 10. Zjawisko to najczęściej występuje z powodu niedogodnego położenia np. przy kompleksach leśnych, ciekach naturalnych oraz rowach. Największa ich powierzchnia występuje w obrębach Cieszkowice (24,72 ha) i Baranowice (24,64 ha). Grunty zajęte przez sukcesję leśną lub wieloletni samosiew zajmują największe powierzchnie na gruntach ornych należących do VI klasy bonitacyjnej – 74,12 ha i V klasy bonitacyjnej – 60,75 ha, natomiast na użytkach zielonych do IV klasy – 45,57 ha i V klasy – 37,47 ha.

Użytki zielone zaorane

Tabela 7

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia użytków zielonych wg ewidencji	Klasy bonitacyjne																			
			ŁIII		ŁIV		ŁV		ŁVI		PsII		PsIII		PsIV		PsV		PsVI		razem	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1.	Baranowice	13,64	-	-	0,75	5,5	0,41	3,0	-	-	-	-	-	-	2,51	18,4	1,93	14,1	-	-	5,60	41,1
2.	Bartków	75,20	-	-	1,49	2,0	3,20	4,3	0,19	0,3	-	-	-	-	5,73	7,6	4,44	5,9	1,88	2,5	16,93	22,5
3.	Bełcz Górny	49,99	-	-	2,45	4,9	-	-	-	-	-	-	-	-	2,71	5,4	0,67	1,3	0,48	1,0	6,31	12,6
4.	Bełcz Mały	118,10	-	-	-	-	-	-	0,09	0,1	-	-	-	-	1,01	0,9	3,75	3,2	0,61	0,5	5,46	4,6
5.	Chocieborowice	44,75	-	-	3,81	8,5	0,38	0,8	-	-	-	-	-	-	11,59	25,9	3,00	6,7	0,33	0,7	19,11	42,7
6.	Cieszkowice	62,12	2,82	4,5	1,83	2,9	0,16	0,3	-	-	-	-	4,31	6,9	7,44	12,0	3,53	5,7	0,28	0,5	20,37	32,8
7.	Czarnoborsko	29,41	0,59	2,0	4,92	16,7	0,46	1,6	-	-	-	-	-	-	2,15	7,3	0,21	0,7	-	-	8,33	28,3
8.	Czeladź Wielka	167,49	1,28	0,8	4,77	2,8	0,91	0,5	0,12	0,1	-	-	0,20	0,1	2,48	1,5	1,14	0,7	-	-	10,90	6,5
9.	Dochowa	31,94	1,45	4,5	1,88	5,9	-	-	-	-	0,32	1,0	4,31	13,5	2,68	8,4	0,78	2,4	-	-	11,42	35,8
10.	Drozdowice Małe	33,05	2,87	8,7	1,72	5,2	0,30	0,9	-	-	-	-	0,34	1,0	2,68	8,1	0,07	0,2	0,05	0,2	8,03	24,3
11.	Drozdowice Wielkie	33,93	0,63	1,9	3,04	9,0	0,89	2,6	0,60	1,8	-	-	-	-	2,44	7,2	0,52	1,5	0,49	1,4	8,61	25,4
12.	Gola Wąsoska	23,49	-	-	-	-	0,42	1,8	-	-	-	-	-	-	6,98	29,7	3,56	15,2	0,80	3,4	11,76	50,1
13.	Górka Wąsoska	7,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,99	25,9	0,90	11,7	-	-	2,89	37,7
14.	Kamień Górski	108,24	-	-	3,20	3,0	0,73	0,7	-	-	-	-	0,15	0,1	0,65	0,6	0,32	0,3	-	-	5,05	4,7
15.	Kąkolno	106,47	-	-	38,22	35,9	26,82	25,2	-	-	-	-	-	-	22,15	20,8	0,87	0,8	-	-	88,06	82,7
16.	Kowalowo	71,83	-	-	0,55	0,8	1,73	2,4	-	-	-	-	-	-	2,86	4,0	2,05	2,9	-	-	7,19	10,0
17.	Lechitów	102,17	-	-	0,71	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	0,95	0,9	-	-	-	-	1,66	1,6
18.	Lubiel	225,67	6,38	2,8	15,26	6,8	0,49	0,2	0,60	0,3	-	-	2,06	0,9	6,84	3,0	1,20	0,5	-	-	32,83	14,5
19.	Ługi	140,20	-	-	4,18	3,0	0,51	0,4	-	-	-	-	-	-	5,76	4,1	2,94	2,1	0,47	0,3	13,86	9,9
20.	Ostrawa	185,92	10,35	5,6	11,86	6,4	3,27	1,8	0,08	0,0	-	-	-	-	2,47	1,3	-	-	-	-	28,03	15,1
21.	Płoski	317,32	16,32	5,1	21,83	6,9	7,63	2,4	-	-	-	-	5,64	1,8	47,04	14,8	7,50	2,4	3,37	1,1	109,33	34,5
22.	Pobiel	533,35	24,30	4,6	84,02	15,8	49,26	9,2	4,19	0,8	-	-	0,91	0,2	6,35	1,2	2,02	0,4	4,14	0,8	175,19	32,8
23.	Rudna Mała	26,83	0,87	3,2	4,76	17,7	-	-	-	-	-	-	0,55	2,0	4,07	15,2	0,88	3,3	-	-	11,13	41,5
24.	Rudna Wielka	41,61	-	-	10,97	26,4	2,21	5,3	-	-	-	-	0,34	0,8	0,47	1,1	0,12	0,3	-	-	14,11	33,9
25.	Sułów Wielki	67,11	2,49	3,7	1,63	2,4	-	-	-	-	-	-	0,71	1,1	27,48	40,9	8,83	13,2	-	-	41,14	61,3
26.	Świniary	148,84	5,75	3,9	58,17	39,1	30,45	20,5	0,49	0,3	-	-	-	-	7,99	5,4	3,55	2,4	-	-	106,40	71,5
27.	Wiewierz	227,35	0,32	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,30	0,1	1,37	0,6	-	-	-	-	1,99	0,9
28.	Wiklina	32,95	-	-	2,06	6,3	0,51	1,5	-	-	-	-	1,78	5,4	14,22	43,2	0,53	1,6	0,68	2,1	19,78	60,0
29.	Wodniki	50,75	-	-	5,75	11,3	3,77	7,4	0,41	0,8	-	-	-	-	5,93	11,7	0,56	1,1	0,10	0,2	16,52	32,6
30.	Wrząca Śląska	44,26	-	-	3,22	7,3	0,52	1,2	-	-	-	-	-	-	0,26	0,6	-	-	2,24	5,1	6,24	14,1
31.	Wrząca Wielka	28,53	-	-	0,17	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,17	0,6
32.	Zbaków Dolny	80,99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	8,63	0,47	5,4	0,19	2,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,66	7,6
Gmina ogółem		3239,80	76,89	2,4	293,41	9,1	135,03	4,2	6,77	0,2	0,32	0,0	21,6	0,7	209,253	6,5	55,87	1,7	15,92	0,5	815,06	25,2

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Grunty orne zadarnione

Tabela 8

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych wg ewidencji	Klasy bonitacyjne													
			RIIIa		RIIIb		RIVa		RIVb		RV		RVI		Razem	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Baranowice	133,65	-	-	-	-	0,17	0,1	0,20	0,1	0,71	0,5	1,56	1,2	2,64	2,0
2.	Bartków	173,09	-	-	-	-	-	-	3,79	2,2	4,06	2,3	1,54	0,9	9,39	5,4
3.	Belcz Górny	226,24	0,77	0,3	-	-	0,33	0,1	0,15	0,1	1,70	0,8	1,34	0,6	4,29	1,9
4.	Belcz Mały	291,68	-	-	-	-	0,08	0,0	3,44	1,2	9,10	3,1	1,49	0,5	14,11	4,8
5.	Chocieborowice	269,14	-	-	0,46	0,2	0,70	0,3	0,30	0,1	-	-	-	-	1,46	0,5
6.	Cieszkowice	388,85	0,23	0,1	2,10	0,5	2,86	0,7	0,03	0,0	2,31	0,6	0,28	0,1	7,81	2,0
7.	Czarnoborsko	178,78	0,37	0,2	0,32	0,2	0,29	0,2	1,39	0,8	1,68	0,9	0,06	0,0	4,11	2,3
8.	Czeladź Wielka	550,83	0,38	0,1	1,81	0,3	1,59	0,3	2,53	0,5	7,05	1,3	1,13	0,2	14,49	2,6
9.	Dochowa	336,90	0,38	0,1	0,86	0,3	0,59	0,2	0,19	0,1	1,33	0,4	0,18	0,1	3,53	1,0
10.	Drozdowice Małe	70,15	-	-	1,07	1,5	0,36	0,5	0,75	1,1	0,88	1,3	-	-	3,06	4,4
11.	Drozdowice Wielkie	187,44	0,51	0,3	0,12	0,1	0,79	0,4	1,75	0,9	1,06	0,6	-	-	4,23	2,3
12.	Gola Wąsoska	224,95	-	-	-	-	0,01	0,0	0,22	0,1	1,87	0,8	0,51	0,2	2,61	1,2
13.	Górka Wąsoska	152,03	-	-	1,61	1,1	1,38	0,9	0,63	0,4	0,51	0,3	-	-	4,13	2,7
14.	Kamień Górski	312,74	-	-	21,69	6,9	10,74	3,4	2,14	0,7	15,29	4,9	6,09	1,9	55,95	17,9
15.	Kąkolno	44,66	-	-	-	-	0,20	0,4	0,17	0,4	1,46	3,3	1,32	3,0	3,15	7,1
16.	Kowalowo	241,17	-	-	1,62	0,7	0,49	0,2	1,62	0,7	2,13	0,9	0,60	0,2	6,46	2,7
17.	Lechitów	224,92	-	-	-	-	2,31	1,0	3,40	1,5	7,51	3,3	0,39	0,2	13,61	6,1
18.	Lubiel	559,89	-	-	-	-	2,34	0,4	4,18	0,7	3,26	0,6	-	-	9,78	1,7
19.	Ługi	294,44	-	-	-	-	1,64	0,6	11,91	4,0	6,77	2,3	2,45	0,8	22,77	7,7
20.	Ostrawa	123,41	-	-	-	-	-	-	0,21	0,2	6,45	5,2	3,22	2,6	9,88	8,0
21.	Płoski	472,34	0,61	0,1	0,48	0,1	5,57	1,2	5,28	1,1	8,50	1,8	1,75	0,4	22,19	4,7
22.	Pobiel	1066,16	-	-	0,38	0,0	6,60	0,6	8,17	0,8	12,90	1,2	18,06	1,7	46,11	4,3
23.	Rudna Mała	243,49	-	-	-	-	-	-	-	-	0,61	0,3	-	-	0,61	0,3
24.	Rudna Wielka	231,07	-	-	2,15	0,9	0,60	0,3	0,27	0,1	1,80	0,8	-	-	4,82	2,1
25.	Sułków Wielki	240,20	-	-	0,06	0,0	0,33	0,1	0,31	0,1	0,28	0,1	-	-	0,98	0,4
26.	Świniary	288,49	-	-	-	-	-	-	0,14	0,0	11,79	4,1	6,60	2,3	18,53	6,4
27.	Wiewierz	158,74	1,20	0,8	0,07	0,0	0,26	0,2	-	-	-	-	-	-	1,53	1,0
28.	Wiklina	279,65	0,65	0,2	1,53	0,5	2,98	1,1	1,21	0,4	2,72	1,0	-	-	9,09	3,3
29.	Wodniki	172,21	-	-	-	-	-	-	0,20	0,1	2,46	1,4	1,38	0,8	4,04	2,3
30.	Wrząca Śląska	340,13	-	-	-	-	0,40	0,1	1,19	0,3	0,53	0,2	0,94	0,3	3,06	0,9
31.	Wrząca Wielka	153,23	-	-	-	-	0,22	0,1	9,83	6,4	11,94	7,8	4,95	3,2	26,94	17,6
32.	Zbaków Dolny	110,68	-	-	-	-	-	-	-	-	0,73	0,7	0,19	0,2	0,92	0,8
33.	Zbaków Górny	171,84	-	-	0,33	0,2	-	-	-	-	0,24	0,1	-	-	0,57	0,3
Gmina ogółem		8913,19	5,1	0,1	36,66	0,4	43,83	0,5	65,6	0,7	129,63	1,5	56,03	0,6	336,85	3,8

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Grunty orne i użytki zielone przekształcone na tereny zabudowane i zainwestowane

Tabela 9

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych i użytków zielonych wg ewidencji	Grunty przekształcone na tereny zabudowane i zainwestowane												Ogółem	
			Użytki zielone				Grunty orne									
			III	IV	V	razem	RIIa	RIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI	razem	ha	%	
ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	
1.	Baranowice	147,29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.	Bartków	248,29	-	-	0,10	0,10	-	-	-	-	-	0,31	0,31	0,41	0,2	
3.	Bełcz Górny	276,23	-	0,84	-	0,84	0,27	-	-	-	0,77	-	1,04	1,88	0,7	
4.	Bełcz Mały	409,78	-	-	-	-	-	-	1,24	1,28	0,87	-	3,39	3,39	0,8	
5.	Chocieborowice	313,89	-	0,04	-	0,04	-	-	-	-	0,26	-	0,26	0,30	0,1	
6.	Cieszkowice	450,97	-	-	-	-	-	-	0,27	0,22	-	-	0,49	0,49	0,1	
7.	Czarnoborsko	208,19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8.	Czeladź Wielka	718,32	-	-	-	-	-	-	-	-	0,22	-	0,22	0,22	0,1	
9.	Dochowa	368,84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10.	Drozdowice Małe	103,20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11.	Drozdowice Wielkie	221,37	-	-	-	-	-	-	-	0,09	-	-	0,09	0,09	0,1	
12.	Gola Wąsoska	248,44	-	0,07	-	0,07	-	-	-	0,39	0,17	-	0,56	0,63	0,3	
13.	Górka Wąsoska	159,70	0,10	-	-	0,10	-	-	-	0,13	0,42	0,41	0,96	1,06	0,7	
14.	Kamień Górski	420,98	-	0,26	-	0,26	-	-	-	-	-	-	-	0,26	0,1	
15.	Kąkolno	151,13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,18	0,18	0,18	0,1	
16.	Kowalowo	313,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17.	Lechitów	327,09	-	0,12	0,10	0,22	-	-	-	-	0,10	-	0,10	0,32	0,1	
18.	Lubiel	785,56	-	0,61	-	0,61	-	-	-	0,14	-	-	0,14	0,75	0,1	
19.	Ługi	434,64	-	0,19	-	0,19	-	-	-	0,06	-	-	0,06	0,25	0,1	
20.	Ostrawa	309,33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21.	Płoski	789,66	-	0,25	-	0,25	-	-	-	0,19	-	-	0,19	0,44	0,1	
22.	Pobiel	1599,51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23.	Rudna Mała	270,32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24.	Rudna Wielka	272,68	0,16	-	-	0,16	-	-	-	-	-	-	-	0,16	0,1	
25.	Sułów Wielki	307,31	-	-	-	-	-	0,28	-	-	-	-	0,28	0,28	0,1	
26.	Świniary	437,33	-	-	0,18	0,18	-	-	-	-	0,07	0,22	0,29	0,47	0,1	
27.	Wiewierz	386,09	-	-	-	-	-	0,17	-	-	-	-	0,17	0,17	0,1	
28.	Wiklina	312,60	-	-	0,21	0,21	-	-	0,07	0,20	-	-	0,27	0,48	0,2	
29.	Wodniki	222,96	-	0,32	-	0,32	-	-	0,03	-	0,34	-	0,37	0,69	0,3	
30.	Wrząca Śląska	384,39	-	-	0,14	0,14	-	-	-	-	-	-	-	0,14	0,1	
31.	Wrząca Wielka	181,76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32.	Zbaków Dolny	191,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
33.	Zbaków Górny	180,47	-	-	-	-	-	-	-	-	0,40	-	0,40	0,40	0,2	
Gmina ogółem		12152,99	0,26	2,70	0,73	3,69	0,27	0,45	1,61	2,70	3,62	1,12	9,77	13,46	0,1	

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Grunty przekształcone na zbiorniki wodne

Tabela 10

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych i użytków zielonych wg ewidencji ha	Grunty przekształcone na zbiorniki wodne															
			Użytki zielone					Grunty orne						ogółem		Nieuzytki	Grunty zabud.	Łącznie
			III	IV	V	VI	razem	RIIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI	razem	ha	%	N	Br	
			ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1.	Baranowice	147,29	-	0,09	-	-	0,09	-	-	-	-	-	-	0,09	0,1	-	-	0,09
2.	Bartków	248,29	-	-	0,12	-	0,12	-	-	-	-	0,11	0,11	0,23	0,1	-	-	0,23
3.	Bełcz Górny	276,23	-	0,06	-	-	0,06	-	-	-	-	-	-	0,06	0,0	-	-	0,06
4.	Bełcz Mały	409,78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Chocieborowice	313,89	0,06	0,39	-	-	0,45	-	-	-	-	-	-	0,45	0,1	-	-	0,45
6.	Cieszkowice	450,97	0,10	0,19	0,11	0,11	0,51	-	-	-	-	-	-	0,51	0,1	-	-	0,51
7.	Czarnoborsko	208,19	-	0,12	-	-	0,12	-	-	-	-	-	-	0,12	0,1	-	-	0,12
8.	Czeladź Wielka	718,32	-	0,02	0,04	-	0,06	0,01	-	-	0,03	-	0,04	0,10	0,0	-	-	0,10
9.	Dochowa	368,84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Drozdowice Małe	103,20	-	0,07	-	0,01	0,08	0,02	-	-	0,02	-	0,04	0,12	0,1	-	-	0,12
11.	Drozdowice Wielkie	221,37	-	0,02	-	-	0,02	-	-	-	-	-	-	0,02	0,0	-	-	0,02
12.	Gola Wąsoska	248,44	-	0,14	0,22	-	0,36	-	-	0,08	0,02	0,09	0,19	0,55	0,2	0,22	0,09	0,86
13.	Górka Wąsoska	159,70	0,04	-	-	-	0,04	-	-	-	-	-	-	0,04	0,0	-	0,05	0,09
14.	Kamień Górski	420,98	-	0,02	-	-	0,02	-	-	-	-	-	-	0,02	0,0	0,12	-	0,14
15.	Kąkolno	151,13	-	-	0,12	-	0,12	-	-	-	-	0,10	0,10	0,22	0,1	-	-	0,22
16.	Kowalowo	313,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Lechitów	327,09	-	0,03	-	-	0,03	-	-	-	-	-	-	0,03	0,0	-	-	0,03
18.	Lubiel	785,56	-	0,08	0,42	-	0,50	-	-	-	-	-	-	0,50	0,1	0,11	-	0,61
19.	Ługi	434,64	-	0,14	0,10	0,28	0,52	-	-	-	-	-	-	0,52	0,1	-	-	0,52
20.	Ostrawa	309,33	-	-	-	0,17	0,17	-	-	-	-	-	-	0,17	0,1	0,06	-	0,23
21.	Płoski	789,66	-	-	0,04	-	0,04	-	-	-	-	-	-	0,04	0,0	-	-	0,04
22.	Pobiel	1599,51	-	0,11	0,07	-	0,18	-	0,33	0,02	-	-	0,35	0,53	0,0	-	-	0,53
23.	Rudna Mała	270,32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,55	-	0,55
24.	Rudna Wielka	272,68	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,03	-	0,03
25.	Sułów Wielki	307,31	-	0,40	-	-	0,40	0,05	-	-	-	-	0,05	0,45	0,1	-	-	0,45
26.	Świniary	437,33	-	-	-	-	-	-	-	-	0,08	0,05	0,13	0,13	0,0	0,05	-	0,18
27.	Wiewierz	386,09	0,24	-	-	-	0,24	-	-	-	-	-	-	0,24	0,1	0,40	-	0,64
28.	Wiklina	312,60	-	-	0,06	-	0,06	-	0,03	-	-	-	0,03	0,09	0,0	0,04	-	0,13
29.	Wodniki	222,96	-	-	0,06	-	0,06	-	-	-	-	-	-	0,06	0,0	0,36	-	0,42
30.	Wrząca Śląska	384,39	-	0,04	-	-	0,04	-	-	-	-	-	-	0,04	0,0	-	-	0,04
31.	Wrząca Wielka	181,76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32.	Zbaków Dolny	191,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	180,47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,07	-	0,07
Gmina ogółem		12152,99	0,44	1,92	1,36	0,57	4,29	0,08	0,36	0,10	0,15	0,35	1,04	5,33	0,1	2,01	0,14	7,48

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Tereny zadrzewione, zakrzewione lub na których wystąpiła sukcesja leśna

Tabela 11

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych i użytków zielonych wg ewidencji ha	Użytki zielone					Grunty orne							Łącznie	
			III	IV	V	VI	razem	RIIIa	RIIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI	razem	ha	%
			ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Baranowice	147,29	-	0,15	1,64	1,01	2,80	-	-	0,03	0,15	8,40	13,26	21,84	24,64	16,7
2.	Bartków	248,29	-	-	0,54	2,61	3,15	-	-	-	-	1,32	1,69	3,01	6,16	2,5
3.	Bełcz Górny	276,23	-	0,72	2,13	0,91	3,76	0,19	0,15	0,17	0,20	0,43	0,41	1,55	5,31	1,9
4.	Bełcz Mały	409,78	-	0,13	0,48	0,25	0,86	-	-	-	-	-	1,88	1,88	2,74	0,7
5.	Chocieborowice	313,89	-	1,92	3,39	1,64	6,95	-	0,05	0,58	0,87	4,53	6,66	12,69	19,64	6,3
6.	Cieszkowice	450,97	0,69	2,72	0,65	0,15	4,21	-	1,46	0,75	0,69	6,14	11,47	20,51	24,72	5,5
7.	Czarnoborsko	208,19	-	0,36	0,79	-	1,15	-	0,09	0,24	0,81	2,50	4,20	7,84	8,99	4,3
8.	Czeladź Wielka	718,32	-	0,29	1,25	0,68	2,22	-	-	-	-	2,33	0,33	2,66	4,88	0,7
9.	Dochowa	368,84	0,16	0,59	-	-	0,75	-	-	0,47	0,04	0,87	0,16	1,54	2,29	0,6
10.	Drozdowice Małe	103,20	-	0,83	0,12	0,25	1,20	-	-	-	0,22	0,63	1,10	1,95	3,15	3,1
11.	Drozdowice Wielkie	221,37	-	2,74	1,73	0,66	5,13	-	-	2,46	1,97	3,29	3,91	11,63	16,76	7,6
12.	Gola Wąsoska	248,44	-	0,74	0,31	-	1,05	-	0,09	0,30	0,10	2,37	2,25	5,11	6,16	2,5
13.	Górka Wąsoska	159,70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Kamień Górski	420,98	-	5,49	1,86	0,09	7,44	-	-	0,80	1,27	2,53	1,44	6,04	13,48	3,2
15.	Kąkolno	151,13	-	0,42	-	0,41	0,83	-	-	-	-	0,14	3,07	3,21	4,04	2,7
16.	Kowalowo	313,00	-	0,01	0,39	-	0,40	-	-	-	1,15	1,51	0,25	2,91	3,31	1,1
17.	Lechitów	327,09	-	0,89	0,16	-	1,05	-	-	-	0,08	3,09	1,62	4,79	5,84	1,8
18.	Lubiel	785,56	-	8,56	3,10	1,54	13,20	-	-	0,68	2,66	0,10	-	3,44	16,64	2,1
19.	Ługi	434,64	-	0,43	-	-	0,43	-	-	-	0,07	0,56	2,51	3,14	3,57	0,8
20.	Ostrawa	309,33	-	-	3,16	0,08	3,24	-	-	-	-	0,69	3,40	4,09	7,33	2,4
21.	Płoski	789,66	0,28	4,90	1,27	0,09	6,54	-	0,10	0,40	0,35	0,62	1,47	2,94	9,48	1,2
22.	Pobiel	1599,51	-	4,11	4,14	0,41	8,66	-	-	0,11	1,29	3,62	1,47	6,49	15,15	0,9
23.	Rudna Mała	270,32	1,89	-	-	-	1,89	0,20	-	-	-	-	-	0,20	2,09	0,8
24.	Rudna Wielka	272,68	-	0,57	0,67	-	1,24	-	-	0,10	0,82	-	-	0,92	2,16	0,8
25.	Sułów Wielki	307,31	-	0,97	-	-	0,97	-	0,34	0,20	-	0,17	-	0,71	1,68	0,5
26.	Świniary	437,33	-	2,12	1,02	0,76	3,90	-	-	-	-	0,72	2,62	3,34	7,24	1,7
27.	Wiewierz	386,09	-	1,35	6,91	-	8,26	-	-	-	-	-	-	-	8,26	2,1
28.	Wiklina	312,60	-	2,34	0,10	-	2,44	-	0,02	1,53	0,49	6,99	2,34	11,37	13,81	4,4
29.	Wodniki	222,96	-	-	0,17	0,09	0,26	-	-	-	0,45	0,60	0,70	1,75	2,01	0,9
30.	Wrząca Śląska	384,39	-	1,99	0,71	0,13	2,83	0,52	-	-	-	4,59	3,49	8,60	11,43	3,0
31.	Wrząca Wielka	181,76	-	0,23	0,78	0,03	1,04	-	-	-	2,47	2,01	2,42	6,90	7,94	4,4
32.	Zbaków Dolny	191,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	180,47	0,04	-	-	-	0,04	-	-	-	-	-	-	-	0,04	0,1
Gmina ogółem		12152,99	3,06	45,57	37,47	11,79	97,89	0,91	2,30	8,82	16,15	60,75	74,12	163,05	260,94	2,1

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Grunty przekształcone na tereny kopalni i żwirowni

Tabela 12

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia gruntów ornych i użytków zielonych wg ewidencji	Użytki zielone	Grunty orne				Razem	
			VI	RIVb	RV	RVI	razem		
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Baranowice	147,29	-	-	-	-	-	-	-
2.	Bartków	248,29	-	0,59	-	-	0,59	0,59	0,2
3.	Bełcz Górny	276,23	-	-	-	-	-	-	-
4.	Bełcz Mały	409,78	-	-	-	-	-	-	-
5.	Chocieborowice	313,89	-	-	-	-	-	-	-
6.	Cieszkowice	450,97	-	-	0,17	0,26	0,43	0,43	0,1
7.	Czarnoborsko	208,19	-	-	-	-	-	-	-
8.	Czeladź Wielka	718,32	-	-	7,49	25,58	33,07	33,07	4,6
9.	Dochowa	368,84	-	0,17	0,18	-	0,35	0,35	0,1
10.	Drozdowice Małe	103,20	-	-	-	-	-	-	-
11.	Drozdowice Wielkie	221,37	-	-	-	0,95	0,95	0,95	0,4
12.	Gola Wąsoska	248,44	-	-	-	-	-	-	-
13.	Górka Wąsoska	159,70	-	-	-	-	-	-	-
14.	Kamień Górowski	420,98	-	-	-	-	-	-	-
15.	Kąkolno	151,13	-	-	-	-	-	-	-
16.	Kowalowo	313,00	-	-	-	-	-	-	-
17.	Lechitów	327,09	-	-	-	-	-	-	-
18.	Lubiel	785,56	-	-	-	-	-	-	-
19.	Ługi	434,64	-	-	-	-	-	-	-
20.	Ostrawa	309,33	0,58	-	-	0,32	0,32	0,90	0,3
21.	Płoski	789,66	-	-	-	-	-	-	-
22.	Pobiel	1599,51	-	-	-	-	-	-	-
23.	Rudna Mała	270,32	-	-	-	-	-	-	-
24.	Rudna Wielka	272,68	-	-	-	-	-	-	-
25.	Sułów Wielki	307,31	-	-	-	-	-	-	-
26.	Świniary	437,33	-	-	-	1,16	1,16	1,16	0,3
27.	Wiewierz	386,09	-	-	-	-	-	-	-
28.	Wiklina	312,60	-	-	-	-	-	-	-
29.	Wodniki	222,96	-	-	-	-	-	-	-
30.	Wrząca Śląska	384,39	-	-	-	-	-	-	-
31.	Wrząca Wielka	181,76	-	-	-	-	-	-	-
32.	Zbaków Dolny	191,67	-	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	180,47	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		12152,99	0,58	0,76	7,84	28,27	36,87	37,45	0,3

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Ze względu na wieloletni charakter tych zmian, duże nakłady pracy i wysokie koszty, proponuje się nie przekształcać gruntów samozalesionych lub samozadrzewionych na grunty orne i użytki zielone, ale pozostawić je w naturalnym ekosystemie (dotychczasowym użytkowaniu). Będzie to miało korzystny wpływ też na ochronę środowiska naturalnego. Natomiast należałoby wszystkie zmiany zaktualizować w ewidencji gruntów i budynków pod kątem nowego użytku, klasy bonitacyjnej i poprawności wprowadzonych zmian użytkowania.

Grunty odłogowane w gminie Wąsosz zajmują łącznie powierzchnię 152,56 ha, co stanowi ok. 1,0% ogólnej powierzchni użytków zielonych i gruntów ornych. Wśród nich przeważają grunty orne – 131,29 ha, głównie VI (53,70 ha) i V (34,93 ha) klasy bonitacyjnej. Natomiast odłogowane użytki zielone zajmują łącznie powierzchnię 21,27 ha i tworzą je głównie łąki i pastwiska klasy IV (13,05 ha). Najwięcej gruntów odłogowanych znajduje się w Czeladzi Wielkiej 19,72 ha (co stanowi 2,7% użytków zielonych i gruntów ornych w tym obrębie) oraz w obrębach Chocieborowice 19,64 ha (6,3%) i Drozdowice Wielkie 17,35 ha (7,8%). Najmniej gruntów odłogowanych poniżej 1,00 ha znajduje się w obrębach Kowalowo, Płoski, Wiklina i Zbaków Dolny. W obrębach Bełcz Mały, Kąkolno, Ostrawa, Zbaków Górny inwentaryzacja terenowa nie wykazała występowania gruntów odłogowanych. Powierzchnia gruntów odłogowanych w porównaniu ze stanem w 2004 r. znacznie zmniejszyła się o 811,94 ha. Grunty te zostały w większości przywrócone do użytkowania rolniczego, a na mniejszych obszarach - zagospodarowane na cele inwestycyjne lub inne, a także przeklasyfikowane na tereny zadrzewione na użytkach rolnych w wyniku ich samozalesienia. Przyczyny odłogowania gruntów to m.in. niska jakość gleb, niekorzystne położenie, spadek opłacalności produkcji rolniczej, rezygnacja z prowadzenia produkcji rolnej, szczególnie z hodowli zwierząt wypasowych. Z uwagi na władanie grunty odłogowane zajmują w większości działki prywatne należące do osób, którzy nie prowadzą produkcji rolnej lub są przeznaczone na przyszłe inwestycje. Zaobserwowane zmiany w użytkowaniu gruntów pozwoliły stworzyć ogólny bilans, który pokazuje, jaka jest faktyczna powierzchnia użytkowanych gruntów ornych i użytków zielonych w gminie, Tab.14. Powierzchnia gruntów ornych wynosi 9055,14 ha i jest większa o 141,95 ha od tej, która wynika z ewidencji gruntów i budynków, głównie z uwagi na zaorane łąki i pastwiska. Znaczny wzrost gruntów ornych nastąpił w obrębie Pobiel o 118 ha. Ujemny bilans zanotowały użytki zielone, gdzie powierzchnia zmniejszyła się o 605,93 ha i wynosi 2633,87 ha. Największe zmiany użytków zielonych odnotowano w obrębie Płoski, Pobiel, Świniary na poziomie 90-140 ha.

Użytki rolne odłogowane

Tabela 13

Lp.	Nazwa obrębu	Jedn.	Grunty orne								Użytki zielone						GO i UZ odłogowane
			wg ewidencji	odłogowane	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	wg ewidencji	odłogowane	III	IV	V	VI	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Baranowice	ha	133,65	5,51	-	-	-	-	1,36	4,15	13,64	1,18	-	-	1,18	-	6,69
		%	100,0	4,1	-	-	-	-	24,7	75,3	100,0	8,7	-	-	100,0	-	4,5
2.	Bartków	ha	173,09	0,81	-	-	-	-	-	0,81	75,20	0,53	-	-	-	0,53	1,34
		%	100,0	0,5	-	-	-	-	-	100,0	100,0	0,7	-	-	-	100,0	0,5
3.	Bełcz Górny	ha	226,24	1,14	0,33	-	-	-	0,39	0,42	49,99	1,16	-	1,16	-	-	2,30
		%	100,0	0,5	29,0	-	-	-	34,2	36,8	100,0	2,3	-	100,0	-	-	0,8
4.	Bełcz Mały	ha	291,68	-	-	-	-	-	-	-	118,10	-	-	-	-	-	-
		%	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-
5.	Chocieborowice	ha	269,14	16,24	-	0,49	1,70	0,02	1,35	12,68	44,75	3,40	-	2,75	0,10	0,55	19,64
		%	100,0	6,0	-	3,0	10,5	0,1	8,3	78,1	100,0	7,6	-	80,9	2,9	16,2	6,3
6.	Cieszkowice	ha	388,85	1,45	0,18	0,72	-	-	0,38	0,17	62,12	-	-	-	-	-	1,45
		%	100,0	0,4	12,4	49,7	-	-	26,2	11,7	100,0	-	-	-	-	-	0,3
7.	Czarnoborsko	ha	178,78	2,91	-	0,26	0,05	0,92	1,37	0,31	29,41	-	-	-	-	-	2,91
		%	100,0	1,6	-	8,9	1,7	31,6	47,1	10,7	100,0	-	-	-	-	-	1,4
8.	Czeladź Wielka	ha	550,83	18,67	0,45	0,27	0,42	0,36	4,87	12,30	167,49	1,05	-	-	0,56	0,49	19,72
		%	100,0	3,4	2,4	1,4	2,2	1,9	26,1	66,0	100,0	0,6	-	-	53,3	46,7	2,7
9.	Dochowa	ha	336,90	1,06	-	0,35	-	-	0,10	0,61	31,94	-	-	-	-	-	1,06
		%	100,0	0,3	-	33,0	-	-	9,4	57,6	100,0	-	-	-	-	-	0,3
10.	Drozdowice Małe	ha	70,15	1,20	-	0,44	-	-	0,21	0,55	33,05	0,16	-	0,16	-	-	1,36
		%	100,0	1,7	-	36,7	-	-	17,5	45,8	100,0	0,5	-	100,00	-	-	1,3
11.	Drozdowice Wielkie	ha	187,44	12,80	-	-	4,58	3,27	2,68	2,27	33,93	4,55	0,13	3,29	0,78	0,35	17,35
		%	100,0	6,8	-	-	35,8	25,5	21,0	17,7	100,0	13,4	2,9	72,3	17,1	7,7	7,8
12.	Gola Wąsoska	ha	224,95	2,82	-	-	-	0,79	1,61	0,42	23,49	0,21	-	0,12	0,09	-	3,03
		%	100,0	1,3	-	-	-	28,0	57,1	14,9	100,0	0,9	-	57,1	42,9	-	1,2
13.	Górka Wąsoska	ha	152,03	10,83	-	1,42	3,41	6,00	-	-	7,67	-	-	-	-	-	10,83
		%	100,0	7,1	-	13,1	31,5	55,4	-	-	100,0	-	-	-	-	-	6,8
14.	Kamień Górski	ha	312,74	7,00	-	0,46	0,06	-	3,06	3,42	108,24	1,72	-	0,08	0,81	0,83	8,72
		%	100,0	2,2	-	6,6	0,9	-	43,7	48,9	100,0	1,6	-	4,7	47,0	48,3	2,1
15.	Kąkolno	ha	44,66	-	-	-	-	-	-	-	106,47	-	-	-	-	-	-
		%	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-
16.	Kowalowo	ha	241,17	0,37	-	-	-	0,37	-	-	71,83	-	-	-	-	-	0,37
		%	100,0	0,2	-	-	-	100,0	-	-	100,0	-	-	-	-	-	0,1
17.	Lechitów	ha	224,92	2,78	-	-	-	1,13	1,65	-	102,17	1,18	-	0,93	0,25	-	3,96
		%	100,0	1,2	-	-	-	40,6	59,4	-	100,0	1,2	-	78,8	21,2	-	1,2

18.	Lubiel	ha	559,89	1,26	-	-	-	1,23	-	0,03	225,67	2,78	-	1,91	0,52	0,35	4,04
		%	100,0	0,2	-	-	-	97,6	-	2,4	100,0	1,2	-	68,7	18,7	12,6	0,5
19.	Ługi	ha	294,44	9,42	-	-	-	0,74	6,71	1,97	140,20	0,40	-	-	-	0,40	9,82
		%	100,0	3,2	-	-	-	7,9	71,2	20,9	100,0	0,3	-	-	-	100,0	2,3
20.	Ostrawa	ha	123,41	-	-	-	-	-	-	-	185,92	-	-	-	-	-	-
		%	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-
21.	Płoski	ha	472,34	0,56	-	-	-	-	0,56	-	317,32	0,32	0,23	0,09	-	-	0,88
		%	100,0	0,1	-	-	-	-	100,0	-	100,0	0,1	71,9	28,1	-	-	0,1
22.	Pobiel	ha	1066,16	3,98	-	-	0,31	0,25	1,56	1,86	533,35	-	-	-	-	-	3,98
		%	100,0	0,4	-	-	7,8	6,3	39,2	46,7	100,0	-	-	-	-	-	0,2
23.	Rudna Mała	ha	243,49	2,80	0,53	1,81	-	-	0,46	-	26,83	0,71	-	0,71	-	-	3,51
		%	100,0	1,1	18,9	64,6	-	-	16,4	-	100,0	2,6	-	100,00	-	-	1,3
24.	Rudna Wielka	ha	231,07	4,42	-	0,32	1,50	1,84	0,76	-	41,61	-	-	-	-	-	4,42
		%	100,0	1,9	-	7,2	33,9	41,6	17,2	-	100,0	-	-	-	-	-	1,6
25.	Sułów Wielki	ha	240,2	1,31	-	-	-	-	1,02	0,29	67,11	0,22	-	0,22	-	-	1,53
		%	100,0	0,5	-	-	-	-	77,9	22,1	100,0	0,3	-	100,0	-	-	0,5
26.	Świniary	ha	288,49	5,82	-	-	-	-	0,40	5,42	148,84	-	-	-	-	-	5,82
		%	100,0	2,0	-	-	-	-	6,9	93,1	100,0	-	-	-	-	-	1,3
27.	Wiewierz	ha	158,74	2,38	0,21	0,89	0,84	0,44	-	-	227,35	0,69	-	0,69	-	-	3,07
		%	100,0	1,5	8,8	37,4	35,3	18,5	-	-	100,0	0,3	-	100,00	-	-	0,8
28.	Wiklina	ha	279,65	0,63	-	-	-	-	0,35	0,28	32,95	-	-	-	-	-	0,63
		%	100,0	0,2	-	-	-	-	55,6	44,4	100,0	-	-	-	-	-	0,2
29.	Wodniki	ha	172,21	1,58	-	-	-	-	1,22	0,36	50,75	-	-	-	-	-	1,58
		%	100,0	0,9	-	-	-	-	77,2	22,8	100,0	-	-	-	-	-	0,7
30.	Wrząca Śląska	ha	340,13	3,95	-	1,08	-	1,02	0,55	1,30	44,26	0,07	-	-	0,07	-	4,02
		%	100,0	1,2	-	27,3	-	25,8	13,9	32,9	100,0	0,2	-	-	100,00	-	1,0
31.	Wrząca Wielka	ha	153,23	7,51	-	0,26	-	0,94	2,31	4,00	28,53	0,94	-	0,94	-	-	8,45
		%	100,0	4,9	-	3,5	-	12,5	30,8	53,3	100,0	3,3	-	100,0	-	-	4,6
32.	Zbaków Dolny	ha	110,68	0,08	-	-	-	-	-	0,08	80,99	-	-	-	-	-	0,08
		%	100,0	0,1	-	-	-	-	-	100,0	100,0	-	-	-	-	-	0,0
33.	Zbaków Górny	ha	171,84	-	-	-	-	-	-	-	8,63	-	-	-	-	-	-
		%	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		ha	12213,19	131,29	1,70	8,77	12,87	19,32	34,93	53,70	3239,80	21,27	0,36	13,05	4,36	3,50	152,56
		%	100,0	1,1	1,3	6,7	9,8	14,7	26,6	40,9	100,0	0,7	1,7	61,4	20,5	16,4	1,0

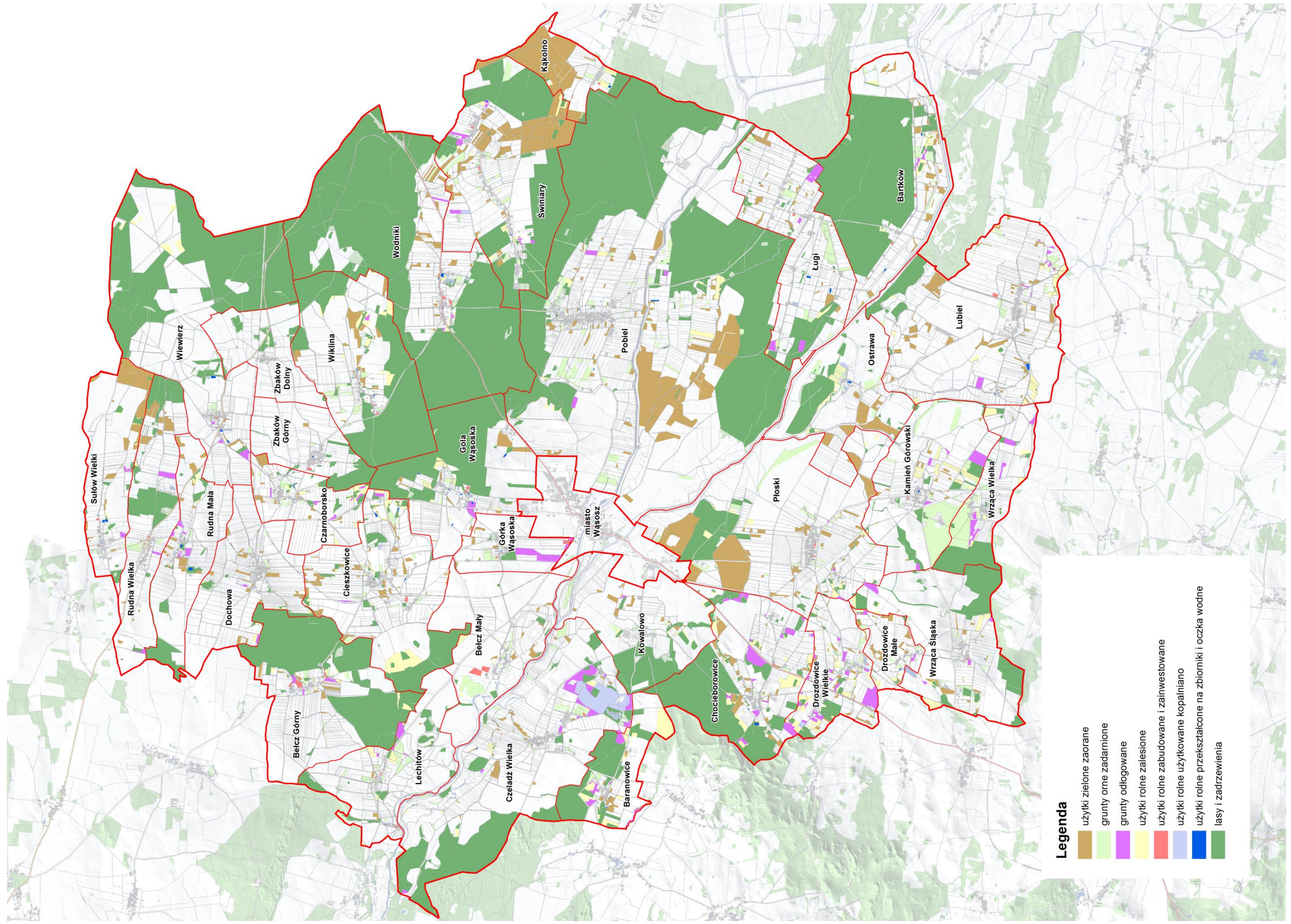
Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Faktyczna powierzchnia użytkowanych gruntów ornych i użytków zielonych

Tabela 14

Lp.	Nazwa obrębu	Stan ewidencyjny		Zmiany użytków gruntowych													Grunty orne i użytki zielone po uwzględnieniu zmian w użytkowaniu gruntów							
		GO - grunty orne	UZ - użytki zielone	GO - zadarnione	UZ - zaorane	GO - odłogowane	UZ - odłogowane	GO - porośnięte sukcesją leśną	UZ - porośnięte sukcesją leśną	GO - zabudowane, zainwestowane	UZ - zabudowane, zainwestowane	GO - zamienione na zbiorniki wodne	UZ - zamienione na zbiorniki wodne	GO - które przeszły na tereny kopalni	UZ - które przeszły na tereny kopalni	nieużytki zaorane	GO - które odeszły na inne użytki	UZ - które odeszły na inne użytki	powierzchnia, o którą zwiększyły się GO	powierzchnia, o którą zwiększyły się UZ	GO - faktyczna powierzchnia	UZ - faktyczna powierzchnia	GO - zmiany między stanem ewiden. a faktycznym	UZ - zmiany między stanem ewiden. a faktycznym
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
1.	Baranowice	133,65	13,64	2,64	5,60	5,51	1,18	21,84	2,80	-	-	-	0,09	-	-	0,04	29,99	9,67	5,64	2,64	109,30	6,61	-24,35	-7,03
2.	Bartków	173,09	75,20	9,39	16,93	0,81	0,53	3,01	3,15	0,31	0,10	0,11	0,12	0,59	-	-	14,22	20,83	16,93	9,39	175,80	63,76	2,71	-11,44
3.	Bełcz Górny	226,24	49,99	4,29	6,31	1,14	1,16	1,55	3,76	1,04	0,84	-	0,06	-	-	-	8,02	12,13	6,31	4,29	224,53	42,15	-1,71	-7,84
4.	Bełcz Mały	291,68	118,10	14,11	5,46	-	-	1,88	0,86	3,39	-	-	-	-	-	-	19,38	6,32	5,46	14,11	277,76	125,89	-13,92	7,79
5.	Chocieborowice	269,14	44,75	1,46	19,11	16,24	3,40	12,69	6,95	0,26	0,04	-	0,45	-	-	0,01	30,65	29,95	19,12	1,46	257,61	16,26	-11,53	-28,49
6.	Cieszkowice	388,85	62,12	7,81	20,37	1,45	-	20,51	4,21	0,49	-	-	0,51	0,43	-	0,35	30,69	25,09	20,72	7,81	378,88	44,84	-9,97	-17,28
7.	Czarnoborsko	178,78	29,41	4,11	8,33	2,91	-	7,84	1,15	-	-	-	0,12	-	-	0,64	14,86	9,60	8,97	4,11	172,89	23,92	-5,89	-5,49
8.	Czeladź Wielka	550,83	167,49	14,49	10,90	18,67	1,05	2,66	2,22	0,22	-	0,04	0,06	33,07	-	-	69,15	14,23	10,90	14,49	492,58	167,75	-58,25	0,26
9.	Dochowa	336,90	31,94	3,53	11,42	1,06	-	1,54	0,75	-	-	-	-	0,35	-	0,15	6,48	12,17	11,57	3,53	341,99	23,30	5,09	-8,64
10.	Drozdowice Małe	70,15	33,05	3,06	8,03	1,20	0,16	1,95	1,20	-	-	0,04	0,08	-	-	-	6,25	9,47	8,03	3,06	71,93	26,64	1,78	-6,41
11.	Drozdowice Wielkie	187,44	33,93	4,23	8,61	12,80	4,55	11,63	5,13	0,09	-	-	0,02	0,95	-	0,28	29,70	18,31	8,89	4,23	166,63	19,85	-20,81	-14,08
12.	Goła Wąsoska	224,95	23,49	2,61	11,76	2,82	0,21	5,11	1,05	0,56	0,07	0,19	0,36	-	-	-	11,29	13,45	11,76	2,61	225,42	12,65	0,47	-10,84
13.	Górka Wąsoska	152,03	7,67	4,13	2,89	10,83	-	-	-	0,96	0,10	-	0,04	-	-	0,22	15,92	3,03	3,11	4,13	139,22	8,77	-12,81	1,10
14.	Kamień Górski	312,74	108,24	55,95	5,05	7,00	1,72	6,04	7,44	-	0,26	-	0,02	-	-	-	68,99	14,49	5,05	55,95	248,80	149,70	-63,94	41,46
15.	Kąkolno	44,66	106,47	3,15	88,06	-	-	3,21	0,83	0,18	-	0,10	0,12	-	-	-	6,64	89,01	88,06	3,15	126,08	20,61	81,42	-85,86
16.	Kowalowo	241,17	71,83	6,46	7,19	0,37	-	2,91	0,40	-	-	-	-	-	-	-	9,74	7,59	7,19	6,46	238,62	70,70	-2,55	-1,13
17.	Lechitów	224,92	102,17	13,61	1,66	2,78	1,18	4,79	1,05	0,10	0,22	-	0,03	-	-	-	21,28	4,14	1,66	13,61	205,30	111,64	-19,62	9,47
18.	Lubiel	559,89	225,67	9,78	32,83	1,26	2,78	3,44	13,20	0,14	0,61	-	0,50	-	-	0,99	14,62	49,92	33,82	9,78	579,09	185,53	19,20	-40,14
19.	Ługi	294,44	140,20	22,77	13,86	9,42	0,40	3,14	0,43	0,06	0,19	-	0,52	-	-	0,24	35,39	15,40	14,10	22,77	273,15	147,57	-21,29	7,37
20.	Ostrawa	123,41	185,92	9,88	28,03	-	-	4,09	3,24	-	-	-	0,17	0,32	0,58	-	14,29	32,02	28,03	9,88	137,15	163,78	13,74	-22,14
21.	Płoski	472,34	317,32	22,19	109,33	0,56	0,32	2,94	6,54	0,19	0,25	-	0,04	-	-	0,31	25,88	116,48	109,64	22,19	556,10	223,03	83,76	-94,29
22.	Pobiel	1066,16	533,35	46,11	175,19	3,98	-	6,49	8,66	-	-	0,35	0,18	-	-	0,21	56,93	184,03	175,40	46,11	1184,63	395,43	118,47	-137,92
23.	Rudna Mała	243,49	26,83	0,61	11,13	2,80	0,71	0,20	1,89	-	-	-	-	-	-	0,86	3,61	13,73	11,99	0,61	251,87	13,71	8,38	-13,12
24.	Rudna Wielka	231,07	41,61	4,82	14,11	4,42	-	0,92	1,24	-	0,16	-	-	-	-	0,45	10,16	15,51	14,56	4,82	235,47	30,92	4,40	-10,69
25.	Sułów Wielki	240,20	67,11	0,98	41,14	1,31	0,22	0,71	0,97	0,28	-	0,05	0,40	-	-	0,11	3,33	42,73	41,25	0,98	278,12	25,36	37,92	-41,75
26.	Świniary	288,49	148,84	18,53	106,40	5,82	-	3,34	3,90	0,29	0,18	0,13	-	1,16	-	-	29,27	110,48	106,40	18,53	365,62	56,89	77,13	-91,95
27.	Wiewierz	158,74	227,35	1,53	1,99	2,38	0,69	-	8,26	0,17	-	-	0,24	-	-	-	4,08	11,18	1,99	1,53	156,65	217,70	-2,09	-9,65
28.	Wiklina	279,65	32,95	9,09	19,78	0,63	-	11,37	2,44	0,27	0,21	0,03	0,06	-	-	0,24	21,39	22,49	20,02	9,09	278,28	19,55	-1,37	-13,40
29.	Wodniki	172,21	50,75	4,04	16,52	1,58	-	1,75	0,26	0,37	0,32	-	0,06	-	-	-	7,74	17,16	16,52	4,04	180,99	37,63	8,78	-13,12
30.	Wrząca Śląska	340,13	44,26	3,06	6,24	3,95	0,07	8,60	2,83	-	0,14	-	0,04	-	-	0,66	15,61	9,32	6,90	3,06	331,42	38,00	-8,71	-6,26
31.	Wrząca Wielka	153,23	28,53	26,94	0,17	7,51	0,94	6,90	1,04	-	-	-	-	-	-	-	41,35	2,15	0,17	26,94	112,05	53,32	-41,18	24,79
32.	Zbaków Dolny	110,68	80,99	0,92	-	0,08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,00	-	-	0,92	109,68	81,91	-1,00	0,92
33.	Zbaków Górny	171,84	8,63	0,57	0,66	-	-	-	0,04	0,40	-	-	-	-	-	-	0,97	0,70	0,66	0,57	171,53	8,50	-0,31	-0,13
Gmina ogółem		8913,19	3239,80	336,85	815,06	131,29	21,27	163,05	97,89	9,77	3,69	1,04	4,29	36,87	0,58	5,76	678,87	942,78	820,82	336,85	9055,14	2633,87	141,95	-605,93

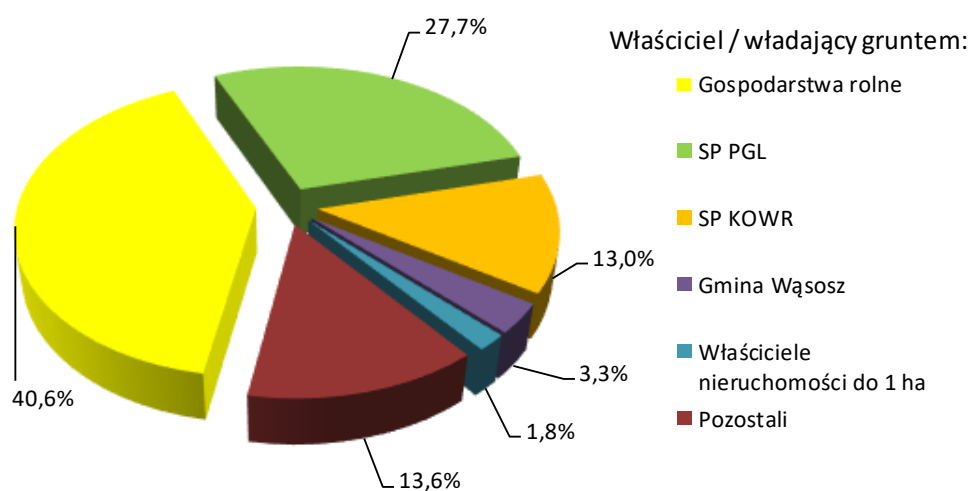
Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Rys. 10. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

2.4. Struktura władania gruntami

W strukturze władania gruntów największy areał zajmują grunty należące do właścicieli gospodarstw rolnych – 7280,03 ha, co stanowi 40,6% powierzchni gminy, Tab.15, Rys.11. Grunty należące do Państwowego Gospodarstwa Leśnego zajmują obszar 5348,27 ha – 27,7% powierzchni gminy. Grunty będące we władaniu KOWR (Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa) zajmują powierzchnię 2508,02 ha – 13,0%, a grunty należące do Gminy Wąsosz 652,70 ha – 3,3%. Właściciele nieruchomości do 1 ha zajmują łącznie obszar o powierzchni 307,59 ha – 1,8%. Pozostałe podmioty: powiat górowski, DSDiK, GDDKiA, DZMiUW, PKP oraz prywatne spółki posiadają łącznie 2643,23 ha, co stanowi 13,6% ogólnej powierzchni gminy.

Rys. 11. Struktura władania gruntami w gminie

W poszczególnych obrębach sytuacja jest zróżnicowana. PGL najwięcej gruntów posiada w obrębach Wodniki, Wiewierz, Bartków, Bełcz Górny, a w obrębach Bełcz Mały, Dochowa, Drozdowice Małe, Górka Wąsoska i Kamień Górowski PGL nie posiada żadnych gruntów. Obręby Czarnoborsko, Dochowa, Drozdowice Małe, Kąkolno, Ługi i Zbaków Górny posiadają największą ilość gruntów należących do gospodarstw rolnych (powyżej 80%). KOWR najwięcej gruntów posiada w Ostrawie (65,7%), a także w obrębach Wrząca Śląska, Kowalowo, Lubiel i Płoski (powyżej 25%), a najmniej w obrębach Cieszkowice i Drozdowice Małe (poniżej 0,5%). Gmina Wąsosz najwięcej gruntów posiada w obrębach Czeladź Wielka, Drozdowice Małe i Wrząca Wielka (powyżej 7,0%), a najmniej w obrębach Wodniki, Bartków, Kąkolno i Pobiel (poniżej 1,8%).

Duża ilość gruntów należących do pozostałych właścicieli w obrębach: Bełcz Mały (45,7%), Górka Wąsoska (39,8%), Kamień Górowski (44,1%). Rudna Mała (41,2%), Sułów

Wielki (55,8%) spowodowana jest właścicielami dużych spółek handlowych lub spółek prowadzących działalność rolniczą (Eko Duda Sp. z o.o., Gospodarstwo Rolne Zbożopakt SP. z o.o., Nad Baryczą Sp. z o.o., Wizental Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno-handlowe Karo Sp. z o.o., Gospodarstwo Rolno-handlowe Czechnów Sp. z o.o.).

Najwięcej nieruchomości do 1,00 ha znajduje się w obrębie Płoski 21,95 ha i Świniary 24,74 ha. Ale w Drozdowicach Wielkich stanowią 4,7%, a w pozostałych obrębach od 0,1% do 3,3% powierzchni tych wsi.

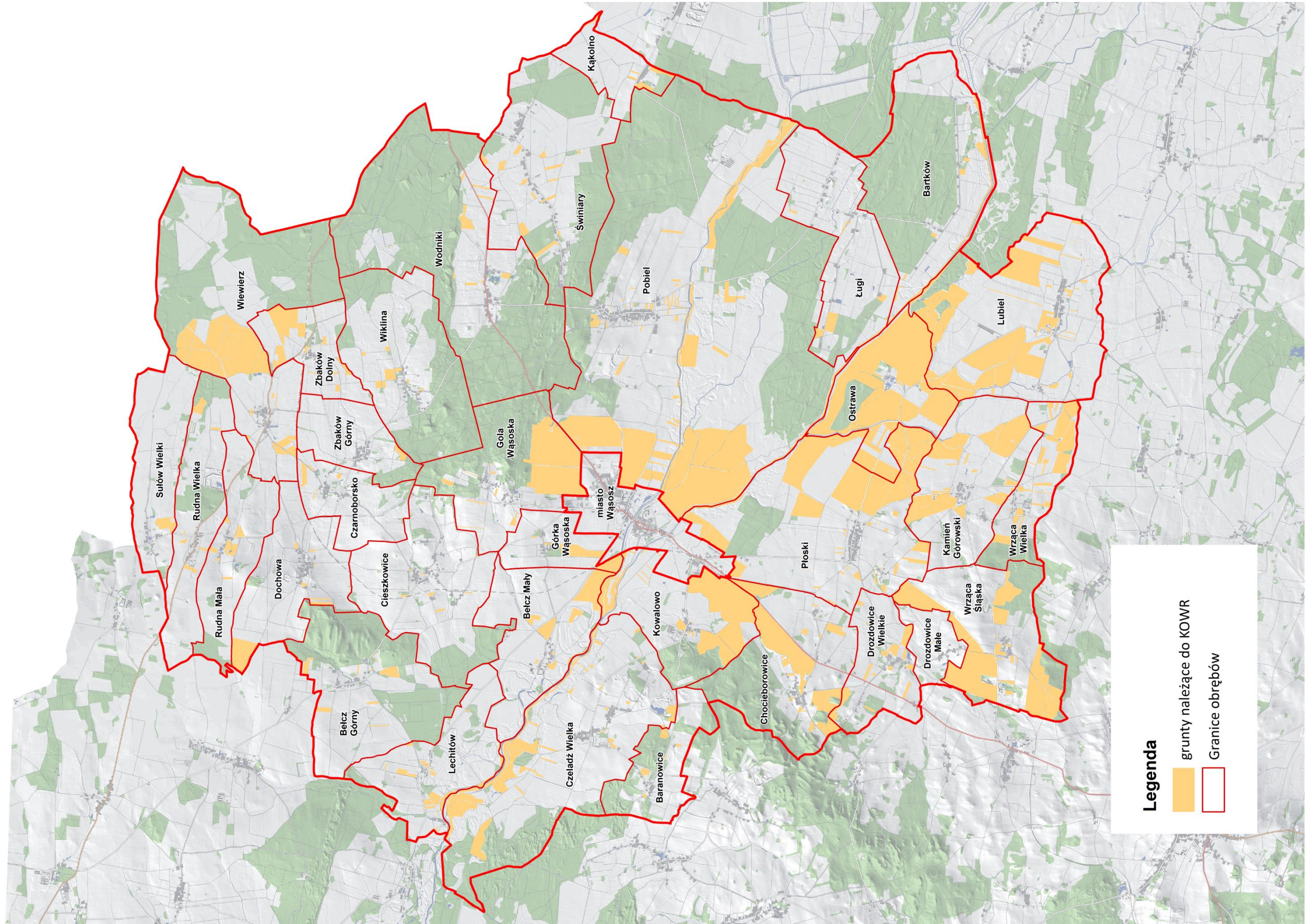
Porównując stan obecny ze stanem omówionym w Planie Urzędniowo-Rolnym gminy Wąsosz z 2004 r. stwierdzono dość duże zmiany w strukturze władania gruntami. Nastąpiło zmniejszenie powierzchni należącej do KOWR prawie o połowę swoich gruntów, bo aż o 2364,39 ha (49,0%). Natomiast gospodarstwa rolne zwiększyły swój areał o 525,26 ha. Pozostałe grunty należące do KOWR przejęły przedsiębiorstwa produkcyjno-handlowe prowadzące działalność rolniczą.

Struktura władania gruntami

Tabela 15

Lp.	Nazwa obrębu	Grunty będące własnością lub we władaniu															
		Powierzchnia obrębu		SP KOWR		PGL - Nadleśnictwo Góra		Gminy Wąsosz		Powiatu górskiego		Pozostałych właścicieli - DSDiK, GDDKiA, DZMiUW, PKP, Spółek		Gospodarstw rolnych		Osób posiadających nieruchomości do 1ha	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Baranowice	255,83	100,0	5,80	2,2	79,73	31,1	6,07	2,4	4,80	1,9	73,87	28,9	77,94	30,4	7,62	3,0
2.	Bartków	734,94	100,0	20,07	2,7	420,17	57,2	12,55	1,7	4,96	0,7	10,98	1,5	265,62	36,1	0,59	0,1
3.	Bełcz Górny	603,50	100,0	11,95	2,0	300,36	49,7	13,42	2,2	6,04	1,0	31,28	5,2	235,09	39,0	5,36	0,9
4.	Bełcz Mały	459,89	100,0	44,21	9,6	-	-	12,67	2,8	4,53	1,0	210,45	45,7	185,62	40,4	2,41	0,5
5.	Chocieborowice	572,59	100,0	108,34	18,9	187,79	32,8	21,93	3,8	0,47	0,1	51,85	9,1	189,05	33,0	13,16	2,3
6.	Cieszkowice	620,61	100,0	2,70	0,4	75,17	12,1	29,99	4,8	10,54	1,7	49,34	8,0	433,69	69,9	19,18	3,1
7.	Czarnoborsko	243,51	100,0	5,85	2,4	1,10	0,5	12,63	5,2	4,34	1,8	13,20	5,4	198,71	81,6	7,68	3,1
8.	Czeladź Wielka	1002,09	100,0	104,27	10,4	183,56	18,3	77,02	7,7	13,02	1,3	312,38	31,2	293,43	29,3	18,41	1,8
9.	Dochowa	414,20	100,0	27,20	6,6	-	-	19,77	4,8	2,13	0,5	21,96	5,3	335,22	80,9	7,92	1,9
10.	Drozdowice Małe	116,31	100,0	0,38	0,3	-	-	10,27	8,8	-	-	0,80	0,7	104,17	89,6	0,69	0,6
11.	Drozdowice Wielke	269,82	100,0	25,33	9,4	2,13	0,8	15,09	5,6	1,72	0,6	6,11	2,3	206,67	76,6	12,77	4,7
12.	Gola Wąsoska	513,33	100,0	119,85	23,3	212,42	41,4	11,92	2,3	4,95	1,0	41,75	8,1	106,93	20,8	15,51	3,1
13.	Górka Wąsoska	183,29	100,0	24,24	13,2	-	-	8,37	4,6	2,46	1,3	72,87	39,8	71,76	39,2	3,59	1,9
14.	Kamień Górski	500,29	100,0	109,66	21,9	-	-	19,81	4,0	5,63	1,1	220,75	44,1	136,01	27,2	8,43	1,7
15.	Kąkolno	172,98	100,0	9,44	5,5	9,51	5,5	2,60	1,5	1,07	0,6	-	-	149,11	86,2	1,25	0,7
16.	Kowalowo	440,66	100,0	136,07	30,9	70,11	15,9	11,15	2,5	4,54	1,0	106,43	24,2	103,70	23,5	8,66	2,0
17.	Lechitów	402,90	100,0	20,65	5,1	16,83	4,2	24,17	6,0	6,36	1,6	69,81	17,3	252,91	62,8	12,17	3,0
18.	Lubiel	907,02	100,0	256,69	28,3	34,69	3,8	40,53	4,5	8,65	1,0	48,60	5,4	502,97	55,5	14,89	1,5
19.	Ługi	530,54	100,0	13,78	2,6	48,04	9,1	20,73	3,9	3,76	0,7	3,26	0,6	435,05	82,0	5,92	1,1
20.	Ostrawa	422,72	100,0	277,56	65,7	33,83	8,0	13,89	3,3	3,02	0,7	48,53	11,5	43,38	10,3	2,51	0,5
21.	Płoski	954,30	100,0	262,15	27,5	67,69	7,1	36,31	3,8	10,13	1,1	164,00	17,2	392,07	41,1	21,95	2,2
22.	Pobiel	2960,82	100,0	427,14	14,4	1133,05	38,3	52,76	1,8	20,78	0,7	157,99	5,3	1140,00	38,5	29,10	1,0
23.	Rudna Mała	334,65	100,0	10,11	3,0	24,31	7,3	13,51	4,0	1,55	0,5	137,78	41,2	141,60	42,3	5,79	1,7
24.	Rudna Wielka	385,30	100,0	8,87	2,3	70,23	18,2	17,46	4,5	4,46	1,2	127,95	33,2	149,44	38,8	6,89	1,8
25.	Sułów Wielki	344,70	100,0	6,70	1,9	5,71	1,7	14,13	4,1	1,98	0,6	192,27	55,8	122,49	35,5	1,42	0,4
26.	Świniary	791,04	100,0	19,05	2,4	301,50	38,1	21,73	2,7	7,18	0,9	1,28	0,2	415,56	52,5	24,74	3,2
27.	Wiewierz	1058,16	100,0	139,71	13,2	679,36	64,2	28,91	2,7	1,84	0,2	110,34	10,4	90,00	8,5	8,00	0,8
28.	Wiklina	626,98	100,0	9,12	1,5	267,17	42,6	15,72	2,5	2,82	0,4	0,01	0,0	321,63	51,3	10,51	1,7
29.	Wodniki	1208,62	100,0	11,90	1,0	944,10	78,1	11,46	1,0	4,22	0,4	29,52	2,4	199,79	16,5	7,63	0,6
30.	Wrząca Śląska	526,51	100,0	184,20	35,0	77,73	14,8	21,99	4,2	4,82	0,9	140,74	26,7	93,22	17,7	3,81	0,7
31.	Wrząca Wielka	256,05	100,0	62,99	24,6	45,64	17,8	18,43	7,2	3,78	1,5	19,12	7,5	100,76	39,4	5,33	2,0
32.	Zbaków Dolny	236,41	100,0	38,78	16,4	31,05	13,1	7,14	3,0	2,26	1,0	5,33	2,3	144,01	60,9	7,84	3,3
33.	Zbaków Górny	237,72	100,0	3,26	1,4	25,29	10,6	8,57	3,6	3,74	1,6	0,13	0,1	190,86	80,3	5,87	2,4
Gmina ogółem		19288,28	100,0	2508,02	13,0	5348,27	27,7	652,70	3,3	162,55	0,8	2480,68	12,8	7828,46	40,6	307,60	1,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

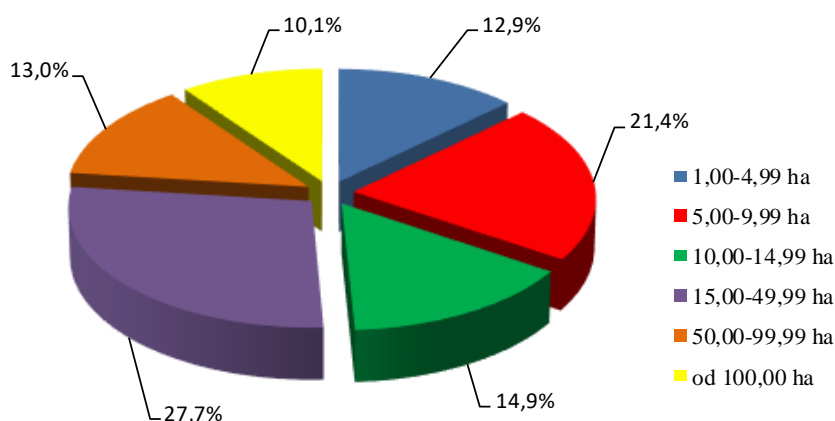
Rys. 12. Grunty będące we władaniu KOWR

2.5. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych

Analiza struktury liczbowej i obszarowej gospodarstw prywatnych wykazała, iż na terenie gminy Wąsosz znajduje się 844 gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa wynosi 7828,46 ha, a średnia powierzchnia jednego gospodarstwa 9,28 ha, Tab. 16. Najwięcej gospodarstw znajduje się w obrębach Pobiel – 88, a następnie w obrębach Lubiel – 46, Świniary – 45, Płoski i Cieszkowice - 41. Najmniej gospodarstw znajduje się w obrębach: Bełcz Mały i Ostrawa – 9, Górka Wąsoska – 10, Kąkolno – 11 oraz Baranowice – 12. Średnia powierzchnia gospodarstwa w poszczególnych obrębach jest zróżnicowana, wynosi od 4,32 ha w obrębie Kowalowo do 20,62 ha w obrębie Bełcz Mały. Wg kart podatkowych w Planie urządzeniowo – rolnym gminy Wąsosz z 2004 r. gospodarstw rolnych było nieco mniej 825 o średniej powierzchni 9,42 ha (grunty własne i dzierżawione).

Najliczniejszą grupę w strukturze ilościowej stanowi grupa obszarowa od 1,00 do 4,99 ha, do której należy 398 gospodarstw. Najwięcej gospodarstw w tej grupie znajduje się w obrębach Pobiel (44 gospodarstw) i Świniary (28 gospodarstw). Grupa ta stanowi 47,2% wszystkich gospodarstw, a średnia powierzchnia wynosi 2,54 ha. Tylko 5 gospodarstw posiada powierzchnię powyżej 100,00 ha. Znajdują się one w obrębach Bełcz Mały, Lechitów, Pobiel, Świniary i Wiklina.

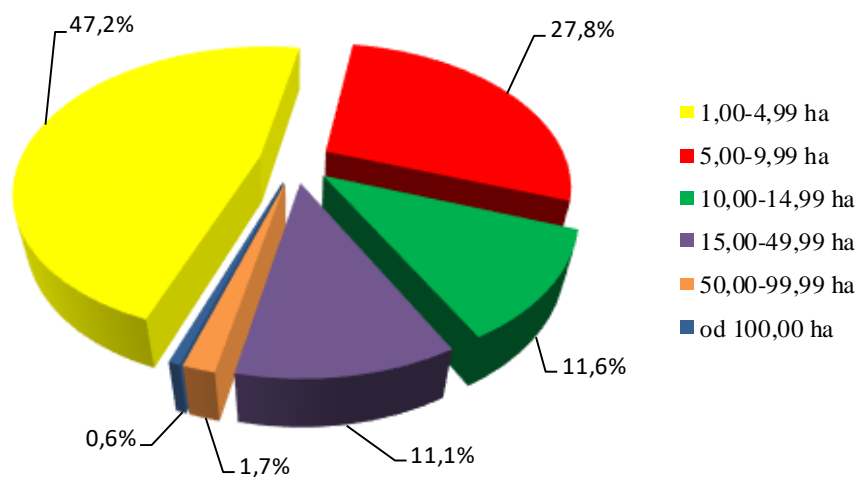
Pod względem zajmowanej powierzchni przeważają gospodarstwa z grupy obszarowej od 15,00 do 49,99 ha i zajmują obszar o łącznej powierzchni 2166,93 ha. Grupa ta stanowi 27,7% zajmowanej powierzchni przez gospodarstwa rolne. Najmniejszą powierzchnię zajmują gospodarstwa z grupy obszarowej powyżej 100,00 ha – 789,23 ha, co stanowi 10,1% ogólnej powierzchni gospodarstw.

Rys. 13. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Według danych z ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.) w gminie Wąsosz 170 gospodarstw jest prowadzonych przez różniczan. Stanowi to 20,1% wszystkich gospodarstw rolnych na terenie gminy, Tab.17. Różniczanie to osoby posiadające grunty w gminie Wąsosz, ale są zameldowane i posiadają działki siedliskowe poza gminą. Łączna powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa należące do różniczan wynosi 1646,52 ha, a średnia powierzchnia jednego gospodarstwa wynosi 9,69 ha, jest ona większa od średniej powierzchni gospodarstwa w gminie (9,28 ha).

Różniczanie z gminy Wąsosz pochodzą m.in. z: Wrocławia, Góry, Rawicza, Masłowa, Leszna, Żmigrodu, Niemarzyna. Najwięcej gospodarstw należących do różniczan znajduje się w obrębach Pobiel – 23 i Świniary – 13, Czarnoborsko – 10, pod względem zajmowanej powierzchni najczęściej gruntów różniczanie posiadają w obrębie Pobiel 210,98 ha, co stanowi 18,5% powierzchni zajmowanej przez gospodarstwa rolne w tym obrębie. Średnia powierzchnia gospodarstwa należącego do różniczan jest zróżnicowana w poszczególnych obrębach i waha się od najmniejszej 2,39 ha (obręb Drozdowice Małe) do największej 38,21 ha (obręb Lechitów). W obrębach Bełcz Mały i Ostrawa nie znajdują się żadne gospodarstwa należące do różniczan.

Rys. 14. Struktura liczbowa gospodarstw rolnych

Struktura obszarowa i liczbowa gospodarstw rolnych

Tabela 16

Lp.	Obręb	Grupy obszarowe																									Powierzchnia gospodarstw	Liczba gospodarstw	Średnia pow. gospodarstw						
		1,00-4,99 ha					5,00-9,99 ha					10,00-14,99 ha					15,00-49,99 ha					50,00-99,99 ha								od 100,00 ha					
		razem pow. gosp.		gospodarstwa		średnia pow. gosp.	udział w pow. ogólnej	razem pow. gosp.		gospodarstwa		średnia pow. gosp.	udział w pow. ogólnej	razem pow. gosp.		gospodarstwa		średnia pow. gosp.	udział w pow. ogólnej	razem pow. gosp.		gospodarstwa		średnia pow. gosp.	udział w pow. ogólnej	razem pow. gosp.				gospodarstwa		średnia pow. gosp.	udział w pow. ogólnej		
		ha	licz.	%	ha	%	ha	licz.	%	ha	%	ha	licz.	%	ha	licz.	%	ha	%	ha	licz.	%	ha	%	ha	licz.				%	ha	licz.	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	
1.	Baranowice	18,98	6	50,0	3,16	24,4	31,27	4	33,3	7,82	40,1	27,69	2	16,7	13,85	35,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77,94	12	6,50
2.	Bartków	6,74	2	11,8	3,37	2,5	36,75	5	29,4	7,35	13,8	59,38	5	29,4	11,88	22,4	67,09	4	23,5	16,77	25,3	95,66	1	5,9	95,66	36,0	-	-	-	-	-	265,62	17	15,62	
3.	Bełcz Górny	22,20	10	50,0	2,22	9,4	37,37	5	25,0	7,47	15,9	10,08	1	5,0	10,08	4,3	103,50	3	15,0	34,50	44,0	61,94	1	5,0	61,94	26,3	-	-	-	-	-	235,09	20	11,75	
4.	Bełcz Mały	4,12	1	11,1	4,12	2,2	42,61	6	66,7	7,10	23,0	12,38	1	11,1	12,38	6,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	126,51	1	11,1	126,51	68,2	185,62	9	20,62	
5.	Chocieborowice	23,08	9	39,1	2,56	12,2	45,89	6	26,1	7,65	24,3	43,32	4	17,4	10,83	22,9	76,76	4	17,4	19,19	40,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	189,05	23	8,22	
6.	Cieszkowice	44,32	17	41,5	2,61	10,2	81,89	12	29,3	6,82	18,9	54,08	4	9,8	13,52	12,5	171,16	7	17,1	24,45	39,5	82,24	1	2,4	82,24	19,0	-	-	-	-	-	433,69	41	10,58	
7.	Czarnoborsko	39,30	15	51,7	2,62	19,8	51,42	7	24,1	7,35	25,9	22,36	2	6,9	11,18	11,3	85,63	5	17,2	17,13	43,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	198,71	29	6,85		
8.	Czeladź Wielka	59,69	19	51,4	3,14	20,3	75,19	10	27,0	7,52	25,6	46,78	4	10,8	11,70	15,9	57,56	3	8,1	19,19	19,6	54,21	1	2,7	54,21	18,5	-	-	-	-	-	293,43	37	7,93	
9.	Dochowa	52,60	16	43,2	3,29	15,7	93,51	13	35,1	7,19	27,9	23,12	2	5,4	11,56	6,9	110,89	5	13,5	22,18	33,1	55,10	1	2,7	55,10	16,4	-	-	-	-	-	335,22	37	9,06	
10.	Drozdowice Małe	32,99	16	69,6	2,06	31,7	17,97	3	13,0	5,99	17,3	35,71	3	13,0	11,90	34,3	17,50	1	4,3	17,50	16,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104,17	23	4,53	
11.	Drozdowice Wielkie	25,93	12	38,7	2,16	12,5	104,31	15	48,4	6,95	50,5	23,88	2	6,5	11,94	11,6	52,55	2	6,5	26,28	25,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	206,67	31	6,67	
12.	Gola Wąsoska	39,31	18	75,0	2,18	36,8	21,61	3	12,5	7,20	20,2	25,21	2	8,3	12,61	23,6	20,80	1	4,2	20,80	19,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	106,93	24	4,46	
13.	Górka Wąsoska	16,81	5	50,0	3,36	23,4	14,57	2	20,0	7,29	20,3	23,15	2	20,0	11,58	32,3	17,23	1	10,0	17,23	24,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	71,76	10	7,18	
14.	Kamień Górski	30,10	13	61,9	2,32	22,1	30,92	5	23,8	6,18	22,7	22,98	2	9,5	11,49	16,9	-	-	-	-	-	52,01	1	4,8	52,01	38,2	-	-	-	-	-	136,01	21	6,48	
15.	Kąkolno	19,39	7	63,6	2,77	13,0	6,86	1	9,1	6,86	4,6	27,91	2	18,2	13,96	18,7	-	-	-	-	-	94,95	1	9,1	94,95	63,7	-	-	-	-	-	149,11	11	13,56	
16.	Kowalowo	32,63	16	66,7	2,04	31,5	31,20	5	20,8	6,24	30,1	23,54	2	8,3	11,77	22,7	16,33	1	4,2	16,33	15,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	103,70	24	4,32	
17.	Lechitów	26,14	10	62,5	2,61	10,3	20,77	3	18,8	6,92	8,2	-	-	-	-	22,02	1	6,3	22,02	8,7	60,66	1	6,3	60,66	24,0	123,32	1	6,3	123,32	48,8	252,91	16	15,81		
18.	Lubiel	45,47	19	41,3	2,39	9,0	97,63	12	26,1	8,14	19,4	78,84	7	15,2	11,26	15,7	186,41	7	15,2	26,63	37,1	94,62	1	2,2	94,62	18,8	-	-	-	-	-	502,97	46	10,93	
19.	Ługi	44,37	14	35,0	3,17	10,2	41,76	6	15,0	6,96	9,6	138,38	11	27,5	12,58	31,8	210,54	9	22,5	23,39	48,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	435,05	40	10,88	
20.	Ostrawa	15,12	5	55,6	3,02	34,9	28,26	4	44,4	7,07	65,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43,38	9	4,82	
21.	Płoski	30,28	13	31,7	2,33	7,7	89,29	14	34,1	6,38	22,8	61,46	5	12,2	12,29	15,7	211,04	9	22,0	23,45	53,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	392,07	41	9,56	
22.	Pobiel	109,90	44	50,0	2,50	9,6	133,15	20	22,7	6,66	11,7	105,25	9	10,2	11,69	9,2	246,21	10	11,4	24,62	21,6	288,80	4	4,5	72,20	25,3	256,69	1	1,1	256,69	22,5	1140,00	88	12,95	
23.	Rudna Mała	9,63	3	23,1	3,21	6,8	38,62	5	38,5	7,72	27,3	38,82	3	23,1	12,94	27,4	54,53	2	15,4	27,27	38,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	141,60	13	10,89	
24.	Rudna Wielka	11,84	5	27,8	2,37	7,9	57,15	8	44,4	7,14	38,2	33,50	3	16,7	11,17	22,4	46,95	2	11,1	23,48	31,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	149,44	18	8,30	
25.	Sułów Wielki	11,33	5	31,3	2,27	9,2	44,51	6	37,5	7,42	36,3	34,76	3	18,8	11,59	28,4	31,89	2	12,5	15,95	26,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	122,49	16	7,66	
26.	Świniary	61,03	28	62,2	2,18	14,7	54,37	8	17,8	6,80	13,1	43,90	4	8,9	10,98	10,6	73,00	3	6,7	24,33	17,6	80,11	1	2,2	80,11	19,3	103,15	1	2,2	103,15	24,8	415,56	45	9,23	
27.	Wiewierz	33,39	13	72,2	2,57	37,1	19,41	3	16,7	6,47	21,6	10,02	1	5,6	10,02	11,1	27,18	1	5,6	27,18	30,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90,00	18	5,00	
28.	Wiklina	24,64	9	45,0	2,74	7,7	52,79	7	35,0	7,54	16,4	-	-	-	-	64,64	3	15,0	21,55	20,1	-	-	-	-	-	179,56	1	5,0	179,56	55,8	321,63	20	16,08		
29.	Wodniki	11,55	7	26,9	1,65	5,8	102,39	14	53,8	7,31	51,2	37,52	3	11,5	12,51	18,8	48,33	2	7,7	24,17	24,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	199,79	26	7,68	
30.	Wrząca Śląska	13,77	5	35,7	2,75	14,8	62,92	8	57,1	7,87	67,5	-	-	-	-	16,53	1	7,1	16,53	17,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	93,22	14	6,66		
31.	Wrząca Wielka	30,70	12	60,0	2,56	30,5	35,02	5	25,0	7,00	34,8	35,04	3	15,0	11,68	34,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,76	20	5,04		
32.	Zbaków Dolny	30,49	13	65,0	2,35	21,2	20,15	3	15,0	6,72	14,0	24,90	2	10,0	12,45	17,3	68,47	2	10,0	34,24	47,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	144,01	20	7,20	
33.	Zbaków Górny	31,25	11	44,0	2,84	16,4	52,53	7	28,0	7,50	27,5	44,89	4	16,0	11,22	23,5	62,19	3	12,0	20,73	32,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	190,86	25	7,63	
Gmina ogółem		1009,09	398	47,2	2,54	12,9	1674,06	235	27,8	7,12	21,4	1168,85	98	11,6	11,93	14,9	2166,93	94	11,1	23,05	27,7	1020,30	14	1,7	72,88	13,0	789,23	5	0,6	157,846	10,1	7828,46	844	9,28	

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

Gospodarstwa rolne należące do różniczan

Tabela 17

Lp.	Obręb	Gospodarstwa ogółem			Gospodarstwa należące do różniczan				
		powierzchnia gospodarstw	liczba gosp.	średnia pow. gosp.	powierzchnia gospodarstw		liczba gosp.		średnia pow. gosp.
		ha	liczba	ha	ha	%	liczba	%	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Baranowice	77,94	12	6,50	24,52	31,5	5	41,7	4,90
2.	Bartków	265,62	17	15,62	8,72	3,3	1	5,9	8,72
3.	Bełcz Górny	235,09	20	11,75	88,73	37,7	4	20,0	22,18
4.	Bełcz Mały	185,62	9	20,62	-	-	-	-	-
5.	Chocieborowice	189,05	23	8,22	41,62	22,0	4	17,4	10,41
6.	Cieszkowice	433,69	41	10,58	41,97	9,7	6	14,6	7,00
7.	Czarnoborsko	198,71	29	6,85	91,03	45,8	10	34,5	9,10
8.	Czeladź Wielka	293,43	37	7,93	97,96	33,4	8	21,6	12,25
9.	Dochowa	335,22	37	9,06	95,00	28,3	7	18,9	13,57
10.	Drozdowice Małe	104,17	23	4,53	9,54	9,2	4	17,4	2,39
11.	Drozdowice Wielkie	206,67	31	6,67	44,18	21,4	7	22,6	6,31
12.	Gola Wąsoska	106,93	24	4,46	7,56	7,1	2	8,3	3,78
13.	Górka Wąsoska	71,76	10	7,18	9,73	13,6	2	20,0	4,87
14.	Kamień Górski	136,01	21	6,48	59,29	43,6	3	14,3	19,76
15.	Kąkolno	149,11	11	13,56	110,82	74,3	3	27,3	36,94
16.	Kowalowo	103,70	24	4,32	10,42	10,0	2	8,3	5,21
17.	Lechitów	252,91	16	15,81	191,04	75,5	5	31,3	38,21
18.	Lubiel	502,97	46	10,93	84,30	16,8	9	19,6	9,37
19.	Ługi	435,05	40	10,88	12,29	2,8	3	7,5	4,10
20.	Ostrawa	43,38	9	4,82	-	-	-	-	-
21.	Płoski	392,07	41	9,56	31,79	8,1	5	12,2	6,36
22.	Pobiel	1140,00	88	12,95	210,98	18,5	23	26,1	9,17
23.	Rudna Mała	141,60	13	10,89	4,69	3,3	1	7,7	4,69
24.	Rudna Wielka	149,44	18	8,30	55,78	37,3	5	27,8	11,16
25.	Sułów Wielki	122,49	16	7,66	8,20	6,7	1	6,3	8,20
26.	Świniary	415,56	45	9,23	44,90	10,8	13	28,9	3,45
27.	Wiewierz	90,00	18	5,00	26,56	29,5	6	33,3	4,43
28.	Wiklina	321,63	20	16,08	42,32	13,2	5	25,0	8,46
29.	Wodniki	199,79	26	7,68	32,30	16,2	7	26,9	4,61
30.	Wrząca Śląska	93,22	14	6,66	9,86	10,6	1	7,1	9,86
31.	Wrząca Wielka	100,76	20	5,04	16,73	16,6	4	20,0	4,18
32.	Zbaków Dolny	144,01	20	7,20	88,39	61,4	8	40,0	11,05
33.	Zbaków Górny	190,86	25	7,63	45,30	23,7	6	24,0	7,55
Gmina ogółem		7828,46	844	9,28	1646,52	21,0	170	20,1	9,69

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

2.6. Grunty dzierżawione

W gminie Wąsosz 2508,02 ha jest we władaniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Pola tego podmiotu położone są w każdym obrębie, w tym najwięcej w południowej części gminy, w sąsiadujących ze sobą obrębach: Lubiel na powierzchni 256,69 ha, Płoski - 262,15 ha, Ostrawa - 277,56 ha i Pobiel - 427,14 ha. Większość tych gruntów została wdzierżawiona 1936,17 ha (77,2%) przez 126 podmiotów, Tab.18. Najwięcej wdzierżawiono gruntów w obrębie:

- a) Chocieborowice, Gola Wąsowska, Kowalowo, Płoski i Wiewierz – powyżej 100,00 ha;
- b) Lubiel i Ostrawa – powyżej 200,00 ha;
- c) Pobiel – 385,62 ha.

Natomiast najwięcej dzierżawców jest w miejscowości Pobiel 20 i Lubiel 10.

W poszczególnych obrębach wdzierżawiono od 14,0% (Czarnoborsko) do 97,5% (Chocieborowice) gruntów KOWR tych wsi. Równie duży udział dzierżaw (powyżej 80,0% gruntów KOWR) stwierdzono we wsi: Bełcz Mały, Dochowa, Gola Wąsowska, Kowalowo, Lubiel, Ostrawa, Pobiel, Sułów Wielki i Wiewierz. Natomiast w Cieszkowicach, Drozdowicach Małych i w Zbakowie Górnym pola KOWR nie są w ogóle wdzierżawiane, ale łącznie na powierzchni 6,34 ha.

Gospodarstwa rolne w liczbie 56 (6,6% gospodarstwa rolnych) wdzierżawiają obszar o łącznej powierzchni 327,08 ha (13,0% gruntów KOWR), z tego najwięcej w obrębie: Bełcz Mały, Lubiel i Pobiel, rzędu 40-60 ha. Najwięcej gospodarstw dzierżawiących pola KOWR jest w Pobieli – 12. Średnia powierzchnia wdzierżawiona przez gospodarstwo wynosi 5,84 ha.

Właściciele nieruchomości do 1,00 ha w liczbie 32 wdzierżawiają łącznie 59,17 ha (2,4% gruntów KOWR) i nie we wszystkich miejscowościach. Z tego najwięcej w Czeladzie Wielkiej 13,84 ha. Średnia powierzchnia wdzierżawiona przez te podmioty wynosi 1,85 ha.

Właściciele spoza obszaru wiejskiego gminy Wąsosz, czyli osoby nie widniejące w ewidencji gruntów i budynków dla obszaru wiejskiego gminy Wąsosz (stan na marzec 2017 r.), których stwierdzono 23, wdzierżawiają razem 100,46 ha (4,0% gruntów KOWR). Skala dzierżaw przez te podmioty jest zróżnicowana, ponieważ w Bartkowie 1 właściciel spoza obszaru wiejskiego gminy wdzierżawił 10,56 ha, natomiast w Wiewierzu – 2 właściciele wdzierżawiło 39,01 ha. W Ostrawie, Płoskim i w Wodnikach pojedyncze osoby dzierżawią obszar mniejszy od 1,00 ha. Jednakże średnia powierzchnia wdzierżawiona przez

te podmioty wynosi 4,37 ha. Przypuszcza się, że część z tych osób jest mieszkańcami miasta Wąsosz, a część to Różniczanie (osoby spoza gminy Wąsosz).

Najwięcej gruntów, bo aż 1449,47 ha wydierżawiają **4 spółki** zajmujące się działalnością rolniczą, co stanowi 57,8% gruntów KOWR i są to:

- **Spółka Nad Baryczą z/s w Kamieniu Górowskim** wydierżawia łącznie 671,54 ha (26,8% gruntów KOWR) w 6 obrębach: Kamień Górowski, Lubiel, Ostrawa, Płoski, Wrząca Śląska i Wrząca Wielka tj. od 5,85 ha do 209,50 ha (od 9,3% do 75,5% pól KOWR w tych wsiach).
- **Spółka Wizental z/s w Wąsoszu** wydierżawia łącznie 628,82 ha (25,1% gruntów KOWR) w 5 obrębach: Chocieborowice, Gola Wąsowska, Kowalowo, Płoski i Pobiel, tj. od 29,41 ha do 312,51 ha (od 11,2% do 91,4% pól KOWR w tych wsiach).
- **Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe** wydierżawia 117,94 ha (4,7% gruntów KOWR) w 3 wsiach: Dochowa, Rudna Mała i Wiewierz, tj. od 4,13 ha do 92,36 ha. W obrębach stanowi to od 40,9% do 78,9% gruntów KOWR tych wsi.
- **Spółka Eko Duda** wydierżawia 31,17 ha (4,7% gruntów KOWR) tylko w 1 obrębie Czeladź Wielka, co stanowi 29,9% gruntów KOWR tej wsi.

Z analizy dzierżaw wynika, że na stanie KOWR jest jeszcze 571,85 ha gruntów (22,8%) do rozdysponowania, z tego 106,77 ha położonych jest w obrębie Płoski, a 86,38 ha w obrębie Wrząca Śląska, Tab.18. W pozostałych wsiach jest to wielkość do 56 ha.

Obecny stan dzierżaw nieco różni się od tego przedstawionego w Planie Urzędniowo-rolny gminy Wąsosz z 2004 r., ponieważ wtedy KOWR dysponował 4872,41 ha teraz 2508,02 ha – czyli zasób gruntów KOWR zmniejszył się o ok. 49%. Natomiast przez gospodarstwa rolne wydierżawiono podobny areał - 361,13 ha, obecnie 327,08 ha.

Z zasobu gminnego wydierżawianych jest 43,58 ha (6,8% gruntów gminnych) przez 67 podmioty. **Gospodarstwa rolne** w liczbie 15 (1,8% wszystkich gospodarstw) dzierżawią 16,66 ha (2,6% gruntów gminnych) w 13 wsiach. Z tego 2 gospodarstwa w Ostrawie wydierżawiły od Gminy 7,80 ha, a 2 gospodarstwa w Świniarach 2,67 ha. W pozostałych wsiach pojedyncze gospodarstwa dzierżawią pola gminne, stąd średnia powierzchnia wydierżawiona przez 1 gospodarstwo jest bardzo niska i wynosi zaledwie 1,11 ha.

Właściciele nieruchomości do 1,00 ha łącznie wydierżawili 13,78 (2,1% gruntów gminnych), w 19 wsiach, w tym najczęściej w Pobielu 3,05 ha. łącznie od gminy dzierżawi 35

podmiotów, z tego 5 w kamieniu Górski 1,19 ha i 5 w Sułowie Wielkim 0,83 ha. Z analizy tej wynika, że średnia wydzierżawiona na jednego właścicieli wynosi zaledwie 0,39 ha.

Pozostałe 12,90 ha (2,0% gruntów gminy) jest wydzierżawiane przez 16 **właścicieli nie widniejących w ewidencji gruntów i budynków dla obszaru wiejskiego gminy Wąsosz** (stan na marzec 2017 r.). Są to przeważnie mieszkańcy miasta Wąsosz. Pola wydzierżawiono w 13 obrębach, w tym najwięcej w obrębie Dochowa 3,61 ha i Świniary 2,76 ha. Natomiast najwięcej takich dzierżawców jest w Chocieborowicach, Dochowa i Drozdowice Małe, po 2. Z analizy tej wynika, że średnia wydzierżawiona na jednego właścicieli wynosi zaledwie 0,80 ha. Z zasobu gminnego wydzierżawia też **koło łowieckie** w Sułowie Wielkim 0,24 ha.

Grunty dzierżawione

Tabela 18

Lp.	Nazwa obrębu	Gospodarstwa rolne ogółem		Powierzchnia gruntów KOWR	Gospodarstwa rolne dzierżawiące grunty KOWR				Właściciele nieruchomości do 1 ha dzierżawiący grunty KOWR			Inne podmioty dzierżawiące grunty KOWR										Razem powierzchnia wydzierżawiona od KOWR			Powierzchnia do rozdysponowania KOWR		
		liczba	ha		liczba	%	ha	%	liczba	ha	%	właściciele spoza terenów wiejskich gminy	powierzchnia wydzierżawiona przez właścicieli spoza gminy	Eko Duda sp. z o.o. z/s w Grąbkowie		Wizental sp. z o.o. z/s w Wąsoszu		Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe sp. z o.o.		Nad Baryczą sp. z o.o. z/s w Kamieniu Górskim		liczba	powierzchnia		ha	%	
														ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		ha	%			ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.
1.	Baranowice	12	77,94	5,80	-	-	-	-	2	1,30	22,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1,30	22,4	4,50	77,6
2.	Bartków	17	265,62	20,07	1	5,9	2,29	11,4	-	-	-	1	10,56	52,6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12,85	64,0	7,22	36,0
3.	Bełcz Górny	20	235,09	11,95	3	15,0	6,47	54,1	1	2,12	17,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8,59	71,9	3,36	28,1	
4.	Bełcz Mały	9	185,62	44,21	2	22,2	41,71	94,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	41,71	94,3	2,50	5,7	
5.	Chocieborowice	23	189,05	108,34	1	4,3	26,63	24,6	3	5,85	5,4	3	12,90	11,9	-	-	60,26	55,6	-	-	-	-	8	105,64	97,5	2,70	2,5
6.	Cieszkowice	41	433,69	2,70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,70	100,0
7.	Czarnoborsko	29	198,71	5,85	-	-	-	-	1	0,82	14,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,82	14,0	5,03	86,0
8.	Czeladź Wielka	37	293,43	104,27	3	8,1	28,09	26,9	3	13,84	13,3	2	6,25	6,0	31,17	29,9	-	-	-	-	-	-	9	79,34	76,1	24,93	23,9
9.	Dochowa	37	335,22	27,20	1	2,7	2,40	8,8	-	-	-	1	1,05	3,9	-	-	-	-	21,45	78,9	-	-	3	24,90	91,5	2,30	8,5
10.	Drozdowice Małe	23	104,17	0,38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,38	100,0
11.	Drozdowice Wielke	31	206,67	25,33	2	6,5	10,67	42,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	10,67	42,1	14,66	57,9
12.	Gola Wąsoska	24	106,93	119,85	-	-	-	-	3	1,67	1,4	1	4,32	3,6	-	-	109,52	91,4	-	-	-	-	5	115,51	96,4	4,34	3,6
13.	Górka Wąsoska	10	71,76	24,24	1	10,0	9,60	39,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9,60	39,6	14,64	60,4
14.	Kamień Górski	21	136,01	109,66	1	4,8	4,77	4,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52,95	48,3	2	57,72	52,6	51,94	47,4
15.	Kąkolno	11	149,11	9,44	-	-	-	-	-	-	-	1	4,10	43,4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4,10	43,4	5,34	56,6
16.	Kowalowo	24	103,70	136,07	1	4,2	0,21	0,2	2	7,91	5,8	-	-	-	-	-	117,12	86,1	-	-	-	-	4	125,24	92,0	10,83	8,0
17.	Lechitów	16	252,91	20,65	-	-	-	-	4	7,45	36,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7,45	36,1	13,20	63,9
18.	Lubiel	46	502,97	256,69	6	13,0	52,70	20,5	2	1,56	0,6	1	1,79	0,7	-	-	-	-	-	-	183,90	71,6	10	239,95	93,5	16,74	6,5
19.	Ługi	40	435,05	13,78	3	7,5	5,54	40,2	1	4,07	29,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	9,61	69,7	4,17	30,3
20.	Ostrawa	9	43,38	277,56	3	33,3	11,79	4,2	-	-	-	1	0,77	0,3	-	-	-	-	-	-	209,50	75,5	5	222,06	80,0	55,50	20,0
21.	Płoski	41	392,07	262,15	2	4,9	2,91	1,1	-	-	-	1	0,19	0,1	-	-	29,41	11,2	-	-	122,87	46,9	5	155,38	59,3	106,77	40,7
22.	Pobiel	88	1140,00	427,14	12	13,6	63,36	14,8	3	0,96	0,2	4	8,79	2,1	-	-	312,51	73,2	-	-	-	-	20	385,62	90,3	41,52	9,7
23.	Rudna Mała	13	141,60	10,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,13	40,9	-	-	1	4,13	40,9	5,98	59,1
24.	Rudna Wielka	18	149,44	8,87	1	5,6	4,53	51,1	1	0,95	10,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5,48	61,8	3,39	38,2
25.	Sułów Wielki	16	122,49	6,70	-	-	-	-	-	-	-	1	5,56	83,0	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5,56	83,0	1,14	17,0
26.	Świniary	45	415,56	19,05	3	6,7	11,75	61,7	1	3,25	17,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	15,00	78,7	4,05	21,3
27.	Wiewierz	18	90,00	139,71	2	11,1	3,45	2,5	1	2,48	1,8	2	39,01	27,9	-	-	-	-	92,36	66,1	-	-	6	137,30	98,3	2,41	1,7
28.	Wiklina	20	321,63	9,12	1	5,0	1,31	14,4	1	0,30	3,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1,61	17,7	7,51	82,3
29.	Wodniki	26	199,79	11,90	-	-	-	-	1	3,41	28,7	1	0,56	4,7	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3,97	33,4	7,93	66,6
30.	Wrząca Śląska	14	93,22	184,20	-	-	-	-	1	0,12	0,1	1	1,23	0,7	-	-	-	-	-	-	96,47	52,4	3	97,82	53,1	86,38	46,9
31.	Wrząca Wielka	20	100,76	62,99	3	15,0	9,80	15,6	1	1,11	1,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,85	9,3	5	16,76	26,6	46,23	73,4
32.	Zbaków Dolny	20	144,01	38,78	4	20,0	27,10	69,9	-	-	-	2	3,38	8,7	-	-	-	-	-	-	-	-	6	30,48	78,6	8,30	21,4
33.	Zbaków Górny	25	190,86	3,26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,26	100,0
Gmina ogółem		844	7828,46	2508,02	56	6,6	327,08	13,0	32	59,17	2,4	23	100,46	4,0	31,17	1,2	628,82	25,1	117,94	4,7	671,54	26,8	126	1936,17	77,2	571,85	22,8

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), informacje pozyskane z KOWR (stan na wrzesień 2017 r.)

Grunty dzierżawione od Gminy Wąsosz

Tabela 19

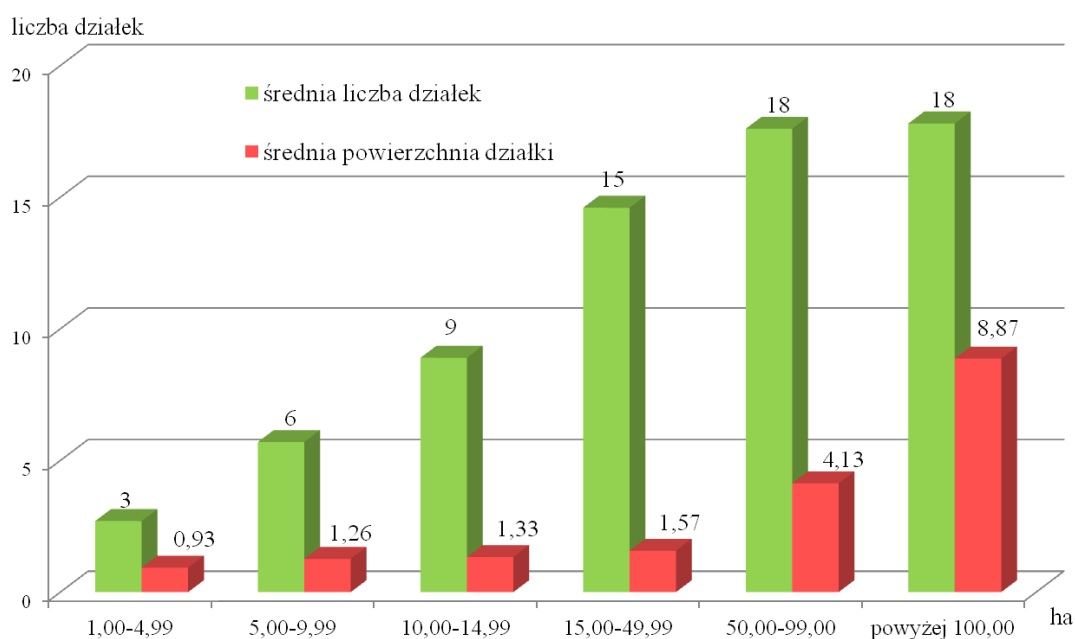
Lp.	Nazwa obrębu	Własność komunalna		Gospodarstwa rolne					Właściciele nieruchomości do 1,00 ha			Właściciele spoza terenów wiejskich gminy			Koło łowieckie			Razem grunty dzierżawione od Gminy		
				ogółem		dzierżawiące grunty gminne			dzierżawiący grunty gminne			dzierżawiący grunty gminne								
		ha	%	liczba	liczba	%	ha	%	liczba	ha	%	liczba	ha	%	liczba	ha	%	liczba	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
1.	Baranowice	6,07	100,0	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Bartków	12,55	100,0	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Bełcz Górny	13,42	100,0	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Bełcz Mały	12,67	100,0	9	-	-	-	-	1	0,28	2,2	-	-	-	-	-	-	1	0,28	2,2
5.	Chocieborowice	21,93	100,0	23	1	4,3	1,42	6,5	-	-	-	2	1,06	4,8	-	-	-	3	2,48	11,3
6.	Cieszkowice	29,99	100,0	41	1	2,4	0,63	2,1	1	0,20	0,7	-	-	-	-	-	-	2	0,83	2,8
7.	Czarnoborsko	12,63	100,0	29	-	-	-	-	2	0,01	0,1	1	0,01	0,1	-	-	-	3	0,02	0,1
8.	Czeladź Wielka	77,02	100,0	37	1	2,7	0,36	0,5	3	1,85	2,4	1	0,70	0,9	-	-	-	5	2,91	3,8
9.	Dochowa	19,77	100,0	37	-	-	-	-	-	-	-	2	3,61	18,3	-	-	-	2	3,61	18,3
10.	Drozdowice Małe	10,27	100,0	23	-	-	-	-	-	-	-	2	1,82	17,7	-	-	-	2	1,82	17,7
11.	Drozdowice Wielkie	15,09	100,0	31	1	3,2	0,55	3,6	2	1,21	8,0	1	1,02	6,8	-	-	-	4	2,78	18,4
12.	Gola Wąsoska	11,92	100,0	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	Górka Wąsoska	8,37	100,0	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Kamień Górski	19,81	100,0	21	-	-	-	-	5	1,19	6,0	1	0,20	1,0	-	-	-	6	1,39	7,0
15.	Kąkolno	2,60	100,0	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Kowalowo	11,15	100,0	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Lechitów	24,17	100,0	16	1	6,3	0,31	1,3	3	0,40	1,7	-	-	-	-	-	-	4	0,71	3,0
18.	Lubiel	40,53	100,0	46	-	-	-	-	1	0,35	0,9	-	-	-	-	-	-	1	0,35	0,9
19.	Ługi	20,73	100,0	40	1	2,5	0,70	3,4	1	0,28	1,4	-	-	-	-	-	-	2	0,98	4,7
20.	Ostrawa	13,89	100,0	9	2	22,2	7,80	56,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7,80	56,2
21.	Płoski	36,31	100,0	41	1	2,4	1,66	4,6	1	0,41	1,1	-	-	-	-	-	-	2	2,07	5,7
22.	Pobiel	52,76	100,0	88	-	-	-	-	2	3,05	5,8	1	0,33	0,6	-	-	-	3	3,38	6,4
23.	Rudna Mała	13,51	100,0	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24.	Rudna Wielka	17,46	100,0	18	1	5,6	0,01	0,1	1	0,56	3,2	1	0,22	1,3	-	-	-	3	0,79	4,5
25.	Sułów Wielki	14,13	100,0	16	1	6,3	0,29	2,1	5	0,83	5,9	-	-	-	1,0	0,24	1,1	7	1,36	9,6
26.	Świniary	21,73	100,0	45	2	4,4	2,67	12,3	1	0,38	1,7	1	2,76	12,7	-	-	-	4	5,81	26,7
27.	Wiewierz	28,91	100,0	18	-	-	-	-	1	0,04	0,1	-	-	-	-	-	-	1	0,04	0,1
28.	Wiklina	15,72	100,0	20	-	-	-	-	2	1,83	11,6	-	-	-	-	-	-	2	1,83	11,6
29.	Wodniki	11,46	100,0	26	1	3,8	0,26	2,2	1	0,15	1,3	1	0,50	4,4	-	-	-	3	0,91	7,9
30.	Wrząca Śląska	21,99	100,0	14	-	-	-	-	1	0,03	0,1	1	0,65	3,0	-	-	-	2	0,68	3,1
31.	Wrząca Wielka	18,43	100,0	20	1	5,0	0,01	0,1	1	0,73	4,0	1	0,02	0,1	-	-	-	3	0,76	4,2
32.	Zbaków Dolny	7,14	100,0	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33.	Zbaków Górny	8,57	100,0	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		652,70	100,0	844	15	1,8	16,66	2,6	35	13,78	2,1	16	12,90	2,0	1,0	0,24	0,1	67	43,58	6,8

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), informacje pozyskane z Urzędu Gminy Wąsosz (stan na marzec 2017 r.)

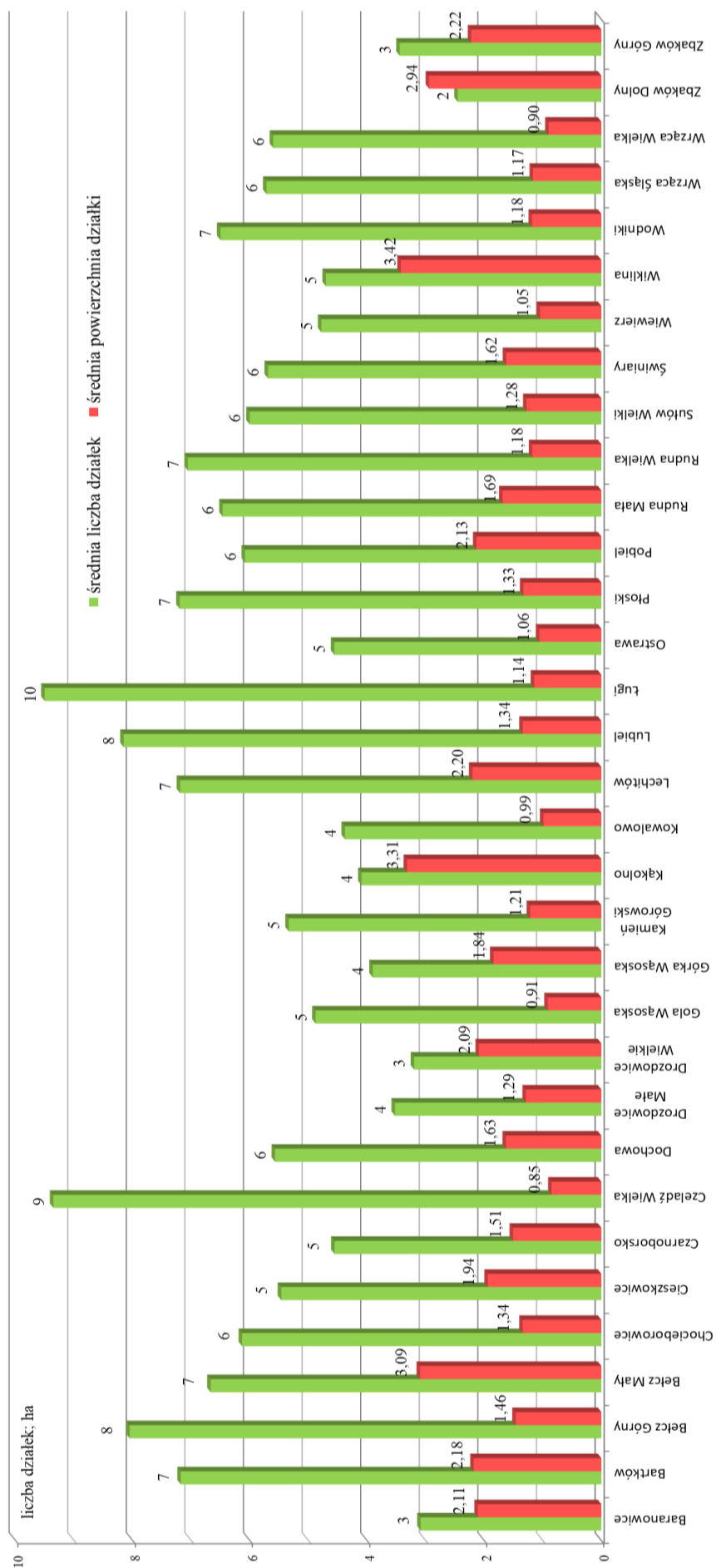
2.7. Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach indywidualnych

Analiza danych z ewidencji gruntów i budynków gminy Wąsosz (stan na marzec 2017 r.) wykazała, że przeciętne gospodarstwo składa się z 6 działek o średniej powierzchni 1,56 ha. W poszczególnych obrębach sytuacja jest zróżnicowana, w obrębie Wiklina średnie gospodarstwo składa się z 5 działek o średniej powierzchni 3,42 ha, w obrębie Bełcz Mały przeciętne gospodarstwo składa się z 7 działek, o średniej powierzchni 3,09 ha. W obrębie Czeladź Wielka średnie gospodarstwo składa się z 9 działek o średniej powierzchni 0,85 ha, a w Ługach z 10 działek o średniej powierzchni 1,14 ha, Rys. 16, Tab.20.

W przedziałach obszarowych gospodarstw wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa rośnie liczba działek ewidencyjnych tworzących to gospodarstwo, Tab.20, Rys. 15. Najwięcej działek tworzą gospodarstwa o wielkości powyżej 50 ha – 18 działek o średniej powierzchni 4,13 ha dla grupy obszarowej od 50,00 – 99,99 ha i 8,87 ha dla grupy obszarowej powyżej 100,00 ha. Jest to największa średnia powierzchnia działki. Natomiast w poszczególnych obrębach w grupach obszarowych sytuacja jest zróżnicowana. W Bełczu Małym znajduje się gospodarstwo o powierzchni 126,51 ha składające się z 1 działki, również w Cieszkowicach znajduje się duże gospodarstwo o powierzchni 82,24 ha składające się z jednej działki. Natomiast w Kamieniu Górowskim działa gospodarstwo o powierzchni 52,01 ha składające się z 51 działek o średniej powierzchni 1,02 ha, Tab. 20.

Rys. 15. Rozdrobnienie gruntów własnych w grupach obszarowych ogółem

Rys. 16. Rozdrobnienie gruntów własnych w obrębach

W porównaniu ze stanem przedstawionym w Planie urządzeniowo-rolnym gminy Wąsosz z 2004 r., rozdrobnienie gruntów nie zmieniło się, ponieważ wtedy także na jedno gospodarstwo przypadało 6 działek o średniej powierzchni 1,56 ha.

Rozłóg gruntów własnych w poszczególnych obrębach przeważnie nie jest prawidłowy. Grunty większości gospodarstw rolnych położone są w tzw. „szachownicy pól”. Działki należące do jednego gospodarstwa nie tworzą zwartych kompleksów pól, są oddalone od siebie. Część działek ma nieregularny kształt, są one wydłużone, wąskie, trudne w uprawie. Inna sytuacja jest w obrębach Zbaków Górny i Zbaków Dolny, gdzie zostało przeprowadzone scalenie gruntów. W wyniku tego działki są duże, o odpowiednim kształcie, a działki jednego gospodarstwa sąsiadują ze sobą tworząc duże kompleksy pól. Całkowity proces przeprowadzania scalenia gruntów zakończył się w 2015 r. Prawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów jest bardzo ważne, ponieważ wpływa na wydajność produkcji rolnej.

Rozdrobienie gruntów własnych w gospodarstwach rolnych

Tabela 20

Lp.	Obręb	Gmina ogółem					Grupy obszarowe gospodarstw rolnych																														
							1,00-4,99 ha					5,00-9,99 ha					10,00-14,99 ha					15,00-49,99 ha					50,00-99,99 ha					od 100,00 ha					
		pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	pow. gospodarstw	liczba gospodarstw	liczba działek	średnia liczba działek w gosp.	średnia powierzchnia działki w gosp.	
ha	liczba	liczba	liczba	ha	ha	liczba	liczba	liczba	ha	ha	liczba	liczba	liczba	ha	ha	liczba	liczba	liczba	ha	ha	liczba	liczba	liczba	ha	ha	ha	liczba	liczba	liczba	liczba	ha	ha	liczba	liczba	liczba	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	
1.	Baranowice	77,94	12	37	3	2,11	18,98	6	10	2	1,90	31,27	4	10	3	3,13	27,69	2	17	9	1,63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.	Bartków	265,62	17	122	7	2,18	6,74	2	8	4	0,84	36,75	5	32	6	1,15	59,38	5	36	7	1,65	67,09	4	37	9	1,81	95,66	1	9	9	10,63	-	-	-	-	-	
3.	Bełcz Górny	235,09	20	161	8	1,46	22,20	10	28	3	0,79	37,37	5	31	6	1,21	10,08	1	9	9	1,12	103,50	3	88	29	1,18	61,94	1	5	5	12,39	-	-	-	-	-	
4.	Bełcz Mały	185,62	9	60	7	3,09	4,12	1	4	4	1,03	42,61	6	45	8	0,95	12,38	1	10	10	1,24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	126,51	1	1	1	126,51		
5.	Chocieborowice	189,05	23	141	6	1,34	23,08	9	30	3	0,77	45,89	6	38	6	1,21	43,32	4	39	10	1,11	76,76	4	34	9	2,26	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
6.	Cieszkowice	433,69	41	224	5	1,94	44,32	17	41	2	1,08	81,89	12	49	4	1,67	54,08	4	25	6	2,16	171,16	7	108	15	1,58	82,24	1	1	1	82,24	-	-	-	-	-	
7.	Czarnoborsko	198,71	29	132	5	1,51	39,30	15	36	2	1,09	51,42	7	33	5	1,56	22,36	2	12	6	1,86	85,63	5	51	10	1,68	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
8.	Czeladź Wielka	293,43	37	346	9	0,85	59,69	19	113	6	0,53	75,19	10	91	9	0,83	46,78	4	50	13	0,94	57,56	3	42	14	1,37	54,21	1	50	50	1,08	-	-	-	-	-	
9.	Dochowa	335,22	37	206	6	1,63	52,60	16	41	3	1,28	93,51	13	68	5	1,38	23,12	2	12	6	1,93	110,89	5	56	11	1,98	55,10	1	29	29	1,90	-	-	-	-	-	
10.	Drozdowice Małe	104,17	23	81	4	1,29	32,99	16	30	2	1,10	17,97	3	13	4	1,38	35,71	3	24	8	1,49	17,50	1	14	14	1,25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11.	Drozdowice Wielkie	206,67	31	99	3	2,09	25,93	12	20	2	1,30	104,31	15	51	3	2,05	23,88	2	15	8	1,59	52,55	2	13	7	4,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12.	Gola Wąsoska	106,93	24	117	5	0,91	39,31	18	56	3	0,70	21,61	3	19	6	1,14	25,21	2	23	12	1,10	20,80	1	19	19	1,09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13.	Górka Wąsoska	71,76	10	39	4	1,84	16,81	5	10	2	1,68	14,57	2	12	6	1,21	23,15	2	14	7	1,65	17,23	1	3	3	5,74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14.	Kamiień Górski	136,01	21	112	5	1,21	30,10	13	25	2	1,20	30,92	5	20	4	1,55	22,98	2	16	8	1,44	-	-	-	-	-	52,01	1	51	51	1,02	-	-	-	-	-	
15.	Kąkolno	149,11	11	45	4	3,31	19,39	7	23	3	0,84	6,86	1	4	4	1,72	27,91	2	11	6	2,54	-	-	-	-	-	94,95	1	7	7	13,56	-	-	-	-	-	
16.	Kowalowo	103,70	24	105	4	0,99	32,63	16	46	3	0,71	31,20	5	31	6	1,01	23,54	2	18	9	1,31	16,33	1	10	10	1,63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17.	Lechitów	252,91	16	115	7	2,20	26,14	10	24	2	1,09	20,77	3	33	11	0,63	-	-	-	-	-	22,02	1	25	25	0,88	60,66	1	10	10	6,07	123,32	1	23	23	5,36	
18.	Lubiel	502,97	46	375	8	1,34	45,47	19	57	3	0,80	97,63	12	102	9	0,96	78,84	7	65	9	1,21	186,41	7	146	21	1,28	94,62	1	5	5	18,92	-	-	-	-	-	
19.	Ługi	435,05	40	380	10	1,14	44,37	14	55	4	0,81	41,76	6	46	8	0,91	138,38	11	128	12	1,08	210,54	9	151	17	1,39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
20.	Ostrawa	43,38	9	41	5	1,06	15,12	5	14	3	1,08	28,26	4	27	7	1,05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21.	Płoski	392,07	41	295	7	1,33	30,28	13	44	3	0,69	89,29	14	61	4	1,46	61,46	5	37	7	1,66	211,04	9	153	17	1,38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22.	Pobiel	1140,00	88	535	6	2,13	109,90	44	105	2	1,05	133,15	20	108	5	1,23	105,25	9	86	10	1,22	246,21	10	145	15	1,70	288,80	4	53	13	5,45	256,69	1	38	38	6,76	
23.	Rudna Mała	141,60	13	84	6	1,69	9,63	3	7	2	1,38	38,62	5	30	6	1,29	38,82	3	22	7	1,76	54,53	2	25	13	2,18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24.	Rudna Wielka	149,44	18	127	7	1,18	11,84	5	12	2	0,99	57,15	8	49	6	1,17	33,50	3	25	8	1,34	46,95	2	41	21	1,15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
25.	Sułków Wielki	122,49	16	96	6	1,28	11,33	5	8	2	1,42	44,51	6	41	7	1,09	34,76	3	28	9	1,24	31,89	2	19	10	1,68	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
26.	Świniary	415,56	45	256	6	1,62	61,03	28	74	3	0,82	54,37	8	42	5	1,29	43,90	4	30	8	1,46	73,00	3	75	25	0,97	80,11	1	27	27	2,97	103,15	1	8	8	12,89	
27.	Wiewierz	90,00	18	86	5	1,05	33,39	13	42	3	0,80	19,41	3	16	5	1,21	10,02	1	7	7	1,43	27,18	1	21	21	1,29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
28.	Wiklina	321,63	20	94	5	3,42	24,64	9	20	2	1,23	52,79	7	26	4	2,03	-	-	-	-	-	64,64	3	29	10	2,23	-	-	-	-	-	179,56	1	19	19	9,45	
29.	Wodniki	199,79	26	169	7	1,18	11,55	7	17	2	0,68	102,39	14	86	6	1,19	37,52	3	42	14	0,89	48,33	2	24	12	2,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
30.	Wrząca Śląska	93,22	14	80	6	1,17	13,77	5	12	2	1,15	62,92	8	50	6	1,26	-	-	-	-	-	16,53	1	18	18	0,92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
31.	Wrząca Wielka	100,76	20	112	6	0,90	30,70	12	28	2	1,10	35,02	5	34	7	1,03	35,04	3	50	17	0,70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
32.	Zbaków Dolny	144,01	20	49	2	2,94	30,49	13	22	2	1,39	20,15	3	9	3	2,24	24,90	2	9	5	2,77	68,47	2	9	5	7,61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
33.	Zbaków Górny	190,86	25	86	3	2,22	31,25	11	27	2	1,16	52,53	7	22	3	2,39	44,89	4	17	4	2,64	62,19	3	20	7	3,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gmina ogółem		7828,46	844	5007	6	1,56	1009,09	398	1089	3	0,93	1674,06	235	1329	6	1,26	1168,85	98	877	9	1,33	2166,93	94	1376	15	1,57	1020,30	14	247	18	4,13	789,23	5	89	18	8,87	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

3.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

Gmina Wąsosz prawie w całości należy do zlewni rzeki Barycz i jej dopływu Orli. Przez gminę przepływają także mniejsze cieki naturalne i są to: Łacha, Graniczna Woda, Młyniec, Wąsoska Struga, Bełcz, Źródliśko, Grobelka, Sułowski Potok i Czarny Rów, Rys.17. Wszystkie cieki naturalne są ciekami istotnymi dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa.

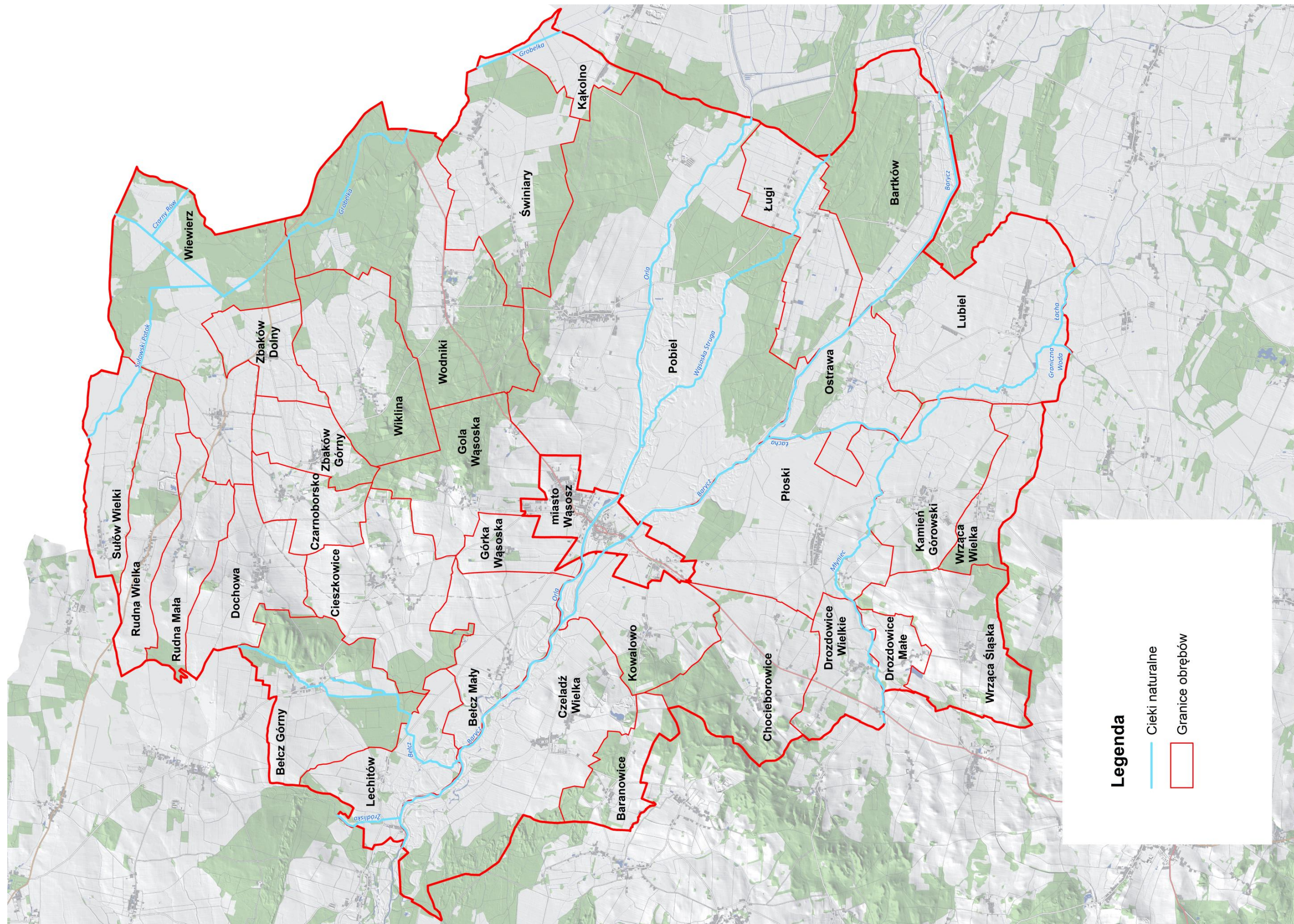

Fot. 11. Rzeka Barycz – obręb Bartków

Fot. 12. Rzeka Orla – obręb Pobiel

Barycz jest rzeką nizinną, o małym spadku podłużnym, uregulowaną, chociaż miejscami meandrującą, zbliżającą się do rzeki naturalnej. W ciągu roku występują głównie dwa wezbrania: wiosenne i jesienne. Pod względem zagrożenia powodziowego wezbranie wiosenne jest groźniejsze z uwagi na wysoki poziom wód, co powoduje co roku zalewanie lub podtapianie użytków zielonych i gruntów ornych. Długość rzeki Barycz wynosi 139 km, w granicach gminy przepływa na długości ok. 19 km. Na rzece Barycz zlokalizowana jest przepompownia w obrębie Lubiel oraz jazy w obrębach Bartków, Ostrawa, Płoski i Czeladź Wielka. Na rzece Orla w obrębie Pobiel znajdują się przepompowania oraz jaz. Pozostałe cieki mają łączną długość ok. 56,5 km. Ich skarpy porośnięte są trawą oraz drzewami i krzakami, koryto płytkie. Ich administratorem jest Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu. Stan większości cieków w gminie Wąsosz jest zadowalający jednak występują potrzeby związane przede wszystkim z udrożnieniem koryt rzecznych. W ewidencji gruntów i budynków niektóre odcinki cieków widnieją jako grunty pod rowami „W” zamiast grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi „Wp” (0,87 km). W kilkunastu miejscach działka drogowa dzieli ciek naturalny np. na cieku Młyniec we wsiach Drozdowice Małe i Drozdowice Wielkie oraz w Płoskach.

Rys. 17. Cieki naturalne w gminie Wąsosz

3.2. Urządzenia melioracji wodnych

Sieć melioracji szczegółowych w gminie Wąsosz jest w złym stanie technicznym. Inwentaryzacja terenowa oraz rozmowy z mieszkańcami gminy pozwoliły stwierdzić, że stan techniczny rowów nie pozwala na spełnienie podstawowego zadania, jakim jest odprowadzenie nadmiaru wody oraz jej magazynowania w czasie suszy. Rowy są zamulone, zarośnięte krzakami oraz drzewami, co przyczynia się do ich niedrożności.

Łączna długość rowów w gminie wynosi 439,95 km, w tym 27,53 km nie jest objętych ewidencją gruntów i budynków. Część rowów została zaorana – 36,57 km. W dobrym stanie technicznym znajduje się tylko 0,46 km, a w złym 402,92 km. Najbardziej rozbudowaną sieć rowów melioracyjnych posiada obręb Lubiel, łączna długość rowów wynosi tam 43,54 km, a najmniej obręb Dochowa – 3,33 km, Tab. 21.

Przepusty występujące na rowach melioracyjnych również znajdują się w złym stanie technicznym. Są zaniedbane, wymagają udroźnienia i odmulenia, a często także odbudowy.

W gminie nie działa Spółka Wodna, której działalność przyczyniłaby się do utrzymania rowów w dobrym stanie technicznym. Prace konserwacyjne rolnicy wykonują we własnym zakresie głównie na rowach położonych w granicach własnych działek ewidencyjnych.

Retencję wodną na terenie gminy pełnią także stawy, mniejsze zbiorniki i oczka wodne ewidencyjne jak również nieewidencyjne zbiorniki wodne. Wg inwentaryzacji terenowej większość z nich jest w złym stanie technicznym, są pozarastane i zamulone. Należą do osób prywatnych.

Sieć drenarska na terenie gminy została zniszczona i poprzerywana. Wymagana jest dokładna inwentaryzacja terenu, aby wskazać dokładną lokalizację obszarów zdrenowanych i zmeliorowanych.

Fot. 13. Rów szczegółowy – obręb Lubiel

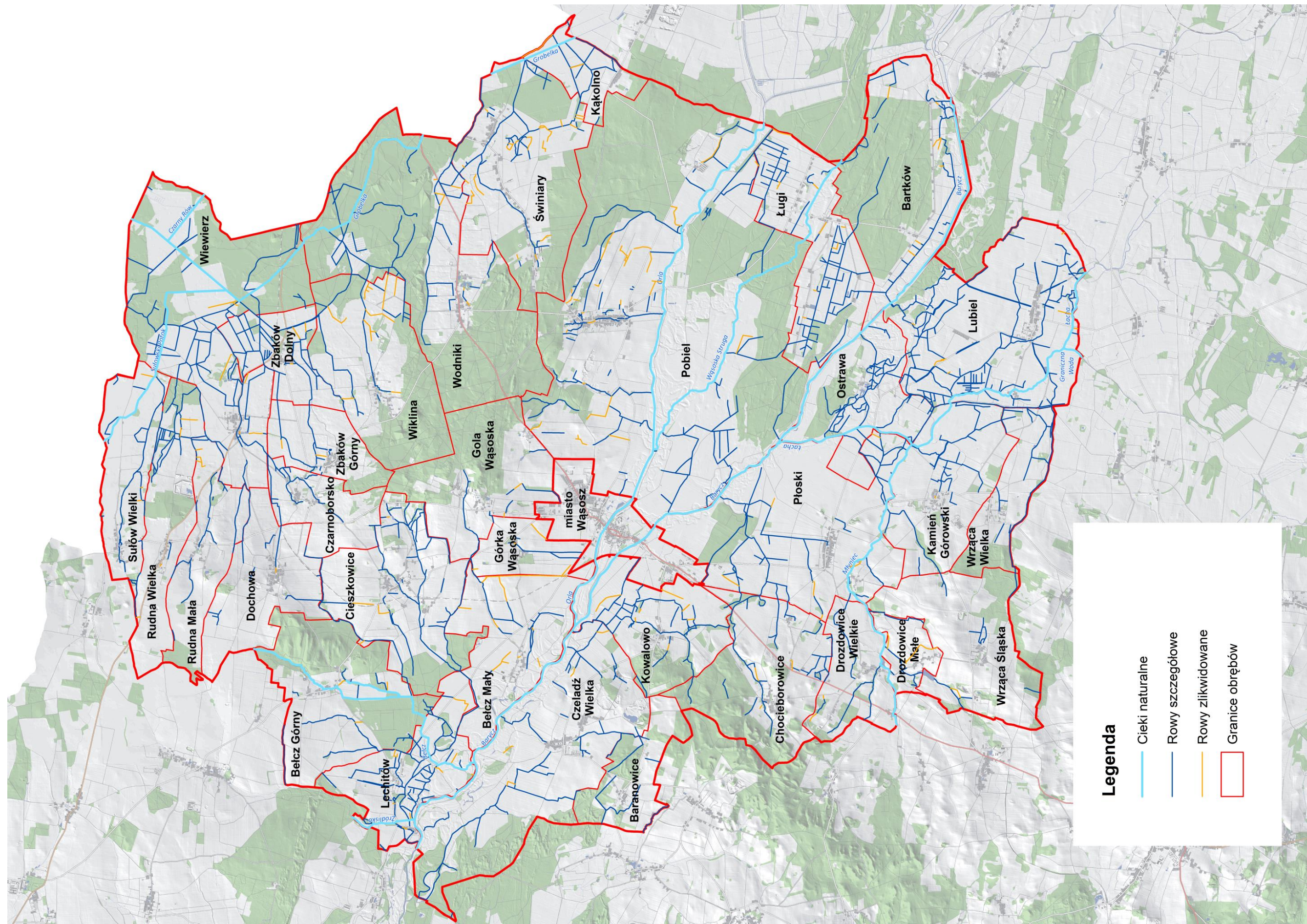
Fot. 14. Rów szczegółowy – obręb Betcz Mały

Stan rowów szczegółowych

Tabela 21

Lp.	Nazwa obrębu	Stan techniczny rowów								Długość rowów nie objętych ewidencją	
		razem		dobry		zły		nieistniejący			
		km	%	km	%	km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Baranowice	4,84	100,0	-	-	4,84	100,0	-	-	-	-
2.	Bartków	12,83	100,0	-	-	11,77	91,7	1,06	8,3	0,37	2,9
3.	Bełcz Górny	7,12	100,0	-	-	6,60	92,7	0,52	7,3	0,57	8,0
4.	Bełcz Mały	9,05	100,0	-	-	5,68	62,8	3,37	37,2	1,56	17,2
5.	Chocieborowice	11,56	100,0	-	-	11,05	95,6	0,51	4,4	0,93	8,0
6.	Cieszkowice	21,31	100,0	-	-	20,43	95,9	0,88	4,1	2,17	10,2
7.	Czarnoborsko	5,65	100,0	-	-	5,65	100,0	-	-	0,32	5,7
8.	Czeladź Wielka	18,12	100,0	-	-	17,26	95,3	0,86	4,7	0,49	2,7
9.	Dochowa	3,33	100,0	-	-	3,24	97,3	0,09	2,7	-	-
10.	Drozdowice Małe	3,94	100,0	-	-	2,84	72,1	1,10	27,9	0,36	9,1
11.	Drozdowice Wielkie	5,00	100,0	-	-	4,74	94,8	0,26	5,2	0,31	6,2
12.	Gola Wąsoska	3,62	100,0	-	-	3,37	93,1	0,25	6,9	-	-
13.	Górka Wąsoska	3,61	100,0	-	-	2,74	75,9	0,87	24,1	-	-
14.	Kamień Górski	11,63	100,0	-	-	11,59	99,7	0,04	0,3	0,72	6,2
15.	Kąkolno	6,33	100,0	-	-	5,35	84,5	0,98	15,5	-	-
16.	Kowalowo	13,27	100,0	-	-	11,62	87,6	1,65	12,4	2,20	16,6
17.	Lechitów	18,45	100,0	-	-	17,03	92,3	1,42	7,7	-	-
18.	Lubiel	43,54	100,0	-	-	42,69	98,0	0,85	2,0	1,02	2,3
19.	Ługi	21,14	100,0	-	-	19,81	93,7	1,33	6,3	2,69	12,7
20.	Ostrawa	14,27	100,0	-	-	14,27	100,0	-	-	2,57	18,0
21.	Płoski	20,39	100,0	-	-	18,99	93,1	1,40	6,9	0,81	4,0
22.	Pobiel	45,99	100,0	0,46	1,0	38,67	84,1	6,86	14,9	2,54	5,5
23.	Rudna Mała	8,33	100,0	-	-	7,79	93,5	0,54	6,5	0,13	1,6
24.	Rudna Wielka	10,46	100,0	-	-	9,86	94,3	0,60	5,7	0,66	6,3
25.	Sułów Wielki	7,80	100,0	-	-	7,45	95,5	0,35	4,5	-	-
26.	Świniary	17,06	100,0	-	-	13,46	78,9	3,60	21,1	0,52	3,0
27.	Wiewierz	29,48	100,0	-	-	27,77	94,2	1,71	5,8	0,84	2,8
28.	Wiklina	13,42	100,0	-	-	9,81	73,1	3,61	26,9	-	-
29.	Wodniki	19,48	100,0	-	-	18,71	96,0	0,77	4,0	3,96	20,3
30.	Wrząca Śląska	3,89	100,0	-	-	3,61	92,8	0,28	7,2	0,97	24,9
31.	Wrząca Wielka	8,32	100,0	-	-	8,32	100,0	-	-	0,82	9,9
32.	Zbaków Dolny	12,63	100,0	-	-	12,17	96,4	0,46	3,6	-	-
33.	Zbaków Górny	4,09	100,0	-	-	3,74	91,4	0,35	8,6	-	-
Gmina ogółem		439,95	100,0	0,46	0,1	402,92	91,6	36,57	8,3	27,53	6,3

Źródło: DZMiUW we Wrocławiu, ewidencja gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Rys. 18. Sieć rowów szczegółowych i cieków naturalnych

3.3. Drogi transportu rolnego

Sieć drogowa w gminie Wąsosz obejmuje 579,17 km dróg, gdzie jej gęstość wynosi 3,0 km/km². W poszczególnych obrębach mieści się w przedziale od 1,7 km/km² w Bartkowie, Kowalewie i Wodnikach do 6,1 km/km² w obrębie Wrząca Wielka, Tab.22.

Fot. 15. Droga transportu rolnego
– obręb Bartków

Fot. 16. Droga transportu rolnego
– obręb Bełcz Górny

Pod względem stanu technicznego w gminie Wąsosz przeważają drogi o złym stanie technicznym – 480,86 km, co stanowi 83,0% wszystkich dróg, Tab.23. Długość wszystkich dróg o dobrym stanie technicznym wynosi 49,35 km, tj. 8,5%. Stanowią je głównie drogi o utwardzonej nawierzchni z masy bitumicznej, tłucznia lub kostki prefabrykowanej. W czasie inwentaryzacji stwierdzono, że część dróg zostało zlikwidowane, głównie przez zaoranie, zagospodarowanie jako grunty orne lub użytki zielone lub przekształcenie jej na teren zabudowany. Łączna długość nieistniejących dróg wynosi 48,96 km, najwięcej znajduje się w obrębie Pobiel (5,11 km). W obrębach Zbaków Dolny i Zbaków Górny nie występują drogi zlikwidowane. Wśród dróg o złym stanie technicznym duży problem stanowią drogi nieprzejezdne. Są one zarośnięte, zadrzewione sukcesją leśną, podorane, zbyt wąskie by umożliwiały poruszanie się maszynami rolniczymi. Ze względu na swój stan drogi te są nieprzejezdne, a równoległe do nich, na przyległych działkach występują drogi nie ewidencyjne, wyjeżdżone po polach. Z uwagi na własność, najwięcej dróg należy do gminy Wąsosz – 437,33 km (75,5% ogólnej długości dróg), do powiatu górowskiego należy 86,45 km (14,9%), do GDDKiA 12,35 km (2%), a do województwa dolnośląskiego 11,28 km (2,0%). Pozostali właściciele tj. KOWR, PGL oraz osoby prywatne i spółki posiadają łącznie 31,76 km, co stanowi 5,5% wszystkich dróg w gminie, Tab.25, Rys.19.

Gęstość sieci drogowej

Tabela 22

Lp.	Nazwa obrębu	Obręb	Drogi			
			ogółem	drogi nieistniejące w terenie	ewidencyjna gęstość dróg	faktyczna gęstość dróg
		ha	km	km	km/km ²	km/km ²
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Baranowice	255,83	8,29	0,09	3,2	3,2
2.	Bartków	734,94	12,67	0,23	1,7	1,7
3.	Bełcz Górny	603,50	16,91	1,04	2,8	2,6
4.	Bełcz Mały	459,89	13,29	0,54	2,9	2,8
5.	Chocieborowice	572,59	20,09	1,65	3,5	3,2
6.	Cieszkowice	620,61	32,28	3,84	5,2	4,6
7.	Czarnoborsko	243,51	11,67	1,34	4,8	4,2
8.	Czeladź Wielka	1002,09	32,23	2,55	3,2	3,0
9.	Dochowa	414,20	17,76	0,33	4,3	4,2
10.	Drozdowice Małe	116,31	6,34	0,35	5,5	5,2
11.	Drozdowice Wielkie	269,82	12,05	1,09	4,5	4,1
12.	Gola Wąsoska	513,33	14,99	0,38	2,9	2,8
13.	Górka Wąsoska	183,29	8,75	1,38	4,8	4,0
14.	Kamień Górski	500,29	15,05	2,44	3,0	2,5
15.	Kąkolno	172,98	6,09	0,74	3,5	3,1
16.	Kowalowo	440,66	7,69	1,27	1,7	1,5
17.	Lechitów	402,89	16,76	0,33	4,2	4,1
18.	Lubiel	907,02	35,88	4,31	4,0	3,5
19.	Ługi	530,54	28,47	2,19	5,4	5,0
20.	Ostrawa	422,72	7,34	0,47	1,7	1,6
21.	Płoski	954,30	31,93	4,52	3,3	2,9
22.	Pobiel	2960,82	59,55	5,11	2,0	1,8
23.	Rudna Mała	334,65	12,13	0,29	3,6	3,5
24.	Rudna Wielka	385,30	18,14	2,33	4,7	4,1
25.	Sułów Wielki	344,70	9,49	1,27	2,8	2,4
26.	Świniary	791,04	18,62	2,21	2,4	2,1
27.	Wiewierz	1058,16	22,78	2,35	2,2	1,9
28.	Wiklina	626,98	12,61	0,70	2,0	1,9
29.	Wodniki	1208,62	20,93	0,08	1,7	1,7
30.	Wrząca Śląska	526,51	14,78	0,77	2,8	2,7
31.	Wrząca Wielka	256,05	15,57	2,77	6,1	6,1
32.	Zbaków Dolny	236,41	8,03	-	3,4	3,4
33.	Zbaków Górny	237,72	10,01	-	4,2	4,2
Gmina ogółem		19288,27	579,17	48,96	3,0	2,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

Drogi transportu rolnego wg stanu technicznego

Tabela 23

Lp.	Nazwa obrębu	Drogi wg stanu technicznego							
		dobry		zły		nieistniejące		razem	
		km	%	km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Baranowice	1,43	17,2	6,77	81,7	0,09	1,1	8,29	100,0
2.	Bartków	-	-	12,44	98,2	0,23	1,8	12,67	100,0
3.	Bełcz Górny	-	-	15,87	93,8	1,04	6,2	16,91	100,0
4.	Bełcz Mały	1,24	9,3	11,51	86,6	0,54	4,1	13,29	100,0
5.	Chocieborowice	1,60	8,0	16,84	83,8	1,65	8,2	20,09	100,0
6.	Cieszkowice	3,20	9,9	25,24	78,2	3,84	11,9	32,28	100,0
7.	Czarnoborsko	1,97	16,9	8,36	71,6	1,34	11,5	11,67	100,0
8.	Czeladź Wielka	2,15	6,7	27,53	85,4	2,55	7,9	32,23	100,0
9.	Dochowa	2,17	12,2	15,26	85,9	0,33	1,9	17,76	100,0
10.	Drozdowice Małe	0,27	4,3	5,72	90,2	0,35	5,5	6,34	100,0
11.	Drozdowice Wielkie	1,96	16,3	9,00	74,7	1,09	9,0	12,05	100,0
12.	Gola Wąsoska	3,45	23,0	11,16	74,4	0,38	2,5	14,99	100,0
13.	Górka Wąsoska	1,76	20,1	5,61	64,1	1,38	15,8	8,75	100,0
14.	Kamień Górowski	0,27	1,8	12,34	82,0	2,44	16,2	15,05	100,0
15.	Kąkolno	-	-	5,35	87,8	0,74	12,2	6,09	100,0
16.	Kowalowo	2,33	30,3	4,09	53,2	1,27	16,5	7,69	100,0
17.	Lechitów	0,85	5,1	15,58	93,0	0,33	2,0	16,76	100,0
18.	Lubiel	2,85	7,9	28,72	80,0	4,31	12,0	35,88	100,0
19.	Ługi	1,83	6,4	24,45	85,9	2,19	7,7	28,47	100,0
20.	Ostrawa	0,67	9,1	6,20	84,5	0,47	6,4	7,34	100,0
21.	Płoski	0,11	0,3	27,30	85,5	4,52	14,2	31,93	100,0
22.	Pobiel	2,89	4,9	51,55	86,6	5,11	8,6	59,55	100,0
23.	Rudna Mała	1,10	9,1	10,74	88,5	0,29	2,4	12,13	100,0
24.	Rudna Wielka	0,91	5,0	14,90	82,1	2,33	12,8	18,14	100,0
25.	Sułków Wielki	0,96	10,1	7,26	76,5	1,27	13,4	9,49	100,0
26.	Świniary	0,53	2,8	15,88	85,3	2,21	11,9	18,62	100,0
27.	Wiewierz	0,92	4,0	19,51	85,6	2,35	10,3	22,78	100,0
28.	Wiklina	1,01	8,0	10,90	86,4	0,70	5,6	12,61	100,0
29.	Wodniki	3,39	16,2	17,46	83,4	0,08	0,4	20,93	100,0
30.	Wrząca Śląska	-	-	14,01	94,8	0,77	5,2	14,78	100,0
31.	Wrząca Wielka	0,41	2,6	12,39	79,6	2,77	17,8	15,57	100,0
32.	Zbaków Dolny	3,56	44,3	4,47	55,7	-	-	8,03	100,0
33.	Zbaków Górny	3,56	35,6	6,45	64,4	-	-	10,01	100,0
Gmina ogółem		49,35	8,5	480,86	83,0	48,96	8,5	579,17	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Pod względem rodzaju nawierzchni w gminie Wąsosz przeważają drogi o nawierzchni gruntowej, ich łączna długość wynosi 357,05 km, co stanowi 61,6% wszystkich dróg. Drogi o nawierzchni trwałej m.in. z masy bitumicznej, bruku, kostki kamiennej i prefabrykowanej, betonu i płyt betonowych mają łączną długość 167,31 km, co stanowi 28,9% ogólnej długości dróg, w tym długość dróg asfaltowych wynosi 141,02 km (24,3%). Drogi o nawierzchni utwardzonej z tłuczni, żwirowe lub stabilizowane żwirem lub żużlem mają łączną długość 14,71 km – 2,5% wszystkich dróg. W obrębie Kąkolno nie występują drogi o nawierzchni bitumicznej, Tab.24, Rys.20 i 21.

Fot. 17. Droga o nawierzchni tłuczniowej – obręb Cieszkowice

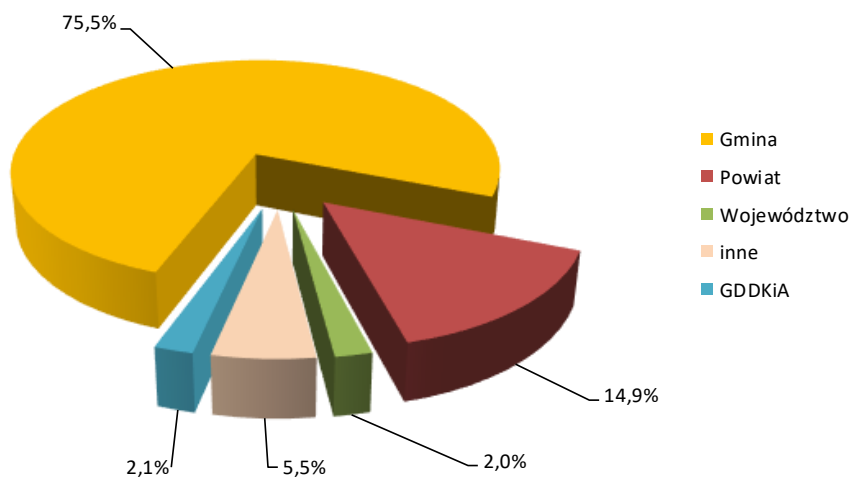
Fot. 18. Droga o nawierzchni gruntowej – obręb Dochowa

W gminie występują również drogi nie objęte ewidencją gruntów i budynków o trwałej, utwardzonej nawierzchni, tj. płyty betonowe, tłućień lub masa bitumiczna. Są to krótkie odcinki o łącznej długości 1,65 km i stanowią one 0,7% całkowitej długości dróg w gminie. Drogi te są własnością KOWR, PGL, spółdzielni mieszkaniowej, gminy lub osób prywatnych. Występują w Kamieniu Górowskim, Wrzącej Śląskiej, Drozdowicach Małych, Płaskach, Chocieborowicach, Bełczu Małym, Cieszkowicach, Rudnej Wielkiej, Świniarach.

Gęstość sieci drogowej w gminie Wąsosz wynosi 3,0 km/km² jednak biorąc pod uwagę długość dróg zaoranych i zlikwidowanych faktyczna gęstość sieci drogowej wynosi 2,7 km/km². W poszczególnych obrębach największa różnica wynosi 0,8 km/km² w obrębie Górka Wąsoska, gdzie gęstość zmniejszyła się z 4,8 km/km² na 4,0 km/km², Tab. 25.

Drogi w gminie Wąsosz są sukcesywnie remontowane. Gmina pozyskuje dotacje celowe z budżetu województwa dolnośląskiego na kompleksową przebudowę dróg. W ostatnich latach wykonano remonty części dróg m.in. w obrębach: Wrząca Wielka

(2011 r.), Drozdowice Wielkie (2012, 2014 r.), Chocieborowice (2013, 2015 r.), Czeladź Wielka (2014 r.), Bełcz Mały – Górka Wąsoska (2014 r.), Wąsosz – Gola Wąsoska (2016 r.), Gola Wąsoska (2012 r.), Czarnoborsko (2011 r.), Wodniki (2013, 2015 r.), Pobiel (2012 r.), Ługi (2016 r.), Bartków (2012 r.), Ostrawa (2017 r.), Drozdowice Małe (2017 r.), a także Zbaków Górny (2015 r.) i Zbaków Dolny (2015 r.) w ramach zagospodarowania poscaleniowego zrealizowanego po scaleniu gruntów tych wsi.

Rys. 19. Udział dróg transportu rolnego wg własności

Drogi transportu rolnego wg nawierzchni

Tabela 24

Lp.	Nazwa obrębu	Drogi wg nawierzchni																					
		masa bitumiczna		grunt naturalny		bruk		kostka kamienna		kostka prefabrykowana		płyty betonowe		tłuczeń		żwir		beton		nieistniejące		razem	
		km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1.	Baranowice	2,88	34,7	4,93	59,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,39	4,7	-	-	0,09	1,1	8,29	100,0
2.	Bartków	4,92	38,8	7,52	59,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,23	1,8	12,67	100,0
3.	Belcz Górny	1,88	11,1	13,79	81,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,20	1,2	-	-	1,04	6,2	16,91	100,0
4.	Belcz Mały	4,46	33,6	7,44	56,0	-	-	-	-	0,75	5,6	0,10	0,8	-	-	-	-	-	-	0,54	4,1	13,29	100,0
5.	Chocieborowice	4,36	21,7	12,62	62,8	-	-	-	-	0,20	1,0	-	-	1,26	6,3	-	-	-	-	1,65	8,2	20,09	100,0
6.	Cieszkowice	4,98	15,4	20,28	62,8	1,50	4,6	-	-	-	-	-	-	0,71	2,2	0,97	3,0	-	-	3,84	11,9	32,28	100,0
7.	Czarnoborsko	3,52	30,2	6,73	57,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,08	0,7	-	-	1,34	11,5	11,67	100,0
8.	Czeladź Wielka	5,78	17,9	22,92	71,1	-	-	-	-	0,19	0,6	0,07	0,2	-	-	0,72	2,2	-	-	2,55	7,9	32,23	100,0
9.	Dochowa	3,68	20,7	13,75	77,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,33	1,9	17,76	100,0
10.	Drozdowice Małe	1,07	16,9	4,48	70,7	-	-	-	-	-	-	0,44	6,9	-	-	-	-	-	-	0,35	5,5	6,34	100,0
11.	Drozdowice Wielkie	3,76	31,2	7,07	58,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,13	1,1	-	-	1,09	9,0	12,05	100,0
12.	Gola Wąsoska	6,91	46,1	7,38	49,2	-	-	-	-	0,13	0,9	-	-	-	-	0,19	1,3	-	-	0,38	2,5	14,99	100,0
13.	Górka Wąsoska	2,41	27,5	4,96	56,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,38	15,8	8,75	100,0
14.	Kamień Górski	3,73	24,8	7,69	51,1	-	-	-	-	0,60	4,0	0,48	3,2	-	-	0,11	0,7	-	-	2,44	16,2	15,05	100,0
15.	Kąkolno	-	-	4,33	71,1	-	-	-	-	-	-	-	-	1,02	16,7	-	-	-	-	0,74	12,2	6,09	100,0
16.	Kowalowo	2,82	36,7	3,56	46,3	-	-	-	-	-	-	-	-	0,04	0,5	-	-	-	-	1,27	16,5	7,69	100,0
17.	Lechitów	4,46	26,6	11,56	69,0	0,25	1,5	-	-	0,16	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	0,33	2,0	16,76	100,0
18.	Lubiel	7,87	21,9	22,86	63,7	-	-	-	-	0,23	0,6	0,11	0,3	0,50	1,4	-	-	-	-	4,31	12,0	35,88	100,0
19.	Ługi	4,45	15,6	21,62	75,9	-	-	-	-	0,08	0,3	-	-	0,13	0,5	-	-	-	-	2,19	7,7	28,47	100,0
20.	Ostrawa	2,77	37,7	4,10	55,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,47	6,4	7,34	100,0
21.	Płoski	6,15	19,3	20,69	64,8	-	-	-	-	0,57	1,8	-	-	-	-	-	-	-	-	4,52	14,2	31,93	100,0
22.	Pobiel	9,41	15,8	35,39	59,4	1,14	1,9	3,64	6,1	-	-	-	-	3,87	6,5	0,84	1,4	0,15	0,3	5,11	8,6	59,55	100,0
23.	Rudna Mała	3,13	25,8	7,52	62,0	0,87	7,2	-	-	-	-	-	-	-	-	0,32	2,6	-	-	0,29	2,4	12,13	100,0
24.	Rudna Wielka	4,66	25,7	11,07	61,0	0,08	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,33	12,8	18,14	100,0
25.	Sułów Wielki	1,74	18,3	6,14	64,7	0,10	1,1	-	-	0,05	0,5	-	-	-	-	0,19	2,0	-	-	1,27	13,4	9,49	100,0
26.	Świniary	3,46	18,6	10,62	57,0	-	-	-	-	0,53	2,8	0,33	1,8	1,19	6,4	0,28	1,5	-	-	2,21	11,9	18,62	100,0
27.	Wiewierz	3,15	13,8	15,78	69,3	0,58	2,5	-	-	0,92	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	2,35	10,3	22,78	100,0
28.	Wiklina	3,03	24,0	7,28	57,7	0,42	3,3	-	-	0,16	1,3	-	-	0,90	7,1	0,12	1,0	-	-	0,70	5,6	12,61	100,0
29.	Wodniki	12,34	59,0	6,52	31,2	0,94	4,5	-	-	-	-	0,76	3,6	0,11	0,5	0,18	0,9	-	-	0,08	0,4	20,93	100,0
30.	Wrząca Śląska	3,69	25,0	10,19	68,9	-	-	-	-	0,08	0,5	-	-	0,05	0,3	-	-	-	-	0,77	5,2	14,78	100,0
31.	Wrząca Wielka	1,43	9,2	11,16	71,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,21	1,3	-	-	2,77	17,8	15,57	100,0
32.	Zbaków Dolny	6,18	77,0	1,75	21,8	-	-	-	-	0,10	1,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,03	100,0
33.	Zbaków Górny	5,94	59,3	3,35	33,5	0,54	5,4	-	-	0,18	1,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,01	100,0
Gmina ogółem		141,02	24,3	357,05	61,6	6,42	1,1	3,64	0,6	4,93	0,9	2,29	0,4	9,78	1,7	4,93	0,9	0,15	0,0	48,96	8,5	579,17	100,0

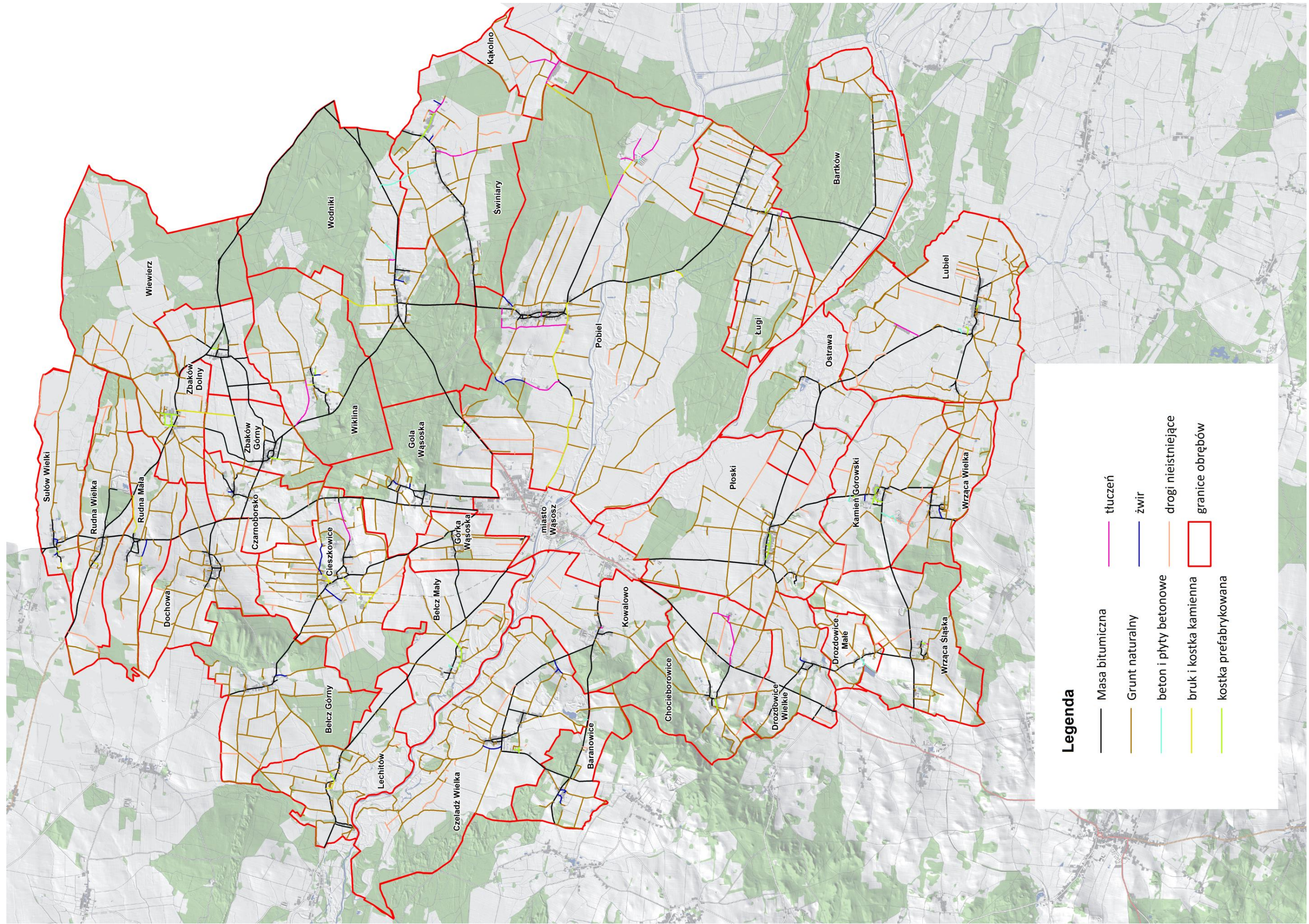
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Drogi transportu rolnego wg władania

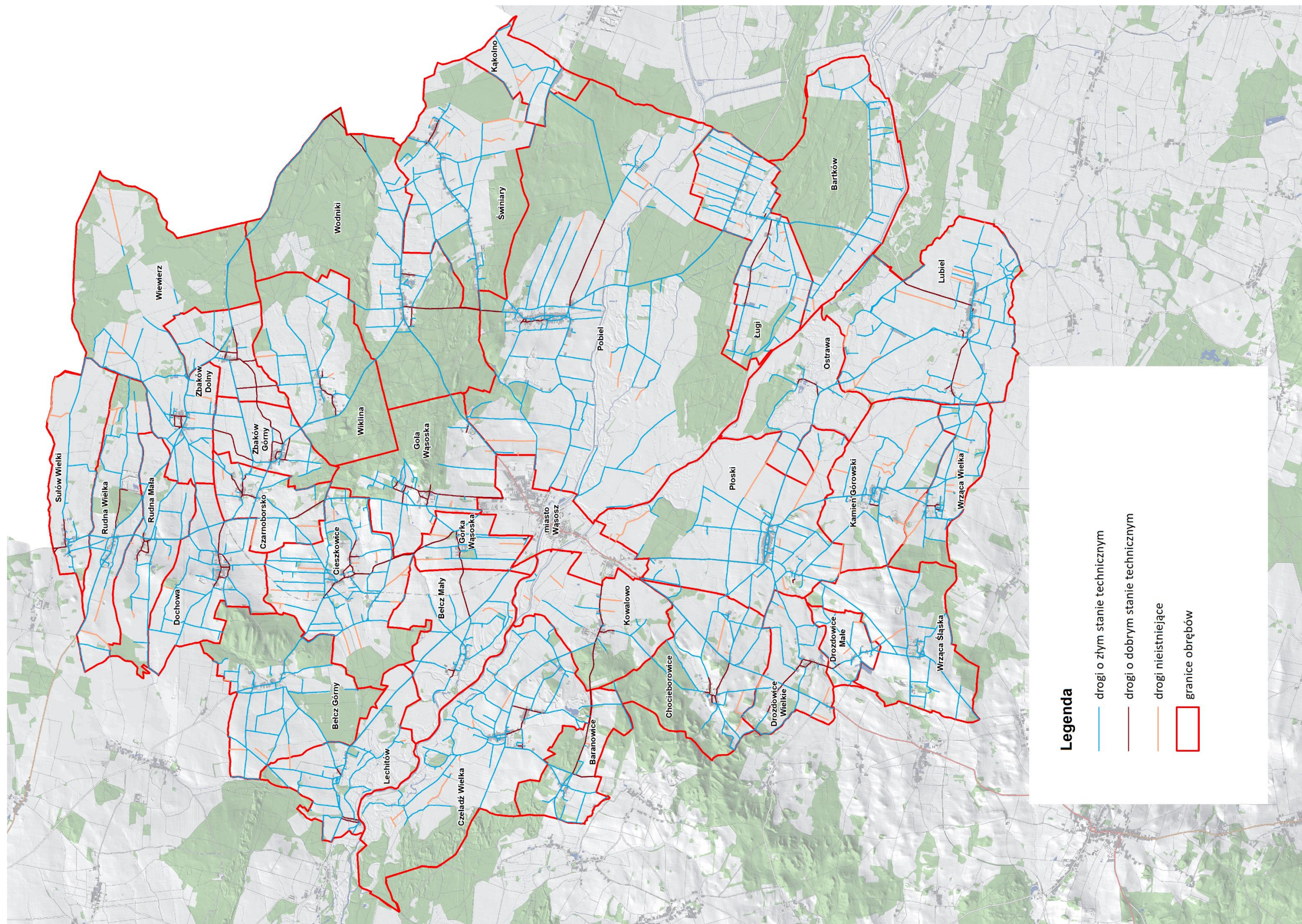
Tabela 25

Lp.	Obręb	Drogi wg własności / władania															
		Gmina		Powiat		GDDKiA		Województwo		Prywatny		KOWR		inne		razem	
		km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Baranowice	4,56	55,0	2,88	34,7	-	-	-	-	-	-	-	-	0,85	10,3	8,29	100,0
2.	Bartków	10,65	84,1	1,80	14,2	-	-	-	-	0,22	1,7	-	-	-	-	12,67	100,0
3.	Bełcz Górny	13,11	77,5	3,11	18,4	-	-	-	-	0,69	4,1	-	-	-	-	16,91	100,0
4.	Bełcz Mały	9,03	67,9	2,69	20,2	-	-	-	-	1,47	11,1	-	-	0,10	0,8	13,29	100,0
5.	Chocieborowice	16,12	80,3	-	-	2,95	14,7	-	-	-	-	0,75	3,7	0,27	1,3	20,09	100,0
6.	Cieszkowice	25,61	79,3	3,72	11,5	-	-	-	-	1,83	5,7	-	-	1,12	3,5	32,28	100,0
7.	Czarnoborsko	8,63	74,0	2,99	25,6	-	-	-	-	-	-	0,05	0,4	-	-	11,67	100,0
8.	Czeladź Wielka	27,20	84,4	3,90	12,1	-	-	-	-	0,05	0,2	0,56	1,7	0,52	1,6	32,23	100,0
9.	Dochowa	16,15	90,9	1,35	7,6	-	-	-	-	0,16	0,9	0,10	0,6	-	-	17,76	100,0
10.	Drozdowice Małe	6,25	98,6	-	-	-	-	-	-	0,09	1,4	-	-	-	-	6,34	100,0
11.	Drozdowice Wielkie	10,25	85,1	0,33	2,7	1,47	12,2	-	-	-	-	-	-	-	-	12,05	100,0
12.	Goła Wąsoska	10,70	71,4	2,11	14,1	1,47	9,8	-	-	0,29	1,9	0,42	2,8	-	-	14,99	100,0
13.	Górka Wąsoska	7,02	80,2	1,53	17,5	-	-	-	-	0,20	2,3	-	-	-	-	8,75	100,0
14.	Kamień Górski	10,21	67,8	3,55	23,6	-	-	-	-	0,33	2,2	0,11	0,7	0,85	5,7	15,05	100,0
15.	Kąkolno	2,19	36,0	1,18	19,4	-	-	-	-	2,23	36,6	0,49	8,0	-	-	6,09	100,0
16.	Kowalowo	3,65	47,5	2,69	35,0	-	-	-	-	-	-	0,44	5,7	0,91	11,8	7,69	100,0
17.	Lechitów	12,98	77,4	3,78	22,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16,76	100,0
18.	Lubiel	27,90	77,8	6,10	17,0	-	-	-	-	0,35	1,0	1,42	4,0	0,11	0,2	35,88	100,0
19.	Ługi	24,37	85,6	2,70	9,5	-	-	-	-	0,15	0,5	-	-	1,25	4,4	28,47	100,0
20.	Ostrawa	5,24	71,4	2,10	28,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,34	100,0
21.	Płoski	26,02	81,5	5,31	16,6	-	-	-	-	0,12	0,4	0,48	1,5	-	-	31,93	100,0
22.	Pobiel	37,87	63,6	14,93	25,1	-	-	-	-	2,94	4,9	3,00	5,0	0,81	1,4	59,55	100,0
23.	Rudna Mała	10,25	84,5	1,08	8,9	-	-	0,80	6,6	-	-	-	-	-	-	12,13	100,0
24.	Rudna Wielka	13,47	74,3	0,47	2,6	-	-	2,91	16,0	0,19	1,0	0,16	0,9	0,94	5,2	18,14	100,0
25.	Sułów Wielki	7,25	76,4	0,89	9,4	-	-	-	-	0,09	0,9	-	-	1,26	13,3	9,49	100,0
26.	Świniary	13,76	73,9	3,46	18,6	-	-	-	-	1,14	6,1	-	-	0,26	1,4	18,62	100,0
27.	Wiewierz	19,51	85,6	-	-	-	-	3,15	13,8	-	-	-	-	0,12	0,6	22,78	100,0
28.	Wiklina	10,44	82,8	2,01	15,9	-	-	-	-	0,16	1,3	-	-	-	-	12,61	100,0
29.	Wodniki	8,85	42,3	2,40	11,5	6,46	30,8	2,77	13,2	0,27	1,3	-	-	0,18	0,9	20,93	100,0
30.	Wrząca Śląska	11,99	81,1	2,69	18,2	-	-	-	-	0,03	0,2	0,07	0,5	-	-	14,78	100,0
31.	Wrząca Wielka	13,34	85,7	1,07	6,9	-	-	-	-	-	-	0,22	1,4	0,94	6,0	15,57	100,0
32.	Zbaków Dolny	5,30	66,1	1,08	13,4	-	-	1,65	20,5	-	-	-	-	-	-	8,03	100,0
33.	Zbaków Górny	7,46	74,5	2,55	25,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,01	100,0
Gmina ogółem		437,33	75,5	86,45	14,9	12,35	2,1	11,28	2,0	13,00	2,3	8,27	1,4	10,49	1,8	579,17	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Rys. 20. Sieć dróg transportu rolnego

Legenda

- drogi o złym stanie technicznym
- drogi o dobrym stanie technicznym
- drogi nieistniejące
- granice obrębów

Rys. 21. Stan techniczny sieci dróg transportu rolnego

4. WYPOSAŻENIE GMINY W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNA, SPOŁECZNA I TURYSTYCZNA

4.1. Infrastruktura techniczna

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zwodociągowane. Gmina Wąsosz obsługiwana jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Wąsosz spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i korzysta z trzech ujęć w tym:

- Ostrawa – znajdujące się w Kamieniu Górskim. Wydajność wynosi Qśrd - 1100 m³/d,
- Rudna Wielka – którego wydajność wynosi Qśrd - 348 m³/d,
- Wąsosz-Młynary – znajdujące się w Młynarach o wydajności Qśrd - 95 m³/d.

Jednak wydajność istniejących ujęć nie jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb, stąd pewne ilości wody są kupowane z systemu wodociągowego gminy Rawicz. Do miejscowości, które muszą być uzupełniane w zapasy wody należą: Wodniki, Wiklina, Zbaków Górny, Zbaków Dolny, Czarnoborsko, Świniary, Borowna.

Sieć kanalizacyjna występuje jedynie w mieście Wąsosz. Za unieszkodliwianie odpadów komunalnych odpowiada Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Wąsosz spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Ścieki stamtąd trafiają do oczyszczalni w Wąsoszu. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o przepustowości 600 m³ z możliwością rozbudowy do 1200 m³. W obszarach wiejskich gminy stosowane są zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Zgromadzone ścieki w bezodpływowych zbiornikach są transportowane wozami asenizacyjnymi i oczyszczane w oczyszczalni ścieków w Wąsoszu.

Na terenach wiejskich prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów, a następnie są wywożone na składowisko odpadów w obrębie Rudna Wielka. Jest to składowisko prowadzone przez Chemeko-System sp. z o.o. Zakład Utylizacji, Recyklingu, Przerobu i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych i Przemysłowych. Teren składowiska zajmuje ok. 11 ha, a obecnie funkcjonuje na powierzchni 1,8 ha i jest rozbudowywane do powierzchni 4,5 ha. Składowisko posiada uszczelnienie dna i skarp oraz drenaż odsączający, a odcieki zbierane są do zbiornika i sukcesywnie wywożone do najbliższej oczyszczalni ścieków. Jest również objęte siecią monitoringu jakości wód podziemnych.

Na terenie gminy Wąsosz z gazu przewodowego korzystają jedynie mieszkańcy miasta. Gmina poprzecinana jest siecią gazociągów wysokiego ciśnienia, których eksploatacją zajmują się:

- Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Poznaniu:
 - gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia Dn500 relacji Odolanów – Załęcze (wybudowany w 1975 roku);
 - gazociąg wysokiego ciśnienia Dn80 odb. Wąsosz (wybudowany w 1992r.) wraz ze stacją gazową wysokiego ciśnienia w m. Wąsosz o przepustowości $Q=650 \text{ nm}^3/\text{h}$;
- Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział we Wrocławiu:
 - gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia relacji Załęcze – Aleksandrowice (Zgorzelec) o średnicy nominalnej DN350 oraz ciśnieniu nominalnym PN 6,3 MPa;
 - gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia relacji kop. Załęcze – kop. Borzęcin o średnicy nominalnej DN250 oraz ciśnieniu nominalnym PN 6,3 MPa;
- Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Oddział w Zielonej Górze :
 - gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy DN500 relacji Załęcze – Bojanowo, ciśnienie 6,4 MPa (rok budowy 1974);
 - gazociąg wysokiego ciśnienia DN250 relacji Aleksandrowice – Załęcze, ciśnienie 6,3 MPa (rok budowy 1973);
 - gazociąg przesyłowy DN400 relacji Ośrodek Grupowy Wiewierz – Ośrodek Centralny Załęcze, ciśnienie 1,74 MPa (rok budowy 1977);
 - dolotowy ssący gazociąg DN200 relacji KGZ Załęcze – Tłocznia Gazu Załęcze, ciśnienie 1,45 MPa (rok budowy 1989);
 - dolotowy ssący gazociąg DN300 relacji KGZ Załęcze – Tłocznia Gazu Załęcze, ciśnienie 1,45 MPa (rok budowy 2001);
 - gazociąg ekspedycyjny tłoczny DN200 relacji Tłocznia Gazu Załęcze – KGZ Załęcze, ciśnienie 6,0 MPa (rok budowy 1989);
- KGHM Polska Miedź S.A. – O/Huta Miedzi Cedynia w Orsku:
 - gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia o średnicy DN150 oraz ciśnieniu 6,3 MPa relacji Załęcze – Orsk.

Mieszkańcy wiejskich obszarów gminy Wąsosz nie są podłączeni do sieci gazowej, dla swoich potrzeb korzystają z butli gazowych.

W gminie nie występuje także ogólny system ciepłowniczy. Jednostki oświatowe wyposażone są w nowoczesne, ekologiczne kotłownie. Szkoły w Czarnoborsku i Pobieliu korzystają z kotłowni na biomasę. Natomiast budynki komunalne i prywatne posiadają ogrzewanie piecowe lub indywidualne centralne ogrzewanie.

Na terenie gminy Wąsosz nie występują urządzenia i sieci elektroenergetyczne najwyższych napięć 400 kV i 220 kV, nie występują także urządzenia i linie elektroenergetyczne o napięciu 110 kV. Zaopatrzenie w energię elektryczną gminy Wąsosz odbywa się z Głównego Punktu Zasilania Góra. Dystrybucyjna sieć elektroenergetyczna 20 kV eksploatowana jest przez ENEA Operator Sp. z o.o.

Gmina Wąsosz jest dobrze telefonizowana. Mieszkańcy wsi korzystają z sieci stacjonarnej oraz komórkowej, a także posiadają dostęp do Internetu.

4.2. Infrastruktura społeczna

Głównym ośrodkiem obsługi mieszkańców gminy jest miasto Wąsosz, w którym znajdują się obiekty usługowe i sportowe oraz administracji publicznej, oświatowej i kulturalnej. Obszar wiejski jest również dobrze wyposażony w infrastrukturę społeczną. Na terenie gminy funkcjonują: przedszkole w Wąsoszu, szkoły podstawowe w Pobielu, Wąsoszu i Czarnoborsku oraz gimnazjum w Wąsoszu.

Fot. 19. Świetlica wiejska - obręb Kamień Górski

Fot. 20. Świetlica wiejska - obręb Lubiel

W mieście Wąsosz działają 3 apteki, poczta, lecznica dla zwierząt, niepubliczny zakład opieki zdrowotnej VIS-MED oraz praktyka lekarza rodzinnego. W Wąsoszu działa również Zespół Placówek Kultury łączący funkcję domu kultury, biblioteki i świetlicy. Prowadzi on wielokierunkową działalność rozwijającą i zaspokajającą potrzeby kulturalnej mieszkańców oraz rozpowszechnia i promuje kulturę lokalną. Boiska sportowe znajdują się w Pobielu, Wiewierzy i Lubielu, a boisko szkolne w Czarnoborsku. Przy boiskach działają Ludowe Zespoły Sportowe, m.in.: w Lubielu – Albatros, w Wąsoszu – Orla, w Wiewierzy – Wiewierzanka.

Na terenie gminy działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: w Rudnej Wielkiej, w Wąsoszu, w Czeladzi Wielkiej, Lubielu i w Płoskach. W tych miejscowościach znajdują się remizy strażackie. Funkcjonują też liczne stowarzyszenia oraz zespoły ludowe m.in.: Zespół Wąsoszanki, Koło PZW Wąsosz, Sekcja Szachowa Goniec, sekcja hodowców gołębi pocztowych oraz sekcja pszczelarzy.

W Gminie Wąsosz działa Spółdzielnia Socjalna „Nad Baryczą”, która powstała w ramach projektu „Aktywność szansą na przyszłość” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Profil spółdzielni obejmuje m.in.: prace porządkowe terenów zielonych, sprzedaż drewna opałowego, opiekę nad osobami starszymi, prace melioracyjne (kopanie, czyszczenie rowów i przepustów).

Fot. 21. Plac zabaw - obręb Pobiel

Fot. 22. Plac zabaw – obręb Sułów Wielki

Gmina Wąsosz należy do Lokalnej Grupy Działania Ujście Baryczy, Gmin Góra – Niechlów - Wąsosz. Stowarzyszenie to powstało w 2008 r. i ma na celu rozwój turystyki oraz promocje regionu w oparciu o zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Ujścia Baryczy, a także różnicowanie gospodarki obszaru i rozwój działalności usługowej na obszarach wiejskich poprzez np. wspieranie samoorganizacji grup producenckich, przetwórczych i podmiotów gospodarczych, a także realizowaniem programu LEADER przez co wpływa na jakość życia mieszkańców gminy.

Większość obiektów istniejącej infrastruktury społecznej nie jest w dobrym stanie technicznym. Świetlice wiejskie wymagają kapitalnych remontów, modernizacji i doposażenia w sprzęt. Urządzenia, budowy parkingu lub szatni, ogrodzenia, doposażenia w sprzęt często wymagają boiska sportowe i place zabaw. Boiska sportowe należy

doposażyć, wybudować trybuny oraz szatnie. Place zabaw wymagają wymiany sprzętu lub doposażenia, wymiany lub remontu ogrodzenia i doświetlenia. W niektórych obrębach występuje potrzeba wybudowania parkingu (Lubiel), a także zorganizowania miejsca wypoczynku dla turystów (Pobiel, Bartków).

Komunikacja pomiędzy miejscowościami odbywa się głównie przez transport autobusowy. Wg mieszkańców gminy liczba kursów jest niewystarczająca, jednak większość korzysta z własnych środków transportu.

W świetlicach wiejskich oraz domach kultury organizowane są liczne imprezy kulturalne i rozrywkowe, wystawy i festyny, które mają na celu zaktywizować i zintegrować mieszkańców wsi.

Mieszkańcy mogą zrobić zakupy w sklepach znajdujących się m.in. w obrębach: Lubiel, Płoski, Czarnoborsko, Rudna Wielka, Kamień Górski, Chocieborowice, Czeladź Wielka, Bełcz Mały, Cieszkowice, Wiewierz, Wodniki, Pobiel, Zbaków Górny. Mieszkańcy zaopatrują się głównie w mieście Wąsosz, Góra, Rawicz, które posiada bogatą ofertę sklepów.

4.3. Infrastruktura turystyczna

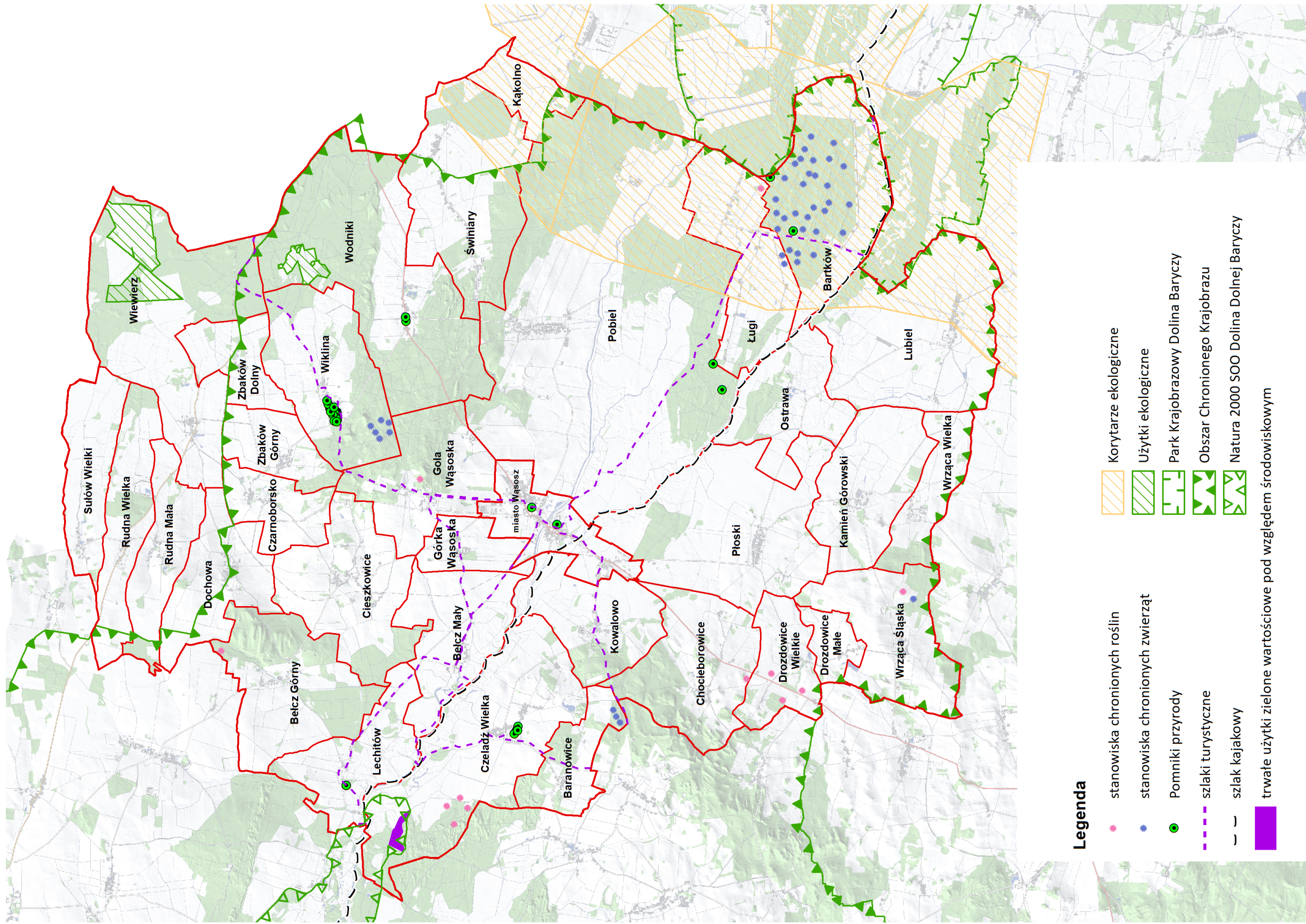
Gmina posiada duży potencjał do rozwoju rekreacji i turystyki. Przyczyniają się do tego korzystne walory krajobrazowo-przyrodnicze, położenie geograficzne i walory kulturowe. Dobrze rozwiniętą sieć szlaków turystycznych tworzą m.in.:

- Trasy nordic walking: długość trasy wynosi 18 km. Rozpoczyna się w Wąsoszu i prowadzi przez miejscowości Gola Wąsoska, Wiklina. W Wiklinie są możliwe dwa rozgałęzienia trasy na Zbaków Górny, Czarnoborsko i Wąsosz lub Wodniki, Pobiel, Wąsosz;
- trasa rowerowa – długość ok. 31,50 km. Jest to pętla rozpoczynająca się i kończąca w mieście Góra. Poprowadzona jest przez gminy Góra, Bojanowo i Wąsosz. W gminie Wąsosz prowadzi przez Sułów Wielki i Rudnę Wielką;
- trasa rowerowa – długość ok. 38 km. Jest to kolejna pętla rozpoczynająca się i kończąca w mieście Góra. Poprowadzona jest przez gminy Góra i Wąsosz. W gminie Wąsosz prowadzi przez Lechitów, Wąsosz, Kowalowo, Czeladź Wielką i dalej w kierunku Wierzowic Małych;
- szlak kajakowy poprowadzony rzeką Barycz.

Gmina Wąsosz posiada wiele obiektów, które wpisane są do rejestru zabytków lub są o wysokich walorach kulturowych oraz przyrodniczych i stanowią atrakcje turystyczne. Należą do nich kościoły w Ługach, Sułowie Wielkim, Czeladzi Wielkiej i w miejscowości Sądowel (obwód Lechitów), a także dwory, pałace, zespoły pałacowe, folwarczne i parki podworskie: Górcze Wąsoskiej, Lechitowie, Cieszkowicach, Chocieborowicach, Kowalewie, Wrzącej Wielkiej, Wrzącej Śląskiej, Wiklinie.

Do głównych walorów gminy Wąsosz: dolina rzeki Baryczy i Orli, urozmaicona rzeźba terenu, klimat, niski stopień zanieczyszczenia gleb i powietrza, małe zagrożenie ponad normatywnym hałasem oraz kumulacja walorów kulturowych.

W 2007 r. oddano do użytku „Parking edukacyjno - turystyczny” w Bartkowie. Parking powstał w miejscu dawnej składnicy drewna, z inicjatywy mieszkańców wsi Bartków, w jego powstaniu brało udział Nadleśnictwo Góra, Urząd Gminy Wąsosz, Sołectwo Wsi Bartków. Obecnie jest w złym stanie technicznym i wymaga modernizacji. Obiekt powstał w ramach III Edycji Konkursu „Sami Sobie” organizowanego przy współpracy Urzędu Gminy Wąsosz oraz Fundacji Holenderskiej. Obecnie znajduje się on w złym stanie technicznym, występuje potrzeba wymiany i zakupu nowego wyposażenia parkingu.

Rys. 22. Zagospodarowanie turystyczne i atrakcje turystyczne

5. ISTNIEJĄCE I PLANOWANE INWESTYCJE WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH

Obowiązującymi opracowaniami planistycznymi dla gminy Wąsosz są Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz zatwierdzone Uchwałą Rady Miejskiej w Wąsoszu nr XIII/87/07 z dnia 14 grudnia 2007 r., zmieniony Uchwałą Rady Miejskiej w Wąsoszu Nr XXXIV/227/14 z dnia 28 stycznia 2014 r. oraz Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Kowalowo uchwalony Uchwałą nr IV/33/11 z dnia 8 lutego 2011 r. i Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Rudna Wielka, uchwalony Uchwałą nr XXV/171/16 z dnia 29 grudnia 2016 r.

Pod względem funkcjonalno – przestrzennym, zgodnie z kierunkami rozwoju gminy zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, można wyodrębnić następujące strefy:

- strefa centralna (funkcja usługowo - produkcyjna) związana z drogą krajową nr 36 i linią kolejową, obejmująca tereny w obrębach : Kowalewo i Wąsosz, preferowane funkcje to usługi, rzemiosło, działalność produkcyjna, obsługa komunikacji oraz mieszkalnictwo,
- strefa zachodnia (funkcja rolnicza) obejmująca głównie tereny rolne w obrębach: Baranowice, Bełcz Górny, Bełcz Mały, Chocieborowice, Cieszkowice, Czarnomorsko, Czeladź Wielka, Dochowa, Drozdowice Małe, Drozdowice Wielkie, Górka Wąsoska, Kamień Górski, Lechitów, Lubiel, Płoski, Rudna Mała, Rudna Wielka, Sułów Wielki, Wiewierz, Wrząca Śląska, Wrząca Wielka, Zbaków Dolny, Zbaków Górny, preferowane funkcje to rolnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, usługi, rzemiosło, mieszkalnictwo, mieszkalnictwo rekreacyjno-letniskowe,
- strefa wschodnia (funkcja rekreacyjno-rolnicza) obejmująca głównie tereny leśne i rolne w obrębach : Bartków, Gola Wąsoska, Kąkolno, Ługi, Ostrawa, Pobiel, Świniary, Wiklina, Wodniki preferowane funkcje to gospodarka leśna, turystyka rowerowa i weekendowa, wypoczynek, rekreacja (jeździectwo, wędkarstwo), rolnictwo, mieszkalnictwo rekreacyjno-letniskowe,

Według opracowań planistycznych na terenie gminy zostały wyznaczone obszary o następujących funkcjach:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego:
 - tereny mieszkaniowe,
 - tereny infrastruktury społecznej,
 - tereny aktywności gospodarczej,
 - tereny produkcji rolnej,
 - tereny środowiska przyrodniczego,
 - tereny infrastruktury technicznej,
 - tereny komunikacji i urządzeń obsługi komunikacji.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Kowalowo:
 - teren zabudowy usługowej,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Rudna Wielka:
 - tereny aktywności gospodarczej.

Realizacja wszystkich planowanych inwestycji na użytkach rolnych obejmie obszar o powierzchni 1431,58 ha. Najwięcej gruntów przeznaczonych jest na tereny zabudowy mieszkaniowej 819,46 ha (57,2%) oraz tereny aktywności gospodarczej i tereny produkcji w gospodarstwach rolnych 498,93 ha (34,9%). Najwięcej inwestycji zaplanowanych jest w obrębach Świniary (ok. 176 ha), Pobiel (ok. 146 ha), Gola Wąsoska (ok. 134 ha) i Czeladź Wielka (ok. 124 ha). Grunty te przeznaczone są głównie na tereny zabudowy mieszkaniowej i tereny aktywności gospodarczej. Na dolesienia wskazano łącznie 20,40 ha (1,4%) w obrębie Rudna Wielka i Świniary. Zostały także wyznaczone grunty pod rezerwę nowych dróg w obrębie Płoski i Pobiel o łącznej powierzchni 15,94 ha.

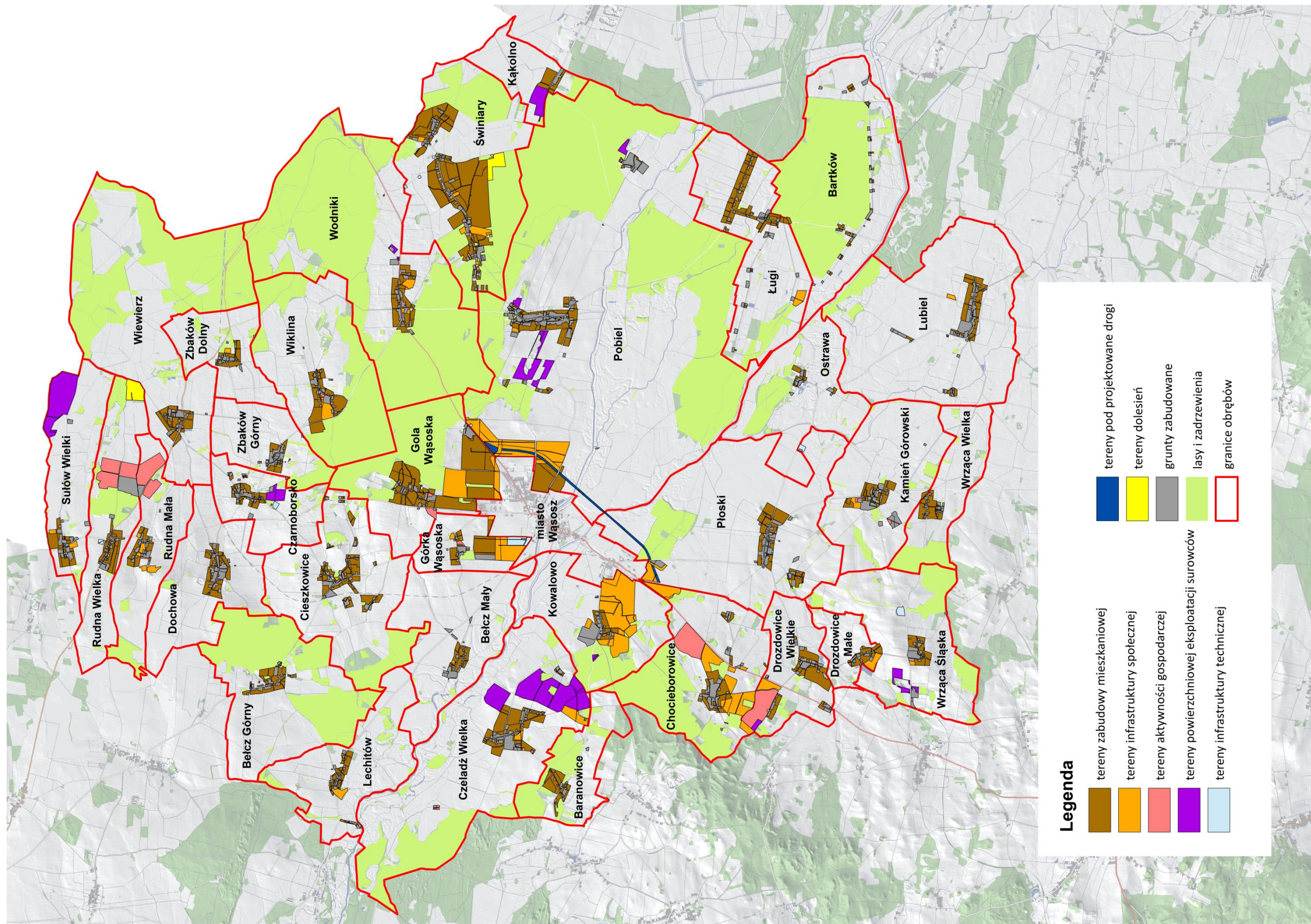
Po realizacji wszystkich planowanych wyłączeń z produkcji rolnej, powierzchnia użytków rolnych zmniejszy się o 11,3% w stosunku do swojej obecnej powierzchni ewidencyjnej i wyniesie 11267,26 ha. Po zrealizowaniu wskazanych inwestycji największa dynamika zmian nastąpi w obrębach Świniary o 37,8% i Gola Wąsoska o 51,0% ponieważ najwięcej odejdzie użytków rolnych na zaplanowane inwestycje, Tab.26. Najmniejsza dynamika zmian wystąpi w obrębie Bartków, Bełcz Mały, Lubiel i Ostrawa ponieważ odejdzie tylko do 3,0% użytków rolnych.

Planowane przeznaczenie gruntów

Tabela 26

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia użytków rolnych	Grunty przeznaczone w opracowaniach planistycznych na												Planowana powierzchnia użytków rolnych	
			razem		tereny zabudowy mieszkaniowej		tereny infrastruktury społecznej		tereny aktywności gospodarczej i produkcji w gospodarstwach rolnych		tereny infrastruktury technicznej i komunikacji		dolesienie			
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Baranowice	152,76	14,89	100,0	14,89	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	137,87	9,7
2.	Bartków	258,63	5,90	100,0	5,90	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	252,73	2,3
3.	Bełcz Górny	282,79	16,48	100,0	16,48	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	266,31	5,8
4.	Bełcz Mały	422,10	8,96	100,0	8,54	95,3	0,42	4,7	-	-	-	-	-	-	413,14	2,1
5.	Chocieborowice	330,82	89,46	100,0	18,16	20,3	-	-	71,30	79,7	-	-	-	-	241,36	27,0
6.	Cieszkowice	474,07	31,08	100,0	30,69	98,7	0,39	1,3	-	-	-	-	-	-	442,99	6,6
7.	Czarnoborsko	217,19	19,18	100,0	10,96	57,1	-	-	7,12	37,1	1,10	5,7	-	-	198,01	8,8
8.	Czeladź Wielka	745,07	124,44	100,0	38,47	30,9	9,98	8,0	75,99	61,1	-	-	-	-	620,63	16,7
9.	Dochowa	383,12	18,10	100,0	18,10	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	365,02	4,7
10.	Drozdowice Małe	108,14	13,48	100,0	8,97	66,5	4,51	33,5	-	-	-	-	-	-	94,66	12,5
11.	Drozdowice Wielkie	233,41	57,84	100,0	27,19	47,0	-	-	30,65	53,0	-	-	-	-	175,57	24,8
12.	Gola Wąsoska	262,01	133,68	100,0	106,34	79,5	2,89	2,2	24,45	18,3	-	-	-	-	128,33	51,0
13.	Górka Wąsoska	168,46	46,40	100,0	21,40	46,1	5,17	11,1	13,96	30,1	5,87	12,7	-	-	122,06	27,5
14.	Kamień Górski	443,68	18,36	100,0	15,27	83,2	2,14	11,7	0,95	5,2	-	-	-	-	425,32	4,1
15.	Kąkolno	156,04	22,18	100,0	10,27	46,3	-	-	11,91	53,7	-	-	-	-	133,86	14,2
16.	Kowalowo	331,95	84,20	100,0	8,89	10,6	1,60	1,9	73,71	87,5	-	-	-	-	247,75	25,4
17.	Lechitów	341,41	13,54	100,0	10,05	74,2	3,49	25,8	-	-	-	-	-	-	327,87	4,0
18.	Lubiel	824,38	23,63	100,0	22,39	94,8	1,18	5,0	-	-	0,06	0,3	-	-	800,75	2,9
19.	Ługi	454,06	40,72	100,0	36,23	89,0	-	-	4,49	11,0	-	-	-	-	413,34	9,0
20.	Ostrawa	319,96	3,77	100,0	3,77	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	316,19	1,2
21.	Płoski	816,15	41,26	100,0	27,21	65,9	0,58	1,4	6,83	16,6	6,64	16,1	-	-	774,89	5,1
22.	Pobiel	1669,64	145,58	100,0	55,11	37,9	5,01	3,4	74,69	51,3	10,77	7,4	-	-	1524,06	8,7
23.	Rudna Mała	279,36	39,81	100,0	10,02	25,2	5,69	14,3	24,1	60,5	-	-	-	-	239,55	14,3
24.	Rudna Wielka	281,97	55,20	100,0	16,18	29,3	-	-	27,40	49,6	0,79	1,4	10,83	19,6	226,77	19,6
25.	Sułów Wielki	320,41	58,12	100,0	14,50	24,9	2,56	4,4	41,06	70,6	-	-	-	-	262,29	18,1
26.	Świniary	464,85	175,62	100,0	156,04	88,9	8,20	4,7	1,01	0,6	0,80	0,5	9,57	5,4	289,23	37,8
27.	Wiewierz	403,59	17,80	100,0	17,29	97,1	-	-	0,51	2,9	-	-	-	-	385,79	4,4
28.	Wiklina	327,18	33,77	100,0	27,68	82,0	5,69	16,8	0,4	1,2	-	-	-	-	293,41	10,3
29.	Wodniki	238,45	29,95	100,0	24,55	82,0	3,35	11,2	2,05	6,8	-	-	-	-	208,50	12,6
30.	Wrząca Śląska	392,24	19,78	100,0	10,52	53,2	0,74	3,7	6,35	32,1	2,17	11,0	-	-	372,46	5,0
31.	Wrząca Wielka	190,60	11,89	100,0	11,89	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	178,71	6,2
32.	Zbaków Dolny	211,62	9,43	100,0	8,43	89,4	1,00	10,6	-	-	-	-	-	-	202,19	4,5
33.	Zbaków Górny	192,73	7,08	100,0	7,08	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	185,65	3,7
Gmina ogółem		12698,84	1431,58	100,0	819,46	57,2	64,59	4,5	498,93	34,9	28,20	2,0	20,40	1,4	11267,26	11,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.), mpzp oraz suikzp gminy Wąsosz

Rys. 23. Planowane przeznaczenie gruntów na podstawie opracowań planistycznych

6. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Gmina Wąsosz jest gminą miejsko-wiejską położoną w północnej części województwa dolnośląskiego, na granicy z województwem wielkopolskim. Jako jedna z 4 gmin tworzy powiat górowski. Powierzchnia gminy wynosi 196,12 km², z czego 3,24 km² przypada na teren miasta (1,6%), a 192,88 km² to obszary wiejskie (98,4%). W skład gminy wchodzi miasto Wąsosz i 33 obręby geodezyjne, 34 sołectwa utworzone z 45 miejscowości.

2. Położona jest w granicach 4 mezoregionów: Pradolina Głogowska, Wysoczyzna Leszczyńska, Wzgórza Trzebnickie i Kotlina Żmigrodzka. Składa się z 2 jednostek morfologicznych: Doliny Baryczy i Wysoczyzny z zespołem wzgórz morenowych. Występujące udokumentowane złoża surowców mineralnych to głównie złoża gazu ziemnego, kruszywa naturalnego i surowców ilastych ceramiki budowlanej, piasków kwarcowych.

3. Największe znaczenie mają złoża gazu ziemnego w obrębie Bełcz Górny, Lechitów, Rudna Mała, Czarnoborsko, Dochowa, Zbaków Dolny i Górny, Wiklina, Wodniki, Wiewierz, Świniary, które są zagospodarowane. Natomiast złoża gazu „Wiewierz S” jest o zasobach szacunkowych. Z kruszywa naturalnego zagospodarowane jest tylko złoża „Zubrza” w Pobieli przez „Kopalnię Kruszywa Zubrza”. Natomiast złoża „Czarnoborsko” i „Kowalowo I” jest eksploatowane okresowo. Eksploatacja surowców ilastych ceramiki budowlanej w obrębie Wrząca Śląska została zaniechana. Złoża o zasobach prognostycznych to węgle brunatne Rawicz – Chobienia, a złoża „piaski kwarcowe D/P Cegły Wap-Piaskowej” ma status rozpoznanego szczegółowo.

4. Gmina Wąsosz prawie w całości leży w zlewni rzeki Barycz i Orli. Ciek naturalne przepływające przez gminę to: Bełcz, Czarny Rów, Graniczna Woda, Grobelka, Łacha, Młyniec, Sułowski Potok, Wąsoska Struga, Źródliśko. Całkowita długości cieków na terenie gminy wynosi ok. 75,5 km i zajmują 107,05 ha. Zbiorniki wodne, stawy hodowlane i rekreacyjne oraz oczka wodne zajmują łącznie 31,75 ha i to one pełnią głównie ochronę przed powodzią regionu.

5. W gminie przeważają gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne, które zajmują ok. 76% powierzchni. Pozostałe typy gleb to gleby bielcowe i pseudobielcowe, czarne ziemie właściwe, a także mady występujące wzdłuż rzek Baryczy i Orli. Gleby brunatne właściwe, glejowe, czarne ziemie zdegradowane i gleby szare oraz murszowo-mineralne i murszowate zajmują niewielki obszar powierzchni w gminie i występują lokalnie.

6. Gleby charakteryzują się słabą jakością, a wskaźnik bonitacji wynosi 46 pkt./ha dla gruntów ornych i 40 pkt./ha dla użytków zielonych. Najniższa wartość wskaźnika dla gruntów ornych występuje w obrębach Kąkolno, Ostrawa i Świniary (do 30 pkt./ha), a najwyższa w obrębie Wiewierz (72 pkt./ha). Dla użytków zielonych najniższa wartość występuje w Bartkowie i Kowalewie (32 pkt./ha), a najwyższa w obrębie Dochowa (53 pkt./ha). Wszystkie obręby z gminy Wąsosz należą do obszaru ONW nizinnej strefy nizinnej I.

7. W gleboznawczej klasyfikacji gruntów ornych przeważają klasy V (30,2% powierzchni gruntów ornych), IVb (17,9%) i IIIb (17,6%). Wśród użytków zielonych największy udział ma klasa IV (57,3%) i V (26,6%). Klasy najlepsze II zajmują ok. 1,0%, a najgorsze VI – ok. 7-12% gruntów ornych i użytków zielonych.

8. Stopień lesistości gminy wynosi 27,9%. Łącznie lasy i grunty leśne zajmują w gminie obszar 5384,83 ha i należą do Nadleśnictwa Góra. Najwięcej gruntów zalesionych i zadrzewionych położonych jest w Wodnikach, gdzie stopień lesistości w tym obrębie wynosi 74,1%, a najmniej w obrębie Bełcz Mały i Drozdowice Wielkie, poniżej 2,0%.

9. Zagrożenie gleb erozją wietrzną dotyczy głównie obszaru obejmującego wzniesienia morenowe. W pozostałej części gminy zagrożenie występuje w małym lub średnim stopniu. Zagrożenie erozją wodną w większości obrębów nie występuje w ogóle lub jest bardzo małe. Jedynie w obrębie Chocieborowice i Wrząca Śląska zagrożenie to określono jako umiarkowane.

10. Na terenie gminy Wąsosz występują obszary i obiekty chronione prawnie m.in.: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Dolnej Baryczy”, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Baryczy, 2 użytki ekologiczne Wiewierz i Wiklina, 40 pomników przyrody ożywionej, korytarz ekologiczny wzdłuż rzeki Barycz oraz liczne stanowiska roślin i zwierząt chronionych w siedliskach przyrodniczych i trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym w obrębach Bartków, Lechitów i Czeladzi Wielkiej.

11. W gminie Wąsosz znajdują się cenne obiekty zabytkowe o wartości historycznej, architektonicznej i kulturowej. Najcenniejsze z nich znajdują się w Czeladzi Wielkiej, Sułowie Wielkim, Sądowelu, Ługach i są to zabytkowe kościoły, a także pałace w Górcie Wąsoskiej, Wrzącej Śląskiej, Wiklinie oraz liczne kapliczki i krzyże przydrożne.

12. W strukturze gruntów gminy przeważają użytki rolne, które zajmują 12698,84 ha (65,8% powierzchni gminy), następne są lasy i zadrzewienia – 5384,83 ha (27,9%). Najwięcej użytków rolnych, powyżej 90% występuje w obrębach: Sułów Wielki, Drozdowice Wielkie,

Bełcz Mały, Dochowa, Górka Wąsoska, Kąkolno i Lubiel, a najmniej w obrębie Wodniki (19,7%). Stąd dominującym typem użytkowania ziemi gminy jest kierunek rolny z udziałem leśnego. Pozostałe grunty takie jak: nieużytki, tereny zabudowane i zurbanizowane, użytki ekologiczne, grunty pod wodami czy tereny różne zajmują zdecydowanie mniejszy udział w powierzchni gminy – poniżej 4,0%.

13. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne – 8913,19 ha (70,2% wszystkich użytków rolnych), natomiast użytki zielone zajmują łącznie obszar 3239,80 ha (25,6% wszystkich użytków rolnych), w tym łąki 2114,38 ha (16,7%), a pastwiska 1125,42 ha (8,9% użytków rolnych). Stąd głównym kierunkiem produkcji rolnej jest kierunek polowy z udziałem paszowego. Sady i stawy hodowlane zajmują obszar do 30 ha.

14. Inwentaryzacja terenowa wykazała duże zmiany użytkowania gruntów, które dotyczą: zaorania użytków zielonych na powierzchni 815,06 ha (25,2% wszystkich użytków zielonych), zadarnienia gruntów ornych – 336,85 ha (3,8% wszystkich gruntów ornych), przekształcenia użytków rolnych na tereny zainwestowane – 13,46 ha, przekształcenie użytków rolnych na zbiorniki i oczka wodne – 7,48 ha. Zmiany dotyczą także gruntów, na których zrezygnowano produkcji rolniczej na rzecz kopalni i żwirowni – 37,45 ha. Przekształcenia gruntów na inny użytek wynikają głównie z warunków naturalnych, ale też z aktualnie prowadzonej produkcji, możliwości pozyskania dopłat do produkcji i zapotrzebowania na te grunty. Wszystkie grunty o zmienionym sposobie użytkowania wymagają aktualizacji w ewidencji gruntów i użytków pod względem rodzaju użytku i klasy bonitacyjnej.

15. Inwentaryzacja terenowa wykazała także, że część gruntów jest odłogowana – 152,56 ha, co stanowi ok. 1,0% powierzchni użytków zielonych i gruntów ornych. Występują także grunty porośnięte naturalną sukcesją leśną na obszarze 260,19 ha. Ze względu na wieloletni charakter tych zmian, duże nakłady pracy i wysokie koszty, proponuje się nie przekształcać gruntów samozalesionych lub samozadrzewionych na grunty orne i użytki zielone, ale pozostawić je w dotychczasowym użytkowaniu, co korzystnie wpłynie na środowisko, szczególnie w obrębach narażonych na erozję i z niskim stopniem lesistości.

16. W strukturze władania gruntami największy areał zajmują grunty należące do właścicieli gospodarstw rolnych – 7280,03 ha (40,6% powierzchni gminy). Następne są grunty należące do Państwowego Gospodarstwa Leśnego – 5348,27 ha (27,7% powierzchni gminy). SP KOWR posiada 2508,02 ha (13%), a Gmina Wąsosz – 652,70 ha (3,3%), właściciele

nieruchomości do 1 ha – 307,59 ha (1,8%). Pozostali właściciele w tym Powiat Górowski, DSDiK, GDDKiA, DZMiUW, PKP oraz prywatne spółki posiadają łącznie 2643,23 ha (13,6%).

17. W Gminie Wąsosz funkcjonują 844 gospodarstwa o łącznej powierzchni 7828,46 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 9,28 ha. Najwięcej gospodarstw znajduje się w obrębach Pobiel 88, a najmniej w obrębach Bełcz Mały i Ostrawa – 9, Górka Wąsoska – 10 oraz w Kąkolnie – 11. W strukturze ilościowej dominują gospodarstwa małe od 1,00 ha do 4,99 ha – 398 gospodarstw (47,2% wszystkich gospodarstw). W strukturze obszarowej dominują gospodarstwa od 15,00 do 49,99 ha, zajmując łącznie 2166,93 ha (27,7% ogólnej powierzchni zajmowanej przez gospodarstwa).

18. Część funkcjonujących tu gospodarstw należy do różniczan, czyli właścicieli, którzy siedzibę gospodarstwa mają poza gminą Wąsosz. Takich gospodarstw jest 170 (20,1% ogólnej liczby gospodarstw) o łącznej powierzchni 1646,52 ha. Średnia powierzchnia jednego gospodarstwa wynosi 9,69 ha. Najwięcej różniczan znajdują się w obrębie Pobiel – 23 gospodarstw. Różniczenie z gminy Wąsosz pochodzą m.in. z: Wrocławia, Góry, Rawicza, Masłowa, Leszna, Żmigrodu, Niemarzyna.

19. KOWR w gminie Wąsosz wydierżawia 1936,17 ha gruntów, to jest 77,2% ze swojego zasobu. Dzierżawcami jego jest aż 115 podmiotów, w tym 56 gospodarstw rolnych (6,6% gospodarstw), 32 właściciele nieruchomości do 1 ha, 23 właściciele spoza obszarów wiejskich gminy Wąsosz i 4 spółki zajmujące się działalnością rolniczą. Gospodarstwa wydierżawiają obszar o łącznej powierzchni 327,08 ha (13,0% gruntów KOWR), a 4 spółki wydierżawiają 1449,47 ha tj. 57,8% gruntów KOWR. Najwięcej wydierżawiono gruntów w obrębie Lubiel i Ostrawa - powyżej 200 ha i Pobiel - 385,62 ha. Natomiast najwięcej dzierżawców jest w miejscowości Pobiel - 20 i Lubiel - 10.

20. Najwięcej gruntów z zasobu KOWR wydierżawia Spółka Nad Baryczą z/s w Kamieniu Górowskim łącznie 671,54 ha (26,8% gruntów KOWR) w 6 obrębach: Kamień Górowski, Lubiel, Ostrawa, Płoski, Wrząca Śląska i Wrząca Wielka tj. do 209,50 ha (od 9,3% do 75,5% pól KOWR w tych wsiach), a także spółka Wizental z/s w Wąsoszu, która wydierżawia łącznie 628,82 ha (25,1% gruntów KOWR) w 5 obrębach: Chocieborowice, Gola Wąsoska, Kowalowo, Płoski i Pobiel, tj. do 312,51 ha (od 11,2% do 91,4% pól KOWR w tych wsiach).

21. Z analizy dzierżaw wynika, że na stanie KOWR jest jeszcze 571,85 ha gruntów (22,8%) do rozdysponowania, z tego 106,77 ha położonych jest w obrębie Płoski, a 86,38 ha w obrębie Wrząca Śląska. W pozostałych wsiach jest to wielkość do 56 ha.

22. Gmina Wąsosz wydzierżawiła 43,57 ha, tj. 6,8% swojego zasobu 67 podmiotom. Najwięcej takich dzierżaw jest w obrębie Ostrawa – 7,80 ha i Świniary – 5,81 ha. Gospodarstwa rolne w liczbie 15 (1,8% gospodarstw) dzierżawią 16,66 ha (2,6% gruntów gminnych) w 13 wsiach, a właściciele nieruchomości do 1 ha wydzierżawili 13,78 (2,1% gruntów gminnych) w 19 wsiach. Pozostałe 12,90 ha (2,0% gruntów gminy) jest wydzierżawiane przez 16 właścicieli nie widniejących w ewidencji gruntów i budynków dla obszaru wiejskiego gminy Wąsosz i są to przeważnie mieszkańcy miasta Wąsosza. Z zasobu gminnego wydzierżawia też koło łowieckie w Sułowie Wielkim 0,24 ha.

23. Przeciętne gospodarstwo rolne w gminie Wąsosz składa się z 6 działek o średniej powierzchni 1,56 ha. Najwięcej działek tworzą gospodarstwa o wielkości powyżej 50 ha – 18 działek o średniej powierzchni 4,13 ha dla grupy obszarowej od 50,00 - 99,99 ha i 8,87 ha dla grupy obszarowej od 100,00 ha. Najliczniejszą grupę obszarową do 5,00 ha tworzą przeważnie gospodarstwa z 3 działek o powierzchni 0,93 ha. W poszczególnych obrębach w grupach obszarowych sytuacja jest zróżnicowana.

24. Większość obrębów posiada nieprawidłowy rozłóg gruntów. Działki należące do jednego gospodarstwa nie są położone w swoim sąsiedztwie lub niedalekiej odległości od siebie i siedziby gospodarstwa. Część działek ma nieregularny kształt, są one wydłużone i wąskie.

25. Sieć hydrograficzna w gminie jest mocno rozbudowana. Prawie w całości należy do zlewni rzeki Barycz i jej dopływu Orli. Przez gminę przepływają także mniejsze ciek naturalne takie jak: Łacha, Graniczna Woda, Młyniec, Wąsoska Struga, Bełcz, Źródliśko, Grobelka, Sułowski Potok i Czarny Rów. Ciek mają charakter rzek nizinnych, o małym spadku. Stan techniczny tych cieków jest zadowalający, jednak na znacznych odcinkach ciek są zarośnięte, a zabudowa regulacyjna wymaga remontu.

26. Administratorem cieków poza rzeką Barycz, jest Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, jednakże nie do końca jest uregulowany ich stan geodezyjno – prawny. W ewidencji gruntów i budynków niektóre odcinki cieków widnieją jako grunty pod rowami „W” zamiast grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi „Wp” (0,87 km). W kilkunastu miejscach działka drogowa dzieli ciek naturalny m.in. ciek Młyniec we wsiach Drozdowice Małe i Drozdowice Wielkie oraz w Płoskach, co nie jest zgodne z rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (tekst jednolity Dz. U. z 2016 poz. 1034).

27. Sieć melioracji szczegółowych w gminie jest w złym stanie technicznym. Rowy są niedrożne, zamulone, zarośnięte krzakami oraz drzewami, niezdolne do odprowadzenia nadmiaru wody lub magazynowania jej w czasie niedoboru. Łączna długość rowów wynosi 439,95 km, w tym 0,46 km jest w dobrym stanie technicznym, a 36,57 km rowów została zaorana lub przekształcona na użytki zielone. Stan przepustów zlokalizowanych na rowach również jest zły.

28. Sieć drogowa w gminie ma łączną długość 579,17 km. Gęstość sieci drogowej wynosi 3,0 km/km². W poszczególnych obrębach mieści się w przedziale od 1,7 km/km² w Bartkowie, Kowalewie i Wodnikach do 6,1 km/km² w obrębie Wrząca Wielka. Wśród wszystkich dróg 75,5% należy do Gminy Wąsosz – 437,33 km, do Powiatu Górowskiego 86,45 km (14,9%), do GDDKiA – 12,35 km (2%), a do Województwa Dolnośląskiego 11,28 km (2%). Pozostali właściciel, tj. KOWR, PGL oraz osoby prywatne i spółki posiadają łącznie 31,76 km (5,5%).

29. Pod względem stanu technicznego 83,0% wszystkich dróg - 480,86 km jest w złym stanie technicznym, 8,5% - 49,35 km stanowią drogi w dobrym stanie oraz 8,5% - 48,96 km stanowią drogi nieistniejące w terenie. W gminie przeważają drogi o nawierzchni gruntowej (61,6%). Drogi o nawierzchni trwałej, masy bitumicznej, kostki kamiennej i prefabrykowanej, bruku, betonu i płyt betonowych stanowią 28,9%, a drogi utwardzone z tłuczniem, żwiru lub stabilizowane żwirem lub żużlem 2,5%.

30. Sieć wodociągowa działa we wszystkich obrębach gminy Wąsosz, natomiast sieć kanalizacyjna działa tylko na terenie miasta. Mieszkańcy gminy korzystają ze zbiorników bezodpływowych lub oczyszczalni przydomowych. Za gospodarkę odpadami odpowiada Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Wąsosz spółka z o.o. Na terenach wiejskich prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Składowisko odpadów wybudowane jest w obrębie Rudna Wielka. Sieć energetyczna oraz telekomunikacyjna funkcjonują prawidłowo, jednakże w kilku obrębach brakuje punktów oświetleniowych.

31. Gmina jest dobrze wyposażona w infrastrukturę społeczną. W miejscowościach znajdują się świetlice wiejskie, boiska sportowe, place zabaw, jednak stan większości z obiektów jest zły. Obiekty te wymagają głównie doposażenia w sprzęt, przeprowadzenia remontów lub modernizacji. W gminie działa Spółdzielnia Socjalna „Nad Baryczą” oraz Lokalna Grupa Działania Ujście Baryczy.

32. Sieć szlaków turystycznych jest dobrze rozwinięta i zintegrowana z innymi trasami. Poprowadzone są tu liczne szlaki o znaczeniu regionalnym i lokalnym m.in.: piesze, rowerowe i kajakowy na rzece Barycz. Gmina posiada potencjał do rozwoju rekreacji i turystyki szczególnie dzięki wysokim walorom krajobrazowo-przyrodniczym i kulturowym. Jednakże na jej terenie brakuje miejsc gastronomiczno-noclegowych, odpoczynkowych dla turystów, parkingowych, urządzonych czy punktów widokowych.

33. Słabo rozwinięta jest też sieć gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych, ścieżek edukacyjnych lub przyrodniczych, dzięki którym najlepiej można poznać specyfikę i walory regionu, tradycję, pracę i życie jego mieszkańców. Natomiast istniejące urządzenia związane z siecią szlaków turystycznych wymagają rozbudowy i wymiany na nowe. Również stan techniczny parkingu leśnego w Bartkowie jest zły. Celowe byłoby poddać go modernizacji i doposażyć w nowe sprzęty.

34. Wg obowiązujących opracowań planistycznych dla gminy, tj. mpzp i sukizp na różnego rodzaju inwestycje przeznaczono 1431,58 ha. Grunty te przeznaczone są głównie na tereny zabudowy mieszkaniowej oraz tereny aktywności gospodarczej i tereny produkcji w gospodarstwach rolnych. Na dolesienia wskazano łącznie 20,40 ha tylko w 2 wsiach. Po zsumowaniu wszystkich planowanych wyłączeń z produkcji rolnej, powierzchnia użytków rolnych zmniejszy się o 11,3% w stosunku do swojej obecnej powierzchni i wyniesie 11267,26 ha. Po zrealizowaniu wskazanych inwestycji największa dynamika zmian nastąpi w obrębach Świniary i Gola Wąsoska, rzędu 40,0 – 50,0%.

II USTALENIA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO

7. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

7.1. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych i rekultywacja nieużytków

W gminie grunty odłogowane zajmują powierzchnię 152,56 ha (ok. 1,0% GO i UZ), w tym 131,29 gruntów ornych (1,1%) i 21,27 ha użytków zielonych (0,7%), Tab.13. Przyczyną odłogowania gruntów jest m.in. słaba jakość gleb, brak użytkownika, spadek opłacalności produkcji rolnej w obszarach o trudniejszych warunkach naturalnych dla rolnictwa oraz niekorzystne położenie przy lasach, zadrzewieniach, terenach podmokłych czy erozyjnych lub przy rowach w złym stanie technicznym, na którym użytkowanie rolnicze jest utrudnione.

Z analizy opracowań planistycznych gminy wynika, że część z gruntów rolnych odłogowanych położonych jest w obszarach, dla których określona została funkcja terenu **jako różnego rodzaju inwestycje**. Dotyczy to w szczególności przeznaczenia użytków rolnych na teren zabudowy mieszkaniowej oraz aktywności gospodarczej. Na tych terenach położonych jest już 61,06 ha pól odłogowanych, co stanowi 40,0% wszystkich odłogów, Tab.27. Natomiast w obrębie Chocieborowice, Czeladź Wielka, Gola Wąsoska, Górka Wąsoska, Rudna Wielka i Świniary pod przyszłe inwestycje odejdzie od 54,0% do 100,0% odłogów tych wsi. Na terenach **planowanych zalesień** położonych jest 21,42 ha gruntów odłogowanych, tj. 14,1% ich powierzchni. Natomiast w obrębie Bartków, Płoski, Pobel, Wiklina i Zbaków Dolny na zalesienia odejdzie od 50,0% do 100,0% pól obecnie nieużytkowanych w tych wsiach, Tab.27. W Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego **do rolniczego użytkowania** wskazano 65,61 ha gruntów odłogowanych (43,0% ich powierzchni). Najwięcej takich gruntów znajduje się w Ługach 9,82 ha (100,0%), w Drozdowicach Wielkich 8,63 ha (49,7%), w Kamieniu Górowskim 7,35 ha (84,3%) oraz w Wrzącej Wielkiej 6,75 ha (79,9%). Pozostałe grunty odłogowane wskazano **do pozostawienia w dotychczasowym naturalnym użytkowaniu**, głównie z uwagi na walory i ochronę środowiska naturalnego, w tym położenie wzdłuż cieków, obszarów leśnych, terenów zadrzewionych. Łącznie dotyczy to 4,47 ha, które stanowią 2,9% wszystkich gruntów odłogowanych. Są to nieduże powierzchnie do 1,0 ha w 8 wsiach.

W gminie znajduje się 187,42 ha nieużytków. Część z nich samoistnie się zalesiła lub zakrzewiła w wyniku sukcesji leśnej, a część została zagospodarowana. Część nieużytków

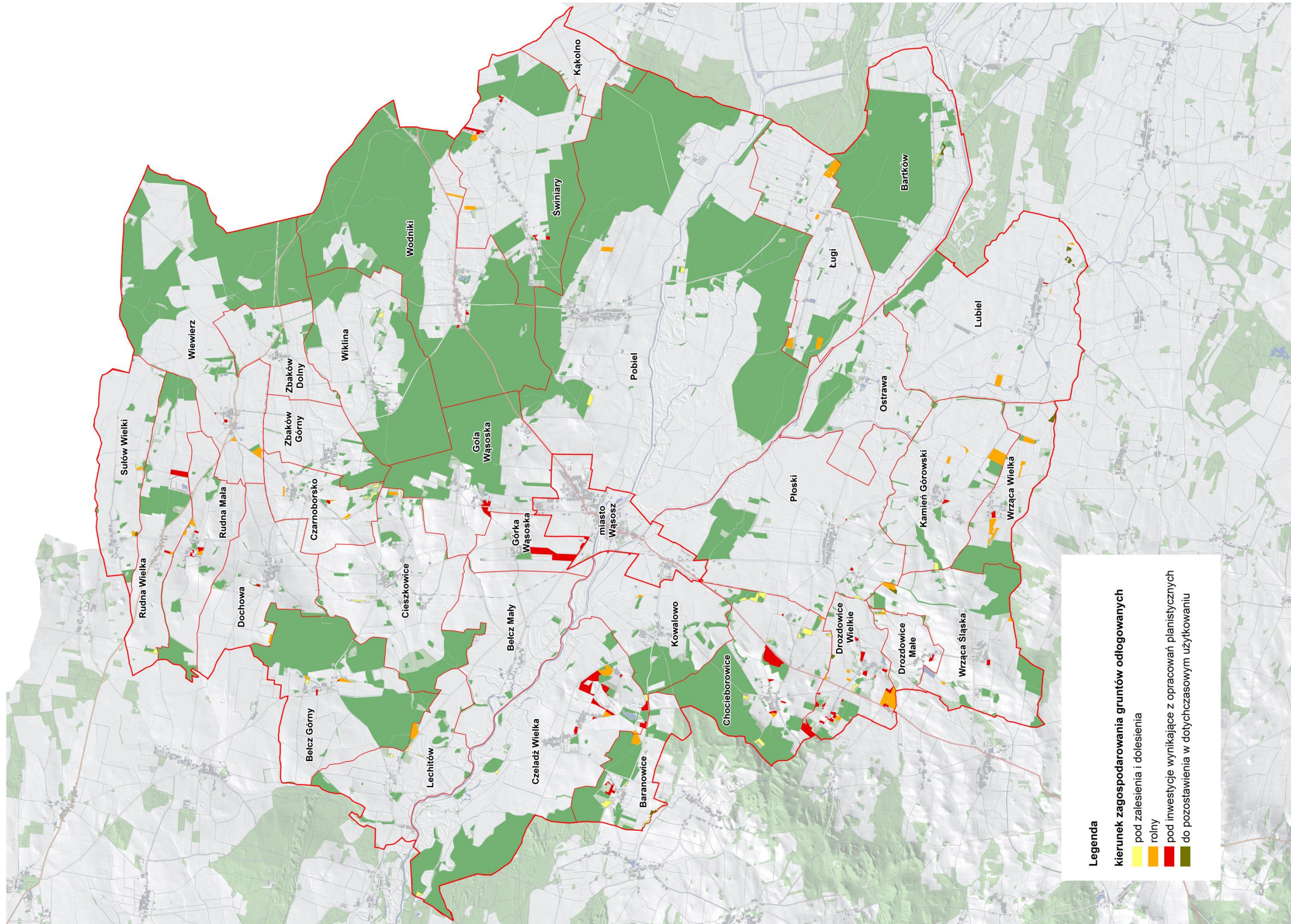
zrekultywowano w kierunku rolnym i obszary te wymagają aktualizacji w ewidencji gruntów i budynków. Natomiast część z nieużytków w MPZP lub SUIKZP przeznaczona jest pod przyszłe inwestycje nierolnicze lub wskazana jest do zalesienia. Stąd każdy nieużytek na terenie gminy ma określony kierunek zagospodarowania i żaden nie wymaga rekultywacji.

Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

Tabela 27

Lp.	Nazwa obrębu	Grunty odłogowane	Kierunek zagospodarowania gruntów odłogowanych									
			pod inwestycje		na dolesienie		pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu		rolny		razem	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	Baranowice	6,69	1,69	25,3	2,23	33,3	0,41	6,1	2,36	35,3	6,69	100,0
2.	Bartków	1,34	-	-	0,67	50,0	0,67	50,0	-	-	1,34	100,0
3.	Belcz Górny	2,30	0,41	17,8	0,39	17,0	-	-	1,50	65,2	2,30	100,0
4.	Belcz Mały	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Chocieborowice	19,64	11,31	57,6	7,45	37,9	-	-	0,88	4,5	19,64	100,0
6.	Cieszkowice	1,45	-	-	0,46	31,7	-	-	0,99	68,3	1,45	100,0
7.	Czarnoborsko	2,91	0,35	12,0	1,18	40,5	-	-	1,38	47,4	2,91	100,0
8.	Czelaź Wielka	19,72	13,94	70,7	1,40	7,1	-	-	4,38	22,2	19,72	100,0
9.	Dochowa	1,06	0,24	22,6	-	-	0,12	11,3	0,70	66,0	1,06	100,0
10.	Drozdowice Małe	1,36	0,60	44,1	0,21	15,4	-	-	0,55	40,4	1,36	100,0
11.	Drozdowice Wielkie	17,35	7,42	42,8	0,93	5,4	0,37	2,1	8,63	49,7	17,35	100,0
12.	Gola Wąsoska	3,03	3,03	100,0	-	-	-	-	-	-	3,03	100,0
13.	Górka Wąsoska	10,83	10,83	100,0	-	-	-	-	-	-	10,83	100,0
14.	Kamień Górowski	8,72	0,54	6,2	0,83	9,5	-	-	7,35	84,3	8,72	100,0
15.	Kąkolno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Kowalowo	0,37	-	-	-	-	-	-	0,37	100,0	0,37	100,0
17.	Lechitów	3,96	-	-	0,87	22,0	-	-	3,09	78,0	3,96	100,0
18.	Lubiel	4,04	0,19	4,7	0,13	3,2	1,07	26,5	2,65	65,6	4,04	100,0
19.	Ługi	9,82	-	-	-	-	-	-	9,82	100,0	9,82	100,0
20.	Ostrawa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Płoski	0,88	0,30	34,1	0,58	65,9	-	-	-	-	0,88	100,0
22.	Pobiel	3,98	-	-	2,23	56,0	-	-	1,75	44,0	3,98	100,0
23.	Rudna Mała	3,51	1,47	41,9	-	-	-	-	2,04	58,1	3,51	100,0
24.	Rudna Wielka	4,42	3,31	74,9	0,86	19,5	-	-	0,25	5,7	4,42	100,0
25.	Sułów Wielki	1,53	-	-	0,29	19,0	0,29	19,0	0,95	62,1	1,53	100,0
26.	Świniary	5,82	3,15	54,1	-	-	-	-	2,67	45,9	5,82	100,0
27.	Wiewierz	3,07	0,38	12,4	-	-	-	-	2,69	87,6	3,07	100,0
28.	Wiklina	0,63	-	-	0,63	100,0	-	-	-	-	0,63	100,0
29.	Wodniki	1,58	0,54	34,2	-	-	-	-	1,04	65,8	1,58	100,0
30.	Wrząca Śląska	4,02	0,60	14,9	-	-	0,60	14,9	2,82	70,1	4,02	100,0
31.	Wrząca Wielka	8,45	0,76	9,0	-	-	0,94	11,1	6,75	79,9	8,45	100,0
32.	Zbaków Dolny	0,08	-	-	0,08	100,0	-	-	-	-	0,08	100,0
33.	Zbaków Górny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		152,56	61,06	40,0	21,42	14,1	4,47	2,9	65,61	43,0	152,56	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), SUIKZP gminy Wąsosz (z 2014 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.)

Rys. 24. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

7.2. Zabiegi przeciwoerozyjne oraz ochrona gruntów rolnych

Gleby występujące w gminie są słabej jakości, nadmiernie zakwaszone, lokalnie nieużytkowane rolniczo oraz narażone na erozję wietrzną i wodną w stopniu silnym (co dotyczy głównie wzgórz morenowych), średnim i słabym. Dlatego w celu ochrony i lepszego wykorzystania przestrzeni rolniczej wskazane jest podejmowanie działań przeciwoerozyjnych. Ochrona gruntów przed erozją powinna polegać na ograniczeniu spływu powierzchniowego wód oraz ograniczeniu siły wiatru. Głównymi zabiegami chroniącymi glebę przed erozją, które powinny być realizowane w gospodarstwach rolnych są:

- racjonalne zagospodarowanie łąk, pastwisk i gruntów ornych, ograniczenie zaorywania użytków zielonych, ale też miedz, dróg czy rowów. Obecnie już 815 ha łąk i pastwisk zaorano i wykorzystuje się w produkcji roślinnej,
- rezygnacja z ornego użytkowania gruntów na zboczach i przeznaczenie ich pod zalesienie lub jako trwałe użytki zielone,
- pozostawienie gruntów rolnych od dawna nieużytkowanych, na których wystąpiła sukcesja leśna lub pojawił się wieloletni samosiew w naturalnym ekosystemie. Na terenie gminy takich pól jest 260,94 ha, w tym najwięcej w obrębie Baranowice, Chocieborowice i Cieszkowice, rzędu 19,00 – 25,00 ha,
- prawidłowy kierunek uprawy roli, poprzecznie do kierunku spływu wody, dzięki czemu zmniejsza się spływ powierzchniowy oraz następuje zwiększenie wilgotności gleby,
- budowa wielofunkcyjnych zbiorników małej retencji wodnej, które przechwycą nadmiar wody spływającej z wyższych partii terenu,
- wprowadzenie zalesień, remiz śródpolnych oraz odtworzenie pasów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, szczególnie na zboczach, terenach erozyjnych, otwartych i bezleśnych,
- bieżąca konserwacja i odbudowa rowów melioracyjnych zaoranych lub w złym stanie technicznym, których dobry stan przyczyni się do lepszego zagospodarowania gleb nadmiernie wilgotnych,
- wprowadzenie stref buforowych na granicy grunty orne – ciek wodne,
- przeznaczenie terenów dotychczas odłogowanych na kierunki specjalistyczne m.in. sadownictwo, warzywnictwo, stawy hodowlane, wierzbę energetyczną i inne.

W celu zwiększenia jakości gleb, racjonalne wykorzystanie całej przestrzeni produkcyjnej wskazane są też zabiegi agrotechniczne poprawiające żyzność pól, takie jak: odkrzaczanie pól, wapnowanie użytków rolnych, usuwanie kamieni, rekultywację nieużytków, użyźnianie gleb, budowa zbiorników małej retencji wodnej, przebudowa dróg dojazdowych do gruntów rolnych. Na zabiegi te można otrzymać dotację m.in. z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego związane z ochroną gruntów rolnych.

Zagospodarowanie gruntów odłogowanych czy utrzymania gruntów w prawidłowej kulturze rolnej przyczyni się też do poprawy walorów krajobrazowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej, estetyki wsi oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy. Jest to ważne ponieważ jednym z kierunków rozwoju gminy jest wzrost atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej. W tym względzie należy zwrócić uwagę na rozwój rolnictwa ekologicznego czy działalności agroturystycznej. Poprawa infrastruktury technicznej, jak również skanalizowanie obrębów oraz poprawa infrastruktury turystycznej przyciągnie nowych inwestorów oraz poprawi jakość środowiska naturalnego, szczególnie wód i gleb.

7.3. Scalenie gruntów

Proces scalania gruntów ma na celu tworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie poprzez poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, lasów i gruntów leśnych, racjonalne ukształtowanie rozłogów gruntów, a także dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg oraz rzeźby terenu. Zgodnie z ustawą scaleniem obejmuje się grunty położone w jednej lub kilku wsiach bądź w ich częściach, a grunty te tworzą obszar scalenia. Postępowanie scaleniowe oraz zagospodarowanie poscaleniowe przeprowadza i wykonuje starosta jako zadanie z zakresu administracji rządowej finansowane ze środków budżetu państwa.

Prace scaleniowe mają na celu poprawę niekorzystnego rozłogu gruntów i utworzenie możliwie dużych, regularnie ukształtowanych działek. Prowadzi to do poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych i uporządkowania przestrzeni produkcyjnej, dzięki czemu następuje zmniejszenie ilości działek w ramach jednego gospodarstwa rolnego oraz całego obrębu. W ramach zagospodarowania poscaleniowego można przeprowadzić modernizację sieci dróg transportu rolnego, która wpłynie na skrócenie czasu dojazdu do działek, znacznie zmniejszając koszty produkcji rolnej oraz poprawiając jej efektywność. Działania te prowadzą do lepszej organizacji produkcji i racjonalnego wykorzystania przestrzeni rolniczej.

Analizując gminę Wąsosz pod kątem możliwości przeprowadzenia prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym brano pod uwagę:

- wielkość powierzchni i jakość użytków rolnych oraz strukturę władania użytkami rolnymi, w tym grunty będące we władaniu KOWR, gospodarstw rolnych oraz Gminy;
- strukturę obszarową gospodarstw rolnych, liczbę działek i średnią powierzchnię działki tworzącej gospodarstwo w grupach obszarowych (rozdrobnienie działek);
- rozłóg gruntów czyli tzw. „szachownicę gruntów” oraz położenie działek w stosunku do siedliska, względem siebie, rzeźby terenu oraz ich kształt;
- kształt działek i ich układ w stosunku do sieci dróg, rzeźby terenu, cieków wodnych i rowów melioracyjnych;
- faktyczny układ sieci drogowej, jej funkcjonalność, stan techniczny oraz dostępność działek do dróg;
- sieć rowów melioracyjnych i cieków naturalnych, ich stan techniczny oraz warunki wodne regionu;
- obszary przeznaczone na wyłączenia z produkcji rolnej wg ustaleń MPZP i SUIKZP gminy z 2014 r.

W wyniku analizy stanu istniejącego oraz potrzeb związanych z poprawą: stanu obecnej infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej, struktury obszarowej gospodarstw rolnych, rozłogu gruntów własnych, warunków wodnych i krajobrazu w gminie Wąsosz wskazano 9 obrębów, w których występuje największa potrzeba przeprowadzenia scalenia gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym i są to: Bełcz Górny, Chocieborowice, Cieszkowice, Czeladź Wielka, Lubiel, Ługi, Płoski, Pobiel i Świniary. Powierzchnia obszaru scalenia objęłaby 6061,83 ha użytków rolnych i dotyczyłaby 47,7% użytków rolnych gminy. Natomiast grunty leśne i zadrzewione w w.w. obrębach zajmują łącznie 2435,41 ha (45,2% gminy) i część z nich może zostać wyłączona z obszaru scalenia.

Dotychczas scaleniem gruntów i zagospodarowaniem poscaleniowym objęto 2 obręby gminy Wąsosz, Zbaków Dolny i Zbaków Górny. Inwestycja ta trwała od 2006 r. do 2015 r. a zrealizowano ją ze środków Unii Europejskiej i ze środków budżetu państwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

Obie wsie zostały zaliczone do obszarów ONW, o niekorzystnych warunkach gospodarowania jako typ nizinny strefy nizinnej I.

W obrębie **Zbaków Dolny** powierzchnia obszaru scalenia wynosiła 238,49 ha i obejmowała cały obszar wsi. W obszarze scalenia użytki rolne zajmowały 201,36 ha, a grunty leśne 5,86 ha. Wniosek na przeprowadzenie scalenia złożyło 77,3% gospodarstw rolnych oraz właściciele gruntów, których łączna powierzchnia stanowiła 64,9% powierzchni projektowanego obszaru. Na terenie wsi występowały grunty byłej ANR, które mogły być rozdysponowane na powiększenie areалу gospodarstw rolnych za dopłaty lub przeznaczone na cele publiczne. Średnia powierzchnia gospodarstwa zwiększyła się z 6,47 ha do 7,20 ha, a średnia powierzchnia działki w gospodarstwie z 0,97 ha się do 2,94 ha. Przeciętne gospodarstwo składało się z 7 działek, obecnie składa się z 2. Do przebudowy wskazano 3,51 km istniejących dróg i do remontu 4 przepusty na rowach melioracyjnych. Likwidacją i rekultywacją objętych zostało 0,30 km odcinków dróg transportu rolnego zbędnych do obsługi pól. Wprowadzono jednostronne zadrzewienia wzdłuż niektórych dróg transportu rolnego na długości 0,38 km oraz zakrzewienia na długości 0,12 km, co wpłynęło na poprawę lokalnego mikroklimatu oraz urozmaiciło krajobraz wiejski.

W obrębie **Zbaków Górny** powierzchnia obszaru scalenia wyniosła 207,22 ha i obejmowała obszar wsi bez gruntów leśnych należących do PGL oznaczonych w ewidencji jako działka nr 214. W obszarze scalenia użytki rolne zajmowały 183,68 ha, a grunty leśne 2,28 ha. Wniosek na przeprowadzenie scalenia złożyło 80,0% gospodarstw rolnych oraz właściciele gruntów, których łączna powierzchnia stanowiła 86,5% powierzchni projektowanego obszaru. Na terenie wsi występowały grunty byłej ANR, które mogły być rozdysponowane na powiększenia powierzchni gospodarstw rolnych za dopłaty lub przeznaczone na cele publiczne. Średnia powierzchnia gospodarstwa zwiększyła się z 7,28 ha do 7,63 ha, a średnia powierzchnia działki w gospodarstwie z 1,14 ha do 2,20 ha. Przeciętne gospodarstwo składało się z 6 działek, obecnie składa się z 3. Do przebudowy wskazano 2,96 km istniejących dróg i do remontu 4 przepusty na rowach melioracyjnych. Likwidacją i rekultywacją objętych zostało 0,30 km odcinków dróg transportu rolnego zbędnych do obsługi pól. Wprowadzono obustronne zadrzewienia wzdłuż niektórych dróg transportu rolnego na długości 3,30 km, co wpłynęło na poprawę lokalnego mikroklimatu oraz urozmaiciło krajobraz wiejski.

8. POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

8.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

Stan techniczny cieków naturalnych ogólnie w gminie Wąsosz jest zadowalający, jednak wymagane są prace konserwacyjne na całej długości cieków. Występuje potrzeba przeprowadzenia licznych remontów zabudowy regulacyjnej oraz udrożnienia koryt rzecznych, wycinki drzew rosnących w linii brzegowej, utrudniających przepływ wód. Należy utrzymać odcinki cieków będące w dobrym stanie technicznym i odbudować lub wyregulować cieki już zniszczone. Do konserwacji wskazano cieki naturalne:

- Młyniec w Drozdowicach Wielkich i Płoskach o długości 6,31 km, od źródła do miejsca ujścia do rzeki Łacha;
- Bełcz w Bełczu Górnym i Lechitowie o długości 7,04 km, od źródła do miejsca ujścia do rzeki Barycz;
- Grobelka w obrębach: Kąkolno, Wodniki, Świniary i Wiewierz o łącznej długości 9,47 km;
- Sułowski Potok w obrębach Wiewierz i Sułów Wielki o długości 4,33 km.

Fot. 23. Ciek Młyniec – obręb Drozdowice Wielkie

Fot. 24. Przepust na cieku Młyniec – obręb Drozdowice Wielkie

łącznie konserwacja i ewentualna odbudowa urządzeń regulacyjnych dotyczy 27,15 km cieków naturalnych na terenie gminy. Przeprowadzenie w.w. prac wpłynie na lepszą jakość i ochronę wód płynących, stojących, a także na poprawę walorów przyrodniczych całego obszaru. Wszystkie cieki na terenie gminy wymagają też uregulowania

stanu geodezyjno – prawnego ze względu na inne oznaczenie użytku w ewidencji gruntów i budynków oraz podzielenie działki ciek naturalnego przez działkę drogową.

Gmina Wąsosz posiada nie tylko bardzo rozbudowaną sieć cieków naturalnych, ale też rowów melioracyjnych. Istniejące zabezpieczenia przeciwpowodziowe nie są już wystarczające, część z nich wymaga odbudowy, remontów lub zaprojektowania nowych urządzeń. Niedrożne ciek wodne oraz rowy sprzyjają tworzeniu się lokalnych podmokłości, które utrudniają prace polowe i wpływają na wielkość plonów. Konieczne jest więc uporządkowanie gospodarki wodnej regionu i zmodernizowanie urządzeń melioracyjnych.

Bieżąca konserwacja wszystkich cieków jest szczególnie ważna na terenach zagrożonych powodzią i zalewowymi. Dlatego ważne jest zwiększanie retencji oraz udrożnienie cieków, szczególnie w czasie stanów alarmowych i nadmiernego przepływu wody. Zapewni to ochronę terenów rolnych i zabudowanych przed podtopieniami.

8.2. Urządzenia melioracji wodnych

Na podstawie inwentaryzacji terenowej, złego stanu, potrzeb oraz analizy stanu istniejącego, określono najważniejsze potrzeby dotyczące prawidłowego funkcjonowania urządzeń melioracyjnych. W gminie przeprowadzenia pilnych prac wymaga łącznie 144,22 km rowów szczegółowych (32,8% wszystkich rowów), Tab.28, Rys.25. Prace te powinny polegać na konserwacji rowów, w tym przede wszystkim ich odmuleniu, odkrzaczeniu, usunięciu nadmiaru roślinności z brzegów, zlokalizowanych tam śmieci, połamanych gałęzi, pogłębieniu koryta, a także odbudowie, regulacji i umocnieniu brzegów, budowie nowych urządzeń komunikacyjnych lub hydrotechnicznych, odbudowie rowów zlikwidowanych, jeżeli stanowią jeden ciąg rowu i jest to niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania sieci.

Najwięcej rowów do konserwacji wskazano w obrębie Lubiel (13,42 km), a także we wsi Czeladź Wielka (8,82 km), Ługi (8,19 km), Świniary (8,15 km) i Płoski (8,06 km), Tab.28. W poszczególnych obrębach konserwacja dotyczy od 11,9% sieci rowów (Górka Wąsowska) do 77,0% (Wrząca Wielka). Natomiast we wsi Czarnoborsko, Drozdowice Wielkie, Sułów Wielki i Zbaków Górny powyżej 50,0% rowów tych wsi również wymaga poprawy stanu technicznego. Z uwagi na zły stan urządzeń komunikacyjnych na ciekach wodnych i rowach melioracyjnych przedstawiono potrzeby prac dotyczące kładek i przepustów. Do

modernizacji, konserwacji lub odbudowy wskazano wszystkie obiekty. Większość przepustów wymaga udrożnienia, zwiększenia przepustowości i prac remontowo-modernizacyjnych. Przeprowadzenie konserwacji rowów pomoże uregulować stosunki wodne na użytkach rolnych. Grunty wymagające regulacji stosunków wodnych położone są przeważnie w obniżeniach terenowych, w pobliżu cieków oraz wzdłuż rowów melioracyjnych w złym stanie technicznym.

Fot. 25. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym - obręb Lubiel

Fot. 26. Rów melioracyjny i ciek Wąsoska Struga - obręb Pobiel

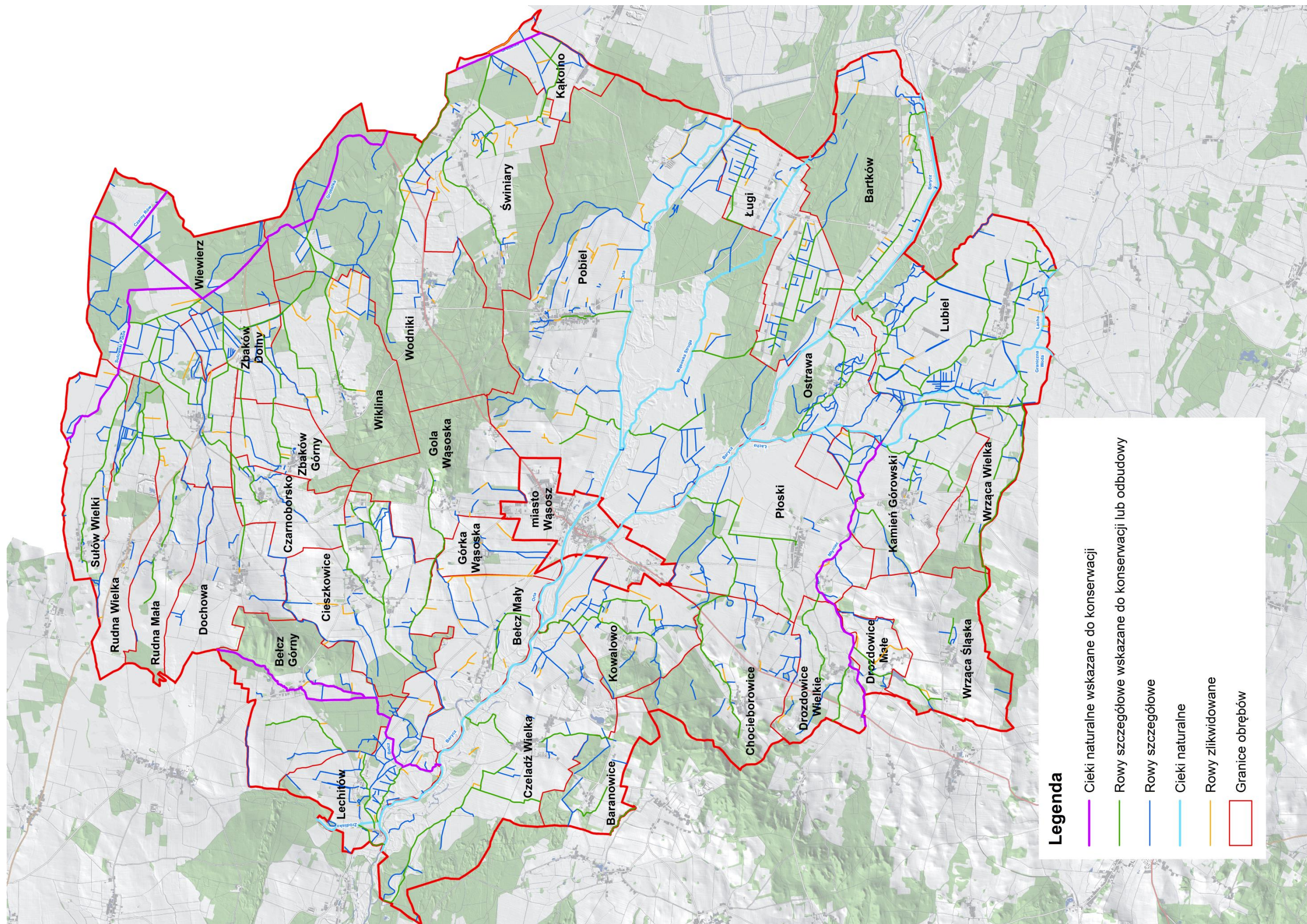
W prawidłowym funkcjonowaniu sieci melioracyjnej, ważny jest dobry stan istniejącego systemu drenarskiego. Okresowe zaniechanie robót konserwacyjnych prowadzi do zarośnięcia rowów, podtopienia lub niedrożności wylotów drenarskich, a w konsekwencji wstrzymania odpływu wody z sieci. Powoduje to przyspieszenie procesu dekapitalizacji rurociągów drenarskich, ich zarastania, a w rezultacie do gwałtownego pogorszenia stosunków powietrzno-wodnych na terenach zdrenowanych. Wskazane jest zatem przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji sieci drenarskiej wraz z rowami w celu rozpoznania obszarów, na których sieć ta jest położona i wskazanie ewentualnych potrzeb przeprowadzenia konkretnych prac modernizacyjnych.

Prace dotyczące rowów melioracyjnych

Tabela 28

Lp.	Nazwa obrębu	Rowy melioracyjne			
		łączna długość		wskazane do konserwacji lub odbudowy	
		km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Baranowice	4,84	100,0	1,71	35,3
2.	Bartków	12,83	100,0	4,56	35,5
3.	Bełcz Górny	7,12	100,0	1,73	24,3
4.	Bełcz Mały	9,05	100,0	1,52	16,8
5.	Chocieborowice	11,56	100,0	3,28	28,4
6.	Cieszkowice	21,31	100,0	7,27	34,1
7.	Czarnoborsko	5,65	100,0	2,87	50,8
8.	Czeladź Wielka	18,12	100,0	8,82	48,7
9.	Dochowa	3,33	100,0	0,63	18,9
10.	Drozdowice Małe	3,94	100,0	1,01	25,6
11.	Drozdowice Wielkie	5,00	100,0	2,95	59,0
12.	Gola Wąsoska	3,62	100,0	1,42	39,2
13.	Górka Wąsoska	3,61	100,0	0,43	11,9
14.	Kamień Górski	11,63	100,0	5,56	47,8
15.	Kąkolno	6,33	100,0	1,70	26,9
16.	Kowalowo	13,27	100,0	3,81	28,7
17.	Lechitów	18,45	100,0	3,50	19,0
18.	Lubiel	43,54	100,0	13,42	30,8
19.	Ługi	21,14	100,0	8,19	38,7
20.	Ostrawa	14,27	100,0	3,41	23,9
21.	Płoski	20,39	100,0	8,06	39,5
22.	Pobiel	45,99	100,0	6,10	13,3
23.	Rudna Mała	8,33	100,0	3,17	38,1
24.	Rudna Wielka	10,46	100,0	3,86	36,9
25.	Sułów Wielki	7,80	100,0	3,94	50,5
26.	Świniary	17,06	100,0	8,15	47,8
27.	Wiewierz	29,48	100,0	7,82	26,5
28.	Wiklina	13,42	100,0	5,66	42,2
29.	Wodniki	19,48	100,0	5,27	27,1
30.	Wrząca Śląska	3,89	100,0	1,86	47,8
31.	Wrząca Wielka	8,32	100,0	6,41	77,0
32.	Zbaków Dolny	12,63	100,0	3,84	30,4
33.	Zbaków Górny	4,09	100,0	2,29	56,0
Gmina ogółem		439,95	100,0	144,22	32,8

Źródło: dane ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.),

- Legenda**
- Cieki naturalne wskazane do konserwacji
 - Rowy szczegółowe wskazane do konserwacji lub odbudowy
 - Rowy szczegółowe
 - Cieki naturalne
 - Rowy zlikwidowane
 - Granice obrębów

Rys. 25. Poprawa warunków wodnych

8.3. Kształtowanie sieci dróg służących do transportu rolnego

Sieć dróg transportu rolnego w gminie Wąsosz jest w złym stanie technicznym, ponieważ większość z dróg jest o zniszczonej nawierzchni, głębokich koleinach, nierównych poboczach, za wąska, zarośnięta, zadrzewiona lub często całkowicie nieprzejezdne. W gminie Wąsosz dominują drogi o nawierzchni gruntowej, a ich długi czas eksploatacji ciężkim sprzętem rolniczym przyczynił się do coraz gorszego stanu.

Fot. 27. Droga wskazana do przebudowy –
obręb Bartków

Fot. 28. Droga wskazana do przebudowy –
obręb Bęcz Górny

W Aktualizacji Planu urządzeniowo-rolnego wskazano 146,12 km dróg do przebudowy, co stanowi 25,2% ewidencyjnej sieci drogowej, która łącznie obejmuje 579,17 km, Tab.29. Większość z dróg wskazanych do przebudowy ma nawierzchnię gruntową 132,70 km (91,0%), natomiast część odcinków ma nawierzchnię tłuczniową 6,60 km, żwirową 3,11 km, brukową 0,96 km czy z masy bitumicznej 2,61 km. Dodatkowo wskazano nieistniejącą drogę o długości 0,14 km do odtworzenia w obrębie Czeladź Wielka. Najwięcej dróg wytypowanych do przebudowy znajduje się w obrębach Pobiel – 11,28 km, Płoski – 9,49 km, Czeladź Wielka – 9,39 km, Dochowa – 9,26 km i Cieszkowice – 8,76 km, Tab.29, Rys.26. Największy udział dróg wytypowanych do przebudowy w stosunku do ewidencyjnej sieci drogowej znajduje się w obrębie Dochowa – 52,1%, Wrząca Śląska – 46,6%. Zdecydowana większość dróg przeznaczona do przebudowy stanowi własność gminną 143,84 km (98,0%), a pozostałe drogi o długości 2,28 km to drogi będące we władaniu Powiatu górowskiego (1,82 km), SP PGL (0,10 km) i SP KOWR (0,36 km). Zaproponowana sieć

dróg będzie służyć nie tylko rolnikom, ale także mieszkańcom gminy oraz turystom. Oprócz dojazdu do gruntów rolnych będą one stanowić połączenia między miejscowościami.

W Aktualizacji Planu urządzeniowo-rolnego gminy Wąsosz wskazano także odcinki dróg do budowy na długości 1,11 km. Są to drogi wyjeżdżone po polu, które stanowią połączenie ewidencyjnych dróg. Znajdują się one w obrębach Chocieborowice (0,09 km), Pobiel (0,06 km), Świniary (0,73 km) oraz Wrząca Śląska (0,23 km), gdzie stanowią własność prywatną, gminną lub SP PGL, Tab.29.

Fot. 29. Droga wskazana do przebudowy – obręb Czeladź Wielka

Fot. 30. Droga wskazana do przebudowy – obręb Lubiel

Fot. 31. Droga wskazana do przebudowy – obręb Płoski

Fot. 32. Droga wskazana do przebudowy – obręb Rudna Mała

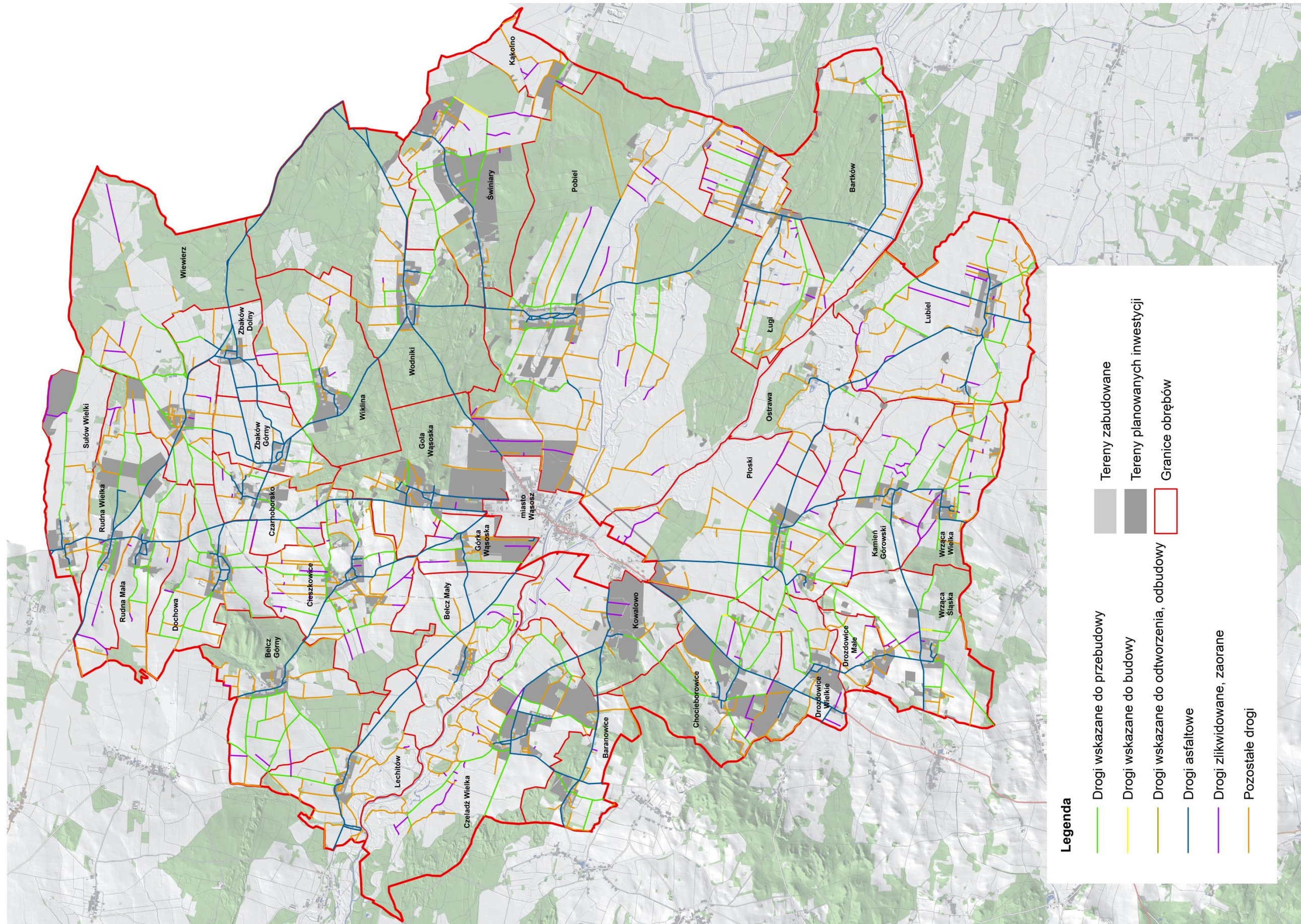
W poprzednim Planie urządzeniowo-rolnym (opracowanym w 2004 r.) wskazano 173,3 km dróg do modernizacji oraz 5,26 km do budowy. Tak duża różnica w długości dróg wskazanych do przebudowy w Aktualizacji planu oraz w pierwotnym Planie urządzeniowo-rolnym wynika z tego, że część dróg została już zmodernizowana.

Drogi wskazane do przebudowy i budowy

Tabela 29

Lp.	Nazwa obrębów	Potrzeby prac dotyczące sieci dróg transportu rolnego					
		długość dróg w obrębie	długość dróg do przebudowy			długość odcinków dróg do budowy	
			km	km	%	działka	km
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Baranowice	8,29	1,84	22,2	4; 14; 25; 55; 79; 80; 81	-	-
2.	Bartków	12,67	3,84	30,3	130; 138; 156; 192/1; 193/1	-	-
3.	Bełcz Górny	16,91	6,92	40,9	3; 25; 58; 59; 103; 123; 124; 140; 62/2; 62/1	-	-
4.	Bełcz Mały	13,29	3,78	28,4	38; 41; 59; 68; 85; 86; 102; 106; 119; 124	-	-
5.	Chocieborowice	20,09	7,55	37,6	59; 61; 129; 144; 180; 206; 220; 227; 231; 241; 242; 243; 264; 268	0,09	265
6.	Cieszkowice	32,28	8,76	27,1	253; 262; 268; 271; 287; 288; 301; 304; 316; 328; 333; 335; 344; 347; 292/1; 300/1; 332/4	-	-
7.	Czarnoborsko	11,67	2,13	18,3	138; 139; 140; 146	-	-
8.	Czeladź Wielka	32,23	9,39	29,1	317; 429; 558; 568; 593; 620; 642; 650; 676; 684; 694; 695; 712; 764; 140/2; 141/1; 141/4	-	-
9.	Dochowa	17,76	9,26	52,1	65; 66; 69; 70; 73; 132; 207; 210; 211; 213; 214; 216; 219; 220; 231; 237; 239; 242; 243	-	-
10.	Drozdowice Małe	6,34	1,13	17,8	106; 107	-	-
11.	Drozdowice Wielkie	12,05	2,37	19,7	195; 199; 205	-	-
12.	Gola Wąsoska	14,99	0,88	5,9	205; 208; 215	-	-
13.	Górka Wąsoska	8,75	2,13	24,3	11; 32; 57	-	-
14.	Kamień Górski	15,05	5,74	38,1	124; 153; 163; 167; 214; 215; 219; 226	-	-
15.	Kąkolno	6,09	0,50	8,2	55,0	-	-
16.	Kowalowo	7,69	0,87	11,3	94,0	-	-
17.	Lechitów	16,76	1,80	10,7	470; 478; 488	-	-
18.	Lubiel	35,88	6,72	18,7	561; 562; 563; 566; 570; 572; 580; 590; 605; 640; 559/3; 568/1; 568/2; 568/3	-	-
19.	Ługi	28,47	5,11	17,9	256; 262; 280; 294; 303; 494; 497; 501	-	-
20.	Ostrawa	7,34	0,33	4,5	38,0	-	-
21.	Płoski	31,93	9,49	29,7	487; 489; 492; 494; 496; 501; 507; 511; 512; 519; 520; 534; 535; 540; 545; 558; 563; 486/1; 537/1; 537/2; 549/1	-	-
22.	Pobiel	59,55	11,28	18,9	579; 581; 585; 591; 594; 601; 607; 608; 611; 613; 625; 626; 631; 580/1; 580/2	0,06	245
23.	Rudna Mała	12,13	4,57	37,7	74; 76; 79; 80; 84; 86; 99; 109; 130; 117/6	-	-
24.	Rudna Wielka	18,14	3,84	21,2	31; 52; 81; 227; 242; 293; 287/3; 287/5	-	-
25.	Sułów Wielki	9,49	3,29	34,7	104; 108; 130; 134	-	-
26.	Świniary	18,62	6,67	35,8	171; 172; 174; 175; 176; 177; 178; 179; 181; 287; 293; 368	0,73	398; 402
27.	Wiewierz	22,78	7,59	33,3	6; 20; 31; 56; 77; 122; 155; 186; 195; 203; 238	-	-
28.	Wiklina	12,61	2,51	19,9	71; 76; 116; 117; 78/1	-	-
29.	Wodniki	20,93	3,00	14,3	207; 209; 210; 217; 220; 221; 223; 224	-	-
30.	Wrząca Śląska	14,78	6,89	46,6	95; 99; 100; 104; 105; 106; 139; 152; 121/1; 121/2; 121/3; 121/4	0,23	141
31.	Wrząca Wielka	15,57	4,28	27,5	18; 140; 151; 199; 206; 225; 230; 99/1; 99/2	-	-
32.	Zbaków Dolny	8,03	0,59	7,3	11	-	-
33.	Zbaków Górny	10,01	1,07	10,7	77; 114	-	-
Gmina ogółem		579,17	146,12	25,2	-----	1,11	----

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (maj 2017 r.).

Rys. 26. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego

9. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU

9.1. Zalesienia gruntów

Stopień lesistości w gminie Wąsosz wynosi 27,9%. Wg ewidencji gruntów i budynków grunty leśne zajmują 5384,83 ha, Tab.31, w tym lasy zajmują 5298,83 ha (27,9% w powierzchni gminy), a grunty zadrzewione i zakrzewione 86,45 ha (0,4% w powierzchni gminy). Najwięcej gruntów zalesionych, zadrzewionych i zakrzewionych występuje w obrębie Pobiel (1138,77 ha) i Wodniki (895,43 ha), natomiast stopień lesistości najwyższy jest w obrębie Bełcz Górny (50,1%), Bartków (58,1%) i Wodniki (74,1%). Najniższy stopień lesistości jest w obrębie: Bełcz Mały, Czarnoborsko, Dochowa, Drozdowice Małe, Góra Wąsowska, Lubiel, Sułów Wielki i Zbaków Dolny i nie przekracza on 5,0% powierzchni gminy.

Gmina Wąsosz posiada opracowany w 2000 r. **Projekt granicy rolno-leśnej**, który przewiduje możliwość zalesienia gruntów rolnych na powierzchni 513,54 ha. Opracowany w 2003 r. **Aneks do projektu granicy rolno-leśnej** zwiększa ten obszar o 366,60 ha, dlatego ostateczna powierzchnia przewidziana do zalesienia wyniosła 880,14 ha.

Analiza planowanych zalesień wykazała, że w przeciągu 15 lat nastąpiły duże zmiany na terenie gminy i jest ona nieaktualna. Przez ten okres powstały również nowe rozporządzenia, plany urządzania lasu, zmiany w ustawach oraz nastąpiła zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i innych opracowań planistycznych dotyczących gminy. Nastąpiły również zmiany w ewidencji gruntów i budynków oraz zmiany sposobu użytkowania gruntów w terenie.

W opracowaniach planistycznych gminy Wąsosz wskazano 20,40 ha do zalesienia w 2 obrębach - Rudna Wielka oraz Świniary. Część z zaplanowanych zalesień została już zrealizowana (obręb Rudna Wielka). Natomiast Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Góra Śląska nie przewiduje żadnych zalesień na gruntach porolnych.

W Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego do zalesienia przeznaczono ostatecznie 102,97 ha, Tab.30, 31 i 33, które obejmują 27 z 33 obrębów gminy. Największy obszar pod zalesienie przeznaczono w Chocieborowicach 12,55 ha i w Pobielu 11,45 ha, a najmniejszy poniżej 1,0 ha w obrębie: Cieszkowice, Płoski, Sułów Wielki, Wiklina, Zbaków Dolny i Zbaków Górny. Z pól wskazanych do zalesienia grunty orne zajmują 62,88 ha, co stanowi 61,1% zalesianych terenów. Wśród gruntów orných najwięcej zajmuje V klasa bonitacyjna 28,15 ha i VI - 25,89 ha.

Z użytków zielonych do zalesienia wskazano 39,24 ha, co stanowi 38,1% zalesianych terenów. Użytki te będą zalesiane tylko w 16 wsiach, w tym głównie na glebach V klas 17,13 ha oraz IV 13,58 ha.

W porównaniu do stanu ewidencyjnego zalesionych zostanie 0,7% gruntów ornych gminy i 1,2% łąk i pastwisk. Natomiast w obrębie Kowalowo 4,0% gruntów ornych, w Wrząca Wielka 6,0%. Inna sytuacja wygląda w użytkach zielonych, gdzie w obrębie Rudna Wielka zalesionych może zostać 10,6% użytków zielonych tego obrębu, Chocieborowice - 13,4%, a Wodniki – 12,2%.

W 18 obrębach na terenach wskazanych zalesień położone są grunty odłogowane, łącznie na powierzchni 21,42 ha. Będzie to ich kierunkiem zagospodarowania. Grunty nieużytkowane rolniczo na terenach przyszłych lasów stanowią 20,8%, ale w obrębie Baranowice, Cieszkowice, Czarnoborsko, Płoski, Sułów Wielki, Wiklina i Zbaków Dolny 100,0%. Znaczący to, że tylko w oparciu o grunty obecnie odłogowane w tych miejscowościach planowano przyszłe lasy i włączono je do zalesienia.

W przypadku całkowitego zrealizowania zaproponowanych zalesień i zaktualizowania w ewidencji gruntów i budynków terenów, na których wystąpiła już sukcesja leśna lub pojawił się kilkuletni samosiew na grunty zadrzewione lub zalesione, powierzchnia lasów i zadrzewień w gminie zwiększy się o 363,91 ha i wyniesie 5748,74 ha, Tab.31. Największa dynamika zmian nastąpi w obrębie: Cieszkowice o 25,18 ha, Baranowice o 26,87 ha, Pobieli o 26,60 ha i Chocieborowice o 32,19 ha. Największy stopień lesistości nadal będzie występował w obrębie Wodniki, na poziomie 74,8%, ale podniesie się wskaźnik lesistości w gminie o 1,9%, z 27,9% do 29,8%. Największa zmiana wskaźnika lesistości nastąpi w Baranowicach o 10,5% i to głównie dzięki gruntom samoistnie zalesionym. Planowane zalesienia to przeważnie grunty położone przy istniejących kompleksach leśnych, słabych klasa bonitacyjnych, na obrzeżach wsi, oddalone od siedziby gospodarstw rolnych. W większości znajdują się na terenach narażonych na erozję, a ich realizacja znacznie ograniczy podatność gruntów na niszczące działanie wody i wiatru. Zrealizowanie wyznaczonych zalesień umożliwi w racjonalny sposób zagospodarowanie gruntów rolnych, których wykorzystanie w kierunku polowym jest mniej korzystne oraz zwiększy się przez to walory krajobrazowo – przyrodnicze tych wsi. Zatem istnieje potrzeba opracowania zweryfikowanej powierzchni do zalesienia poprzez **opracowanie aktualnej granicy rolno-leśnej gminy Wąsosz.**

Planowane zalesienia wg użytków i klas bonitacyjnych

Tabela 30

Lp.	Nazwa obrębu	Planowane zalesienia wg klas bonitacyjnych																			
		grunty orne								użytki zielone						razem		w tym grunty odłogowane			
		razem		RIIIa	RIIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI	razem		ŁIV	ŁV	ŁVI	PsIV	PsV	PsVI	GO i UZ		ha	%
		ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
1.	Baranowice	1,46	65,5	-	-	-	-	-	1,46	0,77	34,5	-	0,60	-	-	0,17	-	2,23	100,0	2,23	100,0
2.	Bartków	0,62	32,0	-	-	-	-	0,35	0,27	1,32	68,0	-	0,17	-	-	-	1,15	1,94	100,0	0,67	34,5
3.	Bełcz Górny	0,39	14,7	-	-	-	-	0,39	-	2,27	85,3	-	-	-	-	-	2,27	2,66	100,0	0,39	14,7
4.	Bełcz Mały	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
5.	Chocieborowice	6,57	52,4	-	0,39	1,79	0,02	2,51	1,86	5,98	47,6	0,76	0,15	-	3,33	0,60	1,14	12,55	100,0	7,45	59,4
6.	Cieszkowice	0,46	100,0	0,18	0,28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,46	100,0	0,46	100,0
7.	Czarnoborsko	1,18	100,0	-	-	0,03	0,56	0,59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,18	100,0	1,18	100,0
8.	Czeladź Wielka	4,66	56,9	-	-	-	1,03	1,51	2,12	3,53	43,1	-	-	-	0,16	3,21	0,16	8,19	100,0	1,40	17,1
9.	Dochowa	-	-	-	-	-	-	-	-	1,13	100,0	-	-	-	0,44	0,15	0,54	1,13	100,0	-	-
10.	Drozdowice Małe	1,31	100,0	-	-	-	-	1,31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,31	100,0	0,21	16,0
11.	Drozdowice Wielkie	0,46	37,7	-	-	0,17	0,05	0,09	0,15	0,76	62,3	0,09	0,32	0,35	-	-	-	1,22	100,0	0,93	76,2
12.	Gola Wąsoska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
13.	Górka Wąsoska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
14.	Kamień Górski	1,50	64,4	-	-	-	-	0,26	1,24	0,83	35,6	-	-	0,83	-	-	-	2,33	100,0	0,83	35,6
15.	Kąkolno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
16.	Kowalowo	9,56	89,8	-	-	-	-	1,18	8,38	1,08	10,2	-	1,08	-	-	-	-	10,64	100,0	-	-
17.	Lechitów	1,38	31,2	-	-	-	-	1,38	-	3,04	68,8	1,25	-	-	0,36	1,43	-	4,42	100,0	0,87	19,7
18.	Lubiel	0,15	6,0	-	-	-	0,08	0,07	-	2,33	94,0	0,78	1,18	0,37	-	-	-	2,48	100,0	0,13	5,2
19.	Ługi	3,12	100,0	-	-	-	-	2,15	0,97	-	-	-	-	-	-	-	-	3,12	100,0	-	-
20.	Ostrawa	1,49	100,0	-	-	-	-	0,48	1,01	-	-	-	-	-	-	-	-	1,49	100,0	-	-
21.	Płoski	0,49	84,5	-	-	-	-	0,49	-	0,09	15,5	-	-	-	0,09	-	-	0,58	100,0	0,58	100,0
22.	Pobiel	6,08	53,1	-	-	0,64	0,32	4,42	0,70	5,37	46,9	1,23	2,19	1,41	-	0,54	-	11,45	100,0	2,23	19,5
23.	Rudna Mała	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
24.	Rudna Wielka	0,86	16,3	-	-	0,22	-	0,64	-	4,43	83,7	3,49	0,94	-	-	-	-	5,29	100,0	0,86	16,3
25.	Sułów Wielki	0,29	100,0	-	-	-	-	0,29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,29	100,0	0,29	100,0
26.	Świniary	9,57	98,9	-	-	0,13	2,86	1,48	5,10	0,11	1,1	-	-	-	-	0,11	-	9,68	100,0	-	-
27.	Wiewierz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-
28.	Wiklina	0,63	100,0	-	-	-	-	0,35	0,28	-	-	-	-	-	-	-	-	0,63	100,0	0,63	100,0
29.	Wodniki	0,23	3,6	-	-	-	0,05	0,08	0,10	6,20	96,4	1,60	4,29	0,31	-	-	-	6,43	100,0	-	-
30.	Wrząca Śląska	1,52	100,0	-	-	-	-	0,17	1,35	-	-	-	-	-	-	-	-	1,52	100,0	-	-
31.	Wrząca Wielka	9,14	100,0	-	-	-	0,89	7,69	0,56	-	-	-	-	-	-	-	-	9,14	100,0	-	-
32.	Zbaków Dolny	0,08	100,0	-	-	-	-	-	0,08	-	-	-	-	-	-	-	-	0,08	100,0	0,08	100,0
33.	Zbaków Górny	0,53	100,0	-	-	-	-	0,27	0,26	-	-	-	-	-	-	-	-	0,53	100,0	-	-
Gmina ogółem		62,88	61,1	0,18	0,67	2,98	5,86	28,15	25,89	39,24	38,1	9,20	10,92	3,27	4,38	6,21	5,26	102,97	100,0	21,42	20,8

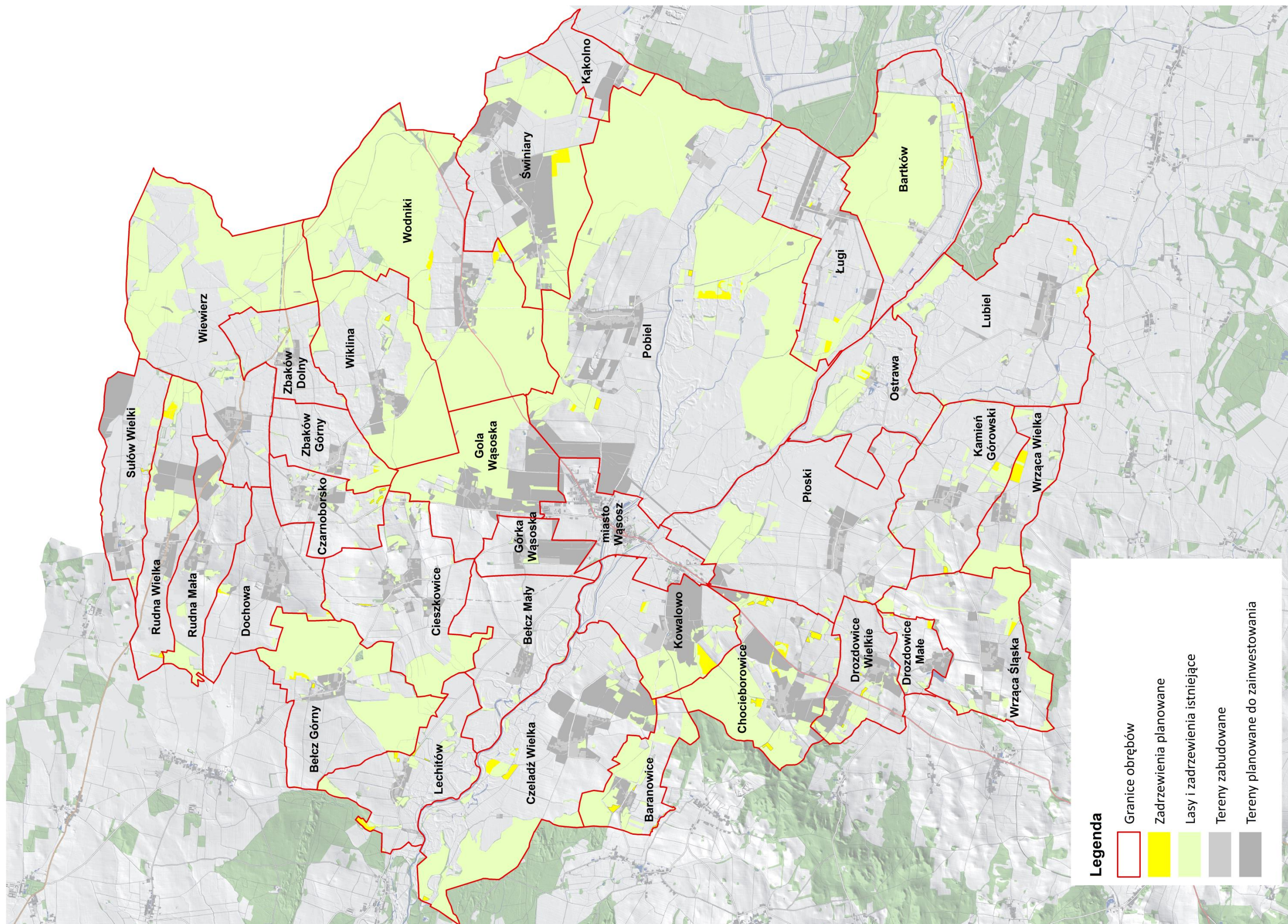
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (maj 2017 r.)

Planowany stopień lesistości

Tabela 31

Lp.	Nazwa obrębu	Powierzchnia obrębu	Stan istniejący		Stan planowany						Grunty orne			Użytki zielone		
			grunty leśne i zadrzewione	stopień lesistości	grunty samozalesione (z sukcesją leśną i samosiewem)	planowane zalesienia	planowana powierzchnia leśna i zadrzewiona	planowany stopień lesistości		dynamika zmian	stan ewidencyjny	stan do zalesienia		stan ewidencyjny	stan do zalesienia	
								ha	%			ha	ha		ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Baranowice	255,83	92,98	36,3	24,64	2,23	26,87	119,85	46,8	10,5	133,65	1,46	1,1	13,64	0,77	5,6
2.	Bartków	734,94	427,09	58,1	6,16	1,94	8,10	435,19	59,2	1,1	173,09	0,62	0,4	75,20	1,32	1,8
3.	Belcz Górny	603,50	302,11	50,1	5,31	2,66	7,97	310,08	51,4	1,3	226,24	0,39	0,2	49,99	2,27	4,5
4.	Belcz Mały	459,89	5,35	1,2	2,74	-	2,74	8,09	1,8	0,6	291,68	-	-	118,10	-	-
5.	Chocieborowice	572,59	218,55	38,2	19,64	12,55	32,19	250,74	43,8	5,6	269,14	6,57	2,4	44,75	5,98	13,4
6.	Cieszkowice	620,61	108,38	17,5	24,72	0,46	25,18	133,56	21,5	4,1	388,85	0,46	0,1	62,12	-	-
7.	Czarnoborsko	243,51	10,00	4,1	8,99	1,18	10,17	20,17	8,3	4,2	178,78	1,18	0,7	29,41	-	-
8.	Czeladź Wielka	1002,09	196,06	19,6	4,88	8,19	13,07	209,13	20,9	1,3	550,83	4,66	0,8	167,49	3,53	2,1
9.	Dochowa	414,20	8,77	2,1	2,29	1,13	3,42	12,19	2,9	0,8	336,90	-	-	31,94	1,13	3,5
10.	Drozdowice Małe	116,31	2,01	1,7	3,15	1,31	4,46	6,47	5,6	3,8	70,15	1,31	1,9	33,05	-	-
11.	Drozdowice Wielkie	269,82	17,32	6,4	16,76	1,22	17,98	35,30	13,1	6,7	187,44	0,46	0,2	33,93	0,76	2,2
12.	Gola Wąsoska	513,33	230,25	44,9	6,16	-	6,16	236,41	46,1	1,2	224,95	-	-	23,49	-	-
13.	Górka Wąsoska	183,29	4,09	2,2	-	-	-	4,09	2,2	-	152,03	-	-	7,67	-	-
14.	Kamień Górski	500,29	32,57	6,5	13,48	2,33	15,81	48,38	9,7	3,2	312,74	1,50	0,5	108,24	0,83	0,8
15.	Kąkolno	172,98	12,56	7,3	4,04	-	4,04	16,60	9,6	2,3	44,66	-	-	106,47	-	-
16.	Kowalowo	440,66	78,66	17,9	3,31	10,64	13,95	92,61	21,0	3,2	241,17	9,56	4,0	71,83	1,08	1,5
17.	Lechitów	402,90	30,59	7,6	5,84	4,42	10,26	40,85	10,1	2,5	224,92	1,38	0,6	102,17	3,04	3,0
18.	Lubiel	907,02	39,89	4,4	16,64	2,48	19,12	59,01	6,5	2,1	559,89	0,15	0,0	225,67	2,33	1,0
19.	Ługi	530,54	50,35	9,5	3,57	3,12	6,69	57,04	10,8	1,3	294,44	3,12	1,1	140,20	-	-
20.	Ostrawa	422,72	52,91	12,5	7,33	1,49	8,82	61,73	14,6	2,1	123,41	1,49	1,2	185,92	-	-
21.	Płoski	954,30	79,50	8,3	9,48	0,58	10,06	89,56	9,4	1,1	472,34	0,49	0,1	317,32	0,09	0,0
22.	Pobiel	2960,82	1138,77	38,5	15,15	11,45	26,60	1165,37	39,4	0,9	1066,16	6,08	0,6	533,35	5,37	1,0
23.	Rudna Mała	334,65	38,96	11,6	2,09	-	2,09	41,05	12,3	0,6	243,49	-	-	26,83	-	-
24.	Rudna Wielka	385,30	73,12	19,0	2,16	5,29	7,45	80,57	20,9	1,9	231,07	0,86	0,4	41,61	4,43	10,6
25.	Sułów Wielki	344,70	11,52	3,3	1,68	0,29	1,97	13,49	3,9	0,6	240,20	0,29	0,1	67,11	-	-
26.	Świniary	791,04	301,80	38,2	7,24	9,68	16,92	318,72	40,3	2,1	288,49	9,57	3,3	148,84	0,11	0,1
27.	Wiewierz	1058,16	453,75	42,9	8,26	-	8,26	462,01	43,7	0,8	158,74	-	-	227,35	-	-
28.	Wiklina	626,98	283,30	45,2	13,81	0,63	14,44	297,74	47,5	2,3	279,65	0,63	0,2	32,95	-	-
29.	Wodniki	1208,62	895,43	74,1	2,01	6,43	8,44	903,87	74,8	0,7	172,21	0,23	0,1	50,75	6,20	12,2
30.	Wrząca Śląska	526,51	99,25	18,9	11,43	1,52	12,95	112,20	21,3	2,5	340,13	1,52	0,4	44,26	-	-
31.	Wrząca Wielka	256,05	50,51	19,7	7,94	9,14	17,08	67,59	26,4	6,7	153,23	9,14	6,0	28,53	-	-
32.	Zbaków Dolny	236,41	7,02	3,0	-	0,08	0,08	7,10	3,0	-	110,68	0,08	0,1	80,99	-	-
33.	Zbaków Górny	237,72	31,41	13,2	0,04	0,53	0,57	31,98	13,5	0,2	171,84	0,53	0,3	8,63	-	-
Gmina ogółem		19288,28	5384,83	27,9	260,94	102,97	363,91	5748,74	29,8	1,9	8913,19	62,88	0,7	3239,80	39,24	1,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (maj 2017 r.)

Rys. 27. Planowane zalesienia

9.2. Planowane zadrzewienia

Na obszarze gminy, głównie wzdłuż rowów oraz dróg polnych, występują liczne pasy zadrzewień, które są ważnym elementem przyrodniczym w krajobrazie wiejskim. Zakładanie i pielęgnacja zadrzewień jest jedną z podstawowych metod wprowadzania różnorodności biologicznej na gruntach ornych i jednocześnie zwiększania różnorodności krajobrazu rolniczego. Udział istniejących lasów i zadrzewień w ogólnej powierzchni gminy Wąsosz wynosi ok. 29,0%. Występują one przeważnie w części wschodniej gminy oraz jako pasy zadrzewień wzdłuż cieków, rowów i niektórych dróg.

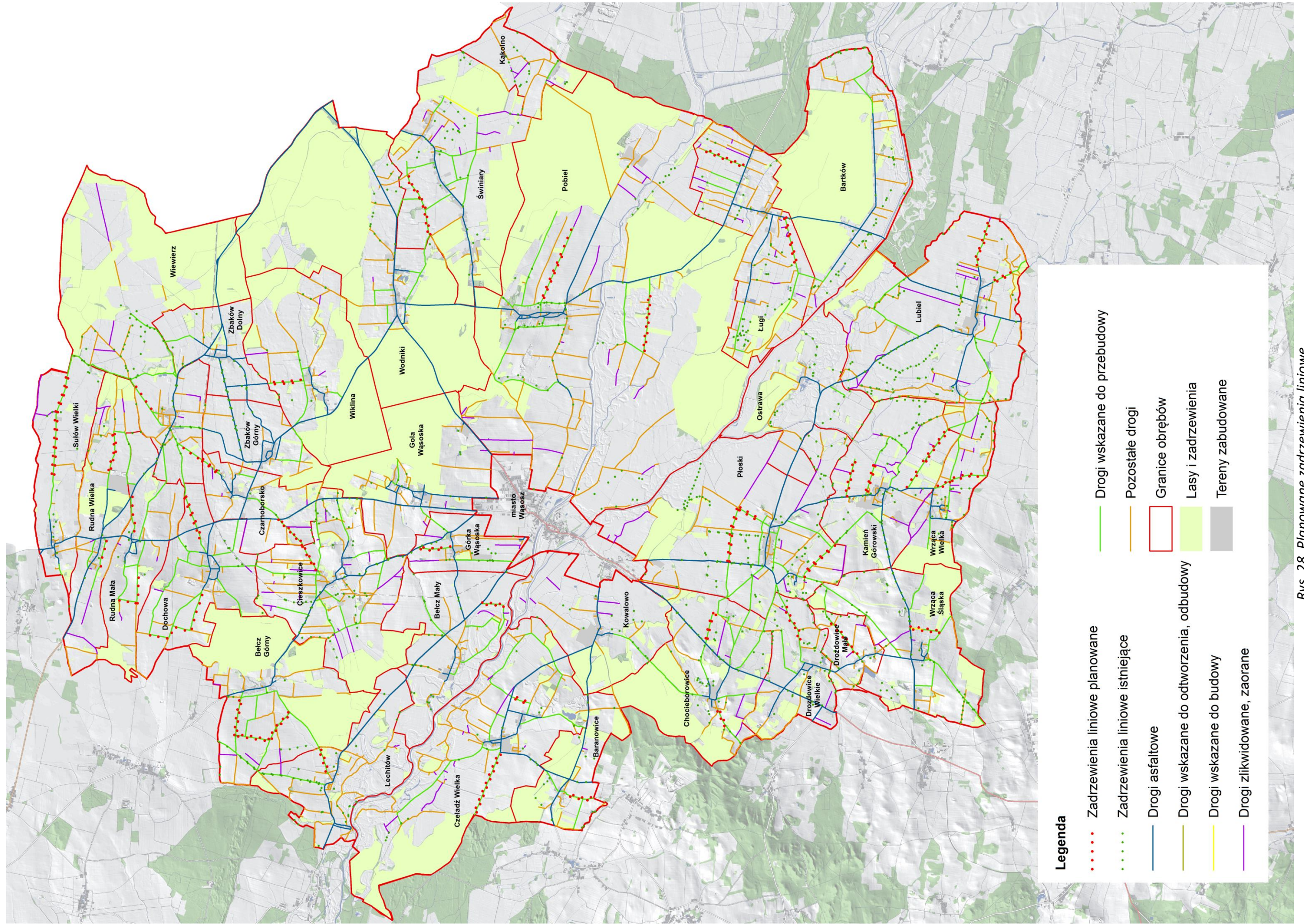
W Aktualizacji planu zaproponowano 56,87 km nowych nasadzeń rzędowych wzdłuż niektórych dróg do przebudowy w 25 miejscowościach, Tab.32. Ważne jest aby w skład gatunkowy nowych nasadzeń wchodziły drzewa miododajne np. lipa, klon, owocowe. W planowaniu nowych nasadzeń istotne jest również to, aby zachować przerwy techniczne, które posłużą do wygodnego i bezpiecznego załadunku płodów rolnych. Najwięcej zadrzewień liniowych zaproponowano w obrębie: Kamień Górski (4,59 km), Płoski (4,47 km) i Pobiel (4,63 km).

Planowane zadrzewienia liniowe

Tabela 32

Lp.	Nazwa obrębu	Planowane zadrzewienia	Lp.	Nazwa obrębu	Planowane zadrzewienia
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Baranowice	1,02	18.	Lubiel	2,48
2.	Bartków	-	19.	Ługi	3,47
3.	Belcz Górny	3,88	20.	Ostrawa	-
4.	Belcz Mały	0,84	21.	Płoski	4,47
5.	Chocieborowice	1,84	22.	Pobiel	4,63
6.	Cieszkowice	1,04	23.	Rudna Mała	1,48
7.	Czarnoborsko	2,14	24.	Rudna Wielka	2,17
8.	Czeladź Wielka	3,16	25.	Sułów Wielki	3,98
9.	Dochowa	3,30	26.	Świniary	2,22
10.	Drozdowice Małe	1,60	27.	Wiewierz	1,13
11.	Drozdowice Wielkie	1,40	28.	Wiklina	1,23
12.	Goła Wąsoska	-	29.	Wodniki	-
13.	Górka Wąsoska	1,14	30.	Wrząca Śląska	1,11
14.	Kamień Górski	4,59	31.	Wrząca Wielka	1,57
15.	Kąkolno	-	32.	Zbaków Dolny	-
16.	Kowalowo	-	33.	Zbaków Górny	-
17.	Lechitów	0,98	Gmina ogółem		56,87

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na marzec 2017 r.)

Legenda

- Zadrzewienia liniowe planowane
- Zadrzewienia liniowe istniejące
- Drogi asfaltowe
- Drogi wskazane do odtworzenia, odbudowy
- Drogi wskazane do budowy
- Drogi zlikwidowane, zaorane
- Pozostałe drogi
- Granice obrębów
- Lasy i zadrzewienia
- Tereny zabudowane
- Drogi wskazane do przebudowy

Rys. 28. Planowane zadrzewienia liniowe

Stwierdzono też, że obecny drzewostan wymaga w wielu miejscach zabiegów sanitarnych i pielęgnacyjnych, głównie polegających na jego przeredzeniu, usunięciu starych, zniszczonych drzew lub wymianie gatunkowej. Zadrzewienia odgrywają ważną rolę w kształtowaniu środowiska przyrodniczego. Pełnią szereg funkcji ochronnych, a także urozmaicają krajobraz przyrodniczy zwiększając walory przyrodnicze gminy.

9.3. Planowane formy ochrony krajobrazu

Prawie cały obszar gminy Wąsosz znajduje się w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Baryczy”, to przyjęte formy ochrony przyrody nie są wystarczające, aby zapewnić trwałość cennych ekosystemów. W obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Wąsosz z 28 stycznia 2014 r. wskazano, aby rozszerzyć Park Krajobrazowy „Doliny Baryczy”. Obecnie część granicy parku biegnie wschodnią granicą gminy Wąsosz, wzdłuż obrębu Lubiel, Bartków, Ługi i Pobiel. Ale cały park zlokalizowany jest poza terenem gminy. Natomiast rozszerzenie planowane jest w kierunku zachodnim i obejmowałoby część terenu gminy Wąsosz, głównie przybrzeżne obszary rzeki Barycz i jej dopływu Orli, Rys.29. Projektowany obszar obejmuje część krain geograficznych: Obniżenie Ścinawskie, Pradolina Głogowska, Wzgórza Trzebnickie i rozciąga się od granicy z gminą Żmigród na wschodzie do ujścia Baryczy do Odry na zachodzie. Rozszerzenie granic parku krajobrazowego ma na celu:

- zwiększenie ochrony ginących lub osobliwych form przyrody oraz stabilizację stosunków ekologicznych,
- stworzenie warunków do produkcji ekologicznej żywności,
- zachowanie zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz tradycyjnego krajobrazu wiejskiego,
- rozwijanie regionalizmu kulturowego,
- ochronę wysokich walorów estetycznych krajobrazu i edukację ekologiczną, kulturową.

Powiększenie obszaru Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” ujęte jest również w obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego wskazano też potrzebę wzmocnienia ochrony występujących ciągów ekologicznych. Obejmują one ciekii wodne, tereny podmokłe i roślinność wodno – łęgową, leśną, a także krzewy i zadrzewienia

znajdujące się wzdłuż cieków i zbiorników wodnych. Korytarze ekologiczne tworzą układ nawietrzania i przewietrzania gminy poprzez powiązania przyrodniczo-ekologiczne. Należy je zatem chronić przed nadmierną ingerencją działalności ludzkiej oraz wykluczyć z obszarów przeznaczonych do zainwestowania, za wyjątkiem urządzeń melioracyjnych i zabudowy hydrotechnicznej rzek, które służą ochronie przeciwpowodziowej.

Na terenie gminy występuje ok. 40 pomników przyrody. W Studium gminy planuje się objęcie ochroną dodatkowe drzewa, Rys. 29, których najcenniejsze okazy zlokalizowane są w następujących wsiach:

- a) 2 jesiony wyniosłe o obwodzie pierśnicy 372 i 351 cm, dąb szypułkowy o obwodzie pierśnicy 308 cm i grab pospolity o obwodzie pierśnicy 308 cm w parku dworskim w Cieszkowicach,
- b) buk pospolity, dąb szypułkowy, 2 lipy drobnolistne o obwodach od 204 do 310 cm w parku pałacowym w Górcie Wąsoskiej,
- c) 3 dęby szypułkowe o obwodzie pierśnicy 300, 320 i 340 cm, jesion wyniosły o obwodzie 250 cm, klon pospolity o obwodzie 250 cm w parku dworskim w Lechitowie,
- d) 2 platany o obwodzie pierśnicy 250 i 330 cm i wieku ok. 130 lat rosnące w północno-zachodniej części parku dworskiego w obrębie Wrząca Wielka.

Na podstawie opracowania Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Lesznie „Dolina Baryczy Studium przyrodniczo-krajobrazowe”, proponuje się objąć ochroną w formie rezerwatów przyrody lub użytków ekologicznych następujące tereny występowania roślin chronionych:

- teren wzdłuż drogi Wińsko – Wąsosz, na południu gminy, pomiędzy Drozdowicami Wielkimi a Chocieborowicami (występuje tu pierwiosnek lekarski),
- łąki pomiędzy Wrzącą Wielką a Wrzącą Śląską,
- łąki w okolicach miejscowości Ługi (występuje tu wawrzynek wilczełyko, a w lasach konwalia majowa),
- w Goli Wąsoskiej łąki są miejscem występowania śniadka baldaszkowatego,
- łąki na północ od Bełcz Górnego, przy granicy z gminą Góra, są siedliskiem śniadka baldaszkowatego.

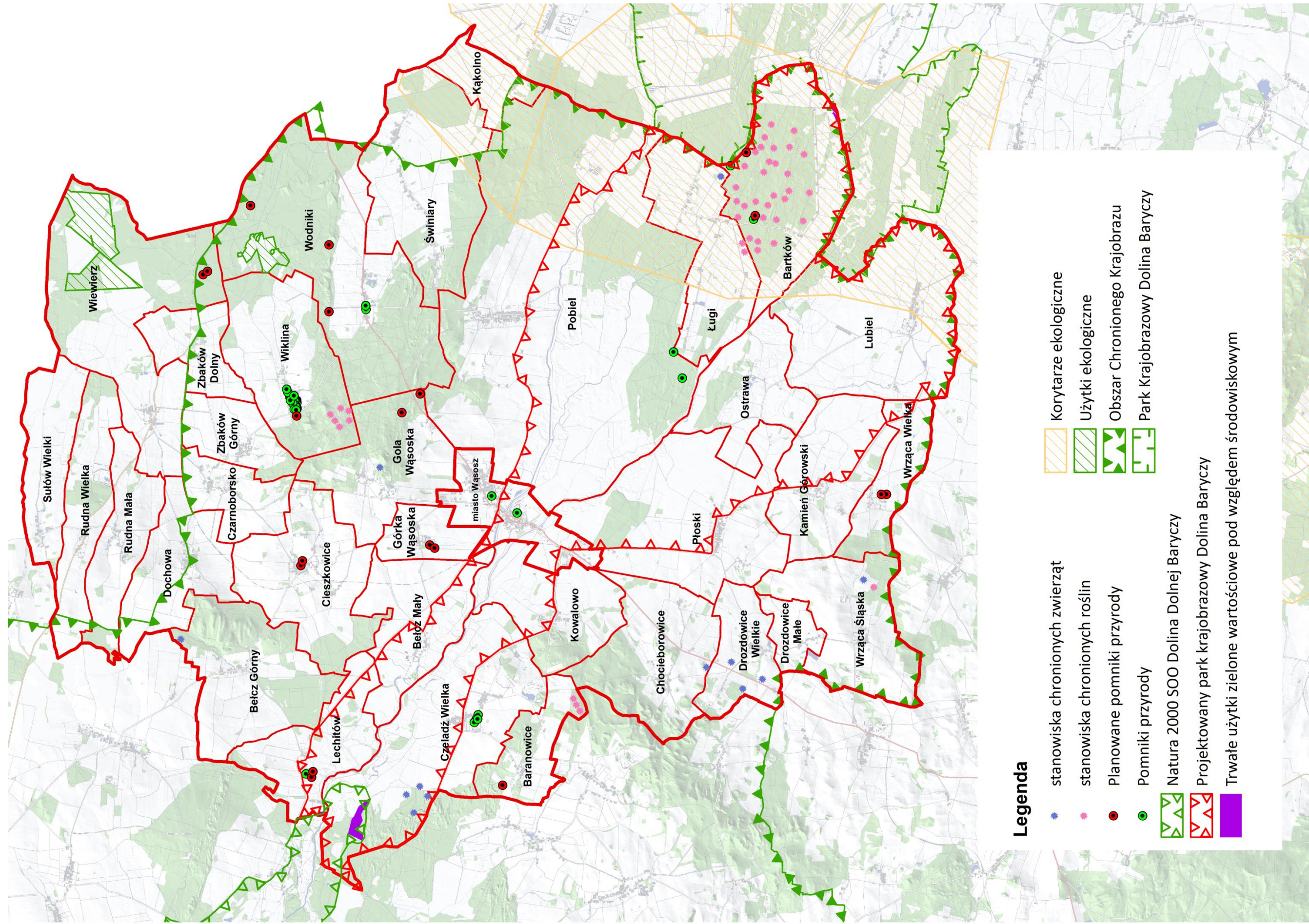
Brak dokładnej dokumentacji uniemożliwia jednoznaczne umiejscowienie planowanych rezerwatów lub użytków ekologicznych na terenie gminy.

Polityka środowiskowa Gminy Wąsosz ukierunkowana jest na:

- doskonalenie i racjonalizowanie systemu gospodarki odpadami,
- wprowadzenie racjonalnego i nowoczesnego rozwiązania zapewniającego sprawną gospodarkę wodno-ściekową,
- ochronę zasobów przyrodniczych i zachowanie walorów krajobrazowych,
- rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi na rzecz wspólnej ochrony środowiska,
- wprowadzenie działań zmierzających do pogłębienia świadomości ekologicznej mieszkańców.

Szereg działań związanych z inwestycjami w dziedzinie ochrony środowiska zapisano w wieloletnim planie inwestycyjnym gminy i są to:

- a) budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji w Gminie Wąsosz,
- b) rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w miejscowości Wrząca Śląska,
- c) dotacje do przydomowych oczyszczalni ścieków,
- d) budowa ścieżki pieszo-rowerowej w Wąsoszu.

Rys. 29. Planowana ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych

10. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ

10.1. Potrzeby z zakresu odnowy wsi

Działania realizowane dzięki „Odnowie wsi” wynikają przede wszystkim z potrzeb mieszkańców. Ich realizacja wpływa na podwyższenie jakości życia, pracy i odpoczynku na terenach wiejskich. Przyczynia się także do zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy oraz aktywności społecznej mieszkańców. Przedsięwzięcia związane z odnową wsi mogą dotyczyć m.in.: modernizacji przestrzeni publicznej, budowy obiektów infrastruktury społecznej, budowy lub modernizacji obiektów infrastruktury technicznej, remontów lub adaptacji budynków przeznaczonych na rozwój sportu, rekreacji, turystyki, kultury, ochrony obiektów zabytkowych, a także odnowy obiektów sakralnych. Dzięki inwestycjom realizowanym w zakresie niniejszego działania udaje się odnowić zabytkową zabudowę charakterystyczną dla tradycyjnego budownictwa wiejskiego, zmodernizować przestrzeń publiczną (chodniki, place zabaw, parki, itp.) oraz unowocześnić i wyposażać obiekty sportowe i rekreacyjne jak również wspierać projekty związane z infrastrukturą turystyczną i promocją regionu.

W wyniku konsultacji z przedstawicielami gminy przedstawiano potrzeby dotyczące infrastruktury społecznej i technicznej na terenie gminy i są to:

- modernizacja boisk piłkarskich i placów zabaw,
- modernizacja istniejących obiektów kultury, świetlic wiejskich, doposażenie ich niezbędnym sprzętem,
- uzupełnienie oświetlenia ulicznego w poszczególnych obrębach,
- budowa chodników wzdłuż głównych ulic w miejscowościach,
- rozbudowa systemu kanalizacyjnego,
- renowacja kapliczek przydrożnych oraz obiektów małej architektury,
- potrzeba powstania tablic informacyjnych zawierających informacje na temat infrastruktury turystycznej,
- remont obiektów sakralnych oraz zabytkowych pałaców i dworów,
- modernizacja remiz strażackich oraz ich doposażenie,
- modernizacja parkingu leśnego i jego doposażenie.

Nowe w pełni wyposażone świetlice wiejskie zwiększą szansę na integrację społeczeństwa i rozwój kultury w gminie. Będą to miejsca, w których mieszkańcy mogą

organizować imprezy gminne i wiejskie, spotkania okolicznościowe. Łatwiej będzie również założyć stowarzyszenie lub grupę zainteresowań, które miałyby zaplecze na swoją lokalną działalność. Natomiast boiska sportowe z pełnym wyposażeniem będą miejscem spotkań dzieci i młodzieży, dla których można organizować zawody i konkurencje sportowe. Miejsca odpoczynku dla turystów oraz nowe tablice informacyjne pozwolą na rozwój turystyki w regionie.

Fot. 33. Boisko sportowe – obręb Pobiel

Fot. 34. Plac zabaw – obręb Bełcz Górny

10.2. Kształtowanie infrastruktury turystycznej

Ze względu na położenie geograficzne w obszarze doliny Baryczy, uwarunkowania przyrodnicze, ciekawy krajobraz, liczne cenne obiekty zabytkowe i kulturowe Gmina Wąsosz posiada duży potencjał do wszechstronnego rozwoju turystyki i rekreacji. A istniejąca sieć szlaków turystycznych oraz szlak kajakowy na rzece Barycz mają charakter tras ponadregionalnych. Dodatkowo w niedalekiej odległości od gminy znajdują się miejscowości z różnymi atrakcjami turystycznymi m.in. Żmigród, Wołów, Wińsko, Rawicz, Góra.

Do głównych atrakcji obszaru wiejskiego gminy należy obcowanie z przyrodą, rzeka Barycz oraz zabytki znajdujące się w poszczególnych obrębach. Zabytkowe dwory i pałace oraz zespoły folwarczne i parki podworskie znajdują się m.in. w: Górcie Wąsoskiej, Lechitowie, Cieszkowicach, Chocieborowicach, Kowalewie, Wrzącej Wielkiej, Wrzącej Śląskiej, Wiklinie. Zabytkowe kościoły znajdują się w Sułowie Wielkim, Czeladzi Wielkiej, Ługach oraz w miejscowości Sądowel (obwód Lechitów). Są to obiekty zabytkowe podnoszące atrakcyjność kulturową i turystyczną gminy, jednak większość z nich znajduje się w złym stanie technicznym. Wymagają głównie wielu prac renowacyjnych, porządkowych oraz zabezpieczających przed dalszą dewastacją. Część z nich nie jest obecnie użytkowana, przez

co przyspiesza się ich proces niszczenia. Najlepszym zagospodarowaniem obiektów zabytkowych, poza funkcją usługową i użytkową dla mieszkańców, mogą być również cele rekreacyjno – turystyczne.

Gmina Wąsosz posiada dobrze rozwiniętą zintegrowaną sieć szlaków turystycznych o znaczeniu lokalnym i ponadregionalnym. Jednakże stan infrastruktury turystycznej wymaga poprawy. M.in. należy wymienić oznakowanie szlaków turystycznych i zastąpić je nowymi. Powinna także zostać doposażona w wiaty, ławki, stoły, kosze na śmieci, tablice informacyjne itp. Przeszkodami utrudniającymi rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznych na terenie gminy jest niewielka ilość parkingów i miejsc postojowych dla turystów oraz miejsc zorganizowanego odpoczynku. Rozwój tej infrastruktury powinien polegać na zwiększeniu liczby miejsc postojowych, ale też punktów widokowych, wypożyczalni sprzętu oraz bieżącej konserwacji istniejących urządzeń. Takie miejsca mogą również służyć za punkty informacji turystycznych, dlatego istotne jest, aby urządzić je wraz z tablicami informacyjnymi. Również stan techniczny parkingu leśnego w Bartkowie jest zły. Celowe byłoby poddać go modernizacji i doposażyć w nowe sprzęty.

Fot. 35. Parking leśny – obręb Bartków

Fot. 36. Tablica informacyjna – obręb Bartków

Należy dążyć też do tworzenia nowych miejsc noclegowych i gastronomicznych oraz rozszerzania usług w zakresie agroturystyki. Podtrzymywanie wiejskich obyczajów i tradycji, wytwarzanie żywności w tradycyjny sposób, sprzedaż produktów własnych oraz świadczenie usług w zakresie różnych form aktywności rekreacyjno - turystycznej na terenie wsi pozwoli uzyskać dochód z działalności pozarolniczej. Obecnie ma to dużą szansę rozwoju, ponieważ w gminie znajduje się niewiele gospodarstw agroturystycznych.

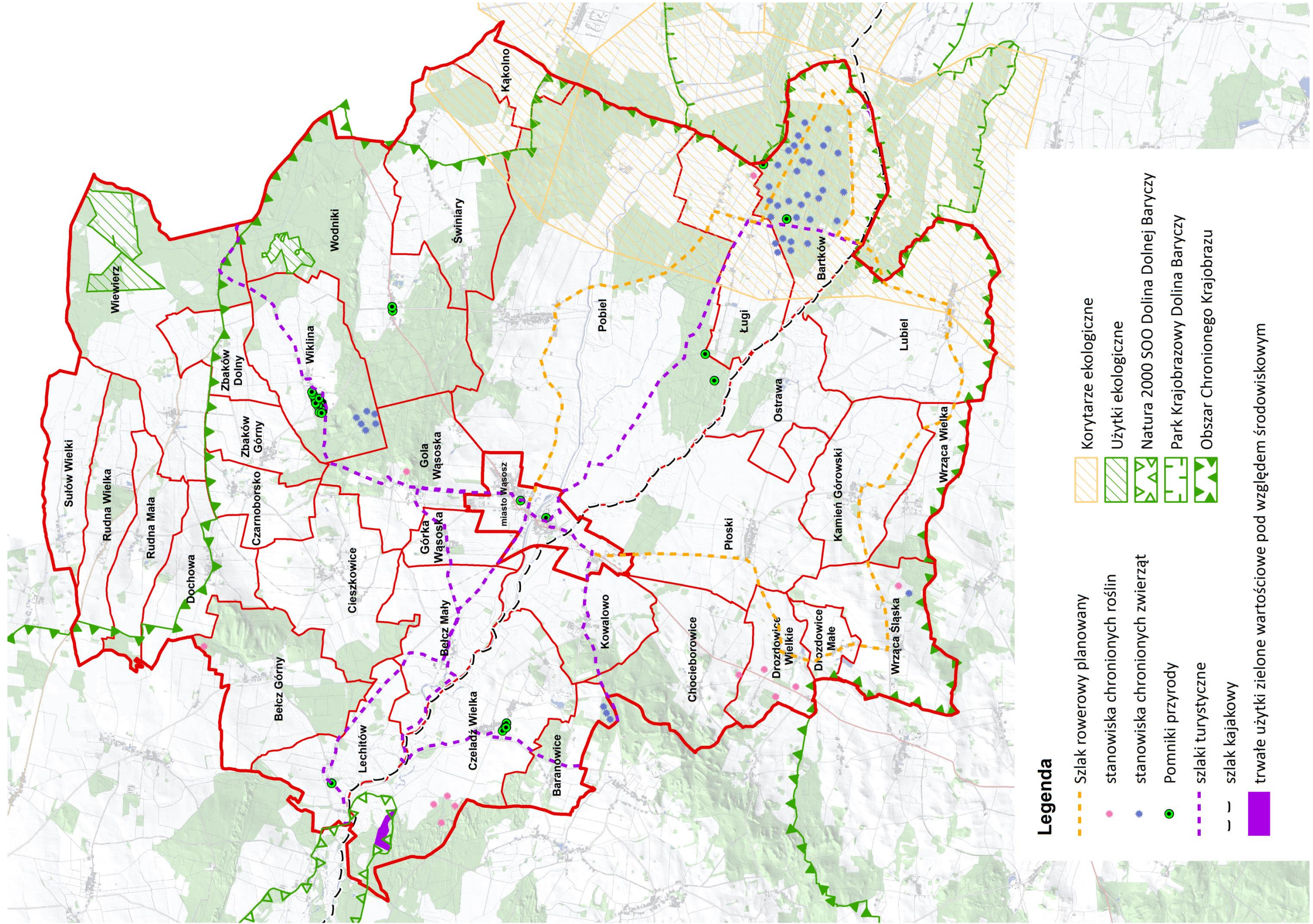
Z uwagi na w.w. uwarunkowania w Aktualizacji planu zaproponowano powstanie punktu widokowego w obrębie Dochowa, a także wyznaczenie szlaku turystycznego, który ma przyciągnąć turystów i uzupełnić regionalną sieć szlaków turystycznych. Zasugerowano, aby była to pętla rozpoczynająca się i kończąca w mieście Wąsosz. Prowadziłaby przez obręb Pobiel do miejscowości Bartków. Następnie szlak szedłby drogą powiatową do mostu na rzece Barycz, z którego widoczny jest jaz Bartków. W następnej kolejności szlak prowadziłby przez obręby Lubiel, Wrząca Wielka i Kamień Górowski do Wrzącej Śląskiej, gdzie znajduje się zespół pałacowo-folwarczny. Następnie będzie prowadził przez obręby Drozdowice Małe i Wielkie oraz Płoski aż do miasta Wąsosz. Łączna długość zaproponowanego szlaku wynosi ok. 32 km.

Fot. 37. Zespół pałacowy – obręb Górka Wąsoska

Fot. 38. Zabytkowy kościół – obręb Sułów Wielki

Rys. 30. Atrakcje przyrodniczo – krajobrazowo – turystyczne

11. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE

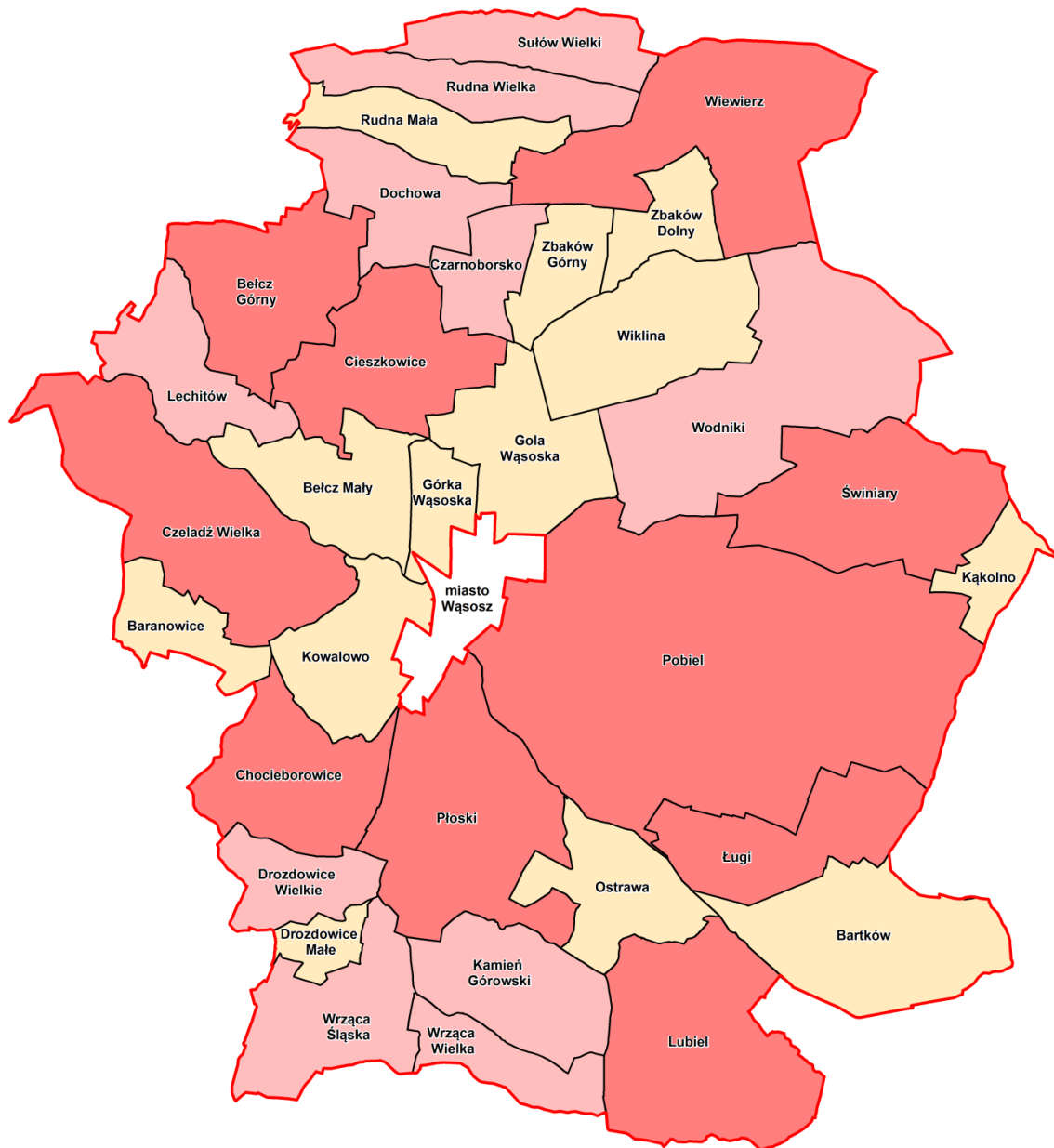
Analiza stanu istniejącego pozwoliła na określenie rodzaju i zakresu prac urządzeniowo-rolnych, których głównym celem jest pielęgnowanie, podnoszenie i odtwarzanie wartości produkcyjnych gleb oraz jak najlepsze wykorzystanie obecnych warunków naturalnych w produkcji rolniczej. Prace te będą pomocne w przystosowaniu gospodarstw rolnych do nowoczesnych form gospodarowania, racjonalnego rozmieszczenia produkcji, powstawania alternatywnych źródeł dochodu w gospodarstwach oraz do rozwoju turystyki i rekreacji na terenie gminy. Przyczynią się także do ochrony i kształtowania cennego środowiska przyrodniczego. Do określenia zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne kierowano się:

- analizą warunków naturalnych w tym: ukształtowaniem terenu, jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wartością środowiska przyrodniczego i jego ochroną, typami użytkowania ziemi i kierunkami produkcji rolnej;
- oceną rolniczej przestrzeni produkcyjnej z uwzględnieniem: struktury agrarnej i zasobów gruntów KOWR, możliwościami poprawy struktury obszarowej gospodarstw, możliwościami wykorzystania i zagospodarowania gruntów słabych klas bonitacyjnych;
- rodzajem i zakresem potrzebnych prac urządzeniowo-rolnych w każdym obrębie: potrzebą prac z zakresu melioracji wodnych, ochroną użytków rolnych, zagospodarowaniem gruntów odłogowanych, dostosowaniem użytkowania gruntów do warunków przyrodniczych, przebudową dróg transportu rolnego;
- możliwością rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznej i innych.

Analizując zakres wszystkich potrzebnych prac urządzeniowo-rolnych, określono dla gminy trzy rejony o różnym stopniu zapotrzebowania na prace, Tab.33, Rys.31:

1. *Rejon o wysokim stopniu* zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne, który obejmuje 10 obrębów: Bełcz Górny, Chocieborowice, Cieszkowice, Czeladź Wielka, Lubiel, Ługi, Płoski, Pobiel, Świniary, Wiewierz.
2. *Rejon o średnim stopniu* zapotrzebowania na prace, który obejmuje 10 obrębów: Czarnoborsko, Dochowa, Drozdowice Wielkie, Kamień Górski, Lechitów, Rudna Wielka, Sułów Wielki, Wodniki, Wrząca Śląska, Wrząca Wielka.
3. *Rejon o niskim stopniu* zapotrzebowania na prace, który obejmuje 13 obrębów:

Baranowice, Bartków, Belcz Mały, Drozdowice Małe, Gola Wąsoska, Górka Wąsoska, Kąkolno, Kowalowo, Ostrawa, Rudna Mała, Wiklina, Zbaków Dolny, Zbaków Górny.

Legenda

Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne:

- Stopień niski
- Stopień średni
- Stopień wysoki

Rys. 31. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne w gminie

Ustaleni planu urzdzeniowo-rolnego

Tabela 33

Lp.	Nazwa obrębów	Zagospodarowanie gruntów rolnych odlogowanych			Grunty zadrzewione i zakrzewione wymagające aktualizacji w ewidencji gruntów i budynków	Scalenie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	Cieki naturalne wymagające poprawy stanu technicznego	Rowy melioracyjne wymagające poprawy stanu technicznego	Drogi do przebudowy	Odcinki dróg do budowy	Planowane zalesienia	Planowane zadrzewienia liniowe	Stopień zapotrzebowania na prace
		kierunek rolny	kierunek leśny	pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu									
		ha	ha	ha									
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	Baranowice	2,36	2,23	0,41	24,64	-	-	1,71	1,84	-	2,23	1,02	niski
2.	Bartków	-	0,67	0,67	6,16	-	-	4,56	3,84	-	1,94	-	niski
3.	Bełcz Górny	1,50	0,39	-	5,31	603,50	5,31	1,73	6,92	-	2,66	3,88	wysoki
4.	Bełcz Mały	-	-	-	2,74	-	-	1,52	3,78	-	-	0,84	niski
5.	Chocieborowice	0,88	7,45	-	19,64	572,59	-	3,28	7,55	0,09	12,55	1,84	wysoki
6.	Cieszkowice	0,99	0,46	-	24,72	620,61	-	7,27	8,76	-	0,46	1,04	wysoki
7.	Czarnoborsko	1,38	1,18	-	8,99	-	-	2,87	2,13	-	1,18	2,14	średni
8.	Czeladź Wielka	4,38	1,40	-	4,88	1002,09	-	8,82	9,39	-	8,19	3,16	wysoki
9.	Dochowa	0,70	-	0,12	2,29	-	-	0,63	9,26	-	1,13	3,30	średni
10.	Drozdowice Małe	0,55	0,21	-	3,15	-	-	1,01	1,13	-	1,31	1,60	niski
11.	Drozdowice Wielkie	8,63	0,93	0,37	16,76	-	2,62	2,95	2,37	-	1,22	1,40	średni
12.	Gola Wąsoska	-	-	-	6,16	-	-	1,42	0,88	-	-	-	niski
13.	Górka Wąsoska	-	-	-	-	-	-	0,43	2,13	-	-	1,14	niski
14.	Kamień Górski	7,35	0,83	-	13,48	-	-	5,56	5,74	-	2,33	4,59	średni
15.	Kąkolno	-	-	-	4,04	-	1,00	1,70	0,50	-	-	-	niski
16.	Kowalowo	0,37	-	-	3,31	-	-	3,81	0,87	-	10,64	-	niski
17.	Lechitów	3,09	0,87	-	5,84	-	1,73	3,50	1,80	-	4,42	0,98	średni
18.	Lubiel	2,65	0,13	1,07	16,64	907,02	-	13,42	6,72	-	2,48	2,48	wysoki
19.	Ługi	9,82	-	-	3,57	530,54	-	8,19	5,11	-	3,12	3,47	wysoki
20.	Ostrawa	-	-	-	7,33	-	-	3,41	0,33	-	1,49	-	niski
21.	Płoski	-	0,58	-	9,48	954,30	3,69	8,06	9,49	-	0,58	4,47	wysoki
22.	Pobiel	1,75	2,23	-	15,15	2960,82	-	6,10	11,28	0,06	11,45	4,63	wysoki
23.	Rudna Mała	2,04	-	-	2,09	-	-	3,17	4,57	-	-	1,48	niski
24.	Rudna Wielka	0,25	0,86	-	2,16	-	-	3,86	3,84	-	5,29	2,17	średni
25.	Sułów Wielki	0,95	0,29	0,29	1,68	-	1,74	3,94	3,29	-	0,29	3,98	średni
26.	Świniary	2,67	-	-	7,24	791,04	0,68	8,15	6,67	0,73	9,68	2,22	wysoki
27.	Wiewierz	2,69	-	-	8,26	-	6,72	7,82	7,59	-	-	1,13	wysoki
28.	Wiklina	-	0,63	-	13,81	-	-	5,66	2,51	-	0,63	1,23	niski
29.	Wodniki	1,04	-	-	2,01	-	3,66	5,27	3,00	-	6,43	-	średni
30.	Wrząca Śląska	2,82	-	0,60	11,43	-	-	1,86	6,89	0,23	1,52	1,11	średni
31.	Wrząca Wielka	6,75	-	0,94	7,94	-	-	6,41	4,28	-	9,14	1,57	średni
32.	Zbaków Dolny	-	0,08	-	-	-	-	3,84	0,59	-	0,08	-	niski
33.	Zbaków Górny	-	-	-	0,04	-	-	2,29	1,07	-	0,53	-	niski
Gmina ogółem		65,61	21,42	4,47	260,94	19288,28	27,15	144,22	146,12	1,11	102,97	56,87	-

Źródło: obliczenia własne, stan na marzec 2017 r.

12. PODSUMOWANIE

Analiza uwarunkowań przyrodniczych oraz sytuacji gospodarczej i społecznej gminy Wąsosz, pozwoliła na sformułowanie wniosków i zaleceń, które mają na celu poprawę warunków życia i gospodarowania na jej obszarze:

1. Grunty odłogowane w gminie zajmują powierzchnię 152,56 ha. Do rolniczego użytkowania wskazano łącznie 65,61 ha, do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu 4,47 ha, a na zalesienia odejdzie 21,42 ha. Pozostałe grunty odłogowane na podstawie opracowań planistycznych znajdują się na terenach przyszłych inwestycji i dotyczy to 61 ha użytków rolnych.
2. Grunty rolne, na których pojawiła się już sukcesja leśna i gęsty samosiew, w wyniku wieloletniego nieużytkowania pól wskazano również do pozostawienia w naturalnym ekosystemie. Jest to obszar 260,94 ha, położony w wielu miejscach w sąsiedztwie lasów i cieków wodnych oraz terenów cennych przyrodniczo. Powierzchnia ta wymaga aktualizacji w ewidencji gruntów i budynków, ponieważ powstające na nim samozalesinia spowodowały to, że przywracanie ich do rolniczego użytkowania nie jest racjonalne, a także wymagałoby dużych nakładów prac i środków finansowych.
3. W gminie występuje zagrożenie gruntów rolnych erozją wodną i wietrzną, ale na większości obszaru jest ono ocenione jako średnie. Erozja spowodowana jest głównie ukształtowaniem terenu i słabą jakością gleb. Zatem wskazane są różnego rodzaju działania zmniejszające to zagrożenie głównie przez stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, uprawowych, zadarnienia, zalesienia oraz utrzymanie łąk i pastwisk, a nie ich zaorywanie.
4. Na terenie gminy wskazano 9 obrębów o największej potrzebie przeprowadzenia prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym i są to: Chocieborowice, Czeladź Wielka, Lubiel, Pobieli, Płoski, Ługi, Świniary, Cieszkowice, Bełcz Górny. Powierzchnia obszaru scalenia objęłaby 6061,83 ha użytków rolnych (47,7% użytków rolnych gminy). Natomiast grunty leśne i zadrzewione w.w. obrębów zajmują 2435 ha (45,2% gminy) i część z nich może zostać wyłączona z obszaru scalenia.
5. Dotychczas scaleniem gruntów i zagospodarowaniem poscaleniowym objęto 2 obręby gminy Wąsosz, Zbaków Dolny - 238,49 ha i Zbaków Górny - 207,22 ha obszar scalenia. Inwestycja ta trwała od 2006 r. do 2015 r. a zrealizowano ją ze środków Unii

Europejskiej i ze środków budżetu państwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

6. W celu poprawy warunków wodnych oraz zwiększenia ochrony przeciwpowodziowej wskazano 27,15 km cieków naturalnych m.in.: Młyniec, Bełcz, Grobelka, Sułowski Potok wymagających poprawy stanu technicznego. Prace te powinny polegać głównie na wycince drzew i krzewów, przeprowadzeniu remontu zabudowy regulacyjnej, udroźnieniu cieków, gruntownej konserwacji brzegów i koryta.
7. Stan sieci rowów jest zły, dlatego w celu jej poprawy wskazano łącznie 144,22 km rowów do odbudowy lub konserwacji. Prace te powinny polegać na ich odmuleniu, odkrzaczeniu, a także odbudowie, regulacji i umocnieniu brzegów. Wskazana jest także poprawa stanu urządzeń komunikacyjnych na ciekach wodnych i rowach, głównie przepustów, mostów i kładek.
8. Konserwacja i odbudowa sieci rowów pomoże uregulować stosunki wodne na terenach podmokłych, które położone są w obniżeniach terenowych, w pobliżu cieków i zbiorników wodnych oraz na gruntach odłogowanych wzdłuż rowów melioracyjnych znajdujących się w złym stanie technicznym.
9. W zapobieganiu lokalnych podmokłości ważne jest także prawidłowe działanie sieci drenarskiej. Jednakże aktualna sieć drenarska jest już przestarzała, zdekapitalizowana, dlatego powinna zostać przeprowadzona szczegółowa jej inwentaryzacja w celu rozpoznania obszarów, na których jest ona położona i ewentualnego zaproponowania prac modernizacyjnych.
10. W Planie urządzeniowo-rolnym wskazano 146,12 km dróg do przebudowy i 1,11 km budowy. Jest to ok. 25% ewidencyjnej sieci drogowej. Większość z dróg wskazanych do przebudowy ma nawierzchnię gruntową 132,70 km, ale jest część odcinków również o nawierzchni - tłuczniowej 6,60 km, żwirowej 3,11 km, brukowej 0,96 km oraz z masy bitumicznej 2,61 km. Zmodernizowane drogi zwiększą komfort jazdy, skrócą czas przejazdu od miejsca zamieszkania do pól oraz służyć będą w dużym stopniu celom rekreacyjno-turystycznym.
11. W Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Wąsosz do zalesienia wskazano 102,97 ha, w tym 62,88 ha gruntów ornych (0,7% ich stanu ewidencyjnego) oraz 39,24 ha użytków zielonych (1,2% ich stanu ewidencyjnego). Realizacja planowanych zalesień wraz z aktualizacją terenów, na których już wystąpiły samozalesienia

podniesie wskaźnik lesistości gminy o 363,91 ha i 1,9%. Największy stopień lesistości nadal będzie w obrębie Wodniki 74,8%, ale podniesie się wskaźnik lesistości w gminie z 27,9% do 29,8%. Największa zmiana wskaźnika lesistości nastąpi w Baranowicach o 10,5% i to głównie dzięki gruntom naturalnie zalesionym.

- 12.** Planowane dolesienia to grunty położone przy istniejących kompleksach leśnych, słabych klas bonitacyjnych, głównie V i VI. Większość planowanych zalesień wskazanych jest na terenach zagrożonych erozją, dlatego ich realizacja powinna znacznie ograniczyć podatność tych pól na spływy powierzchniowe gleb.
- 13.** Zaproponowano też 56,87 km nowych zadrzewień liniowych wzdłuż odcinków dróg wskazanych do przebudowy w 25 miejscowościach. Skład gatunkowy nowych nasadzeń powinny tworzyć drzewa rodzime i miododajne. Istotne jest również to, aby zachować przerwy techniczne, które posłużą do wygodnego i bezpiecznego załadunku płodów rolnych. Najwięcej zadrzewień liniowych zaproponowano w obrębie: Kamień Górski, Płoski i Pobiel - powyżej 4,0 km.
- 14.** Z uwagi na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe i doliny cieków, na terenie gminy Wąsosz występują obszary wskazane do objęcia ochroną prawną przez rozszerzenie istniejącego Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy w kierunku zachodnim. Planowane rozszerzenie obejmuje terytorium od granicy z gminą Żmigród do ujścia Baryczy do Odry na zachodzie poza gminą Wąsosz. W skład tego obszaru weszłyby tereny położone wzdłuż rzek Barycz, Orla i Łacha w obrębie: Bartków, Pobiel, Ługi, Lubiel, Ostrawa, Płoski, Kamień Górski, Kowalowo, Czeladź Wielka, Bełcz Mały i Lechitów.
- 15.** W Studium gminy Wąsosz zaplanowano także utworzenie nowych pomników przyrody m.in. w obrębach: Cieszkowice, Górka Wąsoska, Lechitów, Wrząca Wielka. Dodatkowo na podstawie Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Lesznie „Dolina Baryczy Studium przyrodniczo-krajobrazowe”, proponuje się objęcie ochroną w formie rezerwatów przyrody lub użytków ekologicznych tereny występowania roślin chronionych w obrębach: Ługi, Gola Wąsoska, Bełcz Górny, pomiędzy Drozdowicami Wielkimi a Chocieborowicami, pomiędzy Wrzącą Wielką a Wrzącą Śląską.
- 16.** Najpilniejsze potrzeby z zakresu odnowy wsi dotyczą rozbudowy sieci kanalizacyjnej w gminie, doświetlenia wsi, budowy, remontu lub doposażenia świetlic wiejskich,

boisk sportowych i placów zabaw, renowacji obiektów małej architektury, budowy chodników i wyznaczenia poboczy.

- 17.** Większość obiektów zabytkowych w gminie Wąsosz jest w złym stanie technicznym, a brak zagospodarowania i remontów może doprowadzić do całkowitej utraty ich walorów architektonicznych. Szczęólnego zabezpieczenia przed postępującą dewastacją wymagają zabytkowe dwory, pałce, zespoły folwarczne i parki podworskie znajdujące się m.in. w Górcie Wąskiej, Lechitowie, Cieszkowicach, Chocieborowicach, Kowalewie, Wrzącej Wielkiej, Wrzącej Śląskiej, Wiklinie. Obiekty te wymagają również wielu prac porządkowych. Najlepszym ich zagospodarowaniem, poza funkcją usługową i użytkową dla mieszkańców wsi, mogą być również cele rekreacyjno – turystyczne lub kulturalno-edukacyjne.
- 18.** Gmina Wąsosz posiada cenne położenie pod względem uwarunkowań przyrodniczych, geograficznych oraz kulturowych. Potencjał turystyczny jest wykorzystywany przez rozwiniętą sieć szlaków turystycznych o znaczeniu lokalnym i ponadregionalnym oraz atrakcje turystyczne. Wskazane jest, aby w dalszym ciągu rozwijać turystykę na tym regionie poprzez rozszerzanie oferty noclegowej, gastronomicznej, modernizację infrastruktury turystycznej, wspomaganie rozwoju gospodarstw agroturystycznych, rozszerzenie sieci szlaków oraz promocję atrakcji znajdujących się na terenie gminy. Stąd zaproponowano powstanie na terenie gminy punktu widokowego w obrębie Dochowa, a także wyznaczenie szlaku turystycznego na długości 32,23 km.
- 19.** Najwyższy stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne wykazuje 10 obrębów: Bełcz Górny, Chocieborowice, Cieszkowice, Czeladź Wielka, Lubiel, Ługi, Płoski, Pobiel, Świniary i Wiewierz. Jest to spowodowane dużymi potrzebami tych wsi z zakresu: scalenia gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym, melioracji wodnej, przebudowy dróg transportu rolnego i przywróceniem gruntów odłogowanych do produkcji rolnej.

LITERATURA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Aktywny wypoczynek po Gminie Wąsosz, Przewodnik, Urząd Miejski Wąsosza.
2. Audyt Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Wąsosz, Warszawa 2000 r.
3. Baza BDOT 10k – Baza Danych Obiektów Topograficznych, skala 1:10 000, mapa topograficzna w skali 1:25 000, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, stan na marzec 2017 r.
4. Centralna Baza Danych Geologicznych, stan na marzec 2017 r.
5. Dane Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, stan na wrzesień 2017 r.
6. Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, obecnie Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Zarząd Zlewni we Wrocławiu, marzec 2017 r.
7. Dane z Urzędu Gminy Wąsosz, marzec 2017 r.
8. Ewidencja gruntów i budynków dla gminy Wąsosz, Wydział Geodezji, Katastru i Gospodarki Nieruchomościami, Starostwo Powiatowe w Górze, stan na marzec 2017 r.
9. Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, PWN, Warszawa 2000 r.
10. Inwentaryzacja terenowa każdego obrębu gminy przeprowadzona w maju 2017 r.
11. Lokalna Strategia Rozwoju dla Ujścia Baryczy na lata 2016 – 2023. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ujście Baryczy”.
12. Mapy glebowo-rolnicze, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego.
13. Mapy sozologiczne i hydrograficzne w skali 1:50 000, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Główny Urząd Geodezji i Kartografii.
14. Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, Uchwała Nr IV/33/11 Rady Miejskiej Wąsosza z dnia 8 lutego 2011 r.
15. Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, Uchwała Nr XXV/171/16 Rady Miejskiej Wąsosza z dnia 29 grudnia 2016 r.
16. Plan Gospodarki Odpadami Gminy Wąsosz. Wrocław, grudzień 2006 r.
17. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wąsosz. Wąsosz 2004 r.
18. Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Góra Śląska na okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2024 r.
19. Plan urządzeniowo – rolny Gminy Wąsosz, Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych, Wrocław, marzec 2004 r.
20. Program Gospodarki Wodno - Ściekowej Gminy Wąsosz na lata 2014-2024, Wąsosz 2014 r.
21. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu górowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016 -2019. Góra 2011 r.
22. Program Ochrony Środowiska Gminy Wąsosz na lata 2006 – 2009 z perspektywą na lata 2010 – 2013, Wąsosz, sierpień 2006 r.

23. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Warszawa grudzień 2014 r.
24. Punktacja dla poszczególnych klas gleb, celem określenia wskaźników bonitacji przyjęta z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.
25. Raport o stanie środowiska województwa dolnośląskiego w 2012 r., WIOŚ.
26. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, wykaz obszarów i obiektów chronionych prawnie, stan na marzec 2017 r.
27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Scalanie gruntów” w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 2180).
28. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie wyznaczenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym z dnia 8 marca 2016 r. poz. 313.
29. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (tekst jednolity Dz. U. z 2016 poz. 1034).
30. Strategia rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław, wrzesień 2000 r.
31. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Dolina Baryczy, 2002 r.
32. Strona internetowa Urzędu Gminy Wąsosz, stan na wrzesień 2017 r.
33. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wąsosz, Uchwała Nr XXXIV/227/14 Rady Miejskiej Wąsosz z dnia 28 stycznia 2014 r.
34. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2018 poz. 1614).
35. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 2101).
36. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 60).
37. Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 2222).
38. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 121).
39. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1616, 1633).
40. Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 908).
41. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 799).

42. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1073).
43. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 788).
44. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1161).
45. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 2081).
46. Wykaz obiektów w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wpisanych do rejestru zabytków, strona internetowa Wojewódzkiego konserwatora zabytków, stan na marzec 2017 r.
47. Wykaz obszarów ONW, Załącznik do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2011 r. (poz. 286).
48. Wytyczne w sprawie ustalenia granicy rolno-leśnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi we współdziałaniu z Ministerstwem Środowiska, Warszawa 2003 r.

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Jaz na rzece Barycz.....	13
Fot. 2. Rzeka Barycz we wsi Bartków	13
Fot. 3. Pomnik przyrody w Lechitowie	25
Fot. 4. Widok na użytek ekologiczny w obrębie Wiewierz	25
Fot. 5. Zabytkowy kościół - obręb Lechitów	27
Fot. 6. Zabytkowy pałac – obręb Wrząca Śląska	27
Fot. 7. Zabytkowy pałac - obręb Wiklina	28
Fot. 8. Zabytkowy kościół - obręb Sułów Wielki.....	28
Fot. 9. Użytki zielone - obręb Bełcz Mały	35
Fot. 10. Grunty orne – obręb Baranowice.....	35
Fot. 11. Rzeka Barycz – obręb Bartków.....	65
Fot. 12. Rzeka Orla – obręb Pobiel	65
Fot. 13. Rów szczegółowy – obręb Lubiel	67
Fot. 14. Rów szczegółowy – obręb Bełcz Mały.....	67
Fot. 15. Droga transportu rolnego – obręb Bartków.....	70
Fot. 16. Droga transportu rolnego – obręb Bełcz Górny.....	70
Fot. 17. Droga o nawierzchni tłuczniowej – obręb Cieszkowice	73
Fot. 18. Droga o nawierzchni gruntowej – obręb Dochowa	73
Fot. 19. Świetlica wiejska - obręb Kamień Górski.....	81
Fot. 20. Świetlica wiejska - obręb Lubiel	81
Fot. 21. Plac zabaw - obręb Pobiel	82
Fot. 22. Plac zabaw – obręb Sułów Wielki.....	82
Fot. 23. Ciek Młyniec – obręb Drozdowice Wielkie.....	104
Fot. 24. Przepust na ciek Młyniec – obręb Drozdowice Wielkie	104
Fot. 25. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym - obręb Lubiel	106
Fot. 26. Rów melioracyjny i ciek Wąsoska Struga - obręb Pobiel.....	106
Fot. 27. Droga wskazana do przebudowy – obręb Bartków	109
Fot. 28. Droga wskazana do przebudowy – obręb Bełcz Górny.....	109
Fot. 29. Droga wskazana do przebudowy – obręb Czeladź Wielka	110
Fot. 30. Droga wskazana do przebudowy – obręb Lubiel	110

Fot. 31. Droga wskazana do przebudowy – obręb Płoski.....	110
Fot. 32. Droga wskazana do przebudowy – obręb Rudna Mała.....	110
Fot. 33. Boisko sportowe – obręb Pobiel	125
Fot. 34. Plac zabaw – obręb Bęcz Górny	125
Fot. 35. Parking leśny – obręb Bartków	126
Fot. 36. Tablica informacyjna – obręb Bartków	126
Fot. 37. Zespół pałacowy – obręb Górka Wąsoska	127
Fot. 38. Zabytkowy kościół – obręb Sułów Wielki	127

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Położenie administracyjne gminy Wąsosz	8
Rys. 2. Surowce mineralne	12
Rys. 3. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów orných i użytków zielonych	16
Rys. 4. Typy gleb.....	18
Rys. 5. Występowanie erozji wietrznej	21
Rys. 6. Zagrożenie erozją wodną.....	22
Rys. 7. Walory przyrodnicze i obszary chronione prawnie.....	26
Rys. 8. Struktura użytkowania gruntów	30
Rys. 9. Struktura użytków rolnych.....	33
Rys. 10. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów.....	47
Rys. 11. Struktura władania gruntami w gminie	48
Rys. 12. Grunty będące we władaniu KOWR.....	51
Rys. 13. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych	52
Rys. 14. Struktura liczbowa gospodarstw rolnych	53
Rys. 15. Rozdrobnienie gruntów własnych w grupach obszarowych ogółem	61
Rys. 16. Rozdrobnienie gruntów własnych w obrębach	62
Rys. 17. Cieki naturalne w gminie Wąsosz	66
Rys. 18. Sieć rowów szczegółowych i cieków naturalnych.....	69
Rys. 19. Udział dróg transportu rolnego wg własności	74
Rys. 20. Sieć dróg transportu rolnego	77
Rys. 21. Stan techniczny sieci dróg transportu rolnego	78
Rys. 22. Zagospodarowanie turystyczne i atrakcje turystyczne	85
Rys. 23. Planowane przeznaczenie gruntów na podstawie opracowań planistycznych	89
Rys. 24. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych	99
Rys. 25. Poprawa warunków wodnych	108
Rys. 26. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego	112
Rys. 27. Planowane zalesienia.....	117
Rys. 28. Planowane zadrzewienia liniowe.....	119
Rys. 29. Planowana ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych.....	123
Rys. 30. Atrakcje przyrodniczo – krajobrazowo - turystyczne.....	128
Rys. 31. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne w gminie.....	130

SPIS TABEL

Tabela 1. Surowce mineralne.....	11
Tabela 2. Grunty pod wodami.....	15
Tabela 3. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów orných i użytków zielonych.....	19
Tabela 4. Obiekty wpisane do rejestru zabytków i o cechach zabytkowych.....	29
Tabela 5. Struktura użytkowania gruntów	31
Tabela 6. Struktura użytków rolnych	34
Tabela 7. Użytki zielone zaorane.....	37
Tabela 8. Grunty orne zadarnione	38
Tabela 9. Grunty orne i użytki zielone przekształcone na tereny zabudowane i zainwestowane	39
Tabela 10. Grunty przekształcone na zbiorniki wodne	40
Tabela 11. Tereny zadrzewione, zakrzewione lub na których wystąpiła sukcesja leśna.....	41

Tabela 12. Grunty przekształcone na tereny kopalni i żwirowni	42
Tabela 13. Użytki rolne odłogowane.....	44
Tabela 14. Faktyczna powierzchnia użytkowanych gruntów ornych i użytków zielonych.....	46
Tabela 15. Struktura władania gruntami.....	50
Tabela 16. Struktura obszarowa i liczbowa gospodarstw rolnych	54
Tabela 17. Gospodarstwa rolne należące do różniczan	55
Tabela 18. Grunty dzierżawione od KOWR	59
Tabela 19. Grunty dzierżawione od Gminy	60
Tabela 20. Rozdrobnienie gruntów własnych w gospodarstwach rolnych	64
Tabela 21. Stan rowów szczegółowych	68
Tabela 22. Gęstość sieci drogowej	71
Tabela 23. Drogi transportu rolnego wg stanu technicznego	72
Tabela 24. Drogi transportu rolnego wg nawierzchni	75
Tabela 25. Drogi transportu rolnego wg władania.....	76
Tabela 26. Planowane przeznaczenie gruntów	88
Tabela 27. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych	98
Tabela 28. Prace dotyczące rowów melioracyjnych	107
Tabela 29. Drogi wskazane do przebudowy i budowy	111
Tabela 30. Planowane zalesienia wg użytków i klas bonitacyjnych	115
Tabela 31. Planowany stopień lesistości	116
Tabela 32. Planowane zadrzewienia liniowe	118
Tabela 33. Ustalenia planu urządzeniowo-rolnego.....	131